

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mr Dylan Williams
Prif Weithredwr – Chief Executive

CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING	
PWYLLGOR GWAITH	THE EXECUTIVE	
DYDD MAWRTH 22 HYDREF 2024 10.00 o'r gloch	TUESDAY 22 OCTOBER 2024 10.00 am	
YSTAFELL BWYLLGOR, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, LLANGFNI AC YN RHITHIOL DRWY ZOOM	COMMITTEE ROOM, COUNCIL OFFICES, LLANGFNI AND VIRTUALLY VIA ZOOM	
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518	Committee Officer

AELODAU/MEMBERS

Plaid Cymru/The Party of Wales

Neville Evans, Carwyn E Jones, Dyfed Wyn Jones, Gary Pritchard, Alun Roberts, Nicola Roberts, Robin Wyn Williams

Y Grŵp Annibynnol/The Independent Group

Dafydd Roberts, Dafydd Rhys Thomas

COPI ER GWYBODAETH / COPY FOR INFORMATION

I Aelodau'r Cyngor Sir / To the Members of the County Council

Bydd aelod sydd ddim ar y Pwyllgor Gwaith yn cael gwahoddiad i'r cyfarfod i siarad (ond nid i bleidleisio) os ydy o/hi wedi gofyn am gael rhoddi eitem ar y rhaglen dan Reolau Gweithdrefn y Pwyllgor Gwaith. Efallai bydd y Pwyllgor Gwaith yn ystyried ceisiadau gan aelodau sydd ddim ar y Pwyllgor Gwaith i siarad ar faterion eraill.

A non-Executive member will be invited to the meeting and may speak (but not vote) during the meeting, if he/she has requested the item to be placed on the agenda under the Executive Procedure Rules. Requests by non-Executive members to speak on other matters may be considered at the discretion of The Executive.

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw hwn yn cael ei gadw'n unol â pholisi cytunedig yr Awdurdod

R H A G L E N

1 YMDDIHEURIADAU

2 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan Aelod neu Swyddog mewn perthynas ag unrhyw eitem o fusnes.

3 MATERION BRYS ARDYSTIWIYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU EI SWYDDOG APWYNTIEDIG

Dim materion brys ar adeg anfon y rhaglen hon.

4 COFNODION (Tudalennau 1 - 10)

Cyflwyno i'w cadarnhau, gofnodion drafft cyfarfod y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 24 Medi 2024.

5 BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH (Tudalennau 11 - 20)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Democratiaeth.

6 ADOLYGIAD RHEOLI'R TRYSORLYS BLYNYDDOL AR GYFER 2023/24 (Tudalennau 21 - 36)

Cyflwyno adroddiad gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151.

7 CYNLLUN STRATEGOL RHEOLI RISG LLIFOGYDD LLEOL (Tudalennau 37 - 208)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo.

8 CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD (Tudalennau 209 - 212)

Ystyried mabwysiadau'r canlynol –

“Dan Adran 100 (A)(4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae modd cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol, oherwydd y posibilrwydd y caiff gwybodaeth ei rhyddhau a honno'n wybodaeth y gwna Atodlen 12A y Ddeddf a'r Prawf Budd y Cyhoedd eithriad ohoni.”

9 DIWEDDARIAD AR GYNNYDD RHAGLEN 'CYSYLLTU GOFAL' - CAFFAEL A CHYLLID (Tudalennau 213 - 224)

Cyflwyno adroddiad gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol.

10 **CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD** (Tudalennau 225 - 226)

Ystyried mabwysiadau'r canlynol –

“Dan Adran 100 (A)(4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae modd cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol, oherwydd y posibilrwydd y caiff gwybodaeth ei rhyddhau a honno'n wybodaeth y gwna Atodlen 12A y Ddeddf a'r Prawf Budd y Cyhoedd eithriad ohoni.”

11 **PORHLADD RHYDD YNYS MÔN - CYNNYDD PARATOADAU'R ACHOS
BUSNES LLAWN** (Tudalennau 227 - 234)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.

This page is intentionally left blank

Y PWYLLGOR GWAITH

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd 24 Medi 2024 yn yr Ystafell Bwyllgor ac yn rhithwir dros Zoom

YN BRESENNOL: Y Cyngorydd Gary Pritchard (Dirprwy Arweinydd) (Cadeirydd)

Y Cyngorwyr Neville Evans, Carwyn Jones, Alun Roberts, Dafydd Roberts, Dafydd Rhys Thomas, Robin Williams (Dirprwy Arweinydd).

WRTH LAW:

Prif Weithredwr
Dirprwy Brif Weithredwr
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro
Pennaeth Democratiaeth
Pennaeth Proffesiwn (HR) a Thrawsnewid (ar gyfer eitemau 5 a 6)
Rheolwr Corfforaethol Cynllunio, Perfformiad a Rhaglen (GP) (ar gyfer eitemau 5 a 6)
Rheolwr y Gwasanaethau Cyfreithiol (MY) (ar gyfer eitem 11)
Swyddog Pwyllgor (ATH)
Swyddog Gweddarlledu (FT)

YMDDIHEURIADAU:

Y Cyngorydd Nicola Roberts (Aelod Portffolio dros Gynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd), Mr Fôn Roberts (Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol) Mr Marc B. Hughes (Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc)

HEFYD YN BRESENNOL:

Y Cyngorwyr Douglas Fowlie (Cadeirydd y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol), Glyn Haynes, Trefor Lloyd Hughes, MBE, Derek Owen, Swyddog Sgrwtini (EA) (ar gyfer eitemau 5 a 6)

Gyda chaniatâd y Pwyllgor Gwaith, cyhoeddodd y Cadeirydd y byddai trefn y busnes yn newid er mwyn dod ag eitem 11 ar y rhaglen ymlaen fel bod modd i'r Cyngorydd Carwyn Jones, Aelod Portffolio dros Fusnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer adael y cyfarfod oherwydd ymrwymiad personol.

1. DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni chafwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

2. MATERION BRYD A ARDYSTIWDYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU EI SWYDDOG APWYNTIEDIG

Dim i adrodd arno.

3. COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 23 Gorffennaf 2024, i'w cadarnhau.

Penderfynwyd cadarnhau cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 23 Gorffennaf 2024 fel cofnod cywir.

4. BLAENRAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyflwynwyd, i'w gadarnhau, adroddiad y Pennaeth Democratiaeth yn ymgorffori Blaenraglen Waith y Pwyllgor Gwaith am y cyfnod o Hydref 2024 i Mai 2025.

Rhoddodd y Pennaeth Democratiaeth ddiweddariad i'r Pwyllgor Gwaith ar yr eitemau oedd yn newydd i'r Blaenraglen Waith ynghyd ag eitemau oedd wedi'u haildrefnu ar gyfer y cyfnod adrodd. Newid ychwanegol i'r Flaenraglen Waith ers ei chyhoeddi oedd gohirio'r Cynllun Strategol Caffael a'r Rheolau Gweithdrefn Contractau newydd, o gyfarfod 22 Hydref 2024 i gyfarfod Rhagfyr 2024 gan na fydd y Ddeddf Caffael 2023 newydd, bellach, yn dod i rym yn llawn tan fis Chwefror 2025.

Penderfynwyd cadarnhau Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith wedi'i diweddaru am y cyfnod Hydref 2024 i Mai 2025 gyda'r newidiadau a nodwyd yn y cyfarfod.

5. MONITRO'R CERDYN SGORIO – CHWARTER 1 2024/25

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor Gwaith adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid yn cynnwys y Cerdyn Sgorio Corfforaethol am Chwarter 1 2024/25. Defnyddir yr adroddiad ar y cerdyn sgorio i fonitro perfformiad dangosyddion perfformiad allweddol y Cyngor wrth gyflawni ei weithgareddau o ddydd i ddydd, sy'n sail i gyflawni Cynllun y Cyngor.

Rhoddodd y Cynghorydd Carwyn Jones, Aelod Portffolio dros Fusnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer drosolwg o'r adroddiad ar fonitro'r cerdyn sgorio yn ei fformat newydd a ddeuai â'r cynnwys yn nes at amcanion Cynllun y Cyngor a'r amcanion strategol. Dywedodd fod y mwyafrif (94%) o ddangosyddion, y cafodd eu targedau eu monitro yn ystod y chwarter, wedi perfformio'n dda yn erbyn eu targedau, gyda rhai enghreifftiau o berfformiadau cryf yn y Gwasanaethau Oedolion, y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd, y Gwasanaethau Tai, y Gwasanaeth Cynllunio, y Gwasanaeth Gwastraff, y Gwasanaeth Rheoli a'r Gwasanaeth Hamdden; gyda'r rhain i gyd yn adlewyrchu dechrau cadarnhaol i'r flwyddyn. Ymhlith y meysydd eraill lle llwyddodd y perfformiad i gyrraedd y targed neu ragori arno, roedd glanhau strydoedd, clirio achosion o dipio anghyfreithlon, ymdrin â chwynion ac absenoldebau staff. Roedd dau ddangosydd oedd yn tanberfformio yn y chwarter cyntaf yn ymwneud ag arolygiadau o fusnesau risg uchel i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â deddfwriaeth hylendid bwyd ac ymatebion i geisiadau Rhyddid Gwybodaeth o fewn yr amserlen. Cyfeiriai'r adroddiad at y rhesymau am y targedau a fethwyd yn ogystal ag at y camau adferol arfaethedig, gan gadarnhau y byddai'r Tîm Arweinyddiaeth yn monitro ac yn goruchwyllo'r meysydd hyn er mwyn sicrhau y byddai'r perfformiad yn gwella wrth symud ymlaen. Gan fod nifer o'r dangosyddion perfformiad yn newydd i'r cerdyn sgorio, nid oedd gan lawer ohonynt dargedau ar hyn o bryd ac yno i osod gwaelodlin oeddynt. Ni fyddai ychydig o ddata ar gael tan ddiwedd y flwyddyn. Wrth i'r flwyddyn fynd rhagddi byddai'r cerdyn sgorio'n llenwi a thueddiadau'n cael eu monitro o'r ail chwarter, gyda'r nod o osod targedau yn 2025/26.

Mynegodd y Cynghorydd Carwyn Jones werthfawrogiad y Pwyllgor Gwaith o waith staff y Cyngor i sicrhau canlyniadau mor galonogol yn chwarter cyntaf 2024/25 a roddodd sylfaen gadarn i adeiladu arni am weddill y flwyddyn.

Adroddodd y Cynghorydd Douglas Fowlie, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, o gyfarfod y pwyllgor ar 17 Medi, oedd wedi ystyried cerdyn sgorio Chwarter 2024/25. Wrth argymhell yr adroddiad cerdyn sgorio i'r Pwyllgor Gwaith, roedd yr aelodau Sgriwtini wedi nodi perfformiad cadarnhaol y mwyafrif o ddangosyddion allweddol y Cyngor ar ddiwedd y cyfnod

ac wedi ceisio sicrwydd y byddai'r ddau ddangosydd oedd yn tanberfformio yn gwella ac y byddai gwaith gyda gwasanaethau yn cychwyn. Fel hyn, roedd modd sicrhau y gellid adrodd ar y Dangosyddion Perfformiad Allweddol hynny, nad oedd data ar eu cyfer ar gyfer y chwarter cyntaf, o'r ail chwarter ymlaen, fel bod moddcael gwell dealltwriaeth o dueddiadau perfformiadau.

Diolchodd y Cadeirydd i'r Pwyllgor Craffu am yr adborth a, hefyd, eto i staff y Cyngor am eu gwaith yn cyflawni canlyniadau chwarter cyntaf clodwiw. Cyfeiriodd yn benodol at ei gyfrifoldebau portffolio ei hun, gan gynnwys y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a'r Gwasanaethau Tai. Roedd yn falch o nodi perfformiad rhagorol y dangosyddion ar gyfer y gwasanaethau hynny. Er nad oedd targed ar eu cyfer yn Ch1, roedd y data ar gyfer ceisiadau digartrefedd ac aelwydydd a leolid mewn llety brys a llety dros dro yn arwydd o'r heriau a wynebair'r Cyngor a chymdeithas ar hyn o bryd. Croesawodd, hefyd, fformat diwygiedig y cerdyn sgorio fel un oedd yn hawdd ei ddeall ac a gadwai olwg ar berfformiad y Cyngor. Cydnabu'r Cynghorwyr Neville Evans ac Alun Roberts, hefyd, ymdrechion y staff yn eu meysydd portffolio a chyfeiriodd y Cynghorydd Alun Roberts at Lythyr Gwirio gwelliant Arolygiaeth Gofal Cymru, oedd newydd ei gyhoeddi mewn perthynas â Gwasanaethau Oedolion y Cyngor. Ynndo, nodwyd nifer o gryfderau ac arferion cadarnhaol o fewn y gwasanaethau. Rhoddai, hefyd, sicrwydd annibynnol o berfformiad y Cyngor yn y meysydd hynny.

Wrth gyfeirio at y ddau ddangosydd oedd yn tanberfformio, tynnodd y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd, sylw at y ffaith mai dau archwiliad ychwanegol yn unig o fusnesau oedd eu hangen i'r perfformiad hitio'i darged yn achos dangosydd - Economi 07. Gyda'r dangosydd - Iechyd Cyngor Cyfan -12, nododd bod 205 o'r 247 o geisiadau Rhyddid Gwybodaeth a ddaeth i law yn y chwarter, oedd yn swm sylweddol, wedi cael ymateb o fewn y terfynau amser.

Penderfynwyd derbyn Adroddiad Monitro'r Cerdyn Sgorio ar gyfer 2024/25 a nodi'r meysydd mae'r Tîm Arweinyddiaeth yn eu harchwilio er mwyn rheoli a sicrhau gwelliant pellach yn y dyfodol. Mae'r rhain mewn perthynas â Cheisiadau Rhyddid Gwybodaeth sydd yn derbyn ymateb o fewn yr amserlen; canran o fusnesau risg uchel wedi cael eu harolygu yn unol â safonau hylendid bwyd a gweithio gyda gwasanaethau i sicrhau y gellir adrodd ar Ddangosyddion Perfformiad Allweddol newydd o Ch2 ymlaen er mwyn galluogi gwell dealltwriaeth o berfformiad a thueddiadau.

6. ADRODDIAD PERFFORMIAD BLYNYDDOL 2023/24

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor Gwaith adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid ac ynndo'r adroddiad Perfformiad Blynyddol am 2023/24. Rhoddai drosolwg o waith y Cyngor yn ystod y flwyddyn a chofnodi cyflawniad yn erbyn chwe amcan strategol y Cyngor, ynghyd â pherfformiad ei Ddangosyddion Perfformiad Allweddol cyffredinol a pherfformiad y gwasanaethau yn erbyn y gyllideb.

Cyflwynwyd yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol am 2023/24 gan y Cynghorydd Carwyn Jones, Aelod Portffolio Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer a ddywedodd ei bod yn bleser gallu cyflwyno adroddiad mor gadarnhaol, lle'r oedd 93% o waith cynlluniedig y Cyngor, fel y'i nodwyd yn y ddogfen gyflawni flynyddol, wedi'i gyflawni. Roedd yr un cam allweddol oedd heb ei gwblhau yn ymwneud â lansio porth tenantiaid digidol newydd y Cyngor i wella dulliau cyswllt tenantiaid y Cyngor. Roedd hwn wedi'i ohirio oherwydd rhesymau technegol a châl ei lansio yn ystod hanner cyntaf y flwyddyn. Tynnodd y Cynghorydd Carwyn Jones sylw at rai o'r cyflawniadau unigol o dan bob amcan strategol gan ddweud mai'r her nawr oedd cynnal y lefel uchel hon o berfformiad i'r dyfodol.

Rhoddodd y Cynghorydd Douglas Fowlie, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, bersbectif Sgriwtini ar yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol, o gyfarfod y pwyllgor ar 17 Medi. Croesawyd yr adroddiad gan yr aelodau yn un oedd yn adlewyrchu blwyddyn o gyflawniadau nodedig oedd wedi cyfrannu at lawer o welliannau ar yr Ynys. Roedd y pwyllgor, hefyd, yn cydnabod bod heriau ariannol anodd o'u blaenau a nododd yr effaith bosibl ar berfformiad y Cyngor yn y dyfodol. Wedi craffu'r adroddiad, penderfynodd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol gytuno fod y cynnwys yn adlewyrchiad teg a chyflawn o waith y Cyngor dros y cyfnod ac argymhell yr adroddiad i'r Pwyllgor Gwaith ei ystyried ymhellach.

Pwysleisiodd y Cadeirydd ei bod yn bwysig nodi bod yr adroddiad ar y perfformiad blynyddol yn nodi'r hyn oedd wedi digwydd ac wedi'i gyflawni mewn gwirionedd yn 2023/24 ac nad ymarfer cyhoedduswydd mohono. Tynnodd sylw hefyd at y ffaith bod y glo mân yng nghorff yr adroddiad yr un mor bwysig o ran adlewyrchu'r hyn yr oedd y Cyngor wedi'i gyflawni a'i ymrwymiad i gynydd cadarnhaol ag oedd y penawdau e.e. dosbarthu pecynnau croeso i newydd-ddyfodiaid a ffoaduriaid ledled yr Ynys yn ystod y flwyddyn fel rhan o amcan y Cyngor o hybu'r iaith Gymraeg a'i diwylliant ac annog newydd-ddyfodiaid, yn ogystal â thrigolion presennol yr Ynys, i ddysgu'r iaith.

Tynnodd y Cynghorydd Alun Roberts, Aelod Portffolio dros Wasanaethau Oedolion a Diogelwch Cymunedol sylw at bwysigrwydd cynnwys preswylwyr wrth lunio polisi a chyflwyno gwasanaethau. Yn hyn o beth, cyfeiriodd yng nghyd-destun ei bortffolio ei hun at lwyddiant gweithredu'r Fforwm Pobl Hŷn ac at Ynys Môn yn cael ei derbyn yn aelod swyddogol o Rwydwaith Byd-eang o Gymunedau Oed Gyfeillgar Sefydliad Iechyd y Byd.

Canmolodd y Prif Weithredwr yr adroddiad gan ddweud ei fod yn gofnod i fod yn falch ohono a phwysleisiodd, serch hynny, y byddai'r Cyngor yn dal i ymdrechu i wneud gwelliannau pellach lle bo modd. Fodd bynnag, byddai'n rhaid edrych ar berfformiad y Cyngor yn ei gyfanrwydd yng nghyd-destun yr heriau ariannol a chyllidebol oedd o'n blaenau a byddai angen i adroddiadau, megis yr adroddiad perfformiad blynyddol, adlewyrchu'n llawnach effaith y rheini ar lesiant trigolion yr Ynys a staff y Cyngor. Roedd llawer o feysydd yn gweithredu dan bwysau ac roedd unrhyw newidiadau yn debygol o gael effaith ar berfformiad a/neu les. Er ei bod yn ofynnol i'r Cyngor ddarparu'r gwasanaethau gorau posibl a gwella'n barhaus wrth gyflwyno'r gwasanaethau hynny, roedd ganddo, hefyd, ddyletswydd gofal i'w staff a sicrhau bod y pwysau ar staff yn rhesymol a theg, rhywbeth oedd yn dod yn fwyfwy anodd fel yr oedd y galw ar wasanaethau yn parhau i gynyddu.

Penderfynwyd cytuno i gynnwys yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2023/24 sy'n dangos perfformiad y Cyngor yn erbyn ei amcanion strategol fel yr amlinellwyd yng Nghynllun y Cyngor ac argymhell i'r Cyngor llawn fabwysiadu'r adroddiad yn ei gyfarfod a gynhelir ar 26 Medi.

7. MONITRO'R GYLLIDEB REFENIW - CHWARTER 1 2024/25

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor Gwaith adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 yn nodi perfformiad ariannol gwasanaethau'r Cyngor gan gynnwys amrywiannau ar ddiwedd Chwarter 1 2024/25.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio dros Gyllid, a adroddodd mai'r rhagamcan cychwynnol yn seiliedig ar wybodaeth ar ddiwedd chwarter cyntaf 2024/2025 fyddai gorwariant o £90k (0.05%) yn y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2025. Er bod honno'n sefyllfa foddhaol, roedd yn gynnar yn y flwyddyn ariannol, roedd y rhagolygon ariannol yn ansicr a gallai'r sefyllfa newid. Y gobaieth oedd y byddai cyllideb Canghellor y DU ar 30 Hydref yn rhoi rhywfaint o sicrwydd ynghylch y setliad ariannu am yr ychydig flynyddoedd nesaf gan gofio, hefyd, y rhybuddion oedd wedi'u cyhoeddi am y twll du mewn cyllid cyhoeddus.

Cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 at y pwysau ar wasanaethau'r Cyngor gyda'r sefyllfa gyfunol gyffredinol ar gyfer gwasanaethau'r Cyngor yn dangos gorwariant a ragwelir o £1.966k ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, fel yr adlewyrchwyd yn Nhabl 4 o'r adroddiad. Cyflwynwyd dadansoddiad o'r amrywiant a ragwelid fesul rhesymau yn Nhabl 5. Y prif faes oedd yn peri pryder oedd y Gwasanaethau Plant, lle'r oedd nifer y plant a gâi eu lleoli gyda darparwyr y tu allan i'r sir a chost pob lleoliad wedi cynyddu. Nid oedd hyn yn fater oedd yn unigryw i Ynys Môn, gyda'r rhan fwyaf o gynghorau yn wynebu'r un pwysau o ran costau a galw ar gyllidebau gofal cymdeithasol eu plant. Roedd y sefyllfa ariannol gyffredinol wedi gwella oherwydd swyddi gwag a rhagwelwyd y byddai incwm cyffredinol y Cyngor yn uwch na'r gyllideb o £620k, gyda lefelau incwm yn y gwasanaethau Hamdden a Phrifyrdd yn sylweddol uwch na'r targed incwm. Er ei bod yn anodd rhagweld yn gywir y sefyllfa ariannol diwedd blwyddyn mor fuan â hyn yn y flwyddyn ar sail gwariant gwirioneddol un chwarter, roedd yno ffactorau a ychwanegai at yr ansicrwydd, oedd yn ymwneud yn bennaf â'r dyfarniadau cyflog oedd eto i'w datrys ar gyfer staff nad oeddynt yn addysgu a staff addysgu ac a gâi effaith ar sefyllfa ariannol derfynol y Cyngor, fel y'u manylwyd yn adran 8.2 o'r adroddiad.

Nododd y Pwyllgor Gwaith yr heriau oedd yn wynebu gwasanaethau Plant a Theuluoedd ac oedd i'w gweld ar draws cynghorau Cymru a'r DU yn genedlaethol, yn ogystal â'r ansicrwydd ynghylch dyfarniadau cyflog oedd heb eu datrys ac oedd y tu hwnt i reolaeth y Cyngor ond a allai effeithio'n sylweddol ar ei gyllideb.

Penderfynwyd –

- **Nodi'r sefyllfa a nodir yn Atodiadau A, B a C yr adroddiad mewn perthynas â pherfformiad ariannol yr Awdurdod hyd yma a'r alldro a ragwelir ar gyfer 2024/25**
- **Nodi'r crynodeb o gyllidebau wrth gefn ar gyfer 2024/25, y manylir arnynt yn Atodiad CH**
- **Nodi'r modd y caiff costau asiantaeth ac ymgynghorwyr eu monitro ar gyfer 2024/25 yn Atodiadau D a DD.**

8. MONITRO'R GYLLIDEB GYFALAF - CHWARTER 1 2024/25

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor Gwaith adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, a nodai berfformiad ariannol y gyllideb gyfalaf am chwarter cyntaf blwyddyn ariannol 2024/25.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd a'r Aelod Portffolio dros Gyllid, a adroddodd fod y gwariant cyfalaf gwirioneddol hyd at 30 Mehefin 2024 yn £9.533m yn erbyn y gyllideb broffiliedig o £10.790m, gyda £1.345m arall mewn gwariant ymrwymedig, yn dod â chyfanswm y gwariant ar gyfer y chwarter i £10.878m. Er bod y gyllideb broffiliedig a wariwyd hyd at ddiwedd y chwarter cyntaf ar gyfer y gronfa gyffredinol yn 104%, 11% yn unig o'r gyllideb flynyddol oedd wedi ei wario hyd yma, a hynny oherwydd bod nifer o'r cynlluniau cyfalaf wedi eu pwysoli tuag at ran olaf y flwyddyn ariannol. Roedd y canlyniadau ar ddiwedd chwarter 1 a'r gwariant rhagamcanol cysylltiedig yn dangos bod mwyafri y prosiectau ar darged i'w cwblhau o fewn y gyllideb er y gallai'r sefyllfa newid wrth i'r flwyddyn fynd rhagddi, gan ei bod yn gynnar yn y flwyddyn ariannol,

Cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 at ddibyniaeth y Cyngor ar grantiau allanol am ran helaeth o'i raglen gyfalaf, gyda rhai ohonynt yn cael eu dyfarnu'n flynyddol a rhai ar sail gystadleuol. Roedd y rhaglen gyfalaf yn cymryd peth amser i fagu momentwm, gyda nifer o gynlluniau wedi'u hamserlennu i gael eu traed danynt yn iawn yn chwarteri 2 a 3. Gallai nifer o ffactorau gael effaith ar eu cynnydd, gan gynnwys y

tywydd yn ystod chwarteri 3 a 4. Fodd bynnag, £0.700m oedd y tanwariant a ragwelid ar y rhaglen oedd yn seiliedig ar wybodaeth chwarter 1 - rhywbeth calonogol.

Penderfynwyd –

- **Nodi cynnydd y gwariant a'r derbyniadau yn erbyn cyllideb gyfalaf 2024/25 yn ystod chwarter.**
- **Cymeradwyo'r cynlluniau ychwanegol, gwerth £11.369m, a gostyngiad o £1.345m yng nghyllideb y CRT i'r rhaglen gyfalaf, a newidiadau mewn cyllid yn unol ag Atodiad C yr adroddiad, a fydd yn rhoi cyllideb gyfalaf ddiwygiedig o £69.361m ar gyfer 2024/25.**

9. MONITRO CYLLIDEB Y CYFRIF REFENIW TAI – CHWARTER 1 2024/25

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor Gwaith adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, yn nodi sefyllfa ariannol y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) ar gyfer Chwarter 1 2024/25.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd a'r Aelod Portffolio dros Gyllid, a adroddodd y dangosai gwarged/diffyg refeniw'r CRT ar ddiwedd y chwarter cyntaf danwariant o £270k, o gymharu â'r gyllideb broffiliedig. Y rhagolwg ar ddiwedd y flwyddyn oedd tanwariant o £23k, fel y manylid arno yn Atodiad A yr adroddiad. Roedd y gwariant cyfalaf £93k yn is na'r gyllideb broffiliedig ar ddiwedd chwarter 1 ond rhagwelwyd y byddai o fewn y gyllideb ar ddiwedd y flwyddyn, fel yr eglurid yn Atodiad B yr adroddiad. Y disgwyl oedd y ceid yn llawn y gyllideb o £10,578k ar gyfer yr incwm grant ac y câi £509k o'r gronfa wrth gefn a glustnodwyd ei ddefnyddio'n llawn erbyn diwedd y flwyddyn. £10,093k oedd y diffyg a ragwelid (oedd yn cyfuno refeniw a chyfalaf), swm oedd £23k o dan y gyllideb.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, o ran sefyllfa'r CRT yn y dyfodol, bod disgwyl i falans y gronfa wrth gefn ostwng i £1,177k erbyn diwedd y flwyddyn ariannol gyfredol, er bod y balans ar yr arian wrth gefn, yn y gorffennol, wedi bod yn iach ac wedi ei ddefnyddio i ariannu gwariant cyfalaf ar ddatblygiadau tai newydd ac ar gynnal a chadw stoc tai'r Cyngor i Safonau Ansawdd Tai Cymru (SATC). Yn hynny o beth, byddai angen ystyried sut y câi cost cynnal y stoc bresennol ei ariannu yn y dyfodol ac, er bod benthycia yn bosibl, nid oedd yn gynaliadwy benthycia'n flynyddol i gynnal y stoc tai gan na fyddai'n ychwanegu dim at lefelau incwm yr CRT. Er bod chwyddiant uchel wedi cael effaith ar gostau cynnal a chadw yn y tair blynedd diwethaf, nid oedd incwm rhent wedi cadw i fyny i'r un graddau, a olygai bod y gwarged ar yr ochr refeniw wedi lleihau gyda llai ar gael ar gyfer gwariant cyfalaf. At hyn, roedd SATC wedi'u diweddarau gan Lywodraeth Cymru yn 2023 i osod targedau mwy manwl-gywir ar gyfer tai cymdeithasol - targedau a fyddai'n ddrutach i'w cyrraedd. Câi'r materion hyn eu hystyried wrth lunio Cynllun Busnes a Strategaeth yr CRT ac roedd yn debygol y byddai angen i weddill y cynghorau hynny yng Nghymru oedd â'u stoc tai eu hunain, gael sgwrs gyda Llywodraeth Cymru am safonau ansawdd a lefelau rhent a pha mor gynaliadwy oedd y sefyllfa. Wrth fynd ymlaen, cadarnhaodd y Swyddog Adran 151 nad oedd y materion hynny yn cael effaith ar y flwyddyn gyfredol gan fod digon o gyllid ar gael i fuddsoddi yn y stoc tai presennol ac i godi tai newydd, fel y'u cynlluniwyd.

Wrth gynnig yr adroddiad cytunodd y Cynghorydd Robin Williams fod angen adolygu'r sefyllfa, naill ai o ran lefelau rhent neu'r disgwyliadau o ran cynnal a chadw'r stoc dai i Safonau Ansawdd Tai Cymru, a thra bod y Cyngor wedi ymrwymo i barhau i ddarparu ansawdd uchel i dai cymdeithasol, roedd yn dod yn anodd cwrdd â disgwyliadau SATC yn ymarferol o flwyddyn i flwyddyn a bod angen trafodaeth genedlaethol ar hyn.

Penderfynwyd nodi'r canlynol –

- Y sefyllfa a nodir mewn perthynas â pherfformiad ariannol y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) ar gyfer chwarter 1 2024/25
- Yr alldro a ragwelir ar gyfer 2024/25.

10. CYNLLUN ARIANNOL TYMOR CANOLIG 2025/26 – 2026/27

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 yn ymgorffori'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig am 2025/26 i 2026/27 i'r Pwyllgor Gwaith ei ystyried a'i gymeradwyo. Roedd y Cynllun hwn yn nodi'r adnoddau tebygol yr oedd y Cyngor eu hangen am y tair blynedd ariannol nesaf, gan fanylu ar sut roedd y Cyngor yn bwriadu cydbwysu'r arian yr oedd ei angen gyda'r cyllid oedd ar gael. Roedd yn cadw mewn cof yr holl newidiadau hysbys yr oedd angen eu cynnwys yng nghyllideb sylfaenol 2024/25 ac yn gwneud rhagdybiaethau ar y prif ffactorau a gâi effaith ar gyllideb refeniw'r Cyngor (costau cyflog, pensiynau, chwyddiant cyffredinol, cyllid Llywodraeth Cymru, demograffig a phwysau galw).

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd a'r Aelod Portffolio dros Gyllid fel datganiad blynyddol cyn y gyllideb, fel oedd yn ofynnol gan Gyfansoddiad y Cyngor. Amlinellai sefyllfa ariannol gyfredol y Cyngor a nodi'r rhagamcanion ar gyfer y tair blynedd nesaf, ynghyd â'r rhagdybiaethau yr oedd y rhagamcanion yn seiliedig arnynt a'r materion ariannol a wynebair'r Cyngor dros y cyfnod hwnnw. Roedd y Cynllun Ariannol Tymor Canolig wedi'i lunio yn ystod cyfnod o ansicrwydd economaidd parhaus oedd yn ei gwneud hi'n anodd rhagweld sut byddai'r sefyllfa ariannol gan y gallai'r sefyllfa newid yn sylweddol dros y cyfnod.

Rhoddodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth esboniad manwl o sefyllfa ariannol y Cyngor a'r gofynion cyllidebol rhagamcanol dros y tair blynedd ariannol nesaf fel y'u hadlewyrchwyd yn yr adroddiad, gan gymryd i ystyriaeth yr holl faterion perthnasol gan gynnwys pwysau cyllidebol lleol a chenedlaethol, fel y'u disgrifir yn adrannau 5 a 6 o'r adroddiad. Rhoddid amcangyfrif o'r gyllideb refeniw am bob un o'r blynyddoedd ariannol am 2025/26 i 2027/28 yn Nhabl 8 yr adroddiad, yn seiliedig ar y senario mwyaf tebygol ar gyfer yr holl ragdybiaethau (roedd enghreifftiau o'r senarios gorau a gwaethaf wedi'u nodi yn Nhabl 9) a bod gofyn cael cyllideb ychwanegol o £11.841m am 2025/26. Er mwyn ariannu'r gofyniad hwn, yn ogystal â chyllid parhaol yn lle'r £4.425m o gronfeydd wrth gefn a ddefnyddiwyd i fantoli'r gyllideb yn 2024/25, byddai angen i Gyllid Allanol Cyfun (AEF) y Cyngor godi 7% a Threth y Cyngor godi dros 17% (gweler Tabl 10 yr adroddiad). Os nad oedd cynnydd yn yr AEF, yna byddai'n rhaid i Dreth y Cyngor godi tua 36% er mwyn cynhyrchu digon o arian parhaol i gwrdd â'r gofyn cyllideb net amcangyfrifedig o £196.005m yn 2025/26. £3.88m ychwanegol yn unig fyddai cynnydd o 1% yn yr AEF yn ei gynhyrchu a chynnydd o 5% yn Nhreth y Cyngor. Byddai hyn yn gadael bwllch o £7.958m, ynghyd â chael rhywbeth yn lle'r £4.425m o gronfeydd wrth gefn a ddefnyddiwyd yn 2024/25 oedd yn mynd â'r diffyg i £12.382m. Roedd Adran 12 o'r adroddiad yn amlinellu'r llwybrau posibl oedd ar gael i'r Cyngor ddechrau mynd i'r afael â'r bwllch ariannu, gan gynnwys defnyddio rhyw gymaint ar falansau cyffredinol a chronfeydd wrth gefn. Dangosai'r dadansoddiad yn Atodiad 4 yr adroddiad y câi 85.9% o gyllideb gwariant net y Cyngor ei wario ar wasanaethau statudol, oedd yn ei gwneud yn anodd iawn cyflawni arbedion cyllidebol os oeddid yn cynnal gwasanaethau statudol. Roedd gwaith wedi dechrau i nodi unrhyw arbedion effeithlonrwydd y gellid eu defnyddio ond, o ystyried y toriadau cyni blaenorol a'r galw cynyddol am wasanaethau, nid oedd Gwasanaethau wedi nodi unrhyw arbedion effeithlonrwydd

sylweddol y gellid eu gwneud. Trwy leihau gwasanaethau neu drwy roi'r gorau i ymgymryd â gwasanaethau yn unig y gellid gwneud unrhyw arbedion.

Roedd yr adroddiad yn nodi'n glir mai'r sefyllfa ar gyfer 2025/26 oedd y gwaethaf yr oedd y Cyngor wedi'i wynebu ar y cam hwn o'r broses gosod cyllideb ers nifer o flynyddoedd, gan ddilyn ymlaen o 2024/25, oedd hefyd yn flwyddyn heriol yn ariannol o ran gosod y gyllideb. Er bod y sefyllfa yn dechrau gwella yn 2026/27 a 2027/28, roedd y gwelliant yn ddibynol ar nifer o ffactorau yn bod o'n plaid e.e. chwyddiant a dyfarniadau cyflog yn parhau'n isel, y galw am wasanaethau yn gwastatáu, arbedion cyllidebol yn cael eu nodi a'u cyflawni a setliad llywodraeth leol yn cyd-fynd â chwyddiant. Nid oedd y sefyllfa ym Môn yn ddim gwahanol i sefyllfa cynghorau eraill yng Nghymru a Lloegr, gyda rhai awdurdodau lleol mewn sefyllfa llawer gwaeth a rhai eisoes mewn trafferthion ariannol.

Wrth ddweud bod yr adroddiad yn ddarlun sobreiddiol iawn, rhoddodd y Prif Weithredwr sicrwydd bod rheolwyr y Cyngor yn cymryd y sefyllfa o ddifrif ac yn mynd i'r afael â hi'n ddyddiol, gan geisio rheoli a lleihau gwariant presennol fel bod y Cyngor yn y sefyllfa orau bosibl i osod cyllideb y flwyddyn nesaf. Roedd Uwch-reolwyr, hefyd, yn ystyried yr holl opsiynau ar gyfer eu cyflwyno i'r prosesau gwleidyddol a democrataidd a ddilynai, gan gynnwys a fyddai'r Cyngor yn cyflawni disgwyliadau statudol neu a fyddai'n parhau i fynd y tu hwnt i'r disgwyliadau hynny oherwydd mai dyma oedd y peth iawn i'w wneud. Roedd y rhain yn drafodaethau anodd eu cael ac yn brosesau anodd eu harwain wrth, hefyd, geisio cynnal morâl ac ewyllys da staff. Roedd nifer o ffactorau allai ddylanwadu ar sut gyllideb a geid ac efallai y gallai'r rhain arwain at ganlyniad gwell na'r disgwyl a, thrwy hynny, leihau'r angen am doriadau i wasanaethau. Ateggodd fod y Tîm Arweinyddiaeth a'r uwch-reolwyr yn gwerthuso'r sefyllfa yn y tymor byr a chanolig gan gynnwys sut i sicrhau y byddai'r Cyngor yn parhau'n gynaliadwy wrth, hefyd, barhau i gwrdd â gofynion statudol a disgwyliadau trigolion.

Cydnabu'r Cadeirydd yr heriau ariannol yr oedd y Cyngor yn eu hwynebu yn y blynyddoedd nesaf a diolchodd ef ac aelodau'r Pwyllgor Gwaith i'r Swyddog Adran 151 am nodi'r heriau hynny'n glir ac yn gynhwysfawr yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig ac roeddynt yn ddiolchgar am yr arweiniad a'r cyfeiriad a roddwyd.

Cyfeiriodd y Cynghorydd Robin Williams at drafodaethau a gafodd gyda chynrychiolwyr dau gyngor arall oedd yn ystyried codi treth y cyngor 10% neu'n uwch er mwyn mynd i'r afael â diffygion yn y gyllideb – rhywbeth oedd yn adlewyrchu'r anawsterau cyffredinol yr oedd cynghorau yn mynd i'r afael â nhw.

Penderfynwyd nodi cynnwys y Cynllun Ariannol Tymor Canolig 2025/26 - 2026/27 a chymeradwyo'r rhagdybiaethau a wnaed ynddo.

11. NEWID Y CYFANSODDIAD – POLISI PRYDERON A CHWYNION A RHEOLAU GWEITHDREFN CONTRACTAU

Adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 yn gofyn am farn y Pwyllgor Gwaith ar newidiadau arfaethedig i Gyfansoddiad y Cyngor mewn perthynas â'r Polisi Pryderon a Chwynion a Rheolau Gweithdrefn Contractau, i'w hargymell i'r Cyngor Llawn.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cynghorydd Carwyn Jones, Aelod Portffolio dros Fusnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer a amlinellodd y newidiadau oedd yn cael eu cynnig a'r ffactorau perthnasol i'w hystyried, fel y nodwyd yn yr adroddiad. Y cynnig oedd tynnu'r Polisi Pryderon a Chwynion a Rheolau'r Weithdrefn Contractau o'r Gyfansoddiad a bod y Pwyllgor Gwaith yn cymeradwyo'r holl newidiadau perthnasol iddynt yn y dyfodol. Byddai'r Polisi Pryderon a Chwynion a Rheolau'r Weithdrefn Contractau, ynghyd â dogfennau ategol yn ymddangos mewn man amlwg ar wefan y Cyngor. Byddai'r newidiadau yn fodd i adolygu a

diwygio'n fwy amserol a byddent yn cyflwyno proses fwy hyblyg ac ymatebol. Byddai cyhoeddi'r Polisi a'r Rheolau uchod a dogfennau yn amlwg ar wefan y Cyngor yn sicrhau tryloywder, yn ogystal â gwneud y sefyllfa'n eglur ac yn haws i'r cyhoedd ei ddeall pan fyddant yn dymuno dilyn y broses gwyno ac i gontractwyr/busnesau a fyddai'n dymuno gwneud cais am gontractau'r Cyngor. Nid oedd unrhyw ofyniad cyfreithiol i gynnwys y Polisi Pryderon a Chwynion a Rheolau'r Weithdrefn Contractau yn y Cyfansoddiad ac nid oedd rheoleiddwyr y Cyngor yn disgwyl iddo wneud hynny. Nid oedd unrhyw risgiau nac anfanteision i'r cynnig.

Penderfynwyd argymell y canlynol i'r Cyngor Llawn –

- **Bod y Polisi Pryderon a Chwynion a'r Rheolau Gweithdrefn Contractau yn cael eu tynnu o Gyfansoddiad y Cyngor a dirprwyo awdurdod i'r Swyddog Monitro i wneud unrhyw newidiadau o ganlyniad i'r penderfyniadau hyn.**
- **Bod y Polisi Pryderon a Chwynion, a'r Rheolau Gweithdrefn Contractau (ynghyd â'r holl ddogfennau ategol perthnasol) ar gael yn rhwydd ar wefan y Cyngor.**
- **Ni fydd y Cyngor llawn bellach yn gyfrifol am gymeradwyo unrhyw newidiadau i'r Polisi Pryderon a Chwynion a Rheolau Gweithdrefn Contractau, a byddant yn cael eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith; neu gan y Swyddog Monitro, o dan bwerau dirprwyedig, os nad yw'r newidiadau'n darparu dewis lleol, neu'n fân newidiadau. Bydd unrhyw newidiadau i'r Rheolau Gweithdrefn Contractau bob amser yn cael eu trafod â'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151.**

**Y Cyngorydd Gary Pritchard
Cadeirydd**

This page is intentionally left blank

Cyngor Sir Ynys Môn	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	22 Hydref 2024
Pwnc / Testun:	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith
Deilydd(ion) Portffolio:	Y Cyngorydd Gary Pritchard
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Lynn Ball, Cyfarwyddwr Swyddogaeth – Busnes y Cyngor / Swyddog Monitro
Awdur yr Adroddiad:	Dyfan Sion, Pennaeth Democratiaeth
Aelodau Lleol:	Amherthnasol

A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau

Yn unol â'i Gyfansoddiad, mae'n ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi blaen raglen waith a'i diweddaru'n rheolaidd. Cyhoeddir blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith yn fisol er mwyn galluogi Aelodau'r Cyngor a'r cyhoedd weld pa benderfyniadau allweddol y mae'r Pwyllgor yn debygol o'u gwneud dros y misoedd i ddod.

Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith:

gadarnhau'r blaen raglen waith atodol ar gyfer y cyfnod **Tachwedd 2024 – Mehefin 2025**;

adnabod unrhyw faterion ar gyfer cael mewnbwn penodol ac ymgynghoriad gyda Phwyllgorau Sgriwtini'r Cyngor;

nodi bod blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith yn cael ei diweddaru'n fisol a'i chyflwyno fel eitem safonol yn fisol i'r Pwyllgor Gwaith.

B – Pa opsiynau eraill bu i chi ystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?

-

C – Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Gofynnir am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith cyn cyhoeddi pob diweddariad er mwyn cryfhau atebolrwydd a threfniadau blaengynllunio.

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydy'.

D – A yw'r penderfyniad hwn oddi fewn i'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Amherthnasol.

Dd – Asesu'r effeithiau posibl (os yn berthnasol):

1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Amherthnasol.
2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir y bydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol? Os felly, sut?	
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, rhwch wybod gyda phwy.	
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae rhan wrth ddraffio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rheini y byddai'r penderfyniad yn cael effaith uniongyrchol arnynt? Esboniwch sut.	
5	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad yn ei gael ar y rhai sy'n profi anfantaidd economaidd-gymdeithasol.	
7	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch? Beth oedd eu sylwadau?		
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	Mae blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith yn cael ei thrafod yn fisol yng nghyfarfodydd y Tîm Arweinyddiaeth.
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	
7	Caffael	
8	Sgriwtini	Dan amgylchiadau arferol, cynhelir cyddrafodaeth yn fisol ar raglenni gwaith y Pwyllgor Gwaith a'r ddau Bwyllgor Sgriwtini, a hynny er mwyn sicrhau aliniad rhyngddynt.
9	Aelodau Lleol	Amherthnasol.

F - Atodiadau:

Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith: Tachwedd 2024 – Mehefin 2025

Ff – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am ragor o wybodaeth):

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith

Cyngor Sir Ynys Môn

Cyfnod: Tachwedd 2024 – Mehefin 2025

Mae'r flaen raglen waith hon yn rhestru'r holl benderfyniadau y mae'r Pwyllgor Gwaith yn bwriadu eu gwneud a pha fusnes y bydd y pwyllgorau sgrwtini yn ei ystyried ynghyd â phryd y bydd y materion hynny'n cael eu trafod. Mae hefyd yn rhestru unrhyw argymhellion y mae'r Pwyllgor Gwaith yn bwriadu eu gwneud mewn perthynas â phenderfyniadau y mae'n rhaid eu gwneud gan y Cyngor llawn.

Tudalen 14 Mae modd i benderfyniadau gweithredol gael ei gwneud gan y Pwyllgor Gwaith llawn yn gweithredu fel corff cyfunol neu gan aelodau unigol o'r Pwyllgor Gwaith yn gweithredu trwy hawliau dirprwyiedig.

Mae'r flaen raglen waith yn cael ei hadolygu'n rheolaidd ac fe gyhoeddir diweddariad yn fisol. Nid yw'r ffaith nad yw penderfyniad wedi'i gynnwys yn y flaen raglen waith yn atal materion brys neu rai na ragwelwyd rhag cael eu hystyried.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Diweddarwyd ddiwethaf ar 11 Hydref 2024

Tachwedd 2024

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
Cyfarfod 26 Tachwedd 2024	Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith	Cyng Gary Pritchard	
	Cerdyn Sgôr Corfforaethol – Chwarter 2, 2024/25	Cyng Carwyn Jones	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol - 19 Tachwedd 2024
	Monitro Cyllideb Refeniw – Chwarter 2, 2024/25	Cyng Robin Williams	Panel Sgrwtini Cyllid - 5 Tachwedd 2024
	Monitro Cyllideb Gyfalaf – Chwarter 2, 2024/25	Cyng Robin Williams	Panel Sgrwtini Cyllid - 5 Tachwedd 2024
	Monitro Cyllideb y Cyfrif Refeniw Tai – Chwarter 2, 2024/25	Cyng Robin Williams	Panel Sgrwtini Cyllid - 5 Tachwedd 2024
	Sylfaen y Dreth Gyngor 2025/26	Cyng Robin Williams	
	Llythyr Blynyddol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 2023/24	Cyng Carwyn Jones	
	Cynllun Strategol Moderneiddio Gwasanaethau Oedolion	Cyng Alun Roberts	Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio - 20 Tachwedd 2024
	Cynllun Strategol Môn Actif	Cyng Neville Evans	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol - 19 Tachwedd 2024
	Porthladd Rhydd Ynys Môn – Achos busnes llawn	Cyng Gary Pritchard	Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio - 20 Tachwedd 2024 – i'w gadarnhau.

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
	Asesiad y Farchnad Dai Leol	Cyng Gary Pritchard	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol - 19 Tachwedd 2024

Rhagfyr 2024

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
Cyfarfod 10 Rhagfyr 2024	Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith	Cyng Gary Pritchard	
	Datganiad Llywodraethu Blynyddol	Cyng Carwyn Jones	
	Cynllun Strategol Caffael a Rheolau Gweithdrefn Contractau newydd	Cyng Robin Williams	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol - 19 Tachwedd 2024

Tudalen 16

Ionawr 2025

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
Cyfarfod 21 Ionawr 2025	Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith	Cyng Gary Pritchard	
	Cyllideb Refeniw 2025/26 – cynigion cychwynnol	Cyng Robin Williams	Panel Sgrwtini Cyllid – 9 Ionawr 2025
	Ffioedd cartrefi gofal y sector annibynnol 2025/26	Cyng Alun Roberts	

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
	Gwasanaethau gofal cymdeithasol dibreswyl yn y gymuned – Ffioedd a thaliadau 2025/26	Cyng Alun Roberts	

Chwefror 2025

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
Cyfarfod 18 Chwefror 2025	Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith	Cyng Gary Pritchard	
	Monitro Cyllideb Refeniw – Chwarter 3, 2024/25	Cyng Robin Williams	Panel Sgrwtini Cyllid – 12 Chwefror 2025
	Monitro Cyllideb Gyfalaf – Chwarter 3, 2024/25	Cyng Robin Williams	Panel Sgrwtini Cyllid – 12 Chwefror 2025
	Monitro Cyllideb y Cyfrif Refeniw Tai – Chwarter 3, 2024/25	Cyng Robin Williams	Panel Sgrwtini Cyllid – 12 Chwefror 2025
	Adolygiad Canol Blwyddyn Rheoli'r Trysorlys 2024/25	Cyng Robin Williams	
	Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2025/26	Cyng Robin Williams	
	Ffioedd a Thaliadau 2025.26	Cyng Robin Williams	
	Cartrefi'r awdurdod lleol I bobl hŷn – pennu ffi safonol 2025.26	Cyng Alun Roberts	

Tudalen 17

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
Cyfarfod 27 Chwefror 2025	Strategaeth Gyfalaf	Cyng Robin Williams	Cyngor Llawn - 6 Mawrth 2025
	Cyllideb Gyfalaf 2025/26	Cyng Robin Williams	Cyngor Llawn - 6 Mawrth 2025
	Cyllideb Refeniw 2025/26 – cynigion terfynol	Cyng Robin Williams	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol – 19 Chwefror 2025 Cyngor Llawn - 6 Mawrth 2025

Mawrth 2025

Tudalen 18

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
Cyfarfod 25 Mawrth 2025	Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith	Cyng Gary Pritchard	
	Cerdyn Sgôr Corfforaethol – Chwarter 3, 2024/25	Cyng Carwyn Jones	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol - 11 Mawrth 2025
	Cynllun Strategol tuag at Sero Net	Cyng Nicola Roberts	Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio - 12 Mawrth 2025
	Cynllun Strategol Rheoli Risg Llifogydd Lleol	Cyng Dafydd Rhys Thomas	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol - 11 Mawrth 2025

Ebrill 2025

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
Cyfarfod 29 Ebrill 2025	Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith	Cyng Gary Pritchard	

Mai 2025

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
Cyfarfod mis Mai 2025	Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith	Cyng Gary Pritchard	

Mehfin 2025

Dyddiad y cyfarfod neu ddyddiad cyhoeddi penderfyniad dirprwyiedig	Y mater i'w ystyried	Aelod Portffolio	Dyddiad i sgrwtini a / neu'r Cyngor llawn (os yn berthnasol)
Cyfarfod mis Mehefin 2025	Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith	Cyng Gary Pritchard	
	Cerdyn Sgôr Corfforaethol – Chwarter 4, 2024/25	Cyng Carwyn Jones	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol -
	Monitro Cyllideb Refeniw – Chwarter 4, 2024/25	Cyng Robin Williams	Panel Sgrwtini Cyllid -
	Monitro Cyllideb Gyfalaf – Chwarter 4, 2024/25	Cyng Robin Williams	Panel Sgrwtini Cyllid -
	Monitro Cyllideb y Cyfrif Refeniw Tai – Chwarter 4, 2024/25	Cyng Robin Williams	Panel Sgrwtini Cyllid -

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	PWYLLGOR GWAITH
Dyddiad:	22 HYDREF 2024
Pwnc / Testun:	ADOLYGIAD RHEOLI TRYSORLYS BLYNYDDOL AR GYFER 2023/24
Deilydd(ion) Portffolio:	Y CYNGHORYDD ROBIN WYN WILLIAMS – DIRPRWY ARWEINYDD A DEILYDD PORTFFOLIO CYLLID
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	R MARC JONES
Awdur yr Adroddiad:	JEMMA ROBINSON
Tel:	01248 752675
E-bost:	Jemma.Robinson@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	D/B
A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau	
<ul style="list-style-type: none"> Nodi y bydd y ffigyrau alldro yn yr adroddiad yn parhau dros dro tan y bydd Archwiliad o Ddatganiad y Cyfrifon 2022/23 wedi ei gwblhau a'i lofnodi; bydd unrhyw addasiad sylweddol i'r ffigyrau yn yr adroddiad yn cael ei adrodd fel bo'n briodol. I nodi dangosyddion darbodus a thrysorlys dros dro 2022/23 yn yr adroddiad. Ystyried Adroddiad Blynyddol Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2022/23 a'i drosglwyddo i gyfarfod nesaf y Cyngor llawn gydag unrhyw sylwadau. 	
B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?	
Amherthnasol	
C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad I'r Pwyllgor Gwaith?	
<p>Cydymffurfio â rheoliadau a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 a Chynllun Dirprwyo Rheoli Trysorlys y Cyngor ar gyfer 2023/24 (Atodiad 8 Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2023/24). Yn unol â'r Cynllun Dirprwyo, cafodd yr adroddiad hwn ei sgrwtineiddio gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 19 Medi 2024. Bydd yr adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor llawn unwaith y bydd wedi ei dderbyn gan y Pwyllgor hwn.</p>	
CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisiau a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?	
Ydi	
D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?	
Amherthnasol	
DD – Effaith ar Genedlaethau'r Dyfodol (os yn berthnasol)	
1	<p>Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein anghenion tymor hir fel Ynys</p> <p>Mae rheoli'r Trysorlys yn allweddol i hwyluso cynaliadwyedd ar gyfer anghenion hirdymor yr Ynys wrth i gynlluniau benthyca helpu i ariannu gwariant cyfalaf i sicrhau bod asedau ar gael nawr ac yn y dyfodol. Rhaid i gynlluniau'r Trysorlys hefyd fod yn fforddiadwy i sicrhau nad yw cenedlaethau'r dyfodol dan anfantais oherwydd penderfyniadau rheoli'r Trysorlys a wneir yn y tymor byr a'r tymor canolig.</p>

2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir a fydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol. Os felly, sut:-	Rhaid i strategaeth a gweithgaredd Rheoli'r Trysorlys fod yn fforddiadwy i liniaru'r effaith ar y dyfodol. Gallai rhywfaint o wariant cyfalaf a ariennir drwy fenthyca fel Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu a chynlluniau buddsoddi eraill i arbed arian drwy fenthyca helpu i leihau costau yn y dyfodol
3	A ydym wedi bod yn cyd-gweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda pwy-	Mae gweithgareddau Rheoli Trysorlys yn aml yn ariannu prosiectau cyfalaf mewn partneriaeth â sefydliadau eraill, fel Llywodraeth Cymru. Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif / Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu. Ariannwyd ysgolion/estyniadau newydd gyda chyllid sylweddol gan Lywodraeth Cymru
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae'i rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut:-	Ymgynghorir â Dinasyddion Môn bob blwyddyn am y rhaglen gyfalaf flynyddol, y mae rhai ohonynt yn ddibynnol ar weithgareddau Rheoli'r Trysorlys. Mae ymgynghoriad manylach yn digwydd ar rai prosiectau cyfalaf megis adeiladu ysgolion newydd / ad-drefnu ysgolion
5	Nodwch yr effeithiau mae'r penderfyniad hwn yn ei gael ar yr agenda cydraddoldeb ac iaith Gymraeg	Bydd asedau sydd newydd eu hadeiladu drwy fenthyca yn cydymffurfio â'r Ddeddf Cydraddoldeb a rheoliadau a chanllawiau cysylltiedig. Mae adnewyddu blynyddol a rhaglenni amnewid hefyd yn helpu i gynyddu hygyrchedd a galluogi amrywiaeth
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad ei gael ar y rhai hynny sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Mae angen Strategaeth Rheoli'r Trysorlys bob blwyddyn
7	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Mae rhai o'r prosiectau a ariennir drwy fenthyca yn cael effaith gadarnhaol ar ddatblygiad a chynnydd y Gymraeg, megis yr ysgolion cyfrwng Gymraeg a adeiladwyd fel rhan o Raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif / Rhaglen Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu
DD Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau
1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (gorfodol)	Cafodd yr adroddiad ei ystyried gan y Tîm Arweinyddiaeth yn ei gyfarfod ar 17 Medi 2024. Nid oedd angen unrhyw newidiadau i'r adroddiad drafft.
2	Cyllid / Swyddog Adran 151 (gorfodol)	Amherthnasol – Adroddiad y Swyddog Adran 151 yw hwn
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	Mynychu cyfarfod y TA ar 17 Medi 2024
4	Adnoddau Dynol (AD)	Ddim yn berthnasol
5	Eiddo	Ddim yn berthnasol
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Ddim yn berthnasol
7	Caffael	Ddim yn berthnasol
8	Sgriwtini	Ddim yn berthnasol

9	Aelodau Lleol	Ddim yn berthnasol
10	Arall	<p>Penderfynodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i :-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nodi adroddiad blynyddol rheoli'r trysorlys ar gyfer 2023/24 ac i anfon yr adroddiad ymlaen i'r Pwyllgor Gwaith heb wneud sylw pellach.
F – Atodiadau:		
1. Adolygiad Blynyddol Rheoli Trysorlys 2023/24		
FF – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):		
<ul style="list-style-type: none"> • Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2023/24 – a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn ar 9 Mawrth 2023; • Adroddiad Adolygiad Canol Blwyddyn Rheoli'r Trysorlys 2023/24 – a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith 8 Chwefror 2024; • Adroddiad Alldro Cyfalaf 2023/24 – cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith 23 Gorffennaf 2024 		

Adolygiad Blynyddol Rheoli Trysorlys ar gyfer 2023/24

1. Cyflwyniad

Yn unol â rheoliadau a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003, mae'n ofynnol i'r Cyngor lunio adolygiad rheoli'r trysorlys blynyddol o'i weithgareddau a'r dangosyddion darbodus a thrysorlys gwirioneddol ar gyfer 2023/24. Mae'r adroddiad hwn yn bodloni gofynion Côt Ymarfer CIPFA ar Reoli Trysorlys (y Côt) a Chôt Darbodus CIPFA ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol (y Cod Darbodus).

Yn ystod 2023/24, y gofynion adrodd sylfaenol oedd y dylai'r Cyngor llawn dderbyn yr adroddiadau a ganlyn:-

- strategaeth flynyddol ar gyfer y trysorlys cyn i'r flwyddyn gychwyn (derbyniwyd ar 9 Mawrth 2023);
- adroddiad diweddarau canol blwyddyn ar y trysorlys (derbyniwyd ar 7 Mawrth 2024);
- adolygiad blynyddol wedi i'r flwyddyn ddod i ben yn disgrifio'r gweithgareddau o gymharu â'r strategaeth (yr adroddiad hwn).

Yn ogystal, mae'r Cyngor wedi derbyn adroddiadau diweddarau chwarterol ar gyfer rheoli'r trysorlys (chwarter un a chwarter tri) a dderbyniwyd ac a gymeradwywyd gan y Deilydd Portffolio.

Mae'r amgylchedd rheoleiddio yn gosod cyfrifoldeb ar Aelodau i adolygu a chraffu ar bolisi a gweithgareddau rheoli'r trysorlys. Mae'r adroddiad hwn, felly, yn bwysig yn hynny o beth gan ei fod yn darparu manylion am y sefyllfa alldro ar gyfer gweithgareddau trysorlys ac mae'n tynnu sylw at gydymffurfiaeth â pholisïau'r Cyngor a gymeradwywyd yn flaenorol gan Aelodau.

Mae'r Cyngor hwn yn cadarnhau ei fod wedi cydymffurfio â'r gofyniad o dan y Côt bod rhaid i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio graffu ymlaen llaw ar bob un o'r adroddiadau rheoli'r trysorlys uchod cyn eu cyflwyno i'r Cyngor llawn. Rhoddwyd hyfforddiant i aelodau ar faterion rheoli'r trysorlys ar 15 Medi 2023 er mwyn cefnogi rôl sgrwtini yr aelodau.

Mae'r Swyddog Adran 151 yn cadarnhau mai dim ond at ddibenion cyfalaf y benthycwyd ac na aethpwyd y tu hwnt i'r terfyn benthycu statudol (y terfyn awdurdodedig).

Hefyd, mae'r adroddiad yn nodi'r canlyniadau canlynol ym mlwyddyn ariannol 2023/24:-

- Ffactorau allanol – gan gynnwys adolygiad o'r economi, perfformiad cyfraddau llog yn ystod y flwyddyn;
- Ffactorau mewnol – gan gynnwys perfformiad gwariant cyfalaf, yr effaith ar y cronfeydd wrth gefn a balansau arian parod, archwaeth risg o ran buddsoddiadau, y benthyciadau a gymerwyd gan y Cyngor a'r effaith ar y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC);
- Y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys yn 2023/24 – gan gynnwys rheoli dyledion y Cyngor a benthyciadau a buddsoddiadau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn;
- Rheoli'r Trysorlys – beth yw'r Dangosyddion Darbodus a sut y cânt eu mesur;
- Cymharu'r Dangosyddion Darbodus – cymharu'r Dangosyddion Darbodus gwirioneddol gyda'r rhagolygon ar ddechrau'r flwyddyn;
- Edrych ymlaen at 2024/25 a thu draw i hynny; a'r
- Casgliad.

2. Adolygiad o'r Flwyddyn – Ffactorau Allanol

2.1 Cyfraddau Llog – Erbyn mis Mawrth 2023, roedd Cyfradd y Banc wedi gorffen ar 5.25%. Cynyddodd Cyfradd y Banc yn gyson trwy gydol 2023/24, gan ddechrau ar 4.25% a gorffen ar 5.25%.

2.2 Yr Economi - y Deyrnas Unedig - Yn erbyn cefndir o bwysau chwyddiant ystyfnig, ymosodiad Rwsia ar Wcráin a rhyfel yn y Dwyrain Canol, mae cyfraddau llog y DU wedi parhau i fod yn gyfnewidiol ar draws y gromlin, o Gyfradd y Banc i gynnyrch gilt 50 mlynedd, ar gyfer y cyfan o 2023/24.

Mae marchnadoedd wedi ceisio dod â chyfnod parhaus banciau canolog i ben o gadw polisi ariannol cyfyngol ar waith ar o leiaf un achlysur yn ystod 2023/24 ond, hyd yma, dim ond Banc Cenedlaethol y Swistir sydd wedi torri cyfraddau, a hynny ar ddiwedd mis Mawrth 2024.

Mae cynnyrch 10 mlynedd y DU, EZ a'r Unol Daleithiau i gyd wedi aros yn ystyfnig uchel trwy gydol 2023/24. Mae chwyddiant yn llacio, er yn raddol, ond mae marchnadoedd llafur yn parhau i fod yn dynn iawn gan gymariaethau hanesyddol, gan ei gwneud yn fater o ddyfarniad dirwy ynghylch pryd y gellir torri'r cyfraddau.

Nid oedd unrhyw syndod gan Fanc Lloegr yn eu cyfarfod ym mis Mawrth, gan adael cyfraddau llog ar 5.25% am y pumed tro yn olynol ac, er nad oes unrhyw aelodau Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC) bellach yn pleidleisio i godi cyfraddau llog, cadwodd ei ganllawiau cymharol hawddgar. Mae cyfathrebiadau'r Banc yn awgrymu bod yr MPC yn magu hyder y bydd chwyddiant yn gostwng yn gynaliadwy yn ôl i'r targed o 2.0%. Fodd bynnag, er i'r MPC nodi bod "safiad cyfyngol polisi ariannol yn pwysu ar weithgaredd yn yr economi go iawn, yn arwain at farchnad lafur fwy llac ac yn dwyn i lawr ar bwysau chwyddiant", i'r gwrthwyneb nododd fod dangosyddion allweddol o ran parhad chwyddiant yn parhau i gael eu dyrchafu a bydd polisi'n "gyfyngol am gyfnod digon hir" ac yn "gyfyngol am gyfnod estynedig".

Wrth gwrs, mae economi'r DU wedi dechrau perfformio ychydig yn well yn Ch1 2024, ond mae'n dal i wella ar ôl dirwasgiad bas trwy ail hanner 2023. Yn wir, gwelodd Ch4 2023 dwf Cynnyrch Gros Domestic GDP negyddol o -0.3% tra bod y twf b/b hefyd yn negyddol ar -0.2%.

Ond roedd yn ddirwasgiad rhyfedd. Mae diweithdra yn is na 4% ar hyn o bryd, yn erbyn cefndir o dros 900k o swyddi gwag, ac mae chwyddiant cyflog blynyddol yn uwch na 5%. Gyda chapiau prisiau nwy a thrydan yn gostwng ym mis Ebrill 2024, mae mesur Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI) o chwyddiant - a gyrhaeddodd uchafbwynt o 11.1% ym mis Hydref 2022 - bellach i fod i lithro yn is na'r gyfradd darged o 2% ym mis Ebrill ac i aros yn is na'r meincnod Banc Lloegr hwnnw am yr ychydig flynyddoedd nesaf, yn ôl Capital Economics. Mae Banc Lloegr angen rhywfaint o argyhoeddi'r sgôr honno o hyd, ond bydd chwyddiant sydd ar ddod a datganiadau cyflogaeth yn setlo'r ddadl honno cyn bo hir. Nodir bod CPI craidd yn dal i fod yn 4.5% ym mis Chwefror ac, yn ddelfrydol, mae angen iddo syrthio ymhellach.

Fe wnaeth siopwyr ddiystyru'r tywydd anarferol o wlyb i raddau helaeth ym mis Chwefror, a dylai incwm cartref go iawn cynyddol gefnogi gweithgaredd manwerthu trwy gydol 2024. Ar ben hynny, mae effaith cyfraddau llog uwch ar daliadau llog cartref yn agosáu at ei uchafbwynt, er bod cyfraddau morgais cyfradd sefydlog ar fenthyciadau newydd wedi symud i fyny ychydig ers dod yn agos at 4.5% yn gynnar yn 2024.

O safbwynt cyllidol, bydd y toriadau pellach i dreth yswiriant gwladol (o fis Ebrill) a gyhoeddwyd yng Nghyllideb mis Mawrth, yn rhoi hwb i incwm gwario aelwydydd go iawn 0.5 - 1.0%. Ar ôl i incwm gwario cartref go iawn godi 1.9% yn 2023, rhagwelir Capital Economics bydd yn codi 1.7% yn 2024 a 2.4% yn 2025. Mae'r cynnydd hwn mewn incwm gwario cartref go iawn, ynghyd â pylu'r llusgo yn gynharach o godiadau blaenorol mewn cyfraddau llog, yn golygu y rhagwelir twf CDP o 0.5% yn 2024 a 1.5% yn 2025. Mae Banc Lloegr yn llai optimistaidd na hynny, gan weld twf yn ei chael hi'n anodd mynd yn agos at 1% dros y ddwy i dair blynedd nesaf.

O ran marchnadoedd ecwiti, mae'r FTSE 100 wedi codi i bron i 8,000 ac mae, erbyn hyn, dim ond 1% yn is na'r uchaf erioed y cyrhaeddodd ym mis Chwefror 2023. Cafodd y cynnydd cymedrol mewn ecwiti yn y DU ym mis Chwefror ei yrru gan berfformiadau cryf yn y sectorau diwydiannol cylchol a dewisol defnyddwyr, tra bod cyfathrebu a deunyddiau sylfaenol wedi gwneud yn wael.

3. Adolygiad o'r Flwyddyn – Ffactorau Mewnol

3.1 Gwariant a Chyllid c Gyfalaf 2023/24 – Mae'r Cyngor yn mynd i wariant cyfalaf ar asedau tymor hir. Gellir cyllido'r gweithgareddau hyn naill ai:-

- Ar unwaith trwy adnoddau cyfalaf neu refeniw (derbyniadau cyfalaf, grantiau cyfalaf, cyfraniadau refeniw ac ati), nad yw'n cael unrhyw effaith ar angen y Cyngor i fenthyca; neu
- Trwy fenthyca: os nad oes digon o gyllid ar gael, neu os penderfynir peidio â defnyddio adnoddau, bydd y gwariant cyfalaf yn arwain at yr angen i fenthyca.

Mae'r gwariant cyfalaf gwirioneddol yn un o'r dangosyddion darbodus angenrheidiol. Mae'r tabl isod yn dangos y gwir wariant cyfalaf a sut y cyllidwyd hyn:-

	Amcangyfrif 2023/24 (£'m)	Gwirioneddol 2023/24 (£'m)
Gwariant cyfalaf o'r Gronfa Gyffredinol	48	31
Gwariant Cyfalaf o'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	20	20
Cyfanswm Gwariant Cyfalaf	68	51
Cronfa Gyffredinol a gyllidwyd yn y flwyddyn gan Grantiau a Chyfraniadau	35	23
CRT a gyllidwyd yn y flwyddyn gan Grantiau a Chyfraniadau	8	7
Cronfa Gyffredinol a gyllidwyd yn y flwyddyn gan Adnoddau'r Cyngor	5	4
CRT a gyllidwyd yn y flwyddyn gan Adnoddau'r Cyngor	12	13
Gwariant cyfalaf o'r Gronfa Gyffredinol a gyllidwyd trwy fenthyca	8	4
Gwariant cyfalaf o'r CRT a gyllidwyd trwy fenthyca	0	0

Y prif reswm am y tanwario oedd y tanwariant mawr yn erbyn y prosiectau a restrir isod:-

Cynllun	Tanwariant £'m	Sylwadau
Gwaith cyfalaf oherwydd Concrit wedi'i awyru, ei awtoglaffio a'i atgyfnerthu (RAAC)	1.014	Oherwydd materion RAAC, roedd angen i'r Cyngor ymrwymo i wariant, heb unrhyw sicrwydd o gyllid ychwanegol, er mwyn sicrhau diogelwch pawb yn yr ysgolion effeithwyd. Yna, cafwyd trafodaethau â LIC o ran cyllid ychwanegol ac, yn ystod rhan olaf 2023/24, dyfarnwyd £1.695m o gyllid grant ychwanegol i'r Awdurdod ar gyfer gwaith cyfalaf yn gysylltiedig â RAAC. Defnyddiwyd y cyllid grant i gyllido gwariant ar waith RAAC hyd yma, a'r gweddill ar adeiladau addysg yn 2023/24, yn hytrach na defnyddio cyllid o adnoddau'r Awdurdod ei hun. Bydd y cyllid sydd wedi'i arbed gan yr Awdurdod yn sgil y grant hwn yn cael ei ddefnyddio'n awr i gyllido gweddill y gwaith RAAC yn 2024/25.
Grant Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)	0.372	Yn 2022/23, dyfarnwyd £0.476m o gyllid grant i'r Awdurdod i gefnogi dysgwyr sydd ag ADY. Ychydig iawn o wariant a gafwyd yn 2022/23, ac roedd tanwariant o £0.111m yn dilyn y gwariant a gafwyd yn 2023/24. Yn yr un modd, cafwyd tanwariant o £0.261m ar y dyraniad ar gyfer 2023/24, ac mae LIC wedi rhoi caniatâd i'r Cyngor ddwyn ymlaen swm o £0.108m i gwblhau gwaith yr ymrwymwyd iddo.

Cynllun	Tanwariant £'m	Sylwadau
Mynediad i Adeiladau Addysg i'r Anabl	0.134	Y rheswm am hyn yw bod addasiadau ar gyfer yr anabl wedi'u cwblhau ym mhob ysgol uwchradd heblaw am un. Mae gwaith yn yr ysgol uwchradd sy'n weddill wedi'i ohirio wrth ddisgwyl am ganlyniad astudiaethau dichonolrwydd. Mae gwaith yn cael ei gwblhau mewn ysgolion cynradd pryd a phan fydd angen. Er bod buddsoddiad sylweddol wedi'i wneud, efallai y bydd angen rhagor o waith yn y dyfodol i fynd i'r afael ag anghenion unigolion nad ydynt yn hysbys i ni eto, felly, mae angen i'r tanwariant lithro i 2024/25.
Cynlluniau Llifogydd Amrywiol	1.009	Mae rhai cynlluniau'n rhai parhaus ac maent yn pontio mwy nag un flwyddyn ariannol. Gwelwyd oedi gyda chynlluniau eraill ac mae LIC wedi cytuno ar estyniad amser er mwyn eu cwblhau a dwyn y cyllid ymlaen, tra bod cynlluniau eraill wedi'u cwblhau.
Cronfa Ffyniant Bro	6.151	Roedd y bidiau a dderbyniwyd fel rhan o'r broses dendro'n llawer uwch na'r gyllideb ac, oherwydd hynny, bu'n rhaid ail-dendro'r gwaith a lleihau'r cwmpas fel ei fod yn fwy ymarferol. Yn y pendraw, arweiniodd hyn at oedi yn y cynlluniau ac mae cais i ddwyn ymlaen £4.905m o'r tanwariant er mwyn cwblhau cynlluniau yr ymrwymwyd iddynt.
Adfywio Caergybi – Menter Treftadaeth Treflun Cam II	0.625	Mae'r gwaith wedi arafu'n gyffredinol yn ystod y flwyddyn ariannol hon ac roedd disgwyl tanwariant, yn unol ag adroddiadau monitro blaenorol. O ganlyniad, bydd y rhan fwyaf o'r gwariant yn digwydd yn 2024/25.
Cyfarpar Ailgylchu Rheoli Gwastraff	0.256	Mae'r gwasanaeth wedi adolygu a blaenoriaethu ei wariant cyfalaf yn unol â'i strategaeth a'i gynllun ariannol 5 mlynedd ac mae nawr wrthi'n caffael pedwar eitem o beiriannau a pheirianwaith. Fodd bynnag, mae'r amseroedd arwain posib yn dilyn derbyn tendrau llwyddiannus yn golygu nad yw'r peiriannau a'r pheirianwaith yn debygol o gael eu cyflenwi yn ystod y flwyddyn ariannol hon. Serch hynny, mae'r cyllid wedi'i ymrwymo'n llawn.
Isadeiledd Morwrol	0.178	Ar hyn o bryd, mae'r cynllun yn cael ei ail-ddylunio ac, oherwydd yr amseru, mae cais i ddwyn y gyllideb ymlaen i 2024/25 er mwyn cwblhau'r cynllun hwn. Mae hyn yn cyd-fynd ag adroddiadau monitro blaenorol.
Isadeiledd Ymwelwyr	0.194	Roedd disgwyl tanwariant, yn unol ag adroddiadau monitro blaenorol, oherwydd bod angen cyllid cyfatebol ar gyfer y grant Cronfa Ffyniant ar y Cyd ac mae'n fanteisiol i'r rhanbarth wario cymaint â phosib o gyllid grant eleni a darparu ein cyllid cyfatebol yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf. Gofynnir, felly, am gael dwyn y cyllid hwn ymlaen i flwyddyn ariannol 2024/25.
Grantiau Gwres Carbon Isel (LCHG)	3.805	Oherwydd bod y LCHG wedi cael ei ddyfarnu'n hwyr a, fel y trafodwyd ym mharagraff 3.1, derbyniwyd £5.744m yn 2023/24, a gwariwyd £1.939m.
Gwaith cyfalaf ar asedau presennol	0.503	Mae gweddill y gyllideb wedi'i hymrwymo ar gyfer gwaith sy'n pontio 2023/24 a 2024/25.
Uwchraddio Toiledau Cyhoeddus	0.280	Mae'r gwasanaeth wrthi'n datblygu cynllun gwella toiledau cyhoeddus, a bydd y cynllun hwnnw'n rhoi gwell syniad o'r gofynion cyfalaf yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf. Rhagwelir, hefyd, efallai y bydd cyllid grant ychwanegol yn cael ei ddarparu ar gyfer gwaith cyfalaf ar doiledau cyhoeddus, ac, unwaith eto, efallai y bydd rhan o'r gyllideb hon yn cael ei defnyddio fel cyllid cyfatebol pe cyfyd y cyfle.

Cynllun	Tanwariant £'m	Sylwadau
Cerbydau a Cherbydau Graeanu	0.771	Ni wariwyd y gyllideb ar gyfer cerbydau graeanu oherwydd nad oedd cerbydau addas ar gael i'w prynu. Archebwyd cerbydau eraill cyn diwedd y flwyddyn, ond, oherwydd yr amseroedd aros cyn eu cyflenwi, ni fyddant yn cael eu derbyn tan ar ôl diwedd y flwyddyn, felly bydd angen i'r gyllideb lithro i flwyddyn ariannol 2024/25.

3.2 Cronfeydd Wrth Gefn a Balansau Arian Parod – Mae balansau arian parod y Cyngor yn cynnwys adnoddau refeniw a chyfalaf a chyllid ar gyfer llif arian. Roedd adnoddau arian parod craidd y Cyngor fel a ganlyn:-

Cronfeydd Wrth Gefn a Darpariaethau y gellir eu defnyddio	Drafft 31 Mawrth 2024 £'m	Terfynol 31 Mawrth 2023 £'m
Cronfa wrth gefn gyffredinol Cronfa'r Cyngor	15.604	14.039
Cronfeydd wrth gefn clustnodedig	16.779	19.637
Cronfa wrth gefn y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	8.189	12.107
Cronfa wrth gefn Gyfalaf y (CRT)	0.509	0.00
Cronfeydd wrth gefn ysgolion	5.577	6.716
Cronfeydd wrth gefn derbyniadau cyfalaf	2.390	1.908
Grant Cyfalaf heb ei Ddefnyddio	0.464	0.407
Cronfa wrth gefn Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	0.587	0.000
Cyfanswm y cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio	50.099	54.814
Darpariaethau	4.703	5.037
Cyfanswm y cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio a'r darpariaethau	54.802	59.851

3.3 Allanolli benthycyca – Mae angen sylfaenol y Cyngor i fenthycyca ar gyfer gwariant cyfalaf yn cael ei alw yn Ofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC). Mae'r ffigwr hwn yn fesur o sefyllfa'r Cyngor o ran dyledion. Mae'r GCC yn deillio o weithgareddau cyfalaf y Cyngor a'r adnoddau a ddefnyddiwyd i dalu am y gwariant cyfalaf. Mae'n cynrychioli gwariant cyfalaf 2023/24 a gyllidwyd drwy fenthycyca, a gwariant cyfalaf a gyllidwyd drwy fenthycyca yn y blynyddoedd blaenorol nad ydyw eto wedi cael ei ad-dalu gyda refeniw neu adnoddau eraill. Rhan o weithgareddau trysorlys y Cyngor yw mynd i'r afael â'r gofynion cyllido ar gyfer yr angen benthycyca hwn. Gan ddibynnu ar y rhaglen gwariant cyfalaf, mae'r Gwasanaeth Trysorlys yn trefnu arian parod y Cyngor er mwyn sicrhau bod arian parod digonol ar gyfer y cynlluniau cyfalaf a'r gofynion llif arian. Gallai hyn gael ei gyllido drwy fenthycyca gan gyrrff allanol (megis y Llywodraeth, drwy'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWL) neu'r marchnadoedd arian) neu drwy ddefnyddio adnoddau arian parod dros dro o fewn y Cyngor. Ni fenthycwyd unrhyw gyllid allanol yn ystod blwyddyn ariannol 2023/24.

3.3.1 Benthycyca Gros a'r GCC - Er mwyn sicrhau bod y lefelau benthycyca'n ddarvoudus dros y tymor canol ac y benthycir at ddibenion cyfalaf yn unig, dylai'r Cyngor sicrhau nad yw ei fenthycyca allanol gros, ac eithrio yn y tymor byr, yn uwch na chyfanswm y gofyniad cyllido cyfalaf yn y flwyddyn flaenorol ynghyd ag amcangyfrif o unrhyw ofynion cyllido cyfalaf ychwanegol ar gyfer y flwyddyn ariannol gyfredol a'r ddwy flynedd ariannol nesaf. Yn ei hanfod, mae hyn yn golygu nad yw'r Cyngor yn benthycyca er mwyn cefnogi gwariant refeniw.

Mae'r strategaeth fenthycyca fewnol bellach wedi bod ar waith yn ystod yr ychydig flynyddoedd diwethaf. Mae'r benthycyca gros o £122.4m ar 31 Mawrth 2024 yn llai na'r GCC a ragwelir ar gyfer y ddwy flynedd nesaf:-

	Gwirioneddol 2023/24 £'m	Amcangyfrif 2024/25 £'m	Amcangyfrif 2025/26 £'m
Gofyniad Cyllido Cyfalaf	146.7	154.5	170.8

3.3.2 Benthycia mewnol - yw pan ddisgwylir, dros y tymor canol, i'r cyfraddau buddsoddi barhau i fod yn is na'r cyfraddau benthycia tymor hir. Mae hyn yn golygu y byddai ystyriaethau gwerth am arian yn dangos y gellid cael gwerth am arian drwy osgoi cymryd benthyciadau allanol newydd a drwy ddefnyddio balansau arian parod mewnol i gyllido gwariant cyfalaf newydd, neu yn lle dyledion allanol sy'n aeddfedu. Byddai hyn yn sicrhau'r arbedion tymor byr gorau. Y ffigur benthycia mewnol yw'r gwahaniaeth rhwng y GCC a'r Sefyllfa Benthycia Gros. Fel y gwelir o'r tabl isod, ar ddechrau'r flwyddyn, y sefyllfa benthycia fewnol oedd £20.3m. Doedd dim benthyciadau PWLB newydd yn y flwyddyn a £1.0m o brif ad-daliadau. Mae hyn wedi arwain at y sefyllfa benthycia mewnol ar 31 Mawrth 2024 bellach yn £24.3m:-

	31 Mawrth 2023 Gwirioneddol £'m	31 Mawrth 2024 Gwirioneddol £'m
Sefyllfa fenthycia gros	123.8	122.4
GCC	144.1	146.7
(Tan) / Gorgyllido'r GCC	(20.3)	(24.3)

3.4 Benthyciadau eraill - Yn ystod y flwyddyn, ni wnaeth y Cyngor ymrwymo i unrhyw fenthyciadau tymor byr eraill.

3.5 Ad-dalu Dyledion - Roedd tri benthyciad PWLB a aeddfedwyd yn ystod y flwyddyn. Aeddfedwyd £1m ar 16 Ionawr 2024 ac fe'i ad-dalwyd ar y dyddiad hwn. Cymerwyd y benthyciad yn wreiddiol ym mis Mai 1995 ar gyfradd llog o 8.5%. Ad-dalwyd £0.569m, a aeddfedwyd 31 Mawrth 2024, ar 2 Ebrill 2024 ac, felly, ystyrir ei fod dal heb ei dalu ar 31 Mawrth 2024. Cymerwyd y benthyciad yn wreiddiol ym mis Hydref 1993 ar gyfradd llog o 7.785%. Ad-dalwyd £0.285m, a aeddfedwyd 31 Mawrth 2024, ar 2 Ebrill 2024 ac, felly, ystyrir ei fod dal heb ei dalu ar 31 Mawrth 2024. Cymerwyd y benthyciad yn wreiddiol ym mis Mai 1995 ar gyfradd llog o 8.5%.

3.6 Buddsoddiadau – Y strategaeth fuddsoddi ddisgwyliedig oedd cadw at adneuron tymor byrrach (hyd at 364 diwrnod), er bod y gallu i fuddsoddi allan i gyfnodau hirach yn cael ei gadw. Roedd disgwyl i falansau arian parod fod hyd at £62.3m, yn amrywio rhwng £31.6m a £62.3m. Roedd y gyllideb llog o £1.423m a osodwyd ar gyfer 2023/24 yn seiliedig ar falansau arian parod amcangyfrifedig ac enillion buddsoddiad tebygol yn seiliedig ar gyfradd Sylfaenol. Fodd bynnag, hefo cyfraddau llog yn codi'n uwch na'r hyn a ragwelwyd amser cynhyrchu cyllideb 2023/24 a, thrwy hynny, yn darparu mwy o gyfleoedd i fuddsoddi arian parod dros ben, dychwelwyd £1.831m ar falansau cyfartalog o £48.7m, gyda chyfradd llog cyfartalog o 4.32%.

Bu i enillion buddsoddi godi drwy gydol 2023/24 wrth i fanciau canolog, gan gynnwys Banc Lloegr, barhau i ymateb i bwysau chwyddiant nad oeddent yn drosglwyddol, a sylweddolwyd bod galw am bolisi ariannol tynnach. Gan ddechrau ym mis Ebrill ar 4.25%, symudodd Cyfradd Banc i fyny mewn codiadau cam o naill ai 0.25% neu 0.5%, gan gyrraedd 5.25% erbyn mis Awst. Erbyn diwedd y flwyddyn ariannol, ni ragwelwyd cynnydd pellach.

Roedd rhan o adneuron y Cyngor yn cael eu dal mewn cyfrifon adneuron di-rybudd, sy'n talu llog ar gyfraddau yn agos i'r gyfradd sylfaenol gyffredinol, £16.602m ar 4.11% ar 31 Mawrth 2024 (31 Mawrth 2023 £11.521m ar 1.25%). Roedd tri buddsoddiad tymor byr arall ar 31 Mawrth 2024 - £15.0m ar gyfradd llog o 5.18% (£30.0m ar 3.96% ar 31 Mawrth 2023). Roedd yr holl fuddsoddiadau am lai na blwyddyn.

Mae'r buddsoddiadau a oedd heb eu talu ar 31 Mawrth 2023, wedi aeddfedu ym mlwyddyn ariannol 2023/24 ac a ailfuddsoddiwyd ar yr un dyddiad. Nodir manylion yr holl fuddsoddiadau newydd yn y flwyddyn, gyda'u cyfraddau llog priodol, yn y tabl isod:

Gwrth Barti	Dyddiad Dechrau	Dyddiad Dod i Ben	Cyfradd Llog	Swm	Prifswm Buddsoddi ar 31 Mawrth 2024
			%	£	£
National Westminster Bank Tymor Penodol	11/1/2023	11/7/2023	4.10%	10,000,000	-
National Westminster Bank Tymor Penodol	11/7/2023	11/1/2024	5.88%	10,000,000	-
National Westminster Bank Tymor Penodol	11/1/2024	11/3/2024	5.25%	10,000,000	-
National Westminster Bank Tymor Penodol	11/3/2024	11/6/2024	5.23%	5,000,000	5,000,000
Santander	10/2/2023	10/5/2023	4.00%	7,500,000	-
Santander	10/5/2023	10/11/2023	4.76%	7,500,000	-
Santander	10/11/2023	9/2/2024	5.34%	5,000,000	-
Santander	9/2/2024	9/5/2024	5.19%	5,000,000	5,000,000
Nationwide Building Society	6/4/2023	6/7/2023	4.17%	5,000,000	-
Nationwide Building Society	6/7/2023	8/1/2024	5.47%	5,000,000	-
Nationwide Building Society	8/1/2024	8/4/2024	5.11%	5,000,000	5,000,000
Goldman Sachs	22/12/2022	22/1/2023	3.83%	7,500,000	-
Goldman Sachs	22/6/2023	22/12/2023	5.52%	7,500,000	-
Wakefield Council	22/8/2023	22/9/2023	5.23%	5,000,000	-
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	25/10/2022	25/4/2023	3.80%	5,000,000	-
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	25/04/2023	25/10/2023	4.30%	5,000,000	-

3.7 Sefyllfa'r Trysorlys ar 31 Mawrth 2024 – Mae sefyllfa dyledion a buddsoddi'r Cyngor yn cael ei threfnu gan y Gwasanaeth Rheoli Trysorlys er mwyn sicrhau hylifedd digonol ar gyfer y gweithgareddau refeniw a chyfalaf, diogelwch ar gyfer buddsoddiadau ac i reoli risgiau o fewn yr holl weithgareddau rheoli trysorlys. Mae gweithdrefnau a rheoliadau er mwyn cyflawni'r amcanion hyn wedi eu hen sefydlu drwy gyflwyno'r adroddiadau a nodir yn y crynodeb i Aelodau, a thrwy weithgareddau swyddogion yn unol â'r Strategaeth Rheoli Trysorlys ar gyfer 2023/24. Nid aethpwyd tu hwnt i'r terfynau uchaf ar gyfer cyfraddau sefydlog a chyfraddau amrywiol yn ystod y flwyddyn. Mae ffigyrau benthyca a buddsoddi'r Cyngor ar ddiwedd blynyddoedd ariannol 2022/23 a 2023/24 fel a ganlyn:-

	31 MAWRTH 2023			31 MAWRTH 2024		
	£'m	Cyfradd Gyfartalog (%)	Aeddfedrwydd Cyfartalog (blynyddoedd)	£'m	Cyfradd Gyfartalog (%)	Aeddfedrwydd Cyfartalog (blynyddoedd)
Dyled i'r PWLB	119.6	4.540	29.15	118.5	4.47	30.9
Dyledion Eraill	4.2		3.73	3.9	0	4.49
Cyfanswm	123.8			122.4		
GCC	144.1			146.7		
Gor / (tan) fenthyca	(20.3)			(24.3)		
Buddsoddiadau tymor sefydlog (pob un < 1 blwyddyn, wedi eu rheoli yn fewnol ac ar gyfradd sefydlog)	30.000	3.96		15.000	5.18	
	11.521	1.25		16.602	4.11	
Buddsoddiadau di-rybudd (pob un wedi ei reoli yn fewnol)						
Cyfanswm Buddsoddiadau	41.521	3.21		31.602	4.62	

Dadansoddiad pellach o'r benthyca yn ôl y cyfnod aeddfedu:-

	31 MAWRTH 2023		31 MAWRTH 2024	
	£'m	% o'r cyfanswm	£'m	% o'r cyfanswm
Cyfanswm benthycia	123.8	100	122.4	100
Llai na 12 mis	2.3	1.9	1.2	1.0
1 – 3 blynedd	3.3	2.7	5.0	4.1
4 – 6 blynedd	5.6	4.5	3.5	2.8
7 – 10 mlynedd	3.8	3.1	4.3	3.5
10 mlynedd a mwy	108.8	87.8	108.4	88.6

Ni chymerwyd benthyciadau newydd yn ystod y flwyddyn (tymor hir neu fyr). Ad-dalwyd dyledion yn y flwyddyn fel y nodir yn 3.5 uchod. Felly, mae'r symudiadau yn y categorïau uchod yn unol â dyddiadau aeddfedu'r benthyciadau yn unig.

4. Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor 2023/24

- 4.1 Aildrefnu Dyledion** – Ni chafodd unrhyw ddyledion eu haildrefnu yn ystod y flwyddyn gan fod y gwahaniaeth o 1% ar gyfartaledd rhwng cyfraddau benthycia newydd y PWLB a chyfraddau ad-dalu cynamserol yn golygu nad oedd yn werth aildrefnu.
- 4.2 Benthycia cyn bod angen** – Yn ystod y flwyddyn, ni wnaeth y Cyngor fenthyg mwy nag yr oedd ei angen, na chyn bod angen, dim ond er mwyn elwa ar fuddsoddi'r symiau ychwanegol a fenthycwyd.
- 4.3 Polisi Buddsoddi** – Mae polisi buddsoddi'r Cyngor yn cael ei reoli gan ganllawiau buddsoddi Y Weinyddiaeth Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol, a roddwyd ar waith yn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys blyneddol a gymeradwywyd gan y Cyngor ar 9 Mawrth 2023. Mae'r polisi hwn yn nodi'r dull ar gyfer dewis gwrthbartïon buddsoddi, ac mae'n seiliedig ar statws credyd a ddarparwyd gan y tair prif asiantaeth statws credyd ac ar ddata ychwanegol mewn perthynas â'r farchnad (megis rhagolygon ar gyfer cyfraddau, cyfnewidiadau diffyg credyd, prisiau cyfranddaliadau banc ac ati). Roedd y gweithgareddau buddsoddi yn ystod y flwyddyn yn cydymffurfio â'r strategaeth a gymeradwywyd ac nid oedd gan y Cyngor unrhyw anawsterau hylifedd. Pan fydd y Cyngor yn buddsoddi ei arian dros ben, yr elfen bwysicaf yw diogelwch y buddsoddiad, ac yna yr hylifedd ac wedyn yr elw. Yn ei hanfod, golyga hyn mai'r prif flaenoriaeth yw diogelwch yr arian parod ac yna pa mor hawdd yw cael gafael ar arian parod pe bai'r Cyngor ei angen, ac wedyn canran y llog y bydd y Cyngor yn ei dderbyn am y buddsoddiad. Y strategaeth ar fuddsoddi arian parod dros ben fyddai benthycia tymor byr gydag Awdurdodau Lleol eraill i sicrhau'r enillion mwyaf mewn ffordd ddiogel.
- 4.4 Strategaeth fenthyca a rheoli risg cyfraddau llog** – Yn ystod 2023/24, cynhaliodd y Cyngor sefyllfa o danfenthyca. Roedd hyn yn golygu nad oedd yr angen benthycia cyfalaf (y Gofyniad Cyllido Cyfalaf) wedi'i gyllido'n llawn â dyled benthyciadau, gan fod arian parod a oedd yn cefnogi cronfeydd wrth gefn, balansau a llif arian y Cyngor yn cael ei ddefnyddio fel cam dros dro. Roedd y strategaeth hon yn un ddarbodus gan fod enillion ar fuddsoddiadau yn isel iawn ac roedd angen ystyried lleihau risg gwrthbartïon wrth fuddsoddi hefyd.
- 4.5 Polisi Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI)** – Yn 2022/23, rhoddodd y Cyngor bolisi DRI newydd ar waith ar ôl gofyn am gyngor gan ei gynghorwyr Trysorlys. Mae'r polisi newydd yn ddull mwy darbodus, gyda'r tâl DRI yn adlewyrchu'n well y newid yng ngwerth asedau. Gellir gweld y polisi newydd yn Atodiad 6 o'r Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2023/24, a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn ar 9 Mawrth 2023.

5. Rheoli'r Trysorlys

Mae'r dangosyddion Darbodus canlynol wedi'u cynnwys yn Atodiad 11 o'r Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys. Gweler isod esboniad byr o beth yw'r dangosyddion a sut y byddant yn cael eu cyfrifo. Bydd Adran 6 yr adroddiad hwn yn dadansoddi'r gwahaniaethau rhwng y Dangosyddion Darbodus gwirioneddol a'r rhai a ragwelwyd ar gyfer 2023/24.

- **Gwariant Cyfalaf – Amcangyfrif o Wariant Cyfalaf** – Dyma'r rhagolwg o'r Gwariant Cyfalaf rhwng 2023/24 a 2026/27, ac mae'n seiliedig ar y Rhaglen Gyfalaf ar gyfer 2023/24 a'r Strategaeth Gyfalaf ar gyfer 2024/25.
- **Angen y Cyngor i Fenthyca (y Gofyniad Cyllido Cyfalaf - GCC)** - Dangosydd darbodus arall yw GCC y Cyngor. Yn syml, y GCC yw cyfanswm y gwariant cyfalaf hanesyddol sy'n weddill na thalwyd amdano eto, naill ai o adnoddau refeniw neu gyfalaf. Yn ei hanfod, mae'n cyfateb i angen benthyca sylfaenol y Cyngor. Bydd unrhyw wariant cyfalaf uwch na hynny, ac na thalwyd amdano'n syth drwy adnoddau refeniw neu gyfalaf, yn cynyddu'r GCC. Nid yw'r GCC yn cynyddu am gyfnod amhenodol, gan fod y DRI yn dâl refeniw blynyddol statudol sydd, yn fras, yn lleihau'r angen i fenthyca yn unol â hyd oes pob ased ac, felly, codir tâl am yr asedau cyfalaf fel y byddant yn cael eu defnyddio.
- **Doethineb Ariannol – Dyledion Gros a'r GCC** – Mae angen i'r Cyngor sicrhau nad yw ei ddyled gros, ac eithrio yn y tymor byr, yn fwy na chyfanswm y GCC yn y flwyddyn flaenorol ynghyd â'r amcangyfrifon o unrhyw GCC ychwanegol ar gyfer 2023/24 a'r ddwy flynedd ariannol ganlynol. Mae hyn yn caniatáu rhywfaint o hyblygrwydd ar gyfer benthyca cynnar cyfyngedig ar gyfer y blynyddoedd i ddod, ond mae'n sicrhau nad yw benthyca yn cael ei wneud at ddibenion refeniw.
- **Dyledion Allanol - Y trothwy awdurdodedig ar gyfer dyledion allanol** - Mae dangosydd darbodus allweddol arall yn cyfyngu lefel y benthyca i uchafswm penodol. Mae'n uchafswm na fedrir benthyca'n allanol y tu draw iddo, ac mae angen i'r uchafswm hwn gael ei osod neu ei adolygu gan y Cyngor llawn. Mae'n adlewyrchu lefel y ddyled allanol, er nad yn ddelfrydol, y gellir ei chynnal yn y tymor byr, ond nad yw'n gynaliadwy yn y tymor hir. Dyma'r cyfyngiad statudol y penderfynir arno o dan Adran 3 (1) Deddf Llywodraeth Leol 2003. Mae'r Llywodraeth yn cadw'r opsiwn i reoli naill ai cynlluniau'r holl gynghorau, neu gynlluniau cyngor penodol, er nad yw'r pŵer hwn wedi'i roi ar waith hyd yma. Mae'r Swyddog Adran 151 yn adrodd fod y Cyngor wedi cydymffurfio â'r dangosydd darbodus hwn yn ystod y flwyddyn gyfredol ac nad yw'n rhagweld anawsterau ar gyfer y dyfodol. Mae'r safbwynt hwn yn ystyried yr ymrwymadau presennol, y cynlluniau presennol a'r cynigion yn yr adroddiad ar y gyllideb. Mae'r Uchafswm Awdurdodedig yn cael ei osod yn flynyddol yn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a chaiff ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn.
- **Y terfyn gweithredol** – Dyma'r terfyn na ddisgwylir i ddyledion allanol fod yn uwch nag ef fel arfer. Yn y rhan fwyaf o achosion, byddai hwn yn ffigwr tebyg i'r GCC, ond gallai fod yn is neu'n uwch gan ddibynnu ar lefelau'r dyledion gwirioneddol a'r gallu i gyllido tanfenthyciadau drwy adnoddau ariannol eraill. Mae'n dderbyniol cael cyfnodau pan fo'r sefyllfa wirioneddol naill ai o dan neu uwchben y terfyn gweithredol ar yr amod nad eir y tu hwnt i'r terfyn awdurdodedig. Gosodir y Terfyn Gweithredol yn flynyddol yn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a chaiff ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn.
- **Fforddiadwyedd – Y gymhareb rhwng costau cyllido a'r ffrwd refeniw net** – Mae'r dangosydd hwn yn nodi'r duedd yng nghost cyfalaf (benthyca a chostau rhwymedigaethau hirdymor eraill net o incwm o fuddsoddiadau) yn erbyn y llif refeniw net.

6. Y Dangosyddion Darbodus Gwirioneddol o gymharu â'r Rhai a Ddisgwyliwyd

6.1 Yn ystod 2023/24, cydymffurfiodd y Cyngor â'i ofynion deddfwriaethol a rheoleiddio. Mae'r data allweddol ar gyfer y dangosyddion darbodus a'r dangosyddion trysorlys gwirioneddol, sy'n nodi effaith y gweithgareddau gwariant cyfalaf yn ystod y flwyddyn, gyda chymaryddion, fel a ganlyn:-

Data ar gyfer Dangosyddion Darbodus a Thrysorlys Gwirioneddol	2022/23 Gwirioneddol £'m	2023/24 Gwreiddiol £'m	2023/24 Gwirioneddol £'m
Gwariant Cyfalaf			
• Dim CRT	29.510	15.110	30.768
• CRT	11.180	31.847	19.806
• Cyfanswm	40.690	46.957	50.574
Cyfanswm Gofynion Cyllido Cyfalaf:			
• Dim CRT	105.825	116.576	108.545
• CRT	38.287	60.101	38.151
• Cyfanwm	144.112	176.677	146.696
Benthyca Gros	123.800	159.610	122.400
Dyledion Allanol	123.800	159.610	122.400
Buddsoddiadau			
• Mwy nag 1 flwyddyn	0	0	0
• Llai nag 1 flwyddyn	41.522	15.000	31.603
• Cyfanswm	41.522	15.000	31.603
Costau cyllido fel cyfran o'r llif refeniw net – Cronfa'r Cyngor	3.11%	2.23%	3.16%
Costau cyllido fel cyfran o'r llif refeniw net - CRT	7.26%	21.14%	5.09%

6.2 Y Dangosydd Darbodus cyntaf yn y tabl uchod yw'r Gwariant Cyfalaf. Y Gwariant Cyfalaf a ragwelwyd ar adeg paratoi'r Dangosyddion Darbodus ar gyfer 2023/24 oedd £46.957m. Fodd bynnag, y gwir wariant oedd £50.574m. Roedd y dangosydd darbodus yn seiliedig ar amcangyfrifon gwariant cyfalaf o wahanol ffynonellau ar gyfer 2023/24, ar adeg ysgrifennu'r adroddiad. Mewn gwirionedd, y gyllideb gyfalaf derfynol a gymeradwywyd ar gyfer 2023/24 oedd £37.962m, sy'n cynnwys cronfa gyffredinol o £24.205m a £13.557m o CRT. Fodd bynnag, nid yw'r gyllideb hon yn cynnwys unrhyw symiau llithro o'r flwyddyn flaenorol a hefyd y ffaith bod cynlluniau ychwanegol yn cael eu hychwanegu at y rhaglen gyfalaf drwy gydol y flwyddyn, a dyna pam mae'r gwariant cyfalaf nad yw'n CRT yn uwch na'r hyn a gyllidebwyd yn wreiddiol ar ei gyfer. Cyfeiriwch at baragraff 3.1 yn yr adroddiad hwn ar gyfer y gyllideb gyfalaf derfynol nad yw'n CRT o'i chymharu â'r gwariant gwirioneddol a'r rhesymau dros y tanwariant gwirioneddol yn erbyn y gyllideb.

6.3 Yr ail Ddangosydd Darbodus yn y tabl uchod yw'r Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC). Ni chaniateir i angen sylfaenol y Cyngor i fenthyca (GCC) godi am gyfnod amhenodol. Mae rheolaethau statudol wedi eu sefydlu er mwyn sicrhau bod asedau cyfalaf yn cael eu codi yn fras yn erbyn refeniw yn ystod oes yr ased. Mae angen i'r Cyngor godi tâl refeniw blynyddol, y cyfeirir ato fel y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (DRI), er mwyn lleihau'r GCC. Yr hyn ydyw, mewn gwirionedd, yw ad-daliad o'r angen i fenthyca. Mae hyn yn wahanol i'r trefniadau rheoli trysorlys sy'n sicrhau bod arian parod ar gael ar gyfer ymrwymadau cyfalaf. Gall dyledion allanol hefyd gael eu benthyca neu eu had-dalu ar unrhyw adeg, ond nid yw hyn yn newid y GCC. Gellir hefyd leihau cyfanswm y GCC drwy:-

- ddefnyddio adnoddau cyllido cyfalaf ychwanegol (megis derbyniadau cyfalaf sydd heb eu defnyddio); neu
- codi mwy na'r tâl refeniw statudol (DRI) bob blwyddyn drwy'r Ddarpariaeth Refeniw Gwirfoddol (VRP).

Y GCC a ragwelwyd ar adeg paratoi'r Dangosyddion Darbodus ar gyfer 2023/24 oedd £176.677m. Fodd bynnag, roedd y GCC gwirioneddol yn sylweddol is ar £146.696m. Roedd y GCC disgwylidig ar gyfer CRT yn cynnwys £20m o fenthyca yn 2023/24. Nid oedd unrhyw fenthyca newydd ar gyfer CRT yn 2023/24 ac felly nid yw'r gostyngiad yn y GCC HRA o ganlyniad i ddim benthyca yn 2023/24 ar gyfer CRT. Un o'r rhesymau dros y gostyngiad mewn GCC heb fod yn CRT oedd y swm gostyngedig o Fenthyca Digefnogaeth sydd ei angen mewn perthynas â'r rhaglen Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu yn 2023/24. Cyllidwyd y gwariant yn bennaf drwy grant, a thrwy hynny'n lleihau'r angen am fenthyca. Rheswm arall oedd bod grantiau ychwanegol wedi cael eu dyfarnu yn ystod y flwyddyn i roi cymhorthdal i ffynonellau cyllid eraill, fel Benthyca â Chefnogaeth. Roedd hyn yn golygu bod angen llai o Fenthyca â Chefnogaeth ac, felly'n lleihau'r ffigwr GCC. Fodd bynnag, yn y blynyddoedd i ddod, bydd y ffynhonnell cyllido â chymhorthdal hon yn cael ei defnyddio i gyllido'r Gwariant Cyfalaf yn 2024/25 a bydd yn cynyddu'r GCC.

- 6.4 Nid aethpwyd tu hwnt i'r Terfyn Benthyca Awdurdodedig (£210m) na'r Terfyn Gweithredol (£205m) yn ystod y flwyddyn, gyda swm y ddyled Allanol yn cyrraedd uchafswm o ddim ond £123.8m.
- 6.5 Roedd y costau Cyllido, fel cyfran o'r llif refeniw net ar gyfer y Gronfa Gyffredinol (3.16%), ychydig yn uwch na'r disgwyl (2.23%) oherwydd bod y costau cyllido yn uwch na'r disgwyl ar adeg cynhyrchu'r dangosydd. Roedd y costau cyllido fel cyfran o'r llif refeniw net ar gyfer y CRT (5.09%), yn is na'r cyfanswm a ragwelwyd (21.14%) oherwydd bod y costau cyllido yn sylweddol is na'r disgwyl ar adeg cynhyrchu'r dangosydd arfaethedig ar gyfer 2023/24 (a briodolir i'r newid yng nghyfrifiad DRI, gan arwain at dâl DRI is a llai o ofynion benthyca).

7. Edrych ymlaen at 2024/25 a thu draw i hynny

- 7.1 Ar 7 Mawrth 2024, cymeradwyodd y Cyngor llawn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2024/25. Roedd y Datganiad ar y Strategaeth yn seiliedig ar y Strategaeth Gyfalaf, a rhagwelir y bydd angen i'r Cyngor fenthyca £9.049m yn ychwanegol yn 2024/25 ar gyfer y Gronfa Gyffredinol a throsi £15m o fenthyca mewnol i fenthyca allanol, cyfanswm o £17.7m yn 2025/26 a chyfanswm pellach o £12.0m yn 2026/27 i gyllido ei Raglen Gyfalaf, gan nodi y rhagwelir y bydd mwyafrif y benthyca hwn yn cyllido rhaglen gyfalaf y CRT. Bydd y benthyca ychwanegol yma yn effeithio ar y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (DRI) a godir i gyllido'r costau cyllido cyfalaf. Yn 2024/25, rhagwelir y bydd y DRI yn £1.2m, £1.5m yn 2025/26 a £1.7m yn 2026/27.
- 7.2 Ar 8 Ebrill 2024, buddsoddodd Cyngor Sir Ynys Môn £5m gyda Banc Rhyngwladol Goldman Sachs am 6 mis, gyda chyfradd llog o 5.29%.
- 7.3 Ar 9 Mai 2024, aeddfedodd buddsoddiad o £5m gyda Santander ac fe'i rholiodd drosodd am 6 mis arall, gyda chyfradd llog o 5.07%.
- 7.4 Ar 9 Mai 2024, buddsoddodd Cyngor Sir Ynys Môn £5m gyda National Westminster Bank Plc am 3 mis, gyda chyfradd llog o 5.23%.
- 7.5 Ar 11 Mehefin 2024, aeddfedodd buddsoddiad o £5m gyda National Westminster Bank Plc ac fe'i rholiodd drosodd am 6 mis arall gyda chyfradd llog o 5.23%.
- 7.6 Nid oes unrhyw brif ad-daliadau o fenthyca PWLB yn ddyledus gan Gyngor Sir Ynys Môn ym mlwyddyn ariannol 2024/25.
- 7.7 Y gyllideb llog derbyniadwy o £0.885m a osodwyd ar gyfer 2024/25 oedd y balansau amcangyfrifedig o falansau arian a buddsoddiadau hylifol ac amcangyfrif o gyfradd llog gyfartalog. Y llog a dderbyniwyd i chwarter 1 2024/25 oedd £465k, a rhagwelir y gellir bodloni'r gyllideb llog derbyniadwy yn 2024/25.

7.8 Gellir gweld y gyfradd llog diweddaraf a ragwelir gan Link Group (ar Gorffennaf 2024) yn y tabl isod:-

Cyfradd Banc	Nawr	Meh 2024	Medi 2024	Rhag 2024	Maw 2025	Meh 2025	Medi 2025	Rhag 2025	Maw 2026	Meh 2026	Medi 2026	Rhag 2026	Maw 2027
Link Group	5.25%	5.25%	5.00%	4.50%	4.00%	3.50%	3.25%	3.25%	3.25%	3.25%	3.00%	3.00%	3.00%

8. Casgliad

Roedd perfformiad Rheoli'r Trysorlys y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn unol â'r strategaeth o fuddsoddiadau risg isel / enillion isel a dull benthycu a gynlluniwyd i leihau taliadau llog gymaint â phosibl.

Mae'r perfformiad yn erbyn y Dangosyddion Darbodus a osodwyd gan y Cyngor yn dangos bod gweithgareddau Rheoli'r Trysorlys y Cyngor yn cael eu cynnal mewn ffordd reoledig sy'n sicrhau diogelwch ariannol y Cyngor ac nad ydynt yn rhoi'r Cyngor mewn unrhyw berygl ariannol sylweddol o ran benthycu anfforddiadwy neu ormodol.

Mae Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor, a'i berfformiad yn erbyn y strategaeth, yn ystyried y ffactorau economaidd allanol ac mae'n cael ei hadolygu'n gyson i sicrhau mai hon yw'r strategaeth fwyaf priodol wrth symud ymlaen.

ARGYMHELLION

Mae'r Pwyllgor yn argymhell :-

- (i) Nodi fod y ffigyrau alldro yn yr adroddiad yn parhau dros dro tan fydd yr archwiliad o Ddatganiad y Cyfrifon 2023/24 wedi eu cwblhau ac wedi ei lofnodi; bydd unrhyw addasiadau sylweddol i'r ffigyrau sy'n cael eu cynnwys yr yr adroddiad yn cael eu hadrodd fel bo'n briodol.
- (ii) Nodi'r dangosyddion darbodus a thrysorlys dros dro 2023/24 yn yr adroddiad.
- (iii) Ystyried Adroddiad Blynyddol Rheoli Trysorlys am 2023/24 a'i drosglwyddo i gyfarfod nesaf y Cyngor llawn gydag unrhyw sylwadau.

R MARC JONES
CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

This page is intentionally left blank

Cyngor Sir Ynys Môn	
Adrodd yn ôl i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	22 Hydref 2024
Testun:	Cynllun Strategol Rheoli Llifogydd Drafft
Deiliad Portffolio:	Y Cyngorydd Dafydd Rhys Thomas
Pennaeth Gwasanaeth/Cyfarwyddwr:	Huw Percy Pennaeth Gwasanaethau Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo
Awdur yr Adroddiad: Rhif ffôn: Ebst:	Rowland Thomas 01248 752312 rowlandthomas@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Yn berthnasol i bob aelod etholedig

A – Argymhellion a rhesymau

Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo a chefnogi'r Cynllun Strategol Risg Llifogydd (a'r Strategaeth Rheoli Perygl Llifogydd Lleol (SLRhPLI)) ar gyfer ymgynghori â'r cyhoedd a rhanddeiliaid allweddol.

Mae'r Cynllun Strategol Risg Llifogydd yn darparu crynodeb o'r SLRhPLI ac yn dilyn fformat cynllunio strategol y Cyngor. Mae'r ddogfen yn nodi cynlluniau'r Cyngor ar gyfer rheoli perygl llifogydd yn Ynys Môn am gyfnod o chwe blynedd.

Mae'r dogfennau sy'n bresennol yn dilyn naw maes blaenoriaeth allweddol (MBA) (amcanion) sydd wedi'u datblygu wrth ystyried Strategaeth Genedlaethol Llywodraeth Cymru a pholisïau a chynlluniau lleol Ynys Môn:-

1. Gwella dealltwriaeth o beryglon llifogydd / arfordirol lleol
2. Gwella cyfathrebu
3. Cynyddu parodrwydd a gwydnwch
4. Cydweithio i leihau peryglon llifogydd / arfordirol
5. Lleihau risg ac effeithiau llifogydd ac erydu arfordirol
6. Agwedd gynaliadwy a chyfannol
7. Lle bo'n bosibl, blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r perygl mwyaf
8. Darparu ymateb priodol, effeithiol a pharhaus i ddigwyddiadau llifogydd ac erydu arfordirol
9. Defnyddio gwybodaeth a data i lywio penderfyniadau cynllunio a llunio polisïau

Maent hefyd yn egluro'r rolau a'r cyfrifoldebau, yn fewnol ac yn allanol, ynglŷn â rheoli perygl llifogydd.

Mae cyfres o fesurau wedi'u datblygu i sicrhau cyflawniad, ac mae cynllun gweithredu yn cyflwyno'r tasgau a'r ymrwymadau penodol sydd eu

A – Argymhellion a rhesymau

hangen ar Gyngor Sir Ynys Môn i sicrhau bod yr MBA (amcanion) yn cael eu cyflawni.

Bydd y cynllun strategol / a'r cynllun gweithredu yn cael ei adolygu'n flynyddol i sicrhau cyflawniad llwyddiannus.

Mae'r cynllun strategol wedi'i baratoi ochr yn ochr â Chynllun Rheoli Perygl Llifogydd (CRhPLI) sy'n nodi perygl llifogydd lleol trwy'r hyn a ragwelir yn ogystal â digwyddiadau llifogydd a gofnodwyd.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a pham wnaethoch chi eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Unwaith y bydd y Pwyllgor Gwaith a Llywodraeth Cymru wedi'u cymeradwyo, bydd y Cynllun Strategol Rheoli Llifogydd (a'r SLRhPLI) yn disodli'r strategaeth bresennol.

Mae'n ofynnol cynnal ymgynghoriad i lywio'r gwaith o baratoi'r Cynllun Strategol Rheoli Llifogydd (a'r SLRhPLI).

C – Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Gofynnir am benderfyniad gan y Pwyllgor Gwaith gan fod angen cymeradwyaeth er mwyn i'r Cynllun ddod yn ddogfen gyhoeddus yr ymgynghorir arni.

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Mae'r Cynllun Strategol (a'r SLRhPLI) wedi'u halinio â Chynllun y Cyngor, ac mae'r holl MBA (amcanion) wedi'u diffinio i ategu ymrwymadau presennol y Cyngor i'r amgylchedd a'r etholwyr.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Mae datblygiad y Cynllun Strategol Rheoli Llifogydd wedi'i ariannu drwy gyllidebau referniw presennol a dyraniad rheoli perygl llifogydd blynyddol gan Lywodraeth Cymru.

Mae'r Cynllun Strategol Rheoli Llifogydd yn ymrwymo i fuddsoddiad referniw a chyfalaf, yn amrywio o ddiweddarau a datblygu polisiau i ymchwilio i ddichonoldeb cynlluniau lliniaru llifogydd mewn ardaloedd 'mewn perygl'.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ar hyn o bryd mae Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid refeniw rheoli perygl llifogydd blynyddol o £225,000. Defnyddir y cyllid i sybsideiddio ymrwymiad statudol ac anstatudol y Cyngor i reoli perygl llifogydd. Mae'r SRhPLI a'r Cynllun Strategol wedi'u datblygu ar y rhagdybiaeth y bydd yr ymrwymiad ariannu hwn yn parhau am oes lawn y strategaeth. Fe'n hysbyswyd yn ddiweddar y bydd y dyraniad yn cael ei leihau i £191,000.

Yn ogystal, mae Llywodraeth Cymru yn gwahodd ceisiadau am gyllid i ymchwilio i ddichonoldeb a chyflawniad cynlluniau lliniaru llifogydd. Yn amodol ar gymeradwyaeth cyllid, mae Llywodraeth Cymru yn ymrwmo i 85% o gyllid tuag at asesu, dylunio ac adeiladu. Mae'n ofynnol i'r Cyngor ariannu'r 15% sy'n weddill o holl gostau'r prosiect. Er mwyn cyflawni'r cynllun gweithredu'n llawn, bydd angen i'r Cyngor barhau i ddarparu buddsoddiad cyfalaf a sicrhau bod adnoddau priodol ar gael i reoli a chyflawni unrhyw gynlluniau posibl.

Mae gan y Cyngor ddyletswydd statudol i ffurfio Corff Cymeradwyo CDC (nodweddion draenio cynaliadwy) ar gyfer pob datblygiad sydd â goblygiadau draenio o 100m² neu fwy. Lle mae'r datblygiad yn cynnwys asedau a rennir, mae gan y Cyngor ddyletswydd i ddod i gytundeb i fabwysiadu'r nodweddion draenio a rennir yn dilyn adeiladu. Mae'r ffioedd cais CCS yn sefydlog yn unol â'r Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr. O fewn yr SRhPLI a'r Cynllun Strategol, mae'r Cyngor yn cynnig gweithredu gwasanaeth cyn ymgeisio. Gall hyn gynhyrchu incwm ychwanegol ynghyd â darparu eglurder a chynghor lleol i ddatblygwyr. Mae'r gwasanaeth cyn ymgeisio presennol yn cael ei ddarparu ar sail ad hoc ar hyn o bryd, heb godi tâl.

Lle bo'n berthnasol, bydd y Cyngor yn ceisio gweithio ar y cyd ag Awdurdodau Rheoli Risg (ARhP) i leihau perygl llifogydd. Fel rhan o'r broses hon, bydd y Cyngor yn ymchwilio i'r posibilrwydd o fuddsoddiad cyllid trydydd parti.

Dd – Asesu'r effaith bosibl (os yw'n berthnasol):

1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion hirdymor fel Ynys?	Rhagwelir y bydd perygl llifogydd yn cynyddu yn Ynys Môn yn y dyfodol. Felly mae angen clir i reoli risg cymaint ag sy'n rhesymol ymarferol.
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau / dibyniaeth ar yr Awdurdod yn y dyfodol? Os felly, sut?	Mae gan y Cyngor ddyletswydd gyfreithiol i gynnal llawer o asedau perygl llifogydd. Mae'r cynllun gweithredu yn cynnig defnyddio'r technolegau diweddaraf i wella cofnodion ac amserlenni cynnal a chadw. Bydd hyn yn creu cyfleoedd i atgyweirio a rheoli asedau yn hytrach na chostau adnewyddu cyfanwerthu pan fyddant yn mynd yn ddiffygiol.

Dd – Asesu'r effaith bosibl (os yw'n berthnasol):		
		Drwy nodi ardaloedd 'mewn perygl', mae gan y Cyngor gyfle i wneud cais am gyllid gan Lywodraeth Cymru i leihau perygl llifogydd yn y sir.
3	A ydym wedi bod yn gweithio ar y cyd â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, rhwch wybod gyda phwy.	Cydweithio mewnol a thraws-wasanaeth ar ddatblygu'r cynllun strategol, er mwyn helpu i lunio'r amcanion a diffinio rolau a chyfrifoldebau mewnol.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn, gan gynnwys y rhai y mae'r penderfyniad yn effeithio'n uniongyrchol arnynt, wedi chwarae rhan wrth ddrafftio'r ffordd hon ymlaen? Eglurwch sut.	Cynhaliwyd gweithdy gydag aelodau etholedig i gyfrannu at y cynllun strategol drafft. Bydd cyfnod o ymgynghori cyhoeddus ar y cynllun strategol drafft.
5	Nodwch unrhyw effaith bosibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Mae angen asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb, ac mae'n cael ei baratoi ar hyn o bryd. Nod yr SLRhPLI a'r Cynllun Strategol yw cynnig buddion i ddinasyddion sy'n effeithio ar gymdeithas gyfan.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith bosibl y byddai'r penderfyniad yn ei chael ar unrhyw un sy'n profi anfantais economaidd neu gymdeithasol.	Mae angen asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb, ac mae'n cael ei baratoi ar hyn o bryd. Gall lleihau perygl llifogydd i gymunedau gael effaith gadarnhaol ar brisiau tai a phremiymau yswiriant cartref.
7	Nodwch unrhyw effaith bosibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Mae angen asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb, ac mae'n cael ei baratoi ar hyn o bryd. Ni chafodd unrhyw effeithiau negyddol eu nodi.

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth ddywedon nhw?
1	Prif Weithredwr / Tîm Arwain (TA) (gorfodol)	Mae sylwadau gan y Tîm Arweinyddiaeth wedi'u hymgorffori yn yr adroddiad.
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)	Mae sylwadau gan y Swyddog Adran 151 wedi'u hymgorffori yn yr adroddiad.
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	Mae sylwadau gan y Swyddog Monitro wedi'u hymgorffori yn yr adroddiad.
4	Adnoddau Dynol (AD)	Dim effaith uniongyrchol ar staff.
5	Eiddo	Amherthnasol
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Amherthnasol

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth ddywedon nhw?
7	Caffael	Amherthnasol
8	Craffu	Amherthnasol
9	Aelodau Lleol	Cynhaliwyd gweithdy ar 13/02/24 gydag Aelodau lleol i helpu i lywio'r Strategaeth a'r Cynllun Strategol. Briffio Aelodau i'w gynnal cyn ymgynghoriad cyhoeddus, 07/11/24.

F - Atodiadau:

1. Cynllun Strategol Rheoli Llifogydd Drafft
2. Strategaeth Rheoli Perygl Llifogydd Lleol Drafft (copi llawn)

Ff - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

Ynys Môn

THE ISLE OF

Anglesey

Cynllun Strategol Perygl Llifogydd

I'w adolygu bob 6 blynedd

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn y Gymraeg /

This document is also available in Welsh.

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

www.ynysmon.llyw.cymru

Rhagair

Newid hinsawdd yw'r her fwyaf sy'n wynebu'r byd ar hyn o bryd ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Mae hyn yn cynnwys Ynys Môn, ei thrigolion, ymwelwyr a chymunedau.

Bydd newid hinsawdd yn cynyddu lefel y môr a bydd stormydd mwy dwys i'w gweld. Bydd angen i wneud penderfyniadau anodd ar sut i reoli'r risgiau cysylltiedig er mwyn sicrhau gwytnwch o ran yr hinsawdd.

Mae'r cynllun strategol hwn yn cryfhau ein safbwynt i ran atal a'r cysylltiadau â'n Cynllun y Cyngor, Cynllun Strategol Cyfalaf a chynlluniau eraill er mwyn sicrhau ein bod yn mynd i'r afael â risgiau tymor byr a thymor hir mewn modd rhagweithiol ac effeithiol.

Mae ein hagwedd yn annog gwytnwch ehangach, ataliaeth ac ymwybyddiaeth er mwyn gallu gwneud gwell penderfyniadau ar y rhai hynny sydd â dylanwad ar ddatblygiadau ac addasiadau hinsawdd. Mae cydweithio â phartneriaid, yn cynnwys asiantaethau a'n cymunedau er mwyn cyfyngu ar effeithiau newid hinsawdd yn hanfodol. Nid yw'n bosibl diddymu'r holl risgiau ond gallwn ei reoli a helpu i leihau ei effaith.

Tra bo'r Cyngor wedi ymrwymo i leihau risg, mae'r bwlch rhwng dyheadau a'r gallu i ddarparu yn tyfu o ganlyniad i'r straen parhaus ar adnoddau a chapasiti, yn enwedig o ystyried yr heriau ariannol presennol. Mae cefnogaeth Llywodraeth Cymru yn hanfodol er mwyn gallu darparu.

Pam fod angen Cynllun Strategol Perygl Llifogydd arnom?

Flood and Water Management Act 2010

CHAPTER 29

CONTENTS

PART 1

FLOOD AND COASTAL EROSION RISK MANAGEMENT

1. Key concepts and definitions

- 1 "Flood" and "coastal erosion"
- 2 "Risk"
- 3 "Risk management"
- 4 "Flood risk management function"
- 5 "Coastal erosion risk management function"
- 6 Other definitions

2. Strategies, co-operation and funding

- 7 National flood and coastal erosion risk management strategy: England
- 8 National flood and coastal erosion risk management strategy: Wales
- 9 Local flood risk management strategies: England
- 10 Local flood risk management strategies: Wales
- 11 Effect of national and local strategies: England
- 12 Effect of national and local strategies: Wales
- 13 Co-operation and arrangements
- 14 Power to request information
- 15 Civil sanctions
- 16 Funding
- 17 Levies

3. Supplemental powers and duties

- 18 Environment Agency: reports

Mae Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr (DRhLID) 2010 yn ei gwneud yn ofynnol i bob un o'r 22 Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol yng Nghymru gynhyrchu Strategaeth / Cynllun Strategol Rheoli Perygl Llifogydd Lleol. Nododd DRhLID 2010 Gyngor Sir Ynys Môn fel yr ALILIA ar gyfer yr ardal. Mae'r gwahanol Awdurdodau Rheoli Risg (ARhR) yng Nghymru yn gyfrifol am wahanol ffynonellau perygl llifogydd. Mae'r ALILIA yn gyfrifol am "berygl llifogydd lleol" a ddiffinnir fel perygl llifogydd o'r canlynol:

- Dŵr ffo wyneb
- Dŵr daear
- Cyrsiau dŵr cyffredin (yn gyffredinol, cyrsiau dŵr llai).

Mae'r cynllun strategol hwn yn egluro sut bydd llifogydd yn cael eu rheoli ar draws Ynys Môn. Mae hefyd yn cyflwyno crynodeb o'n Strategaeth Leol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd (SLRhPLI), sef ein hail Strategaeth Leol. Er i ni gyhoeddi ein SLRhPLI a'n Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd (CRhPLI) ar wahân yn flaenorol, mae'r Strategaeth newydd yn integreiddio'r CRhPLI.

Data

Mae [Stats Cymru](#) yn amlinellu bod y niferoedd canlynol o eiddo yn Ynys Môn mewn perygl o lifogydd o'r prif ffynonellau llifogydd a ganlyn, yn seiliedig ar gyhoeddiad cychwynnol Asesiad Risg Llifogydd Cymru (ARLIC) 2019:

230

Afonydd

2,093

Dŵr wyneb a chyrsgiau dŵr bach

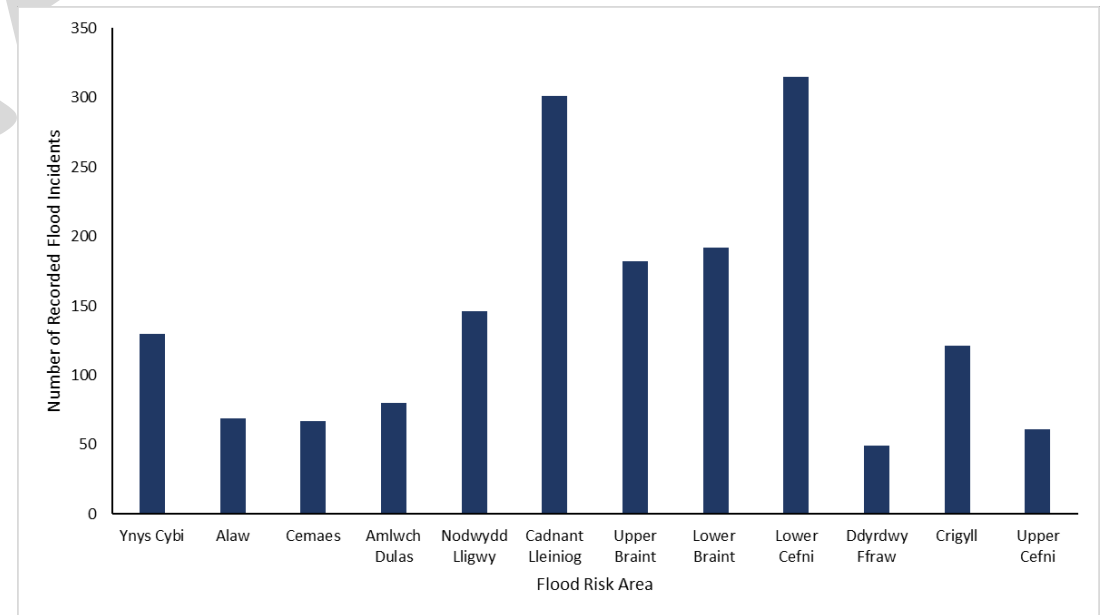
503

Llanw

Tudalen 45

Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd yn Ynys Môn ers 2012:

- Gallai'r cofnodion llifogydd hyn ymwneud â llifogydd o unrhyw ffynhonnell.
- Mae'r data hwn yn ychwanegu at y data o'r mapiau APLIC (atodiad A, B, C), a allai nodi ardaloedd mewn perygl nad ydynt wedi'u cofnodi ar y mapiau llifogydd.

Ar gyfer pwy mae'r Cynllun Strategol?

Preswylwyr, cymunedau a thirfeddianwyr

- Helpu i'w hamddiffyn rhag beryglon llifogydd
- Nodi a rheoli meysydd risg uchel
- Rolau a chyfrifoldebau diffiniedig
- Hysbysu gwneud penderfyniadau

Awdurdodau Rheoli Risg

- Cydweithio â nhw ar reoli perygl llifogydd (RhPLI)
- Arwain dyraniad adnoddau effeithiol
- Alinio ag amcanion y Strategaeth Genedlaethol

Cyngor Sir Ynys Môn

- Arwain gwneud penderfyniadau ac RhPLI
- Hysbysu buddsoddiadau seilwaith
- Alinio amcanion cynllunio gyda rheoli perygl llifogydd
- Sicrhau gwynnwch hinsawdd
- Hysbysu ceisiadau grant

DRAFT

Tudalen 46

Amcanion Strategol Cynllun y Cyngor 2023-2028

Gweledigaeth Cynllun y Cyngor yw:

Creu Ynys Môn iach a
Newyrchus lle gall pobl
ffynnu.'

Cynllun y Cyngor yw'r ddogfen allweddol sy'n gweithredu fel canolbwynt ar gyfer gwneud penderfyniadau ar bob lefel; darparu fframwaith i gynllunio a gyrru blaenoriaethau yn eu blaen; siapio gwariant blynyddol; monitro perfformiad a chynnydd.

Ein dymuniad yw gweithio gyda thrigolion, cymunedau a phartneriaid Ynys Môn i sicrhau'r gwasanaethau gorau posibl, gwella ansawdd bywyd i bawb a chreu cyfleoedd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Mae hyn yn greiddiol i'r Cynllun.

Mae ei chwe phrif amcan yn adlewyrchu'r meysydd allweddol y dylai'r Cyngor ganolbwyntio ei ymdrechion arnynt:

Yr Iaith Gymraeg

Cynyddu'r cyfleoedd i ddysgu
a defnyddio'r iaith..

Gofal Cymdeithasol a Lles

Darparu'r gefnogaeth gywir
ar yr amser cywir.

Addysg

Sicrhau darpariaeth effeithiol
ar gyfer heddiw a
chenedlaethau'r dyfodol.

Tai

Sicrhau bod gan bawb rywle
i'w alw'n gartref.

Yr Economi

Hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu
economi'r Ynys.

Newid Hinsawdd

Ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael
â newid a gweithio tuag at ddod yn
sefydliad sero net erbyn 2030.

Cynllun y Cyngor 2023-2028 - Gwerthoedd

Mae Cynllun y Cyngor 2023-28 wedi'i ategu gan werthoedd craidd y sefydliad, sef y gwerthoedd a ddefnyddir i ddatblygu ac arwain y weledigaeth, y cynlluniau strategol a'r gwasanaethau.

Tudalen 48

Parch

Rydym yn barchus ac yn ystyriol tuag at eraill waeth beth fo'n gwahaniaethau.

Cydweithio

Rydym yn gweithio fel tîm, gyda'n cymunedau a'n partneriaid, i sicrhau'r canlyniadau gorau i bobl Ynys Môn.

Gonestrwydd

Rydym wedi ymrwymo i safonau uchel o ymddygiad ac uniondeb.

Hyrwyddo'r Cyngor a'r Ynys

Rydym yn creu ymdeimlad o falchder o weithio i'r Cyngor ac yn cyflwyno delwedd gadarnhaol i'r Cyngor a'r Ynys.

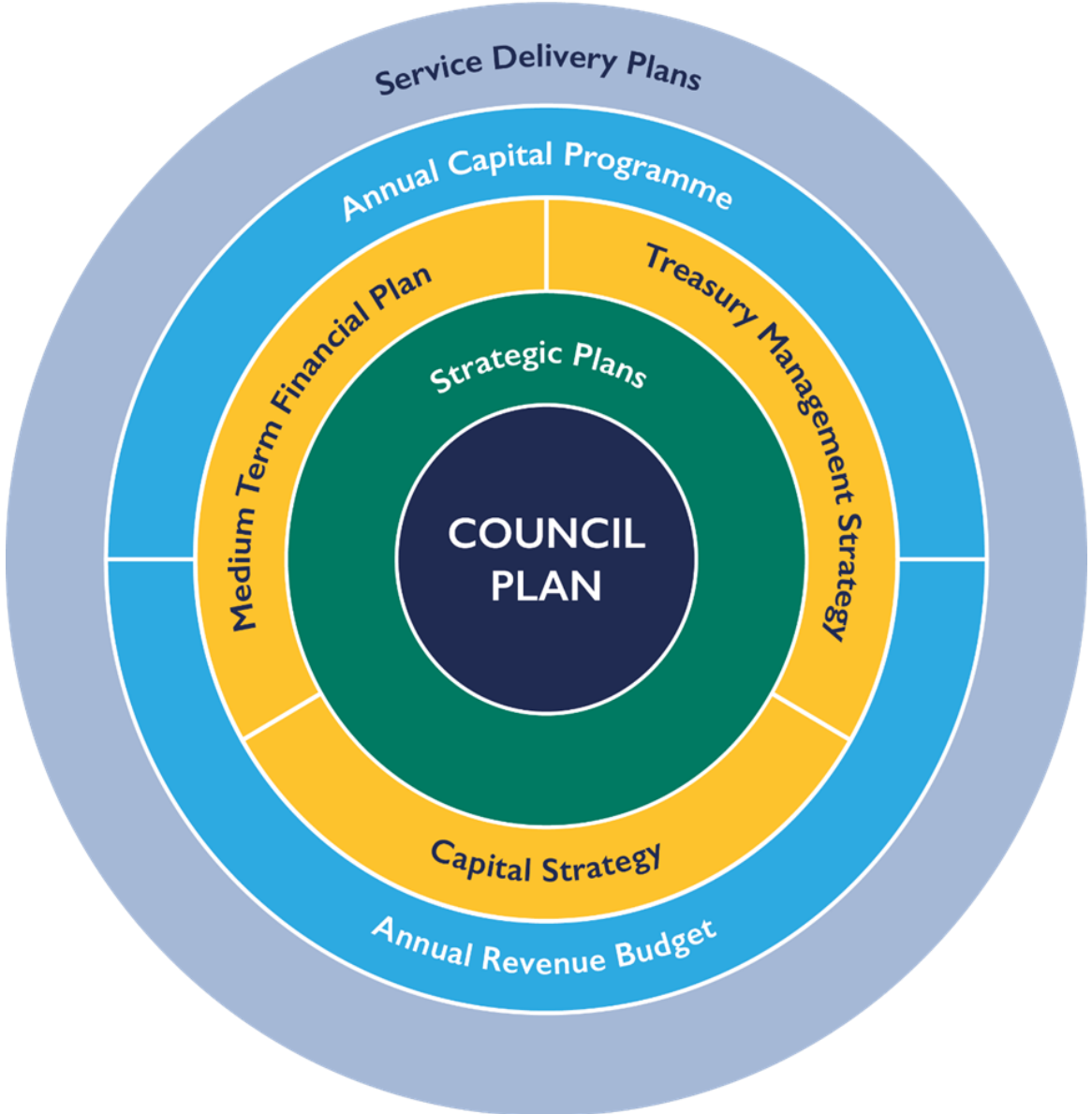

Cylch Strategol

Mae'r cylch strategol yn nodi'r cynlluniau sydd ar waith i sicrhau y gallwn gyflawni ein blaenoriaethau a'n hamcanion.

Mae'r gynllun strategol allweddol sy'n cyd-fynd â Chynllun y Cyngor ac yn cyfrannu at gyflawni'r amcanion a'r weledigaeth strategol.

Yn ogystal, mae nifer o gynlluniau cenedlaethol a rhanbarthol eraill sy'n cyd-fynd â'r cynllun strategol hwn (atodiad D).

Meysydd Blaenoriaeth Allweddol

Mae'r meysydd blaenoriaeth allweddol wedi'u datblygu i gydfynd ag amcanion y Strategaeth Genedlaethol (atodiad E) ac i adlewyrchu ein cyd-destun a'n blaenoriaethau lleol.

Tudalen 50

- Gwella dealltwriaeth o beryglon lleol llifogydd a pheryglon arfordirol
- Gwella cyfathrebu
- Cynyddu parodrwydd a gwydnwch
- Cydweithio i leihau perygl llifogydd a pheryglon arfordirol
- Lleihau perygl ac effeithiau llifogydd ac erydu arfordirol
- Datblygu agwedd gynaliadwy a chyfannol
- Lle bo'n bosibl, blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r perygl mwyaf
- Darparu ymateb priodol, effeithiol a pharhaus i ddigwyddiadau llifogydd ac erydu arfordirol
- Defnyddio gwybodaeth a data i lywio penderfyniadau cynllunio a llunio polisiau.

Gwella dealltwriaeth o beryglon llifogydd / arfordirol lleol

Pam bod hyn yn bwysig?

Galluogi gwneud penderfyniadau gwybodus, cefnogi gwell defnydd o'r tir a strategaethau lliniaru effeithiol, e.e. Tdadaen
Tmddiffynfeydd rhag llifogydd a systemau
hybuddio cynnar, a sicrhau bod Ynys Môn
yn gallu gwrthsefyll newidiadau i'r
hinsawdd.

Beth ydym ni am wneud?

- Diweddarau'r System Rheoli Perygl Llifogydd a chynnal adolygiad trylwyr o ddata asedau.
- Datblygu polisi ceuffosydd a chreu cynlluniau cynhwysfawr i asesu cyflwr asedau draenio ar draws y sir.
- Adolygu a mireinio polisiau'r cyngor ar gysylltiadau draenio priffyrdd newydd a phresennol i gyd-fynd ag arfer gorau ar gyfer RhPLI.

Sut ydym ni am wneud hyn?

- Cofnodi pob achos o lifogydd
- Ymchwilio lle bo'n briodol.
- Sefydlu cofnod manwl o asedau cyrsiau dŵr. Asesu cyflwr asedau draenio.
- Datblygu system map sirol gyfan o asedau perygl llifogydd, Adroddiadau Ymchwilio i Lifogydd, cofnodion llifogydd hanesyddol ac ardaloedd sydd mewn perygl o lifogydd.

Gwella Cyfathrebu

Pam bod hyn yn bwysig?

Bydd gwella cyfathrebu a pharatoi yn helpu i lywio a galluogi gwneud penderfyniadau dadarnhaol. Bydd hyn yn gwella gwytnwch a galluogi a gwella cydgysylltu ymdrechion atal ac ymateb i lifogydd i fod yn effeithiol.

Beth ydym ni am wneud?

- Darparu arweiniad a chyfeiriad strategol yn leol.
- Targedu ardaloedd sydd mewn perygl mawr o lifogydd er mwyn cynyddu ymwybyddiaeth o weithdrefnau brys pe bai llifogydd.
- Hyrwyddo a chydweithio â grwpiau gan gynnwys grwpiau llifogydd cymunedol.
- Sicrhau bod y wefan yn cynnwys gwybodaeth gyfredol a pherthnasol.
- Sicrhau bod cymaint o bobl â phosibl yn gallu derbyn rhybuddion llifogydd.

Sut ydym ni am wneud hyn?

- Datblygu a gweithredu Strategaeth Gyfathrebu RhPLI, trwy weithgareddau ymgysylltu ymwybyddiaeth yn y gymuned a rhannu cyfathrebiadau rhybudd llifogydd.
- Datblygu dull strategol o gefnogi cymunedau cyn, yn ystod ac ar ôl llifogydd.
- Adolygu a diweddarau gwefan y Cyngor i sicrhau bod gwybodaeth ddefnyddiol a chyfredol RhPLI ar gael.
- Datblygu set safonol o ymatebion i'r Cyngor i fynd i'r afael â phryderon a chwynion, gan sicrhau tryloywder ac ymwybyddiaeth y cyhoedd.

Cynyddu parodrwydd a gwydnwch

Pam bod hyn yn bwysig?

Mae lleihau effaith llifogydd ar gymunedau, seilwaith, a'r amgylchedd yn hollbwysig, tra'n galluogi ymateb cyflymach ac adferiad yn ystod llifogydd.

Rydalen 53

Beth ydym ni am wneud?

- Cefnogi cymunedau i ddeall peryglon llifogydd yn well, i ymdopi'n well â llifogydd ac i reoli peryglon llifogydd iddynt hwy eu hunain.
- Cydweithio gyda chyrff statudol i hyrwyddo'r gwasanaeth rhybudd llifogydd presennol (CNC).
- Cynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd o'r mesurau atal llifogydd a'r gwydnwch sydd ar gael.
- Hyrwyddo buddion lluosog ar gyfer cynlluniau rheoli llifogydd.

Sut ydym ni am wneud hyn?

- Datblygu a gweithredu Strategaeth Gyfathrebu RhPLI yn y gymuned trwy drefnu gweithgareddau ymgysylltu ymwybyddiaeth a rhannu cyfathrebiadau rhybudd llifogydd.
- Datblygu dull strategol o gefnogi cymunedau cyn, yn ystod ac ar ôl llifogydd.
- Diweddarau gwefan y cyngor yn rheolaidd i sicrhau bod gwybodaeth gyfredol a chywir ar gael i'r cyhoedd.
- Adolygu polisi bagiau tywod presennol y Cyngor.
- Sefydlu sesiwn friffio flynyddol i aelodau ar gyfer materion RhPLI.

Cydweithio i leihau perygl llifogydd a pheryglon arfordirol

Pam bod hyn yn bwysig?

Mae deall rolau a chyfrifoldebau yn hanfodol er mwyn sicrhau bod pob ymdrech yn cael ei chydgysylltu a bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n effeithiol, gan sicrhau'r buddion mwyaf posibl i bob rhanddeiliad. Mae hyn hefyd yn meithrin ymddiriedaeth ymhlith cymunedau ac awdurdodau, gan hyrwyddo ymagwedd unedig at RhPLI.

Beth ydym ni am wneud?

- Cynnal a rhannu cofrestr asedau.
- Sicrhau rhannu data effeithiol.
- Chwilio am gyfleoedd i weithio mewn partneriaeth fel bod y rhai sy'n elwa o gynlluniau rheoli llifogydd presennol neu arfaethedig yn gallu cyfrannu at eu cynllunio a'u rheoli.
- Sicrhau bod perchnogion glannau'r afon yn ymwybodol o'u dyletswyddau i gadw cyrsiau dŵr i lifo'n rhwydd.
- Darparu cefnogaeth ac arweiniad i bobl sy'n dymuno cynnal neu wella amddiffynfeydd rhag llifogydd ar dir preifat.

Sut ydym ni am wneud hyn?

- Nodi'r wybodaeth ddiweddaraf ar gyfer asedau preifat a chyhoeddus yn y gofrestr asedau perygl llifogydd.
- Datblygu a gweithredu Strategaeth Gyfathrebu RhPLI.
- Adolygu a sefydlu polisi'r Cyngor ar gysylltiadau priffyrdd newydd a phresennol.
- Datblygu set o ymatebion safonol i'r Cyngor i fynd i'r afael â phryderon a chwynion.
- Datblygu trefn ragweithiol ar gyfer rheoli asedau arfordirol.
- Sefydlu sesiwn friffio flynyddol i aelodau ar gyfer materion RhPLI.

Lleihau perygl ac effeithiau llifogydd ac erydu arfordirol

Pam bod hyn yn bwysig?

Mae diogelu unigolion a chymunedau rhag niwed yn ystod digwyddiadau llifogydd ac erydu arfordirol yn hanfodol. Yn ogystal, mae atal colledion ariannol, cynnal bioamrywiaeth a gwasanaethau ecosystem hefyd yn elfen hanfodol o wydnwch hinsawdd.

Beth ydym ni am wneud?

- Nodi'r ardaloedd sydd â'r perygl mwyaf o lifogydd a blaenoriaethu RhPLI yn yr ardaloedd hynny.
- Sefydlu amserlenni cynnal a chadw rheolaidd ar gyfer asedau rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol.
- Tarfu llai ar wasanaethau hanfodol a seilwaith hanfodol.
- Sicrhau bod addasiadau arfordirol yn cael eu cymhwyso'n briodol i leihau risg i unigolion, cymunedau, busnesau a'r amgylchedd.

Sut ydym ni am wneud hyn?

- Ffurfioli proses reoli ar gyfer asedau amddiffyn yr arfordir a strwythurau dros dro.
- Cynhyrchu polisi ceuffos.
- Darparu diweddariadau ar gynnydd ddwywaith y flwyddyn ac adolygu cynlluniau rheoli perygl llifogydd.
- Datblygu trefn ragweithiol ar gyfer rheoli asedau arfordirol
- Cydgysylltu â rhanddeiliaid allweddol i nodi seilwaith hollbwysig, cytuno ar rolau a chyfrifoldebau i sicrhau bod gwasanaethau'n hygyrch ac yn weithredol yn ystod tywydd garw, a mynychu cyfarfodydd cydweithredu rheolaidd i rannu blaenraglenni buddsoddi.

Agwedd gynaliadwy a chyfannol

Pam bod hyn yn bwysig?

Mae ymagwedd gynaliadwy at RhPLI yn ystyried y rhyng-gysylltiadau rhwng twf economaidd, iechyd yr amgylchedd a thegwch cymdeithasol, gan arwain at tebion RhPLI mwy cynhwysfawr ac effeithiol.

Tudalen 56

Beth ydym ni am wneud?

- Cynyddu'r holl fuddion a geir o gynlluniau rheoli/lliniaru llifogydd, gan gynnwys ansawdd dŵr, bioamrywiaeth ac amwynder yn ogystal ag RhPLI.
- Annog datblygiad cynaliadwy o fewn prosiectau RhPLIEA. Lle bo'n ymarferol, hyrwyddo seilwaith gwyrddlas o fewn prosiectau RhPLIEA.
- Annog cynlluniau sy'n ymwneud â Rheoli Llifogydd yn Naturiol (RhLIN) lle bo'n briodol.

Sut ydym ni am wneud hyn?

- Ymchwilio i'r potensial ar gyfer Rheoli Llifogydd yn Naturiol (RhLIN) o fewn cynlluniau rheoli llifogydd.
- Sefydlu gwasanaeth cyn ap CCS i roi arweiniad cynnar ar CDC addas.
- Adolygu'r broses ymgeisio CCS gyfredol.
- Datblygu trefn ragweithiol ar gyfer rheoli asedau arfordirol.

Lle bo'n bosib, blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r perygl mwyaf

Pam bod hyn yn bwysig?

Mae blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau hynny sy'n wynebu'r perygl mwyaf yn lleihau effaith llifogydd ac yn sicrhau bod y poblogaethau mwyaf tebyg o gael niwed yn cael yr adnoddau angenrheidiol i ymdopi'n well.

Mae targedu adnoddau lle mae'r angen mwyaf hefyd yn sicrhau bod cyllid ac arbenigedd yn cael eu defnyddio'n effeithlon, a bod modd lleihau costau hirdymor ymatebion brys ac ymdrechion adfer.

Beth ydym ni am wneud?

- Datblygu rhaglen buddsoddi cyfalaf i leihau amllder llifogydd i'r ardaloedd sydd â'r perygl mwyaf.
- Datblygu 'catalog cyllid' o'r holl ffynonellau cyllid posibl o'r sectorau cyhoeddus, preifat, gwirfoddol ac eraill.
- Archwilio cyllid partneriaeth â'r Awdurdodau Rheoli Risg perthnasol a ffynonellau eraill i gefnogi cynlluniau.
- Defnyddio adroddiadau Adran 19 (A19) i arwain buddsoddiad.

Sut ydym ni am wneud hyn?

- Diweddarau'r system Rheoli Perygl Llifogydd.
- Creu cynllun ar gyfer asesu'r asedau draenio presennol.
- Datblygu a gweithredu amserlen cynnal a chadw ar gyfer asedau rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol.
- Ffurfioli proses reoli ar gyfer asedau amddiffyn yr arfordir a strwythurau dros dro.
- Asesu perygl llifogydd yn seiliedig ar fethiant posibl asedau a reolir gan y Cyngor. Cydgysylltu â rhanddeiliaid allweddol i nodi seilwaith hollbwysig, cytuno ar rolau a chyfrifoldebau i sicrhau bod gwasanaethau'n hygyrch ac yn weithredol yn ystod tywydd garw, a mynychu cyfarfodydd cydweithredu rheolaidd i rannu blaenraglenni buddsoddi.
- Ceisio gwneud y mwyaf o gyfleoedd ariannu trwy hyrwyddo buddion lluosog.

Darparu ymateb priodol, effeithiol a pharhaus i ddigwyddiadau llifogydd ac erydu arfordirol

Pam bod hyn yn bwysig?

- Mae'n lleihau effaith llifogydd ar gymunedau, ar seilwaith, ac ar yr amgylchedd.
- Mae'n hollbwysig er mwyn amharu llai ar y gwasanaethau brys yn ystod ac ar ôl llifogydd.
- Mae'n gwella parodrwydd, gan leihau costau mesurau adweithiol.

Tudalen 58

Beth ydym ni am wneud?

- Darparu cefnogaeth ac arweiniad priodol ac effeithiol i gymunedau lleol, cyn, yn ystod ac ar ôl llifogydd.
- Sicrhau bod adrannau CSYM a sefydliadau eraill yn cydlynu'n effeithiol.
- Cofnodi ac ymchwilio i ddigwyddiadau llifogydd yn briodol ac yn effeithiol.

Sut ydym ni am wneud hyn?

- Diweddarau'r System Rheoli Perygl Llifogydd.
- Datblygu a gweithredu Strategaeth Gyfathrebu e.e drwy weithgareddau ymgysylltu ymwybyddiaeth yn y gymuned a rhannu cyfathrebiadau rhybudd llifogydd.
- Datblygu dull strategol o gefnogi cymunedau cyn, yn ystod ac ar ôl llifogydd.
- Sefydlu trefn ar gyfer ymateb i risg llifogydd.

Defnyddio gwybodaeth a data i lywio penderfyniadau cynllunio a llunio polisiau

Pam bod hyn yn bwysig?

Mae gwybodaeth a data yn hanfodol ar gyfer sicrhau gwneud penderfyniadau gwybodus, dyrannu adnoddau wedi'u targedu, a chreu RhPLI rhagweithiol a datblygu cynaliadwy.

Rydalen 59

Beth ydym ni am wneud?

- Sicrhau bod y broses gynllunio yn cael ei llywio'n briodol drwy ystyried cynlluniau a pholisiau perthnasol megis y CRhPLI, y Cynllun Rheoli Basn Afon a Chynlluniau Rheoli Traethlin.
- Rheoleiddio cyrsiau dŵr cyffredin a gorfodi pwerau i gynnal llif rhwydd.
- Sicrhau bod pob cam o'r broses CCS yn effeithiol ac effeithlon.
- Sicrhau bod RhPLI yn cael ei gynnwys wrth lunio polisi cynllunio.

Sut ydym ni am wneud hyn?

- Creu polisi ceuffos.
- Adolygu a diweddarau is-ddeddfau drafft gan CLILC ac ystyried eu mabwysiadu yn Ynys Môn.
- Sefydlu gwasanaeth cyn-ymgeisio CCS.
- Adolygu'r broses ymgeisio CCS gyfredol.
- Datblygu proses ar gyfer gwella adolygu technegol CCS.
- Adolygu proses mabwysiadu / cytundeb CCS a datblygu gweithdrefn ar gyfer gorfodi CCS.
- Sefydlu gofynion cynnal a chadw asedau mabwysiedig.
- Adolygu a sefydlu polisi'r Cyngor ar gysylltiadau priffyrdd newydd a phresennol.

Llywodraethu – Monitro ac Adrodd yn ôl

- Bydd y Strategaeth / Cynllun Strategol yn sefydlog am gyfnod o 6 blynedd. Mae'r Cynllun Gweithredu Llifogydd wedi'i atodi i'r Strategaeth / Cynllun Strategol ac mae'n "ddogfen fyw". Bydd yn parhau i ddatblygu wrth i wybodaeth, arbenigedd ac adnoddau newydd ddylanwadu ar gyflawni'r mesurau a'r camau gweithredu.

Tudalen 60

- Bydd y cynllun strategol yn cael ei adolygu'n rheolaidd er mwyn monitro dilyniant ar y gweithredu.
- Dylid adolygu'r cynllun strategol ar y cyd â'r adolygiad nesaf o'r Strategaeth Genedlaethol, a dylid diweddarau'r Cynlluniau Gweithredu bob dwy flynedd, gydag adroddiadau interim ar gynnydd bob blwyddyn.

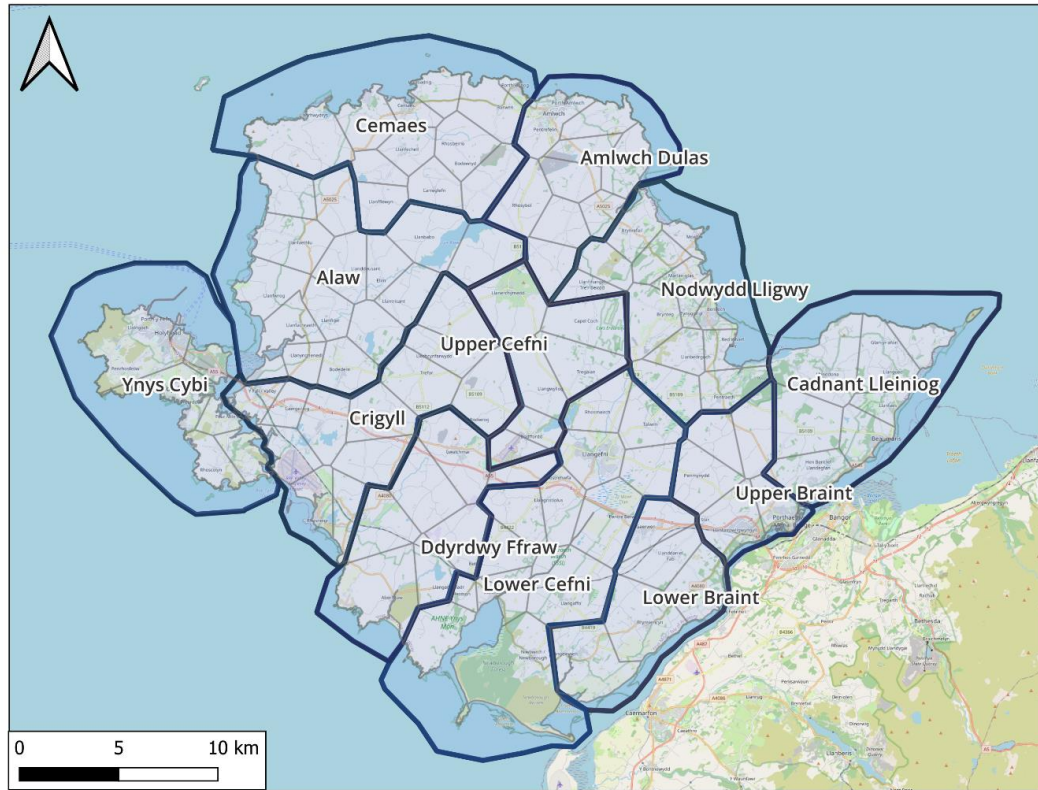

Atodiad A: Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd

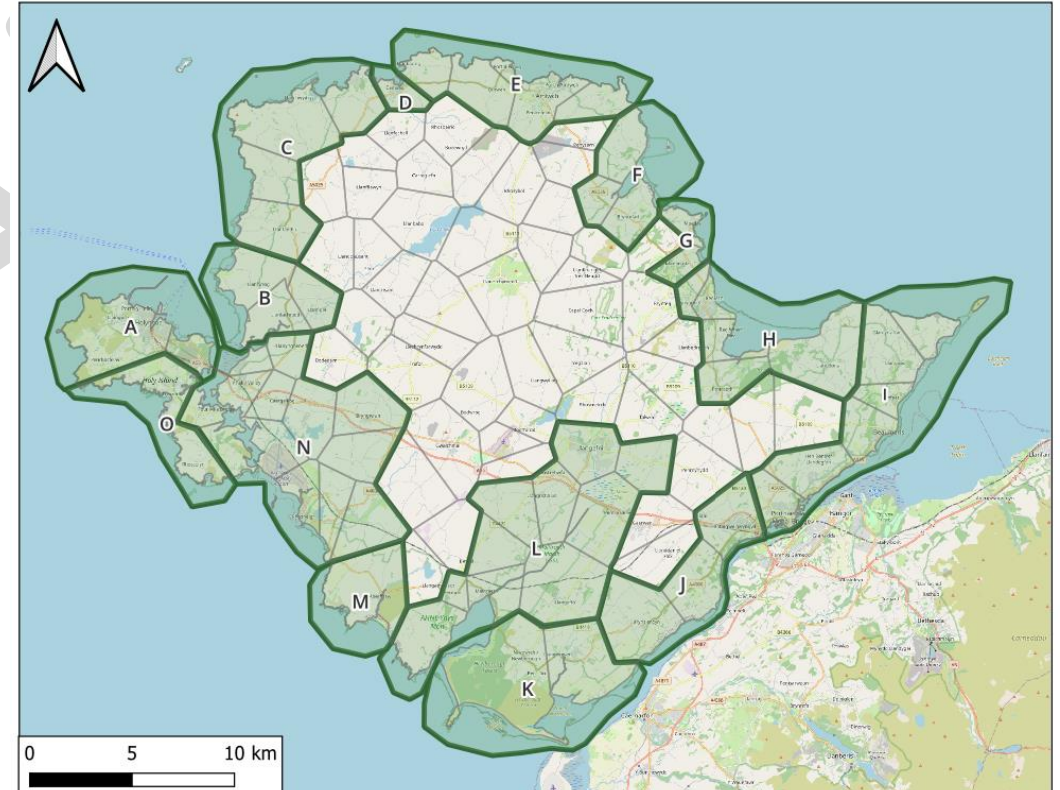
Defnyddiwyd data'r Gofrestr Cymunedau Mewn Perygl (CCmP) a Ffiniau Dalgylchoedd Arfordirol a Mewndirol i greu ffiniau rhanbarthol a lleol ar gyfer pob senario a aseswyd.

Tudalen 61

CONTAINS OS DATA © CROWN COPYRIGHT (2023)
COMMUNITIES AT RISK REGISTER (CaRR) AREA OUTLINES FROM DATAMAPWALES (2023)

Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol ar Ynys Môn

CONTAINS OS DATA © CROWN COPYRIGHT (2023)
COMMUNITIES AT RISK REGISTER (CaRR) AREA OUTLINES FROM DATAMAPWALES (2023)

Ardaloedd Perygl Llifogydd Arfordirol ar Ynys Môn

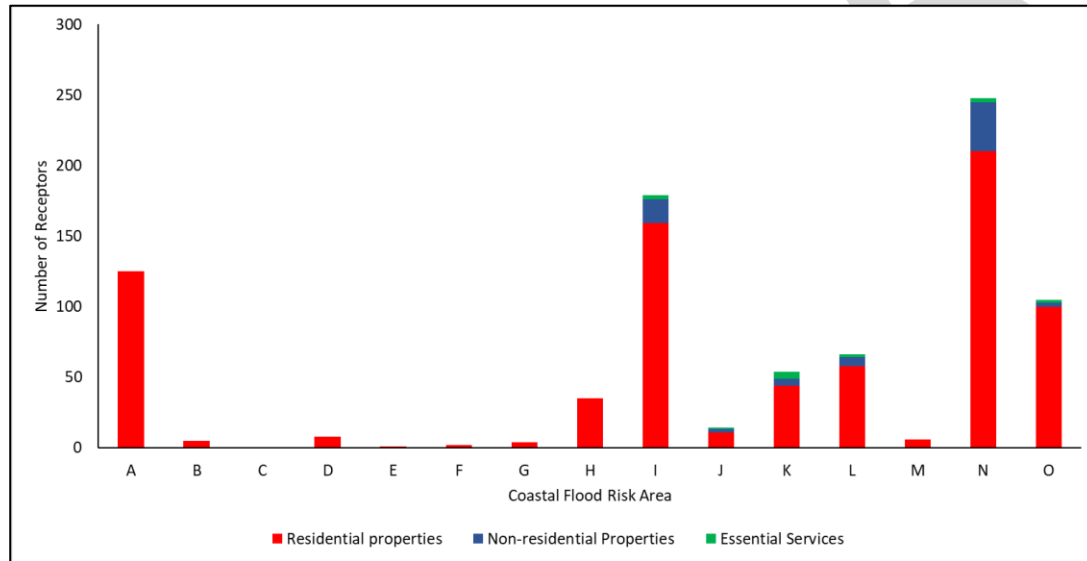
Atodiad B: Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd

Mae'r siartiau isod yn cyflwyno'r perygl llifogydd a ragwelir i dderbynyddion risg (eiddo preswyl, eiddo dibreswyl a gwasanaethau hanfodol) sydd mewn perygl o lifogydd o'r amrywiol ffynonellau ar gyfer senario digwyddiad risg uchel.

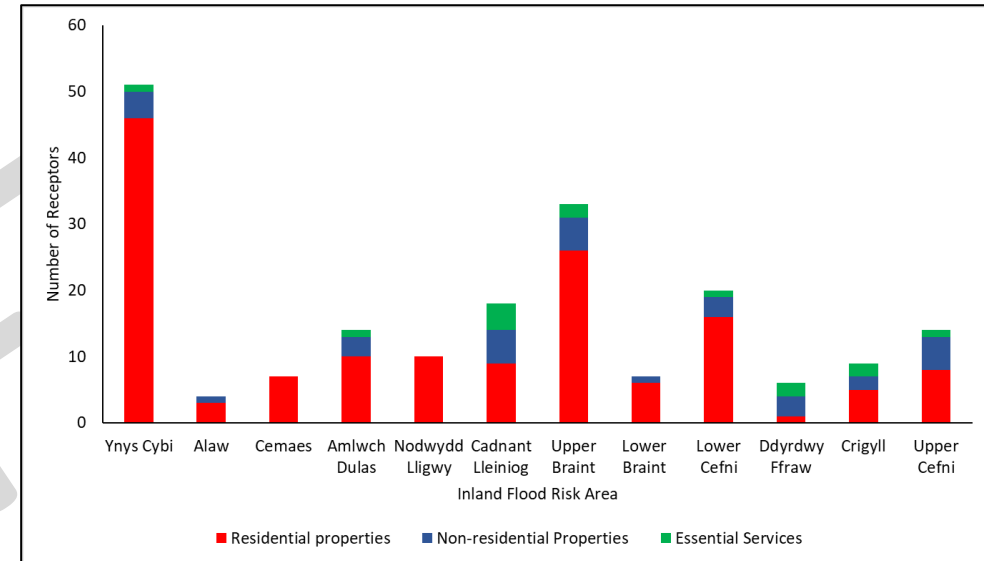
Daw'r data hwn o'r Set Ddata Derbynydd Cenedlaethol a Mapiau Asesiad Perygl Llifogydd (APL) Cymru.

Ydalen 62

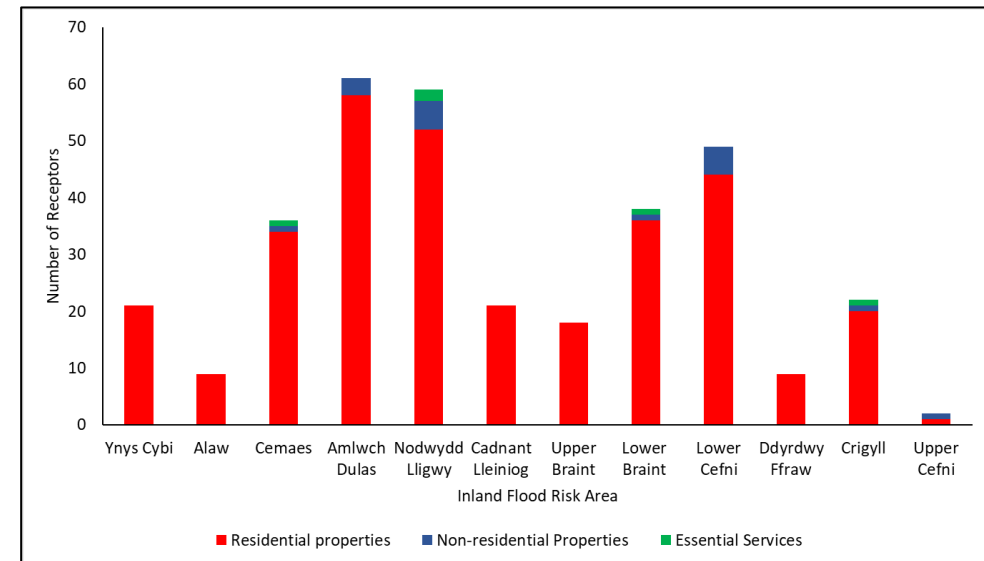
Perygl Llifogydd o'r Môr

Perygl Llifogydd o Ddŵr Wyneb

Perygl Llifogydd o Afonydd

Atodiad C: Crynodeb o ardaloedd perygl llifogydd ar Ynys Môn

Mae'r data a ddefnyddiwyd i lywio'r asesiad hwn yn cynnwys data llifogydd a ragfynegydd ac a gofnodwyd

Ardal CCmP	Tarddiad y Llifogydd	Derbynyddion mewn Perygl
Amlwch	Afonydd	Preswyl, Dibreswyl
Biwmaris	Môr	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol, Ffyrdd llai
Benllech	Afonydd	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol
Dwyran	Môr	Preswyl, Gwasanaethau Hanfodol
	Afonydd	Preswyl,
Dyffryn	Môr	Preswyl, Dibreswyl, Ffyrdd llai
Gaerwen	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Caerwybi	Môr	Preswyl, Dibreswyl
	Afonydd	Preswyl
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol
Llanegfan	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Llanfair Pwllgwyngyll	Afonydd	Preswyl, Rheilffyrdd a ffyrdd
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol, Rheilffyrdd a ffyrdd
Llanfechell	Afonydd	Preswyl
Llangaffo	Môr	Ffyrdd llai
	Afonydd	Ffyrdd llai
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Rheilffyrdd
Llangefni	Afonydd	Preswyl, Dibreswyl, Rheilffyrdd
Llangoed	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Llangristiolus	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Ffyrdd llai
Malltraeth	Môr	Preswyl, Ffyrdd llai
	Afonydd	Ffyrdd llai
Porthaethwy	Môr	Preswyl
Moelfre	Afonydd	Preswyl
Pentre Berw	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Traeth Coch	Môr	Preswyl
Trearddur	Môr	Preswyl

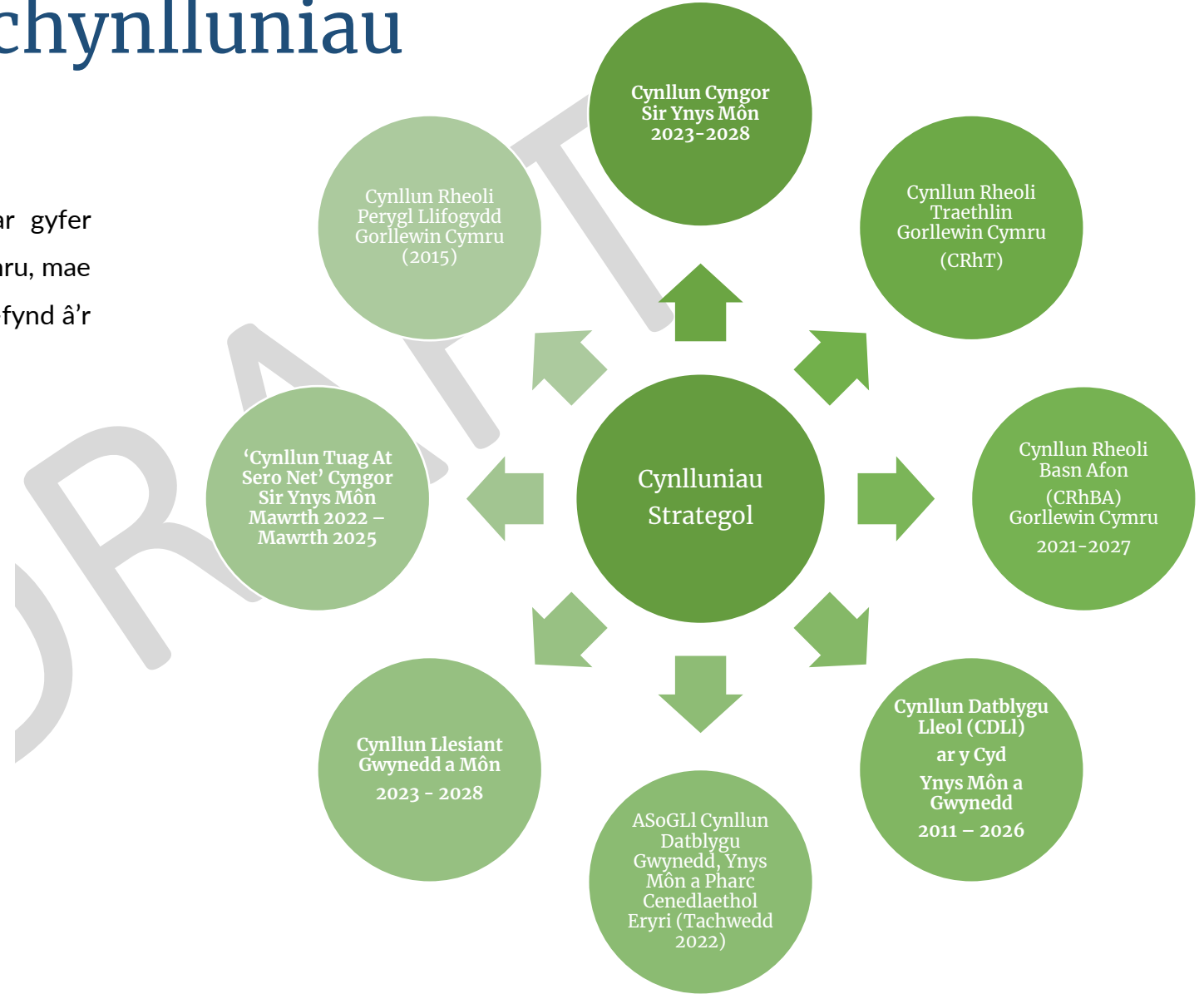
Atodiad D: Cydlynu â chynlluniau Strategol eraill

Yn ogystal â Strategaeth Genedlaethol Llywodraeth Cymru ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol (RhPLIEA) yng Nghymru, mae nifer o gynlluniau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol eraill sy'n cyd-fynd â'r Strategaeth hon.

Tudalen 64

Y Saith Nod Llesiant

Atodiad E: Meysydd blaenoriaeth allweddol sy'n cyd-fynd ag amcanion y Strategaeth Genedlaethol

	Meysydd Blaenoriaeth Allweddol	Amcanion y Strategaeth Genedlaethol				
		A	B	C	D	E
1	Gwella dealltwriaeth o beryglon llifogydd / arfordirol lleol	✓				
2	Cyfathrebu gwell	✓				
Tudalen 65	Cynyddu parodrwydd a gwydnwch		✓			
45	Cydweithio i leihau perygl llifogydd / arfordirol	✓	✓		✓	✓
5	Lleihau perygl ac effeithiau llifogydd ac erydu arfordirol		✓		✓	
6	Agwedd gynaliadwy a chyfannol		✓	✓		
7	Lle bo'n bosib, blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r perygl mwyaf, lle			✓		
8	Darparu ymateb priodol, effeithiol a pharhaus i ddigwyddiadau llifogydd ac erydu arfordirol					✓
9	Defnyddio gwybodaeth a data i lywio penderfyniadau cynllunio a llunio polisiâu				✓	

Reduce the risk to people and communities from flooding and coastal erosion.

A. Improving our understanding and communication of risk

B. Preparedness and building resilience

C. Prioritising investment to the most at risk communities

D. Preventing more people becoming exposed to risk

E. Providing an effective and sustained response to events

Atodiad F: Rolau a chyfrifoldebau ar gyfer rheoli perygl llifogydd

Mae Cyngor Ynys Môn (CSYM) yn gyfrifol am arwain y gwaith o reoli perygl llifogydd o ffynonellau lleol, - sy'n cynnwys dŵr wyneb, dŵr daear a chyrsgau dŵr cyffredin a lle mae rhyngweithio rhwng y ffynonellau hyn a phrif afonydd neu'r môr.

Yn dilyn gweithredu'r DRhLID, dynododd tîm rheoli CSYM y 'Gwasanaethau Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo' i arwain y gwaith o sicrhau cydymffurfiaeth y Cyngor â deddfwriaeth, ac i sicrhau bod yr holl wasanaethau perthnasol ac asiantaethau allanol yn cynorthwyo i gyflawni gofynion y Ddeddf hon.

Y Pennaeth Gwasanaeth ar gyfer y 'Gwasanaethau Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo' sydd â'r awdurdod dirprwyedig ar gyfer gweithredu'r Strategaeth.

Mae'r diagram yn dangos yr adrannau o fewn CSYM sydd â rhan i'w chwarae mewn lleihau perygl llifogydd a gweithredu'r Ddeddf fel ALILIA.

* Includes Countryside and Environment

Ynys Môn

THE ISLE OF

Anglesey

**Strategaeth Leol ar gyfer Rheoli Perygl
Llifogydd**

Hydref 2024

www.ynysmon.llyw.cymru
www.anglesey.gov.wales

Strategaeth Leol Ynys Môn ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd

Dogfen Strategaeth

Hydref 2024

Cyngor Sir Ynys Môn

DRAFT

Cofnod Mater ac Adolygu

Adolygu	Dyddiad	Cychwynnydd	Gwiriwr	Cymeradwywr	Disgrifiad
01	15/08/24	J Duffell M Williams	S Wasik M Wellington	ER Thomas	Drafft er sylw
02	11/09/24	M Williams	S Wasik M Wellington	ER Thomas	Drafft er cymeradwyaeth TA
03	07/10/24	M Williams	S Wasik M Wellington	ER Thomas	Drafft er cymeradwyaeth Pwyllgor Gwaith
04	16/10/24	M Williams	S Wasik M Wellington	ER Thomas	Diweddarau gydar rhagair

DRAFT

Cynnwys

Rhagair.....	1
Paratoi ar gyfer llifogydd a beth i'w wneud os oes llifogydd yn eich cartref neu fusnes	2
Gyda phwy y dylech gysylltu am ragor o wybodaeth	2
1. Cyflwyniad.....	3
1.1 Yr angen am Strategaeth Leol.....	3
1.2 Diben y Strategaeth Leol.....	3
1.3 Targedau o fewn y Strategaeth Leol hon – Amcanion, Mesurau a Chamau Gweithredu	4
2. Sut mae'r strategaeth yn ymateb i newid hinsawdd	6
2.1 Newid hinsawdd yn ein hardal ni.....	6
2.2 Sut mae'r strategaeth yn mynd i'r afael â'r risgiau hyn	7
3. Cydlynu	10
3.1 Sut mae'r strategaeth yn cyd-fynd â'n cynlluniau strategol eraill	10
3.2 Cydlynu ag eraill.....	16
4. Rolau a chyfrifoldebau ar gyfer rheoli perygl llifogydd yn ein hardal	17
4.1 Tarddiad llifogydd a phwyntiau cyswllt allweddol.....	17
4.2 Awdurdodau Rheoli Risg.....	18
4.3 Rolau Rhanddeiliaid Eraill	20
4.4 Sut rydym yn rheoli llifogydd	23
4.5 CSYM fel Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol (ALLIA).....	29
4.6 CSYM fel Corff Cymeradwyo SDCau (CCS)	35
4.7 Cynlluniau Llifogydd ac Erydu Arfordirol.....	37
5. Ein Hamcanion Strategol.....	41
5.1 Amcanion y Strategaeth Genedlaethol.....	41
5.2 Amcanion yn ein hardal ni	42
6. Beth yw'r perygl o lifogydd i'n hardal ni?	42
6.1 Sut rydym yn asesu perygl llifogydd	44
6.2 Trosolwg o berygl llifogydd yn ein hardal ni	48
7. Ariannu a blaenoriaethu	52
7.1 Opsiynau ariannu	53
8. Mesurau Llifogydd	54
8.1 Cyflwyniad i Fesurau Llifogydd	54
8.2 Mesurau	54

9. Camau Gweithredu Llifogydd	73
9.1 Cynllun Gweithredu Llifogydd Ynys Môn.....	73
10. Asesiadau Amgylcheddol	74
10.1 Asesiad Amgylcheddol Strategol (AAS).....	74
10.2 Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (ARhC).....	74
10.3 Asesiad y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr (CFfD).....	74
11. Monitro Cynnydd.....	76

Atodiadau

Atodiad A	Ein Cynllun Gweithredu Llifogydd
Atodiad B	Cyd-destun Deddfwriaethol
Atodiad C	Swyddogaethau ARhR
Atodiad D	Canlyniadau Ymgynghoriad Cyhoeddus
Atodiad E	Geirfa o'r Termau a ddefnyddir yn y Strategaeth Leol hon
Atodiad F	Allbynnau CRhPLI

Ffigyrau

Ffigur 1 - Diffiniadau o Amcanion, Mesurau a Chamau Gweithredu ar gyfer cyflawni Strategaeth Leol Ynys Môn.....	5
Ffigur 2 – Y Saith Nod Llesiant.....	12
Ffigur 3 – Mathau o Llifogydd a Phwyntiau Cyswllt CNC.....	17
Ffigur 4 – Adrannau o fewn CSYM sy'n ymwneud â rôl yr ALILIA.....	23
Ffigur 5 – Ardaloedd Perygl Llifogydd Arfordirol yn Ynys Môn	48
Ffigur 6 - Siart Derbynyddion Risg – Senario Afon Risg Uchel	50
Ffigur 7 - Siart Derbynyddion Risg – Senario Dŵr Wyneb Risg Uchel a Chyrsiau Dŵr Bach ...	50
Ffigur 8 – Nifer y Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd yn Ynys Môn (Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol).....	51

Tablau

Tabl 1 – Strategaethau a Chynlluniau Cenedlaethol, Rhanbarthol a Lleol yn ymwneud â
--

Newid Hinsawdd	8
Tabl 2 – Pwerau Statudol a Chaniataol CSYM	29
Tabl 3 – Amcanion y Strategaeth Leol	42
Tabl 4 – Lefel Sirol - Perygl Llifogydd i Ardaloedd Preswyl.....	46
Tabl 5 - Lefel Dalgylch - Perygl Llifogydd i Ardaloedd Preswyl	47
Tabl 6 – Crynodeb o Ardaloedd Perygl Llifogydd yn Ynys Môn.....	51
Tabl 7 – Sut mae Amcanion y Strategaeth Leol yn cwrdd ag Amcanion CRhBA Gorllewin Cymru a'r CFFD	75

DRAFT

Rhagair

Newid hinsawdd yw'r her fwyaf sy'n wynebu'r byd ar hyn o bryd ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Mae hyn yn cynnwys Ynys Môn, ei thrigolion, ymwelwyr a chymunedau.

Bydd newid hinsawdd yn cynyddu lefel y môr a bydd stormydd mwy dwys i'w gweld. Bydd angen i wneud penderfyniadau anodd ar sut i reoli'r risgiau cysylltiedig er mwyn sicrhau gwytnwch o ran yr hinsawdd.

Mae'r cynllun strategol hwn yn cryfhau ein safbwynt i ran atal a'r cysylltiadau â'n Cynllun y Cyngor, Cynllun Strategol Cyfalaf a chynlluniau eraill er mwyn sicrhau ein bod yn mynd i'r afael â risgiau tymor byr a thymor hir mewn modd rhagweithiol ac effeithiol.

Mae ein hagwedd yn annog gwytnwch ehangach, ataliaeth ac ymwybyddiaeth er mwyn gallu gwneud gwell penderfyniadau ar y rhai hynny sydd â dylanwad ar ddatblygiadau ac addasiadau hinsawdd. Mae cydweithio â phartneriaid, yn cynnwys asiantaethau a'n cymunedau er mwyn cyfyngu ar effeithiau newid hinsawdd yn hanfodol. Nid yw'n bosibl diddymu'r holl risgiau ond gallwn ei reoli a helpu i leihau ei effaith.

Tra bo'r Cyngor wedi ymrwymo i leihau risg, mae'r bwlch rhwng dyheadau a'r gallu i ddarparu yn tyfu o ganlyniad i'r straen parhaus ar adnoddau a chapasiti, yn enwedig o ystyried yr heriau ariannol presennol. Mae cefnogaeth Llywodraeth Cymru yn hanfodol er mwyn gallu darparu.

Paratoi ar gyfer llifogydd a beth i'w wneud os oes llifogydd yn eich cartref neu fusnes.

Mae Llywodraeth Cymru yn darparu canllawiau ar beth i'w wneud cyn, yn ystod ac ar ôl llifogydd.

[Llywodraeth Cymru: Rhybuddion Llifogydd a Chymorth](#)

Yn ystod Llifogydd

- Os ydych mewn perygl, ffoniwch 999.
- Dilynwch gyngor y gwasanaethau brys.
- Mynnwch ragor o gyngor a gwiriwch rybuddion llifogydd ar dudalen we [Cyfoeth Naturiol Cymru 'Beth i'w wneud mewn llifogydd'](#)

Cyn ac ar ôl llifogydd

- Gwiriwch rybuddion llifogydd ar dudalen we [Cyfoeth Naturiol Cymru 'Rhybuddion llifogydd'](#)
- Gallwch hefyd gofrestru i dderbyn rhybuddion llifogydd ar dudalen we [Cyfoeth Naturiol Cymru 'Cofrestrwch i dderbyn rhybuddion llifogydd'](#)
- Gallwch ddarganfod a yw eich ardal yn gyffredinol mewn perygl o lifogydd ar dudalen we [Cyfoeth Naturiol Cymru 'Gwiro eich perygl llifogydd yn ôl cod post'](#)

Gyda phwy y dylech gysylltu am ragor o wybodaeth

Cyngor Sir Ynys Môn (CSYM) Rheoli Llifogydd a Dŵr

Rhoi gwybod am lifogydd lleol

[Cyngor Sir Ynys Môn: Rhoi Gwybod am Lifogydd Lleol/ \(Isle of Anglesey County Council: Report Localised Flooding\)](#)

Ffoniwch 01248 752 300 neu os oes gennych ymholiad cyffredinol neu sylw, llenwch y ffurflen ar-lein a dewiswch yr opsiwn Priffyrdd o'r gwymplen gwasanaeth. Yn ystod argyfwng y tu allan i oriau, ffoniwch 01248 723 062. Fel arall, gallwch roi gwybod am broblem llifogydd gan ddefnyddio App Môn.

Beth i'w wneud yn ystod ac ar ôl llifogydd

Mae canllawiau ar beth i'w wneud yn ystod ac ar ôl llifogydd i'w gweld yn y dogfennau a geir ar y dudalen we hon: [Cyngor Sir Ynys Môn: Beth i'w wneud yn ystod ac ar ôl llifogydd/Isle of Anglesey County Council: What to do during and after a flood](#)

Bagiau Tywod

Ceir gwybodaeth am bolisi bagiau tywod CSYM ar y dudalen we hon:

[Cyngor Sir Ynys Môn: Bagiau Tywod](#)

Mae rhagor o wybodaeth am Reoli Llifogydd a Dŵr ar gael ar wefan CSYM, o dan 'Pob Gwasanaeth – Rheoli Llifogydd a Dŵr'.

1. Cyflwyniad

1.1 Yr angen am Strategaeth Leol

Mae Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 yn ei gwneud yn ofynnol i bob un o'r 22 Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol (ALILIA) yng Nghymru gynhyrchu Strategaeth Leol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd (Strategaeth Leol).

Mae Strategaeth Genedlaethol Llywodraeth Cymru ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol (RhPLIEA) yng Nghymru (Strategaeth Genedlaethol) yn nodi bod dros 245,000 eiddo ledled Cymru mewn perygl o lifogydd o afonydd, o'r môr ac o ddŵr wyneb, gyda bron i 400 eiddo mewn perygl hefyd rhag erydu arfordirol. Mae'r Strategaeth Genedlaethol yn egluro, wrth i'r hinsawdd newid, y gallwn ddisgwyl i'r risgiau hyn gynyddu, gyda llifogydd amlach a mwy difrifol, lefelau'r môr yn codi a chyfraddau cyflymach o erydu arfordirol.

Mae'r Strategaeth Genedlaethol yn nodi'r cyd-destun deddfwriaethol ar gyfer gweithgareddau RhPLIEA yng Nghymru. Ar rai adegau, mae hefyd yn ofynnol i Awdurdodau Lleol gynhyrchu Cynlluniau Rheoli Perygl Llifogydd (CRhPLI), o dan Reoliadau Perygl Llifogydd 2009 (a ddirymwyd o dan Ddeddf a Ddargedwir Cyfraith yr UE). Darperir crynodeb o gyd-destun deddfwriaethol gweithgareddau CRhPLI yng Nghymru yn Atodiad B – cyd-destun deddfwriaethol.

Yn Ynys Môn, mae ein Strategaeth Leol wedi'i pharatoi ochr yn ochr â'n Cynllun Strategol Perygl Llifogydd. Mae'r Cynllun Strategol yn darparu ferswin gryno o'r Strategaeth Leol ac yn egluro beth ywr Strategaeth a pham mae ei hangen.

Mae gwahanol Awdurdodau Rheoli Risg (ARhR) yng Nghymru'n gyfrifol am wahanol ffynonellau perygl llifogydd. Cyfrifoldeb Awdurdodau Llifogydd Lleol Arweiniol yw "perylon llifogydd lleol", a ddiffinnir fel perygl llifogydd o'r canlynol:

- Dŵr ffo wyneb
- Dŵr daear; a,
- Chyrsiau dŵr cyffredin (yn gyffredinol, cyrsiau dŵr llai).

Mae'r Strategaeth Leol yn canolbwyntio ar yr achosion lleol o berygl llifogydd hyn ond mae'n cydnabod ac yn ystyried achosion eraill (gan gynnwys y môr, cyrsiau dŵr mwy a charthffosydd) ac ARhR cysylltiedig.

Disgrifir yr holl dermau y cyfeirir atynt yn y strategaeth hon yn y Rhestr Termau, a ddarperir yn Atodiad E.

1.2 Diben y Strategaeth Leol

Cyhoeddwyd ein Strategaeth Leol gyntaf yn 2013. Mae'n nodi ein dull trosfwaol o reoli perygl llifogydd lleol. Ochr yn ochr â'r Strategaeth Leol, cyhoeddwyd Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd (CRhPLI) ar gyfer Gorllewin Cymru gan CNC. Datblygodd y CRhPLI yr amcanion a'r camau gweithredu lefel uchel a amlinellwyd yn ein Strategaeth Leol yn gynllun manylach ar gyfer rheoli llifogydd yn ein cymunedau.

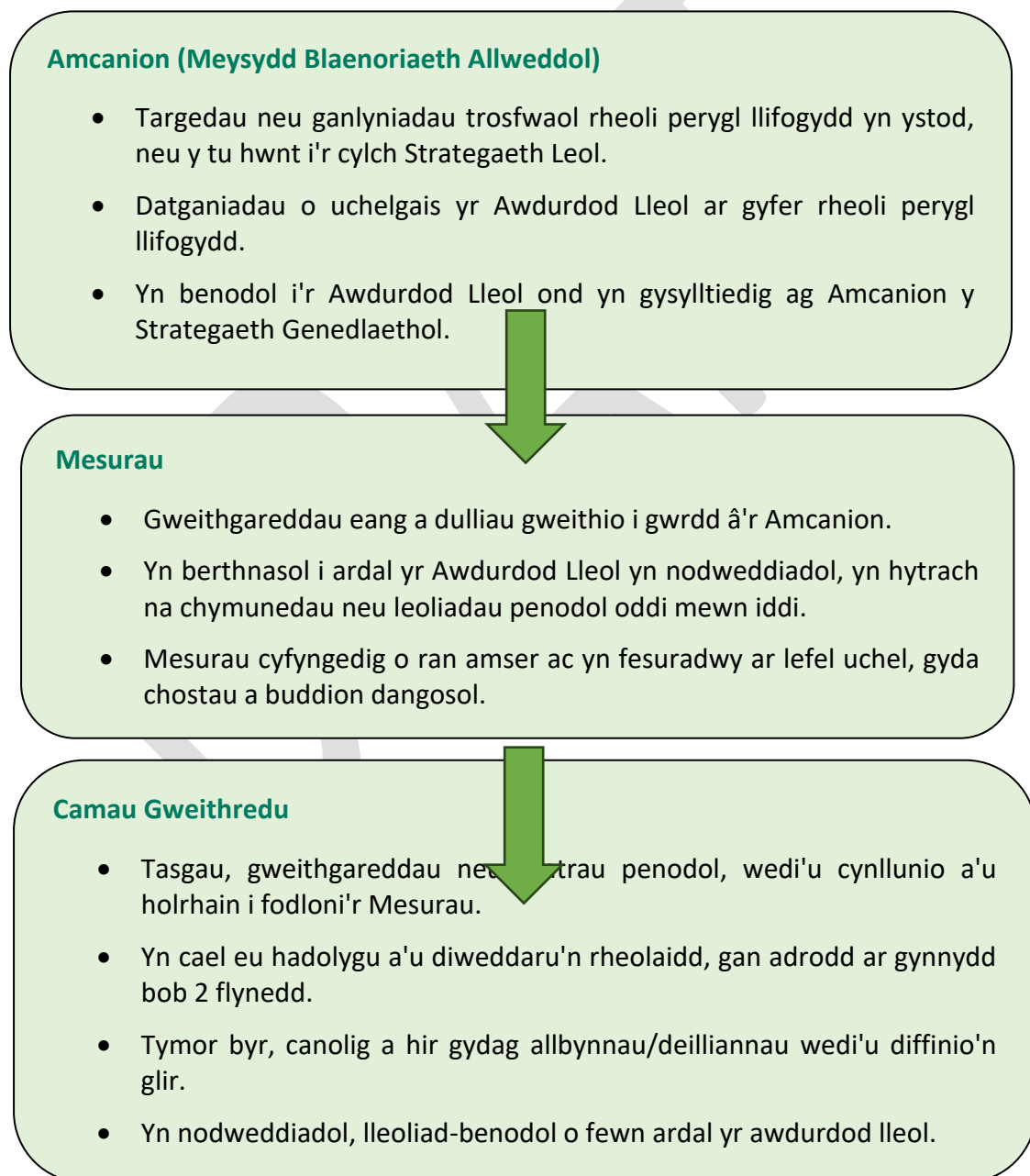
Y ddogfen hon yw ein hail Strategaeth Leol. Fe wnaethom gyhoeddi ein Strategaeth Leol a'n Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd ar wahân yn flaenorol, ond rydym yn integreiddio'r ddwy

ddogfen yn un ar gyfer y Strategaeth Leol newydd. Mae hyn yn symleiddio pethau ac yn ein galluogi i gyfathrebu a rheoli perygl llifogydd lleol yn fwy effeithiol.

Yn y ddogfen hon rydym yn esbonio sut y bydd llifogydd yn cael eu rheoli ar draws ardal ein Hawdurdod Lleol, yn gyson â'r amcanion, mesurau a pholisïau a'r ddeddfwriaeth gysylltiedig a nodir yn y Strategaeth Genedlaethol.

1.3 Targedau o fewn y Strategaeth Leol hon – Amcanion, Mesurau a Chamau Gweithredu

Mae'r Strategaeth Leol hon yn nodi ein Hamcanion, Mesurau a Chamau Gweithredu ar gyfer rheoli perygl llifogydd. Mae'r tri grŵp hyn yn darparu gwahanol lefelau o fanylion ar sut i reoli perygl llifogydd, gydag ystyr pob un wedi'i grynhoi isod yn Ffigur 1:

Ffigur 1 - Diffiniadau o Amcanion, Mesurau a Chantau Gweithredu ar gyfer cyflawni Strategaeth Leol Ynys Môn.

DRAFT

2. Sut mae'r strategaeth yn ymateb i newid hinsawdd

2.1 Newid hinsawdd yn ein hardal ni

Mae Ynys Môn yn unigryw yng Nghymru oherwydd ei nodweddion topograffig, hydrolegol, cefnforol a daearegol, a'r nodweddion hinsoddol sy'n gysylltiedig â nhw.

Oherwydd uchder cymedrig isel y sir uwchlaw lefel y môr, mae'n gymharol ddiamddiffyn rhag glawiad blaen a gwyntoedd cryfion o gyfeiriad y gorllewin. Mae yma fflatiau llanw a adferwyd ar gyfer amaeth, a chymhareb arfordir uchel i ardal fewndirol, yn ogystal â threfoli arfordirol dwysedd isel sylweddol. Mae'r nodweddion hyn, ynghyd ag amrediadau llanw uchel a'r potensial ar gyfer ymchwyddiadau llanw, yn golygu y gallasai problemau ddeillio o unrhyw gynnydd yn lefel y môr, - boed oherwydd newid yn yr hinsawdd, stormydd, uchder tonnau neu ymchwyddiadau. Er bod topograffeg yr ynys yn isel, mae'r rhan fwyaf o'r tir yn ddigon uchel i wrthsefyll hyd yn oed y posibilrwydd o lefel y môr yn codi'n sylweddol, er y gall hynny effeithio'n ddifrifol ar yr arfordir. A byddai mwy o lifogydd o'r afonydd hefyd yn cael effaith andwyol ar y tir. Oherwydd agosrwydd yr arfordir a'r dopograffeg isel nid yw'r ynys erioed wedi dioddef llifogydd eira mawr, o gymharu â siroedd Cymru sydd ag ardaloedd ucheldirol sylweddol.

Mae daeareg Ynys Môn yn amrywiol iawn ond yn gyffredinol mae'n anhydraidd iawn i ymdreiddiad, gan fod y rhan fwyaf o'r ynys wedi'i gorchuddio â rhewglai. Mae'r anathreiddedd hwn yn cynyddu'r posibilrwydd o lifogydd oherwydd cyfanswm glawiad o newid yn yr hinsawdd, a newid yn nwyster a dosbarthiad y glawiad.

Gan fod yr ynys wedi'i gorchuddio â rhewglai gydag amrywiaeth o greigiau anathraidd oddi tano, gall newidiadau mewn patrymau glawiad ei heffeithio. Fodd bynnag, mae graddiant isel a'r rhewglai yn ei gwneud hi'n anodd i lawiad trymach ei herydu'n sylweddol. Ond mae'r newidynnau hyn ar yr un pryd yn golygu bod dŵr yn cronni dros ardaloedd eang yn gwneud difrod gan lifogydd yn fwy tebygol.

Bydd unrhyw newid yn amllder glaw trwm yn effeithio ar lawer o dechnegau storio llifogydd a Rheoli Llifogydd yn Naturiol (RhLIN), yn enwedig os yw'r amllder hwnnw'n agos at amser gostwng lefel dŵr mewn storfa llifogydd. Ar hyn o bryd, rhagwelir y bydd cyfanswm y glawiad yn gostwng yn yr haf a chynyddu yn y gaeaf, ond bydd y glawiad yn fwy dwys ac amrywiol, gan gynnwys y digwyddiadau darfudol mwy niweidiol sydd wedi'u hymgorffori mewn systemau blaen.

Rydym yn disgwyl gweld tonnau gwres amlach a phoethach. Bu tystiolaeth o hyn yn cronni dros yr ychydig ddegawdau diwethaf. Er nad yw llifogydd yn uniongyrchol gysylltiedig â thywydd poeth, gall effeithiau anuniongyrchol y gwres fod yn arwyddocaol ar gyfer cynllunio rhag perygl llifogydd, - effeithiau megis mwy o fflachlifoedd oherwydd digwyddiadau darfudol, newidiadau negyddol yn athreiddedd pridd, difrod i strwythurau cadw llifogydd â llenwad llawn clai, a difrod i ardaloedd ecolegol neu lystyfiant Rheoli Llifogydd yn Naturiol.

Mae UKCP181 yn nodi bod y tymheredd cyfartalog dros ddegawd 2009-2018 wedi bod ar gyfartaledd 0.3°C yn gynhesach na chyfartaledd 1981-2010, a 0.9°C yn gynhesach na chyfartaledd 1961-1990. Mae pob un o'r deg mlynedd cynhesaf ar gyfer y DU, ers cofnodi gyntaf ym 1884, wedi digwydd ers 2002. Mae gaeafau yn y DU, dros ddegawd 2009-2018, wedi bod ar gyfartaledd 5% yn wlypach na 1981-2010, a 12% yn wlypach na 1961-1990. Mae hafau yn y DU hefyd wedi bod yn wlypach, - 11% a 13% yn y drefn honno. Ond mae'n bwysig

ystyried amrywiadau hirdymor, gan fod cofnodion hirdymor yn dangos lefelau glawiad tebyg i'r cyfnod 2009-2018 yn rhan gynharach y cofnod hanesyddol. Cynyddodd cyfanswm y glawiad o ddiwrnodau gwlyb iawn tua 17% yn negawd 2008-2017 ar gyfer y DU yn gyffredinol. Mae lefel gymedrig y môr o amgylch y DU hefyd wedi codi tua 17 cm ers dechrau'r 20fed ganrif.

Mae adroddiad y Groes Goch Brydeinig 'Every Time it Rains: British Red Cross Research on Flooding in the UK (Rhagfyr 2022)²' yn archwilio profiadau a chanfyddiadau o lifogydd a lefelau gwydnwch mewn cymunedau bregus, yn ogystal ag ymchwilio i lefelau perygl llifogydd cymdeithasol ledled y DU. Mesur o'r tebygolrwydd o lifogydd yw'r Mynegai Risg Llifogydd Cymdeithasol. Mae'n mesur nifer y bobl sy'n debygol o gael eu heffeithio a pha mor fregus yw'r gymuned (e.e. oedran, iechyd, incwm). Mae risg llifogydd cymdeithasol yn isel ar Ynys Môn i'w gymharu â llifogydd afonol ac arfordirol, ond mewn mannau mae'r risg yn ganolig ac uchel. Isel i eithafol yw risg llifogydd cymdeithasol oherwydd dŵr wyneb yn Ynys Môn.

Llywodraeth Cymru oedd y senedd gyntaf yn y byd i ddatgan argyfwng hinsawdd. Mae newid yn yr hinsawdd yn debygol o gynyddu'r perygl o lifogydd ledled Cymru, nid yn unig drwy lefel y môr yn codi ond hefyd o stormydd amlach a mwy dwys, fflachlifoedd ac ymchwyddiadau stormydd.

Tua 69,700 yw poblogaeth Ynys Môn, gydag oddeutu 30,600 o aelwydydd. Amaethyddiaeth yw'r prif ddefnydd tir gyda'r rhan fwyaf o'r trefi mwy o faint i'w gweld ar hyd yr arfordir, ac eithrio Llangefni sydd yn fewndirol. Mae Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Ynys Môn a Gwynedd (2011-2026) yn nodi'r angen i addasu i'r effeithiau newid hinsawdd a ragwelir ar gyfer y blynyddoedd i ddod, hynny yw mwy o lifogydd, lefel y môr yn codi ac erydu arfordirol. Dylai'r amgylchedd naturiol ac adeiledig allu gwrthsefyll newid yn yr hinsawdd ac addasu ar ei gyfer.

Cyhoeddodd CSYM argyfwng hinsawdd ym mis Medi 2020, a gwnaed ymrwymiad i ddod yn gyngor carbon niwtral erbyn 2030. O ganlyniad, mae'r cyngor wedi cytuno ar 'Gynllun Tuag at Sero Net 2022 i 2025' sy'n amlinellu ei ymrwymiad i'r argyfwng hinsawdd a sut mae'n bwriadu trawsnewid i ddod yn sefydliad sero net. Mabwysiadwyd y cynllun yn ffurfiol gan y Cyngor ym mis Mawrth 2022.

Bydd y Strategaeth Leol hon yn helpu i reoli rhai o effeithiau newid hinsawdd yn ein hardal. Bydd yr amcanion, y mesurau a'r camau gweithredu y mae'r Strategaeth yn eu nodi yn ein helpu i leihau'r perygl o lifogydd lle y gallwn, yn ogystal ag addasu ein cymunedau a'n seilwaith i ymdopi'n well â llifogydd pan fyddent yn digwydd.

2.2 Sut mae'r strategaeth yn mynd i'r afael â'r risgiau hyn

Mae'r Strategaeth wedi'i datblygu gyda golwg strategol hirdymor, gan gydnabod yr heriau y mae newid yn yr hinsawdd yn eu cyflwyno mewn perthynas â pherygl llifogydd.

Cafodd nifer o gynlluniau a strategaethau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol eu hystyried wrth ddatblygu'r Amcanion, Mesurau a Chamau Gweithredu i reoli perygl llifogydd a mynd i'r afael â newid hinsawdd o fewn Ynys Môn. Mae Tabl 1 yn nodi sut mae'r rhain yn mynd i'r afael â newid hinsawdd a sut y cawsant eu hystyried wrth ddatblygu'r Strategaeth Leol hon.

Tabl 1 – Strategaethau a Chynlluniau Cenedlaethol, Rhanbarthol a Lleol yn ymwneud â Newid Hinsawdd

Strategaethau a Chynlluniau	Sut mae hyn yn mynd i'r afael â pheryglon newid hinsawdd
'Cynllun Cyngor Ynys Môn 2023-2028'	Mae'r Cynllun hwn yn cynnwys nifer o Amcanion Strategol gan gynnwys Newid Hinsawdd 'Ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â newid a gweithio tuag at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030'.
'Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd 2011 – 2026' Ynys Môn a Gwynedd	Darparu'r strategaeth a'r nodau ar gyfer datblygiad a defnydd tir ar gyfer cynllunio a datblygu'r ardal gyfan a chymunedau unigol. Nodi'r angen i liniaru ac addasu ar gyfer effeithiau newid yn yr hinsawdd.
Llywodraeth Cymru: 'Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru' (Hydref 2020)	Rhoi pwyslais ar ystyried heriau newid hinsawdd. Fe'i hystyrir o fewn pedwar o'r pum Amcan.
Llywodraeth Cymru: 'Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015'	Nodi'r heriau newid hinsawdd y mae Cymru yn eu hwynebu.
'Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn 2023-28'	Cynllun y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i asesu llesiant yr ardal a chreu cynllun llesiant, yn ymwneud â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Un o'r blaenoriaethau a nodwyd yw 'Newid yn yr Hinsawdd – cefnogi cymunedau i gyrraedd targedau sero net'.
Ynys Môn: 'Cynllun Tuag at Sero Net 2022 – 2025'	Amlinellu'r camau y bydd y Cyngor yn eu cymryd wrth symud tuag at Sero Net.
'Datganiad Ardal Forol Cymru' CNC	Nodi'r risgiau a achosir gan newid yn yr hinsawdd gan gynnwys lefel y môr yn codi, mwy o stormydd a'r angen i addasu.
'Datganiad Ardal Gogledd Orllewin Cymru' CNC	Trafod yr argyfwng hinsawdd gan gynnwys ystyried sut y gall cymuned wydn gefnogi'r cymunedau mwy bregus, a sut y gellir cynyddu gwytnwch.
Llywodraeth Cymru 'Ffyniant i Bawb: Cymru sy'n Ymwybodol o'r Hinsawdd' (2019)	Dangos dealltwriaeth o newid hinsawdd, a chymryd camau i baratoi ac addasu ar gyfer y newidiadau.
'Cynllun 2 Rheoli Traethlin Gorllewin Cymru' (Mehefin 2012)	Darparu asesiad ar raddfa fawr o'r risgiau sy'n gysylltiedig ag esblygiad arfordirol a chyflwyno fframwaith polisi i ddelio â'r risgiau hyn mewn modd cynaliadwy. Cefnogi nod Strategaeth DEFRA 'Making Space for Water' (DEFRA 2005) 'er mwyn lleihau'r bygythiad o lifogydd ac erydu arfordirol i bobl a'u heiddo'.
Llywodraeth Cymru 'Nodyn Cyngor Technegol 15:	Darparu canllawiau technegol ar gyfer datblygu a llifogydd, gan

Strategaethau a Chynlluniau	Sut mae hyn yn mynd i'r afael â pheryglon newid hinsawdd
Datblygu a Pherygl Llifogydd	gynnwys ystyried newid yn yr hinsawdd.
'Map Llifogydd ar gyfer Cynllunio' CNC	Darparu gwybodaeth am berygl llifogydd i lywio cynllunio lleol. Mae'r mapiau'n cynnwys ystyriaethau ar gyfer newid hinsawdd.
Canllawiau Llywodraeth Cymru ar Ystyriaethau ar gyfer Newid Hinsawdd ac Aseidiadau Canlyniad Llifogydd	Nodi'r ystyriaethau ar gyfer newid yn yr hinsawdd, i'w defnyddio mewn aseidiadau canlyniadau llifogydd a gyflwynir, er mwyn cefnogi ceisiadau cynllunio perthnasol a llywio dyraniadau cynlluniau datblygu.

DRAFT

3. Cydlynu

3.1 Sut mae'r strategaeth yn cyd-fynd â'n cynlluniau strategol eraill

Yn ogystal â Strategaeth Genedlaethol Llywodraeth Cymru ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol (RhPLIEA) yng Nghymru, mae nifer o gynlluniau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol eraill sy'n cyd-fynd â'r Strategaeth hon.

Cynllun Cyngor Sir Ynys Môn 2023-2028

Y cynllun hwn yw prif ddogfen strategaeth CSYM. Bydd yn dylanwadu ac yn llywio strategaethau a chynlluniau ar gyfer darparu gwasanaethau o 2023 i 2028. Gweledigaeth y Cyngor yw creu Ynys Môn sy'n iach a llewyrchus lle gall pobl ffynnu. Un o amcanion y cynllun yw:

- Newid yn yr Hinsawdd – ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â'r newid a gweithio tuag at ddod yn sefydliad sero net erbyn 2030.

Cyhoeddodd CSYM Argyfwng Hinsawdd yn 2020 ac mae'n gweithio tuag at ddod yn Sir Sero Net erbyn 2030. Mae nodau'r Cyngor yn cynnwys:

- Parhau i leihau allyriadau carbon o dir ac asedau'r Cyngor a newid y ffordd yr ydym yn gweithredu ac yn darparu gwasanaethau.
- Parhau i reoli ein safleoedd cefn gwlad yn effeithiol i gefnogi adfywio byd natur a datgarboneiddio.
- Ystyried newid hinsawdd a bioamrywiaeth wrth wneud penderfyniadau ar draws y Cyngor.
- Datblygu a chyflawni cynlluniau ar gyfer plannu coed a chloi carbon.
- Parhau i leihau perygl llifogydd mewn ardaloedd sy'n peri pryder.

Mae ymrwymadau'r Cyngor yn cynnwys:

- Gweithio tuag at statws di-garbon net.
- Rheoli ein tir yn effeithlon i gefnogi adfywio natur, bioamrywiaeth a chloi carbon lle bo modd.
- Ymateb i gynhesu byd-eang a newid hinsawdd a chefnogi cymdeithas i addasu'r ffordd y mae'n gweithio, yn byw ac yn defnyddio tir.
- Cefnogi cyfleoedd cynaliadwy a gwyrdd yn ein cymunedau.

Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (CDLI) Ynys Môn a Gwynedd 2011 – 2026

Mae Deddf Cynllunio a Phrynu Gorfodol 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cynllunio lleol baratoi Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) ar gyfer eu hardaloedd. Mae'r Cynllun yn cyflwyno'r strategaeth a'r amcanion ar gyfer datblygiad a defnydd tir yn yr ardal a gwmpesir gan Awdurdodau Cynllunio Ynys Môn a Gwynedd (ac eithrio Eryri). Mae'n rhoi arweiniad ynglŷn â lleoliad tai newydd, cyfleoedd cyflogaeth, cyfleusterau hamdden a chymunedol a'r manau lle bydd y rhain yn cael eu darparu yn yr ardal. Bydd y Cynllun yn cael ei ddefnyddio i benderfynu pa ddatblygiadau fydd yn derbyn caniatâd yn y dyfodol.

Dyma'r weledigaeth ar gyfer ardal y Cynllun:

Erbyn 2026, bydd Ynys Môn a Gwynedd yn cael eu cydnabod am eu cymunedau bywiog sy'n dathlu eu diwylliant, treftadaeth ac amgylchedd unigryw, - yn lleoedd y bydd pobl yn dewis byw, gweithio ac ymweld â nhw.

Themâu Amcanion Strategol y Cynllun:

1. Cymunedau diogel, iach, nodedig a bywiog.
2. Byw'n gynaliadwy.
3. Economi iach wedi'i adfywio.
4. Cyflenwad ac ansawdd tai.
5. Amgylchedd naturiol ac adeiledig.

Mae'r holl themâu hyn yn gysylltiedig â rheoli perygl llifogydd a'r Strategaeth hon ac fe'u hystyrir o fewn Amcanion, Mesurau a Chamau Gweithredu'r Strategaeth.

'Cynllun Tuag at Sero Net' Cyngor Sir Ynys Môn Mawrth 2022 – Mawrth 2025

Ym mis Medi 2020, fe wnaeth CSYM ddatgan argyfwng hinsawdd, gan ymrwymo i ddod yn sefydliad di-garbon net dros y degawd nesaf. Y nod yw 'Moderneiddio ac addasu i ddod yn Gyngor Sero Net erbyn 2030'. Mae'r amcanion i gyflawni hyn yn cynnwys 'Gwella bioamrywiaeth a gorchudd coed ar dir ac asedau'r Cyngor'. Bydd angen i'r Cyngor 'ddefnyddio tir nas defnyddir i wneud y mwyaf o fioamrywiaeth, cynyddu gorchudd coed, a dal carbon gyda'r bwriad o ddod yn garbon positif'. Bydd y Cynllun yn cefnogi Cynllun Bioamrywiaeth y Cyngor i sicrhau bod pob cam posibl yn cael ei gymryd i wella bioamrywiaeth a'r amgylchedd naturiol ar draws Ynys Môn. Bydd hefyd yn lliniaru effeithiau hir dymor newid hinsawdd.

Yn ogystal, bydd y Cynllun yn ceisio ehangu'r gorchudd coed ar draws Ynys Môn er mwyn gwella'r potensial sinc carbon. Bydd yn bwysig sicrhau bod cynlluniau plannu coed a choetiroedd yn cael eu cyflwyno'n gynaliadwy i sicrhau eu bod yn addas ar gyfer y cynefin lleol.

Ymhellach, bydd y Cyngor yn cefnogi cymunedau ar draws yr Ynys i ymateb i'r argyfwng hinsawdd (e.e. drwy'r agenda siapio lle a seilwaith gwyrdd).

Lle bo angen, bydd y Cyngor yn gweithio i gyflawni prosiectau wedi'u targedu i liniaru effeithiau newid yn yr hinsawdd trwy wella mesurau amddiffyn rhag llifogydd ar draws Ynys Môn.

Bydd CSYM yn:

- Gwella bioamrywiaeth o bob math ar dir y Cyngor.
- Datblygu a chyflawni cynllun i wella a chynyddu gorchudd coed ar dir y Cyngor.
- Mabwysiadu a gweithredu cynllun rheoli Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol newydd sy'n cyd-fynd â nod ac amcanion sero net y Cyngor.
- Mabwysiadu a gweithredu Cynllun Rheoli Cyrchfan newydd sy'n alinio'r ymddygiadau a'r seilwaith a amlinellir yn nod ac amcanion sero net y Cyngor.
- Cefnogi datblygiad seilwaith cyhoeddus gwyrdd newydd yng nghanol trefi a lleoliadau

arfordirol poblogaidd.

- Annog ein cymunedau i ymateb i'r argyfwng hinsawdd drwy'r agenda 'Llunio Lle'.
- Datblygu a gweithredu prosiectau i wella mesurau amddiffyn rhag llifogydd.

Bydd cyflawni'r rhaglen defnydd tir a bioamrywiaeth yn arwain at leihad yn ein hallyriadau carbon cyffredinol drwy brosiectau carbon positif (e.e. gwella bioamrywiaeth a chynyddu gorchudd coed).

Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn 2023 - 2028

Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015) yw gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Mae'r saith nod llesiant i'w gweld isod yn Ffigur 2.

Ffigur 2 – Y Saith Nod Llesiant.

Mae'r saith nod llesiant hyn wedi'u cynllunio i gefnogi cyrff cyhoeddus i ddiwallu anghenion presennol eu cymunedau ac i sicrhau nad yw penderfyniadau heddiw yn niweidio cenedlaethau'r dyfodol. Mae'r Ddeddf wedi sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer pob ardal awdurdod lleol yng Nghymru i sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn cydweithio i greu dyfodol gwell i bobl Cymru. Fel rhan o hyn, rhaid i'r Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus asesu llesiant eu hardaloedd a chreu Cynllun Llesiant gyda'r nod o wella cymunedau.

Amcanion Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn yw:

- Byddwn yn cydweithio i liniaru effaith tlodi ar les ein cymunedau.
- Byddwn yn cydweithio i wella lles a chyflawniad ein plant a'n pobl ifanc i wireddu eu llawn botensial.

- Byddwn yn cydweithio i gefnogi ein gwasanaethau a'n cymunedau i symud tuag at statws Ddi-Garbon Net.

Mae'r amcanion hyn yn gysylltiedig â rheoli perygl llifogydd ac yn cael eu hystyried yn Amcanion, Mesurau a Chamau Gweithredu'r Strategaeth hon.

Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd (CRhPLI) Gorllewin Cymru (2015)

Mae Rheoliadau Perygl Llifogydd (2009) (a ddirymwyd o dan Ddeddf Cyfraith a Ddargedwir yr UE) yn ei gwneud yn ofynnol i Asesiadau Perygl Llifogydd Rhagarweiniol, Mapiau Perygl Llifogydd a Risgiau, a Chynlluniau Rheoli Perygl Llifogydd gael eu cynhyrchu a'u hadolygu bob 6 blynedd. Cynhyrchwyd y CRhPLI hwn gan Gyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn 2015 ac mae'n cwmpasu ardal Gorllewin Cymru. Mae'n crynhoi'r perygl o lifogydd o afonydd, y môr a chronfeydd dŵr ac yn nodi ac yn blaenoriaethu'r hyn sydd angen i reoli'r perygl, heddiw ac yn y dyfodol.

Amcanion y Cynllun:

1. Lleihau'r perygl o niwed i fywyd i bobl a chymunedau o lifogydd o'r prif afonydd, cronfeydd dŵr a'r môr.
2. Cynyddu gwytnwch gwasanaethau, asedau a seilwaith rhag peryglon llifogydd heddiw ac yn y dyfodol.
3. Gwella dealltwriaeth o berygl llifogydd heddiw ac yn y dyfodol fel bod penderfyniadau'n seiliedig ar y wybodaeth orau sydd ar gael.
4. Gwella ymwybyddiaeth a gwydnwch cymunedol i berygl llifogydd heddiw ac yn y dyfodol.
5. Gweithio gydag eraill i ddarparu ymateb effeithiol a pharhaus i ddigwyddiadau llifogydd.
6. Dyrannu cyllid ac adnoddau ar gyfer pob ffynhonnell o lifogydd ar sail risg.
7. Ymgorffori rheoli adnoddau naturiol yn y gwaith o reoli perygl llifogydd.
8. Chwilio am gyfleoedd i gyflawni mesurau Cynllun Rheoli Basn Afon (CRhBA) trwy Reoli Perygl Llifogydd.

Ymdrinnir yn uniongyrchol â'r holl Amcanion hyn ac eithrio rhif 8 yn Amcanion y Strategaeth hon, ac ymdrinnir â hwy yn fanylach yn y Mesurau a'r Camau Gweithredu. Mae Amcan 8 yn ymwneud â'r Cynllun Rheoli Basn Afon (gweler isod) ac fe'i trafodir yn arbennig yn Amcanion 4 a 6 o'r Strategaeth hon.

Cynllun Rheoli Basn Afon (ORhBA) Gorllewin Cymru 2021-2027

O dan Reoliadau'r Amgylchedd Dŵr (Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017 mae angen cynllun rheoli ar gyfer pob Ardal Basn Afon (ABA).

Diben y cynllun rheoli hwn yw gwarchod a gwella'r amgylchedd dŵr er budd ehangach pobl a bywyd gwyllt. Bydd y dull a'r camau gweithredu a nodir yn y cynllun yn berthnasol i ddŵr o bob math ar draws y dalgylchoedd sy'n rhan o'r cynllun rheoli, gan gynnwys afonydd, llynnoedd, camlesi, dŵr daear, aberoedd a dyfroedd arfordirol. Bwriedir integreiddio'r cynllun

ar raddfa dalgylch gan sicrhau cysylltiad ar draws yr amgylchedd ehangach i bobl a bywyd gwyllt, o ddalgylch i arfordir.

Mae'r Cynllun yn cynnwys creu dosbarthiad gwaelodlin o ansawdd dyfroedd wyneb a dyfroedd daear o fewn y rhanbarth. Dosberthir y cyrff dŵr wyneb yn ôl statws ecolegol a chemegol, a rhoddir statws ecolegol a chemegol cyfun i'r cyrff dŵr daear.

Amcanion y Cynllun:

- Atal dirywiad mewn statws.
- Cyflawni'r amcanion ar gyfer Ardaloedd Gwarchoddedig, sy'n golygu gweithio tuag at amcanion cadwraeth.
- Anelu at gyflawni statws neu botensial cyffredinol da ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear.

Mae Ynys Môn wedi'i hadnabod fel Dalgylch Cyfle, yn un o'r deg ardal yng Nghymru sy'n cynrychioli'r gyfres orau o gyfleoedd i gyflawni rheolaeth gynaliadwy ar gyfer dŵr a chyfrannu at y nodau llesiant.

Mae llawer o'r meysydd a gwmpesir yn y CRhBA yn ymwneud â'r Strategaeth hon. Mae Amcanion 4 a 6 y Strategaeth yn arbennig yn ymwneud â nodau'r CRhBA.

Cynllun Rheoli Traethlin (CRhT) Gorllewin Cymru

Diben y Cynllun Rheoli Traethlin yw darparu asesiad ar raddfa fawr o'r risgiau sy'n gysylltiedig ag esblygiad arfordirol, a chyflwyno fframwaith polisi i ddelio mewn modd cynaliadwy â'r risgiau hyn i bobl a'r amgylchedd datblygedig, hanesyddol a naturiol. Mae'r CRhT yn ddogfen bolisi anstatudol ar gyfer cynllunio rheoli amddiffyn yr arfordir.

Mae'r CRhT yn cefnogi nodau'r Llywodraeth, fel y gwelir yn strategaeth DEFRA "Making Space for Water" (DEFRA 2005) :

- Lleihau'r bygythiad o lifogydd ac erydu arfordirol i bobl a'u heiddo.
- Sicrhau'r buddion amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd mwyaf, yn gyson ag egwyddorion datblygu cynaliadwy'r Llywodraeth.

Wrth ddatblygu'r CRhT, rhoddir ystyriaeth hefyd i Raglen Dulliau Newydd Llywodraeth Cynulliad Cymru (2007) ar gyfer lleihau peryglon:

- Annog darparu systemau rhybuddio rhag llifogydd sy'n ddigonol a chost-effeithiol;
- Annog darparu mesurau amddiffyn rhag llifogydd ac amddiffyn yr arfordir sy'n ddigonol, yn dechnegol, yn amgylcheddol ac yn gadarn yn economaidd;
- Gwrthod cefnogi datblygiadau amhriodol mewn ardaloedd sydd mewn perygl o lifogydd neu erydu arfordirol;
- Diwygio'r canllawiau a roddwyd yn y Gwerthusiad Prosiect Amddiffyn rhag Llifogydd ac Amddiffyn yr Arfordir Cyfrol 3 Arfarniad Economaidd, i adlewyrchu'r ffaith y dylai cyfiawnhad dros fuddsoddiad cyhoeddus fod yn seiliedig ar ystyriaeth o holl fanteision yr opsiwn, yn fesuradwy ac yn anfesuradwy, gan roi sylw arbennig i'r effeithiau ar bobl. Ystyrir hyn yn y broses arfarnu a dethol opsiynau.

Polisiau rheoli'r CRhT i gyflawni'r cynllun:

- **Dim Ymyriad Gweithredol** lle nad oes buddsoddiad mewn amddiffynfeydd neu weithrediadau arfordirol.
- **Cynnal y Lein** trwy gynnal neu newid safon y warchodaeth. Dylai'r polisi gwmpasu'r sefyllfaoedd hynny lle mae gwaith neu weithrediadau'n cael eu gwneud o flaen yr amddiffynfeydd presennol (fel ail-lenwi'r traeth, ailadeiladu troed strwythur, adeiladu morgloddiau alltraeth ac yn y blaen) er mwyn gwella neu gynnal safon yr amddiffyniad a ddarperir gan y llinell amddiffyn bresennol.
- **Adlinio Rheoledig** trwy ganiatáu i'r draethlin symud yn ôl neu ymlaen, gyda'r gallu i reoli neu gyfyngu ar symudiad (fel lleihau erydiad neu adeiladu amddiffynfeydd newydd ar ochr y tir i'r amddiffynfeydd gwreiddiol).
- **Symud y Lein** ymlaen trwy adeiladu amddiffynfeydd newydd ar ochr y môr i'r amddiffynfeydd gwreiddiol. Dylid cyfyngu defnyddio'r polisi hwn i'r unedau polisi hynny lle mae adennill tir sylweddol yn cael ei ystyried.

Mae holl Amcanion y Strategaeth hon yn berthnasol i ardaloedd arfordirol, ac mae'r rhelyw ohonynt yn ymwneud ag agweddau sydd yn gynnwysedig yn y CRhT.

Asesiad Strategol o Ganlyniadau Llifogydd (ASGLI) Cynllun Datblygu Parc Cenedlaethol Gwynedd, Ynys Môn ac Eryri (Tachwedd 2022)

Diweddarwyd yr ASGLI i adolygu effaith 'Map Llifogydd ar gyfer Cynllunio' newydd Llywodraeth Cymru ar Gynllun Datblygu Lleol y tri awdurdod. Mae'r 'Map Llifogydd ar gyfer Cynllunio' bellach yn ystyried effaith newid hinsawdd ar berygl llifogydd.

Mae'r ASGLI yn ystyried goblygiadau perygl llifogydd ar bob dynodiad (Safleoedd Cyflogaeth Gwarchodedig, Dynodiadau Tai, Safleoedd Cyflogaeth, Safleoedd Cyflogaeth Wrth Gefn a Pharc Menter) o fewn y Cynlluniau Datblygu Lleol lle mae parth llifogydd yn ffinio â'r safle. Mae'r adroddiad yn rhannu'r dynodiad yn y safleoedd hynny lle mae risg ymylol, safleoedd sy'n gydnaws â dŵr, a safleoedd lle mae risg mwy sylweddol ac felly angen adolygiad pellach.

Safleoedd a ystyriwyd ar Ynys Môn:

- Casita, Biwmares.
- Y glannau, Benllech
- Tir ger Cae Rheinws, Amlwch
- Safle Shell, Rhosgoch / Amlwch
- Porthladd Caergybi
- Bryn Cefni, Llangefni
- Safle Shell gynt, Amlwch
- Parc Diwydiannol Llwyn Onn, Amlwch
- Safle Alwminiwm Môn, Caergybi
- Y Glannau, Caergybi

- Fferm Madyn, Amlwch

3.2 Cydlynu ag eraill

Mae CSYM wedi ymrwymo i weithio mewn partneriaeth ag Awdurdodau Rheoli Risg (ARhR) eraill, rhanddeiliaid a chymunedau lleol i gyflawni'r Amcanion, Mesurau a Chamau Gweithredu yn y Strategaeth Leol. Mae CSYM yn ystyried dulliau gweithredu seiliedig ar ddalgyrch a Rheoli Llifogydd yn Naturiol lle bo hynny'n berthnasol. Hefyd, mae wedi ymrwymo i sicrhau manteision cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol ehangach yn ogystal â lleihau'r perygl o lifogydd.

Mae'r Strategaeth hon wedi'i datblygu ar y cyd â phrosesau cynllunio strategol ARhRau eraill. Yn ogystal â'r Cynlluniau a'r Strategaethau a drafodwyd uchod, mae Cynllun Draenio a Rheoli Dŵr Gwastraff (CDRhDG) 2025 - 2050 Dŵr Cymru Welsh Water (DCWW) hefyd yn berthnasol i'r Strategaeth.

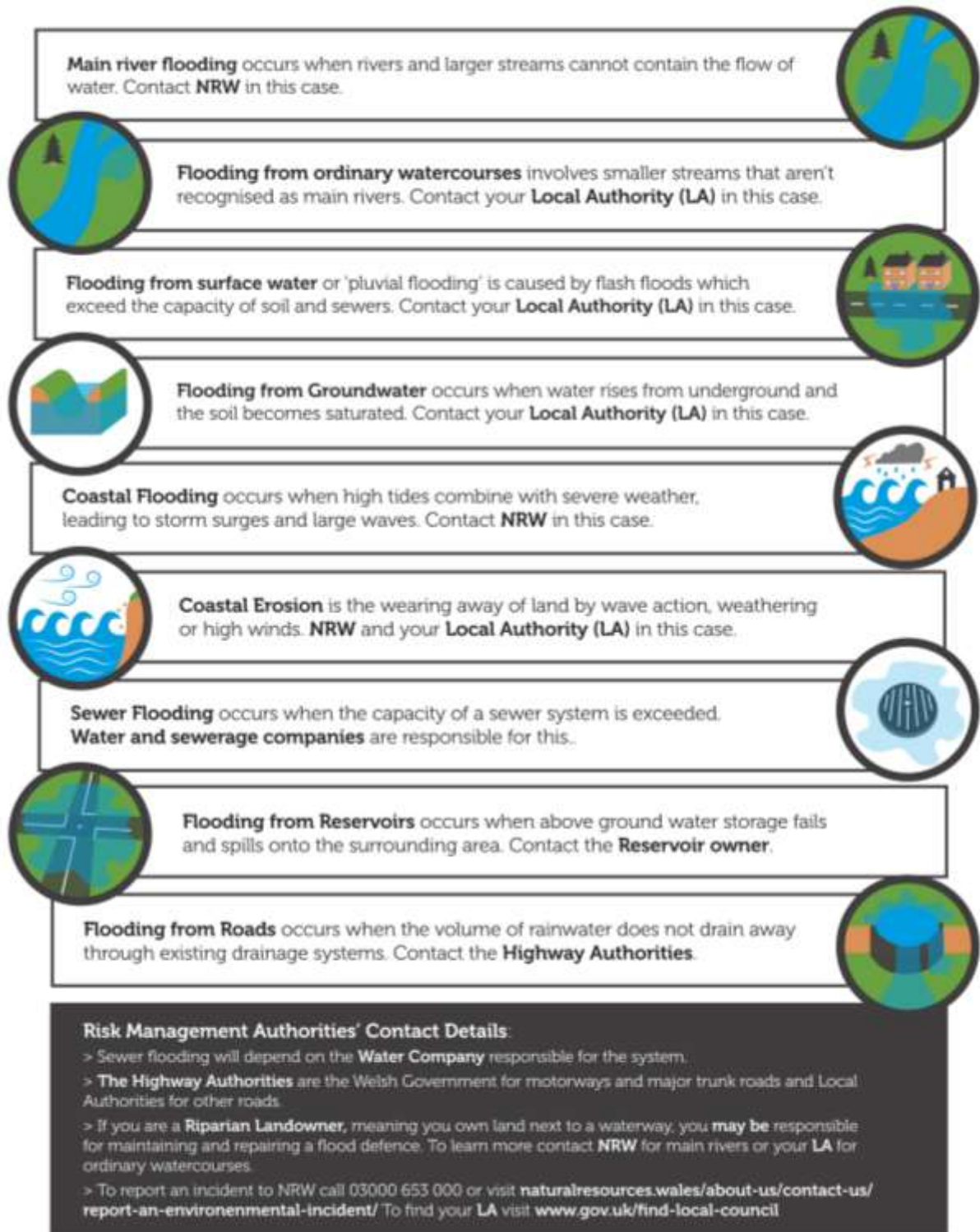
Mae'r cynllun hwn yn darparu sail ar gyfer cynllunio gwasanaethau draenio a dŵr gwastraff dros y 25 mlynedd nesaf. Mae'r Cynllun yn asesu lefel y risg sy'n ein hwynebu yn sgil newid yn yr hinsawdd, datblygiadau trefol, a phoblogaeth sy'n newid. Un o'r themâu a nodir yn y Cynllun yw 'Swm dŵr – Lleihau'r perygl o lifogydd i gymunedau'. Nod y CDRhDG yw galluogi DCWW i weithio ar y cyd ag awdurdodau lleol er mwyn delio â heriau'r presennol a'r dyfodol.

Mae CSYM yn cydnabod pwysigrwydd ymgynghori cyhoeddus wrth gynhyrchu'r Strategaeth hon. Gweler canlyniadau'r gweithgareddau ymgynghori cyhoeddus yn Atodiad D.

4. Rolau a chyfrifoldebau ar gyfer rheoli perygl lifogydd yn ein hardal

4.1 Tarddiad lifogydd a phwyntiau cyswllt allweddol

Cymerwyd y ffigwr isod o'r Strategaeth Genedlaethol. Mae'n crynhoi'r gwahanol fathau o lifogydd a'r pwyntiau cyswllt allweddol ym mhob achos.

Ffigur 3 – Mathau o Lifogydd a Phwyntiau Cyswllt CNC.

Gwybodaeth CNC am Brif Afonydd a Chyrsiau Dŵr Cyffredin

[Cyfoeth Naturiol Cymru: Prif Afonydd a Chyrsiau Dŵr Cyffredin](#)

Fel arfer, nentydd ac afonydd mwy yw 'prif afonydd' ond mae rhai cyrsiau dŵr llai yn cael eu cynnwys hefyd. Yng Nghymru, mae prif afonydd wedi'u dynodi'n gyfreithiol gan Cyfoeth Naturiol Cymru.

'Cwrs dŵr cyffredin' yw'r term am bob cwrs dŵr agored arall yng Nghymru. Yr awdurdodau lleol (sef yr awdurdodau llifogydd lleol arweiniol) neu Cyfoeth Naturiol Cymru (y bwrdd draenio mewnol) sy'n gwneud gwaith cynnal a chadw, gwella neu adeiladu ar gyrsiau dŵr cyffredin i reoli draenio tir yng Nghymru.

4.2 Awdurdodau Rheoli Risg

Mae Awdurdodau Rheoli Risg (ARhR) ledled Cymru yn cynnwys CNC, y 22 Awdurdod Lleol, cwmnïau dŵr, a Llywodraeth Cymru. Mae'n ofynnol i bob ARhR gyflawni nifer o ddyletswyddau statudol, fel y'u diffinnir o dan y DRhLID. Yn ogystal â'r dyletswyddau statudol hyn, mae'r Ddeddf yn nodi ystod o bwerau caniataol i bob ARhR, gan eu galluogi i ymgymryd â gweithgareddau diffiniedig os dymunant. Ceir rhagor o wybodaeth yn Atodiad C.

Mae **Cyngor Sir Ynys Môn (CSYM)** fel awdurdod llifogydd lleol arweiniol yn gyfrifol am arwain y gwaith o reoli perygl llifogydd o bob ffynhonnell lleol, gan gynnwys dŵr wyneb, dŵr daear a chyrsiau dŵr cyffredin.

Arweinir rôl ALLIA yng Nghyngor Sir Ynys Môn gan y 'Gwasanaethau Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo'.

Mae **Cyngor Sir Ynys Môn (CSYM)**, fel Corff Cymeradwyo SDCau (CCS), yn gyfrifol am gymeradwyo SDCau ac, ar wahân i safleoedd cwrttil sengl, mae ganddo hefyd ddyletswydd i fabwysiadu'r SDCau.

Mae **Cyngor Sir Ynys Môn (CSYM)** fel Awdurdod Priffyrdd yn gyfrifol am reoli perygl llifogydd ar ffyrdd a phriffyrdd yn yr ardal. Yr Awdurdodau Lleol yng Nghymru sy'n gweithredu fel awdurdodau priffyrdd ar gyfer ffyrdd lleol.

Mae **Cyngor Sir Ynys Môn (CSYM)** fel Awdurdod Cynllunio yn cynhyrchu a monitro'r Cynllun Datblygu Lleol (CDLI), ac yn prosesu a phenderfynu ar geisiadau cynllunio, sy'n cynnwys ystyried asesiadau risg llifogydd. Mae'r Awdurdod Cynllunio hefyd yn gweithio ochr yn ochr â'r Corff Cymeradwyo SDCau (CCS) i asesu ceisiadau cynllunio a cheisiadau draenio cyflenwol.

Mae gan **Gyngor Sir Ynys Môn (CSYM)** hefyd rolau mewn Cynllunio Argyfwng ac Ymateb i Llifogydd.

Mae **Cyfoeth Naturiol Cymru** yn gyfrifol am reoli perygl llifogydd o brif afonydd a'r môr, ac mae ganddynt hefyd rôl drosolwg strategol dros yr holl waith rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol yn ogystal â rheoleiddio diogelwch cronfeydd dŵr. Mae gan CNC hefyd rôl allweddol o ran darparu rhybuddion llifogydd i'r cyhoedd. Fel rheolwr Ardal Ddraenio Cors Malltraeth, mae'n gyfrifol am reoli lefelau dŵr a lleihau perygl llifogydd trwy reoli a chynnal sianeli draenio, cyrsiau dŵr cyffredin, gorsafoedd pwmpio a strwythurau rheoli.

Dŵr Cymru Welsh Water (DCWW) yw'r cwmni trin dŵr a charthffosiaeth rhanbarthol sy'n gwasanaethu ardal Ynys Môn. Mae DCWW yn gyfrifol am berygl llifogydd o garthffosydd a phibellau wedi byrstio.

UK Highways A55 Ltd sy'n gyfrifol am gynnal a chadw a gweithredu'r A55 ar Ynys Môn ar ran Llywodraeth Cymru.

4.2.1 Cydweithrediad rhwng Awdurdodau Rheoli Risg (ARhRau)

Mae gan yr holl awdurdodau rheoli risg a nodir uchod y cyfrifoldebau newydd a ganlyn o dan y Ddeddf:

- Dyletswydd i gydweithredu ag awdurdodau rheoli risg eraill o fewn swyddogaeth eu rôl rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol, sy'n cynnwys rhannu data a gwybodaeth llifogydd; ac
- Awdurdod i gymryd swyddogaethau llifogydd ac erydu arfordirol oddi wrth awdurdod rheoli risg arall pan fydd y ddwy ochr yn cytuno arnynt.

Mae cydweithredu ag awdurdodau rheoli risg eraill yn cynnwys y canlynol:

- Trafod ag awdurdodau rheoli risg eraill cyn dynodi strwythurau;
- Rhoi gwybod am ddigwyddiadau llifogydd lleol i Swyddog Ymchwilio i Llifogydd CSYM yn fisol;
- Rhoi gwybod am asedau llifogydd, fel y'u diffinnir gan feini prawf y cytunwyd arnynt,

pan fyddant yn hysbys.

- Cynorthwyo gydag Adroddiadau Ymchwilio i Llifogydd yn ôl y gofyn;
- Darparu gwybodaeth leol am SDCau ynghylch ceisiadau yn eu hardal;
- Sicrhau bod aelodau o'r cyhoedd yn cael eu harwain at yr awdurdod neu'r sefydliad priodol; a
- Rhannu arbenigedd, data, gwybodaeth a gwybodaeth leol, a gweithio ar y cyd i ddeall a lleihau perygl llifogydd ar draws Ynys Môn.

Mae gan bob awdurdod rheoli risg hefyd gyfrifoldebau penodol o dan y DRhLID a ddisgrifir yn yr adran nesaf.

4.3 Rolau Rhanddeiliaid Eraill

Er nad ydynt wedi'u dynodi'n awdurdodau rheoli perygl llifogydd, mae gan rhanddeiliaid fel perchnogion glannau afonydd a darparwyr seilwaith gyfrifoldebau i gynnal eu hasedau at ddiben rheoli perygl llifogydd.

4.3.1 Cyfrifoldebau Dinasyddion Ynys Môn (Busnesau, Perchnogion Tir a Pherchnogion Eiddo)

[Arweiniad i'ch hawliau a'ch cyfrifoldebau o ran perchnogaeth glan afon yng Nghymru \(cyfoethnaturiol.cymru\)](http://cyfoethnaturiol.cymru)

Cyfrifoldeb perchnogion eiddo a busnesau yw amddiffyn eu heiddo rhag llifogydd. Er y gall sefydliadau neu berchnogion eiddo fod yn atebol mewn rhai amgylchiadau oherwydd esgeulustod, bydd llawer o achlysuron pan fydd llifogydd yn digwydd er bod pawb wedi cyflawni eu cyfrifoldebau. O ganlyniad, mae'n bwysig bod deiliaid tai y mae eu cartrefi mewn perygl o lifogydd yn cymryd camau i sicrhau bod eu tŷ yn cael ei ddiogelu. Mae yna nifer o fesurau y gellir eu cymryd i wneud eich eiddo yn fwy ymwrthol (atal dŵr rhag mynd i mewn) ac yn wydn (wedi paratoi yn well at adfer wedyn) i lifogydd.

Mae'r rhain yn cynnwys:

- Gweld a risg llifogydd i'ch cartref o afon, o'r arfordir neu o darddiadau llifogydd lleol.

[CNC Gweld eich Risg Llifogydd yn ôl Cod Post](#)

[CNC Rhybuddion Llifogydd](#)

- Gwnewch yn siŵr bod paratodau wedi eu gwneud ar gyfer llifogydd, yn cynnwys cofrestru ar gyfer Rhybuddion Llifogydd CNC, cadw bag wrth law o eitemau hanfodol a chofio diffodd cyflenwadau trydan, nwy a dŵr;

[CNC Cofrestrwch i Dderbyn Rhybuddion Llifogydd](#)

- Cymerwch gamrau i sicrhau bod eich tŷ yn cael ei amddiffyn rhag llifogydd, naill ai trwy fesurau parhaol fel rhoi defnydd selio yn y waliau neu fesurau dros dro fel cael

sachau neu gardiau llifogydd. Gweler cyfeiriadur Tudalennau Glas annibynnol y National Flood Forum: <http://www.bluepages.org.uk/>;

- Gall effaith gyfunol llawer o bobl yn palmantu dros eu gerddi blaen gynyddu dŵr ffo arwyneb sy'n ychwanegu at y perygl o lifogydd. Gweler taflen [‘Canllawiau ar arwynebau athraidd gerddi blaen’/‘Guidance on the permeable surfacing of front gardens’](#).
- Cymerwch gamrau i sicrhau bod eich tŷ yn gallu gwrthsefyll llifogydd, fel na fydd yn achosi gormod o ddifrod os yw'n digwydd;
- Lle bo modd, cymerwch yswiriant llifogydd, ac ystyriwch Flood Re, sef menter ar y cyd gan ddiwydiant a'r llywodraeth. Cynllun ail-yswirio llifogydd yw hwn, sy'n rhoi sicrwydd a) i hyrwyddo fforddiadwyedd ac argaeledd yswiriant i aelwydydd y DU sydd mewn perygl dwys oherwydd llifogydd a b) i reoli'r newid i gael pris yswiriant sy'n adlewyrchiad tecach o'r perygl;
<https://www.floodre.co.uk/>
- Os oes peipiau ar wahân ar gyfer dŵr wyneb a charthffosydd budr i'ch cartref, eich cyrifoldeb chi yw trwsio unrhyw beipiau a allai fod wedi'u cysylltu'n anghywir. Dylai dŵr budr o'r sinc, y baddon, cawodydd, teclynau ystafell 'molchi a'r toiled er enghraifft fynd i'r garthffos fudr i gael ei drin, neu gellir llygru'r cyrsiau dŵr. Dylai cwteri a gyliau sy'n casglu dŵr glaw gysylltu â'r garthffos dŵr wyneb - os yw'r rhain wedi'u cysylltu'n anghywir â'r garthffos fudr yna gellir cael llifogydd o'r garthffos fudr. Gweler tudalen we [‘DCWW Carthffosydd wedi'u Camgysylltu’/‘Misconnected Sewers’](#).
- Os ydych chi'n berchen ar dir sy'n ffinio â chwrws dŵr, rydych chi'n berchennog glannau'r afon, ac mae gennych chi gyfrifoldeb i drosglwyddo llif heb rwystr na llygredd, gan gynnwys cynnal glannau'r sianel a chlirio unrhyw lystyfiant fel eu bod yn aros yn glir o falurion. ‘Canllaw CNC i Hawliau a Chyfrifoldebau Perchnogaeth Glannau yr Afonydd yng Nghymru’: [Canllaw i Hawliau a Chyfrifoldebau Perchnogaeth Glannau Afonydd yng Nghymru'\(cyfoethnaturiol.cymru\)/ ‘A guide to your rights and responsibilities of riverside ownership in Wales’\(naturalresources.wales\)](#).
- Rhowch wybod am ddigwyddiad llifogydd ar www.ynysmon.llyw.cymru er mwyn helpu i gasglu tystiolaeth ar gyfer gweithredu.

Mae CNC yn darparu gwybodaeth am beth i'w wneud i baratoi cartref ar gyfer argyfwng. Mae hyn yn cynnwys sut i wneud cynllun llifogydd a fydd yn eich helpu i benderfynu pa gamau ymarferol i'w cymryd cyn ac ar ôl llifogydd.

[Cyfoeth Naturiol Cymru / Beth i'w wneud mewn llifogydd](#)

Elusen genedlaethol sy'n ymroddedig i gefnogi a chynrychioli cymunedau ac unigolion sydd mewn perygl o lifogydd yw'r National Flood Forum. Gweler mwy o wybodaeth yn y ddolen ganlynol:

<http://nationalfloodforum.org.uk>

Mae gan y National Flood Forum sawl rôl:

- Helpu pobl i baratoi ar gyfer llifogydd er mwyn eu hatal neu liniaru eu heffeithiau;

- Helpu pobl i adfer eu bywydau ar ôl llifogydd; ac
- Ymgyrchu ar ran cymunedau sydd mewn perygl llifogydd a gweithio gyda'r llywodraeth ac asiantaethau i sicrhau eu bod yn datblygu persbectif cymunedol.

4.3.2 Darparwyr Cyfleustodau ac Isadeiledd

O fewn Ynys Môn, cyfrifoldeb CSYM, Porthladdoedd Stena, Network Rail neu dirfeddianwyr preifat yw mwyafrif yr asedau amddiffyn. Mae gan ddarparwyr cyfleustodau a seilwaith fel Network Rail, cwmnïau ynni a chwmnïau telathrebu rôl hollbwysig i'w chwarae mewn rheoli perygl llifogydd gan y gall eu hasedau fod yn ystyriaeth bwysig wrth gynllunio ar gyfer llifogydd.

At hynny, efallai bod ganddynt asedau megis ceuffosydd y mae angen rhannu gwybodaeth amdanynt ag awdurdodau rheoli perygl llifogydd. Maent eisoes yn cynnal cynlluniau ar gyfer datblygu a chynnal y gwasanaethau a fyddent yn eu darparu yn y dyfodol, ac mae'n bwysig eu bod yn cynnwys materion rheoli perygl llifogydd yn y broses gynllunio hon. Bydd hyn yn sicrhau bod eu hasedau a'u systemau yn gallu gwrthsefyll risg llifogydd a risg i'r arfordir, ac y gellir cynnal y lefel ofynnol o wasanaeth pe bai digwyddiad.

4.3.3 Ymgwymerwr Cronfeydd Dŵr

Yr Ymgwymerwr yw'r sawl sydd berchen neu sy'n gweithredu cronfa ddŵr, a'r sawl sydd â'r gair olaf parthed cyfrifoldeb am ddiogelwch a chynnal a chadw'r gronfa. Yn ôl y DRhLID, rhaid i bob ymgwymerwr sydd â chronfa dros 10,000 m³ ei chofrestru gyda CNC, yn ogystal â rhoi gwybod am unrhyw ddigwyddiad llifogydd. Perchennog y gronfa ddŵr sy'n gyfrifol am gynhyrchu cynlluniau argyfwng ar y safle sy'n manylu ar sut y bydd yn ymateb i fethiant posibl neu wirioneddol y gronfa. Mae'n ofynnol i bob ymgwymerwr baratoi cynllun llifogydd cronfa ddŵr. Mae'n arfer da i bob cronfa ddŵr fod â chynlluniau ar y safle, ac argymhellir bod pob perchennog cronfa ddŵr yn paratoi cynllun.

4.3.4 Rhanddeiliaid Ychwanegol

- Y Gwasanaethau Brys
- Y National Flood Forum
- Grŵp Rheoli Dŵr Wyneb Cenedlaethol a Systemau Draenio Cynaliadwy (Cymru)
- Grŵp Risg Llifogydd Rhanbarthol Gogledd Cymru
- Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr
- Fforwm Lleol Cymru Gydnerth Gogledd Cymru
- Cymdeithasau Tai
- Yr Association of British Insurers
- CADW
- Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol
- Yr RSPB
- Ymddiriedolaeth Natur Gogledd Cymru
- Grwpiau Partneriaeth Llifogydd

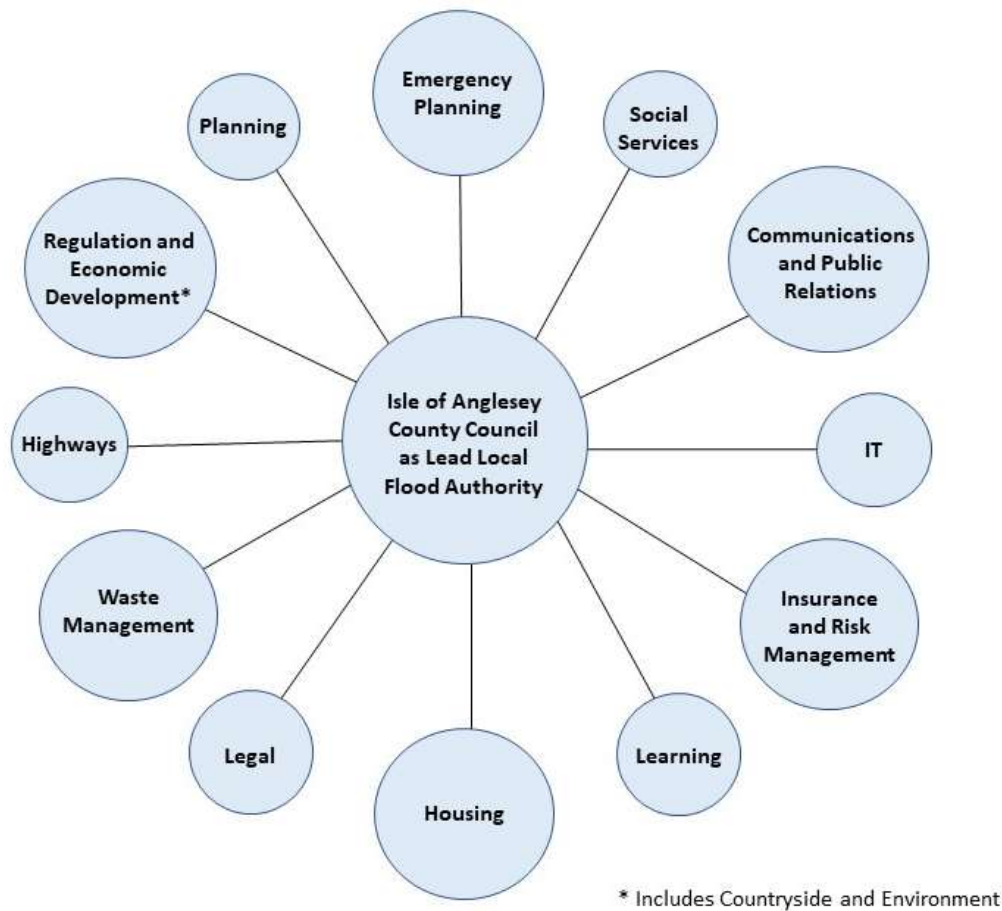
- Grwpiau cymunedol lleol

4.4 Sut rydym yn rheoli llifogydd

Nododd Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr (DRhLID) 2010 Cyngor Sir Ynys Môn fel yr Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol (ALILIA) ar gyfer yr ardal. Mae CSYM yn gyfrifol am arwain y gwaith o reoli perygl cyrsiau dŵr cyffredin a hefyd lle mae rhyngweithio rhwng y ffynonellau hyn a'r prif afonydd neu'r môr. Mae gan CSYM hefyd rolau cysylltiedig eraill mewn cynllunio at argyfwng, gwasanaethau rheoleiddio a draenio ffyrdd; manylir arnynt yn yr adrannau canlynol.

Yn dilyn gweithredu'r Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr, dynododd tîm rheoli CSYM 'Gwasanaethau Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo' i arwain y gwaith o sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth ac i sicrhau bod yr holl adrannau ac asiantaethau allanol perthnasol yn cynorthwyo i gyflawni gofynion y Ddeddf. Roedd yr adran eisoes yn cyflawni dyletswyddau tebyg ac wedi ffurfio'r perthnasau angenrheidiol gydag adrannau eraill a chyrrff allanol i ymgymryd â'r rôl. Pennaeth Gwasanaeth 'Gwasanaethau Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo' sydd â'r awdurdod dirprwyedig ar gyfer gweithredu'r Strategaeth.

Mae'r diagram isod (Ffigur 4) yn dangos yr adrannau o fewn CSYM sydd â rhan i'w chwarae mewn lleihau perygl llifogydd a gweithredu'r Ddeddf fel Awdurdod Arweiniol Llifogydd Lleol.

Ffigur 4 – Adrannau o fewn CSYM sy'n ymwneud â rôl yr ALILIA

4.4.1 Cynllunio Argyfwng

Fel Cyngor, mae CSYM yn gweithio'n agos gyda Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol Cyngor Gogledd Cymru i ddiogelu ein cymunedau os bydd argyfwng ar Ynys Môn. Fel rhan o'n hymateb ar draws y Cyngor, mae pob adran yn cynhyrchu Cynllun Parhad Gwasanaeth, sy'n cael ei storio ar Sianel 'Teams' a rennir, ynghyd â dogfennau penodol eraill megis rhifau cyswllt mewn Argyfwng, Cynllun Canolfannau Gorffwys ac ati.

4.4.2 Gwasanaethau Cymdeithasol

Mae Gwasanaethau Cymdeithasol Ynys Môn (sy'n cynnwys Gwasanaethau Plant, Teuluoedd ac Oedolion) yn gweithio'n agos gyda thîm Llifogydd y Cyngor i baratoi a chynllunio ar gyfer y posibilrwydd o lifogydd. Mae'r gwaith yn golygu mapio ardaloedd llifogydd risg uchel yn ôl cod post o'n System Ddata Gofal Cymdeithasol, a pharatoi adroddiadau am unigolion bregus sy'n byw yn yr ardal a nodwyd. Rhennir hyn gyda phartneriaid amlddisgyblaethol os bydd argyfwng, megis ein hadran Priffyrdd, Heddlu Gogledd Cymru ac ati i hwyluso gwiriadau lles a chefnogi gwacáu cartrefi os oes angen.

Mewn argyfwng, bydd y Gwasanaethau Cymdeithasol hefyd yn arwain ynghylch agor Canolfannau Gorffwys (gwasanaeth a gychwynwyd gan dîm Gwydnwch Gogledd Cymru a Heddlu Gogledd Cymru). Mae'r canolfannau gorffwys wedi cael eu hystyried yn ôl ardaloedd llifogydd posibl.

4.4.3 Cyfathrebu a Chysylltiadau Cyhoeddus

Dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004, mae'n rhaid i Gyngor Sir Ynys Môn rybuddio a hysbysu'r cyhoedd yn ystod argyfwng neu ddigwyddiad difrifol e.e. llifogydd mawr.

Mae ei Huned Gyfathrebu wrth law i gysylltu â'r Gwasanaeth Priffyrdd a'i gefnogi os bydd llifogydd mawr. Mewn argyfwng, byddai'r tîm yn:

- defnyddio sianeli cyfryngau cymdeithasol y Cyngor (sef Facebook, Instagram ac X) i rannu negeseuon a chyngor i'r ardaloedd yr effeithir arnynt
- ceisio cymorth gan sefydliadau partner e.e. Heddlu Gogledd Cymru i ymhelaethu ar negeseuon brys trwy gyfryngau cymdeithasol
- hysbysu'r wasg leol, gan gynnwys radio cymunedol MônFM, i sicrhau bod negeseuon yn cael eu dosbarthu ar draws sianeli cyfryngau amrywiol
- sicrhau bod gwefan y Cyngor yn cael ei diweddarau i ddarparu gwybodaeth berthnasol
- darparu gwybodaeth i gynghorau tref a chymuned yn yr ardaloedd yr effeithir arnynt
- ceisio cefnogaeth bellach gan aelodau o Grŵp Rhybuddio a Hysbysu Gogledd Cymru, pe bai digwyddiad angen mewnbwn hirfaith.

4.4.4 Technoleg Gwybodaeth (TG)

Mae'r adran TG yn gyfrifol am ddiweddarau a monitro holl wasanaethau'r Awdurdod, sy'n cynnwys sicrhau bod systemau data gwasanaeth cwsmeriaid yn weithredol drwy'r amser.

Yr adran sy'n gyfrifol hefyd am osod a gweithredu unrhyw systemau newydd sy'n cael eu hystyried gan CSYM i wella prosesau RhPLI a chofnodi data asedau priodol.

4.4.5 Yswiriant a Rheoli Risg

Mae adran Yswiriant Ynys Môn yn gweithio'n agos gyda'r tîm llifogydd wrth brosesu hawliadau yn erbyn y cyngor oherwydd difrod llifogydd.

Mae asiantaeth yswiriant y Cyngor yn darparu nifer o swyddogaethau RhPLI gan gynnwys canllaw llifogydd ar-lein sy'n darparu canllawiau defnyddiol a syml i berchnogion tai ar sut i baratoi ar gyfer llifogydd, gweithredu yn ystod y digwyddiad a dechrau adferiad wedyn. Maent hefyd yn cyhoeddi adroddiadau Gallu i Adolygu ar ôl Digwyddiad ('PERC') rheolaidd sy'n adlewyrchu ar yr hyn a ddysgwyd o ddigwyddiadau llifogydd. Fel rhan o'u polisi, darperir dangosfyrddau llifogydd hefyd sy'n dangos amser a dyfnder llifogydd a ragwelir hyd at 48 awr cyn iddo ddigwydd ar draws yr ardal.

4.4.6 Addysgu

Y Gwasanaeth Addysgu sy'n darparu'r gwasanaeth addysg cynhwysfawr ar gyfer Ynys Môn. Gall y gwasanaeth gynorthwyo gyda RhPLIEA trwy ymgysylltu â dysgwyr ar sawl lefel i helpu i godi ymwybyddiaeth o berygl llifogydd.

Rhoddir cymorth hefyd wrth ddatblygu Ymgyrchoedd Ymwybyddiaeth Llifogydd, a darperir cymorth i sicrhau bod gwybodaeth wedi'i fformatio'n briodol, mewn modd clir a syml.

4.4.7 Tai

Gwasanaeth Tai CSYM sy'n gyfrifol am symud tenantiaid o dai cymdeithasol lle bo angen, er mwyn sicrhau eu diogelwch yn ystod llifogydd. Mae'r adran hefyd yn buddsoddi mewn mesurau amddiffyn rhag llifogydd ar gyfer eiddo'r cyngor o fewn ardaloedd risg uchel o lifogydd, gan gynnwys gosod gwarchodwyr llifogydd ar ddrysau.

Yn ogystal, mae cynlluniau ar y gweill i ddarparu gofal ychwanegol yn ystod digwyddiadau llifogydd mawr, fydd yn ei gwneud yn ofynnol i'r Gwasanaethau Tai fuddsoddi a chwarae rhan allweddol wrth gydlynu'r ymdrech i amddiffyn a chefnogi preswylwyr yr effeithir arnynt.

4.4.8 Cyfreithiol

Mae'r Adain Gyfreithiol yn rhoi cyngor ar sut mae Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 ("Deddf 2010") yn berthnasol mewn unrhyw sefyllfaoedd a all godi pan fydd y Cyngor yn arfer ei ddyletswyddau cyfreithiol, ei gyfrifoldebau a'i bwerau fel Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol yr ardal.

Mae'r Adain Gyfreithiol hefyd yn cynghori ar sut mae Deddf 2010 wedi diwygio Deddfau eraill (megis Deddf Draenio Tir 1991) ac unrhyw newidiadau dilynol neu bwerau, cyfrifoldebau neu ddyletswyddau ychwanegol a all fod o ganlyniad gan y Cyngor.

4.4.9 Rheoli Gwastraff

Yr adran Rheoli Gwastraff sy'n gyfrifol am sicrhau bod gwastraff yn cael ei gasglu ac am gynnal systemau gwaredu effeithlon. Gall clirio sbwriel a malurion o'r stryd helpu i atal rhwystrau fyddai'n creu llifogydd, a thrwy hynny wneud swyddogaeth RhPLI.

Yn ogystal, yn ystod digwyddiadau llifogydd mawr (a ddsberthir fel achosion brys yn unig), bydd yr adran wastraff yn cynorthwyo i lanhau ardaloedd yr effeithir arnynt trwy gydlynu ag adrannau eraill i ddyrannu adnoddau a chael gwared ar falurion a gwastraff lle bo angen.

4.4.10 Priffyrdd

CSYM yw'r Awdurdod Priffyrdd ar gyfer yr holl ffyrdd a throedffyrdd mabwysiedig o fewn Ynys Môn (ac eithrio rhai).

Mae Adran 41 o Ddeddf Priffyrdd 1980 yn nodi bod gan yr awdurdod sy'n gyfrifol am unrhyw briffordd sy'n cael ei chynnal ar draul y cyhoedd ddyletswydd i'w chynnal a chadw. Mae'r ddyletswydd hon yn cynnwys sicrhau llwybr diogel ar hyd y briffordd, yn enwedig yn ystod amodau eira neu rew.

Mae'r Awdurdod yn cynnal a chadw ac yn atgyweirio'r ffyrdd, sy'n cynnwys y draeniau dŵr wyneb sy'n rhedeg o dan wyneb y ffordd, yn ogystal â'r ffyrdd a'r llwybrau troed eu hunain.

Mae systemau dŵr wyneb cynnal a chadw priffyrdd yn hanfodol ar gyfer rheoli dŵr wyneb yn effeithiol ar ffyrdd, gan sicrhau diogelwch a hirhoedledd y seilwaith ffyrdd.

Mae elfennau draenio priffyrdd yn perthyn i bum prif gategori:

- Gylïau, rhigolau draenio a ffosydd, a allai gael eu rhwystro gan lystyfiant neu eu difrodi gan draffig
- Ceuffosydd o dan ffyrdd a allai gael eu heffeithio gan rwystr, ymsuddiant neu ddifrod strwythurol
- Draeniad peipiau eraill a allai gael eu heffeithio gan rwystr neu ymsuddiant
- Systemau draenio trefol cynaliadwy a allai fod angen sylw arbennig o ran cynnal a chadw
- Blychau arwyneb a gwaith haearn a allai gael eu heffeithio gan ymsuddiant neu fynediad rhwystredig

Rhaglen ac Amserlen Glanhau Seiliedig ar Risg

Nid oes unrhyw ddangosyddion statudol sy'n nodi cyflwr y systemau draenio priffyrdd. O'r herwydd, mae'r Awdurdod wedi datblygu safon leol sy'n seiliedig ar 'addas i'r diben' i ddarparu lefel o wasanaeth sy'n ofynnol, sy'n cael ei hasesu yn ôl lefel y risg y cyfaddawdwyd y system gan fethiant. Mae'r asesiad yn seiliedig ar wahanol gyflymder traffig ar y ffordd a'r ardaloedd sydd fwyaf tebygol o ddioddef llifogydd. Mae angen rhaglen lanhau ar y systemau draenio er mwyn sicrhau, cyn belled ag y bo'n rhesymol yn ymarferol, yn rhydd o rwystr. I gyflawni hyn, mae angen trefn archwilio a glanhau briodol.

Gwacau Gylïau

Mae angen gylïau ymyl ffordd fel bod dŵr sy'n llifo ar hyd ochr sianeli ffordd yn cael ei gasglu a'i ddraenio trwy'r systemau draenio i ffosydd a chysiau dŵr cyfagos. Dylai'r swmp, sydd mewn siambr o dan y clawr grid, fod yn ddigon dwfn i ddal silt a'i atal rhag rhedeg i'r system ddraenio. Yn y pen draw, bydd silt yn cronni yn y rhigol yn rhwystro'r cwteri, felly mae glanhau'r cwteri yn rheolaidd yn hanfodol i leihau'r risg o rwystrau yn y system. Mae'r broses hon yn cynnwys sugno cynnwys y gwter i mewn i dancer. Pan mae cwteri'n cael eu gwagio, maent yn cael eu gorlenwi er mwyn sicrhau eu bod yn glir; pan nad ydynt, mae'r uned yn cael ei chofnodi ar gyfer jetio.

Bydd amllder y gwagio yn dibynnu ar leoliad, maint y gorchudd coed, lefel y glawiad, graddau'r cyrbau ac amllder y sgubo. Yn ddiodyn, bydd yr holl gylïau'n cael eu glanhau o leiaf unwaith y flwyddyn, a gwneir trefniadau ar gyfer cofnodi cwteri nad ydynt yn gweithio er mwyn rhoi

sylw mwy aml neu fanwl iddynt. Fe wneir rhestrau o gyliau y mae angen eu gwagio'n amlach drwy ddefnyddio profiad, cofnodion o'r amserau glanhau, a manylion ar pa mor drafferthus yw'r manau. Gan y gall llystyfiant neu ddifrod gan draffig rwystro gyliau, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig, mae'r Awdurdod yn plotio pob cwter sydd wedi'i lanhau'n electronig gyda GPS. Fel hyn, gellir adeiladu ar y rhestr gyfredol a'i chynnal yn barhaus.

Mae yna oddeutu 16,000 o gyliau ar Ynys Môn. Fel arfer, bydd glanhau syml o'r cwteri yn arwain at gael gwared ar silt ar unwaith, ond nid yw bob amser yn delio â deunydd sy'n cronni'n is i lawr yr afon. Er mwyn osgoi hyn, mae'r Awdurdod wedi cynyddu'r amserlen wagio cwteri i ddwywaith y flwyddyn felly mae'n fwy tebygol y bydd system yn parhau i fod yn rhydd rhag cronni am gyfnod hwy.

Mae'r A545 yng Nglyn Garth yn arbennig o debyg o gael ei rhwystro gan gwmp dail ac felly mae'r cwteri yno'n cael eu glanhau'n fisol rhwng Hydref a Chwefror.

Ceuffosydd a thyllau archwilio

Mae canllawiau cyffredinol yn awgrymu y dylid archwilio cwlfertau a thyllau archwilio bob pum mlynedd yn ddiodyn a'u glanhau pan fo angen. Dylid gwirio systemau draenio â phibellau a'u fflysio os oes angen, yn ystod arolygiadau gwasanaeth rheolaidd, ond yn ddiodyn o leiaf bob 10 mlynedd.

Mae angen glanhau seiffonau olew yn ddiodyn bob pum mlynedd.

Ffosydd

Er fod canllawiau cyffredinol yn awgrymu y dylai'r tiffeddiannwr cyfagos gynnal a chadw ffosydd ar ochr y ffordd, yr Awdurdod sy'n gwneud y gwaith glanhau a chlirio. Mae hyn yn cael ei wneud bob chwe blynedd, ond yn fwy neu lai aml trwy asesiad gan y Peirianwyr yn dilyn eu Harchwiliad Diogelwch Priffyrdd. Nid yw'r Cyngor yn berchen ar unrhyw ffosydd draenio tir, oni bai eu bod yn gyfagos neu'n ffinio â Thir y Cyngor. Mae gan Berchnogion Afonydd rhai hawliau a chyfrifoldebau cyfraith gwlad.

Llifogydd

Er gwaethaf cynnal a chadw effeithiol a rheolaidd, mae llifogydd ar briffyrdd yn anochel. Gosodir arwyddion rhybudd perthnasol yn eu lle cyn gynted â phosibl a hysbysir defnyddwyr y ffordd o'r perygl trwy'r cyfryngau lleol. Mae achos y llifogydd yn cael ei benderfynu ac yn cael sylw buan er mwyn adfer y briffordd i gyflwr rhesymol. Os gellir priodoli llifogydd i ddiffygion yn y seilwaith neu'r gyfundrefn gynnal a chadw, yna ystyrir gweithredu i leddfu'r broblem yn barhaol yn ôl trefn blaenoriaeth.

4.4.11 Rheoleiddio a Datblygu Economaidd

Y Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd sy'n rheoli'r adain Forwrol. Mae gorgyffwrdd gyda'r Gwasanaeth Morwrol ar gyfer materion Arfordirol a lle mae Datblygiadau Economaidd yn gweithio ar raglenni cyfalaf, ac mae angen ymgynghori'n fuan ar gyfer Perygl Llifogydd a Draenio Cynaliadwy.

4.4.12 Cynllunio

Y Gwasanaeth Cynllunio yw'r Awdurdod Cynllunio dynodedig ar gyfer yr ynys ac mae'n rheoli'r broses o ddatblygu tir ac adeiladau.

Swyddogaethau Awdurdod Cynllunio CSYM ar gyfer perygl llifogydd yw cynhyrchu a monitro

Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) a phrosesu a phenderfynu ar geisiadau cynllunio, sy'n cynnwys ystyried asesiadau perygl llifogydd.

Cefnogir y CDLI gan nifer o Bapurau Cefndir a dogfennau Canllawiau Cynllunio Atodol (CCA). Ar gyfer pob dyraniad tir yn y CDLI, ymgynghorir â chyrff statudol. Mae sylwadau CNC ac adran 'Rheoleiddio a Datblygu Economaidd' y Cyngor (gan gynnwys Cefn Gwlad a'r Amgylchedd) ar gyfer perygl llifogydd yn cael eu hystyried wrth asesu datblygiad ac a yw safleoedd wedi'u dyrannu ai peidio.

Mae'r Awdurdod Cynllunio yn effeithio ar Reoli Perygl Llifogydd yn y ffyrdd allweddol a ganlyn:

- Ysgrifennu polisi yn y CDLI ar faterion SDCau;
- Rhoi mewnbwn i gynlluniau'r adran 'Rheoleiddio a Datblygu Economaidd' megis y Cynllun Rheoli Traethlin;
- Nodi cysylltiadau a dyraniadau posibl ar gyfer defnydd tir fel rhan o'r CDLI sy'n ystyried perygl llifogydd;
- Asesu gwaith drychiad llifogydd; a
- Chynnig gwasanaeth drwy ymateb i Lywodraeth Cymru neu CNC ar ymgynghoriadau yn ymwneud â materion llifogydd.

Mae'r Awdurdod Cynllunio hefyd yn gweithio ochr yn ochr â'r Corff Cymeradwyo SDCau (CCS) i asesu ceisiadau cynllunio a cheisiadau draenio cyflenwol.

Wrth ystyried problemau llifogydd tra'n paratoi Cynlluniau Lleol, mae angen i'r Awdurdod Cynllunio wneud y canlynol:

- Cynhyrchu Asesiad Risg Llifogydd Strategol (ARLIS). Dylai hwn ystyried nid yn unig llifogydd afonol ac arfordirol ond hefyd faterion perygl llifogydd lleol. Bydd angen cynnwys unrhyw Ardaloedd Draenio Critigol os ydynt wedi cael eu nodi;
- Datblygu CDLI sy'n ystyried peryglon llifogydd ac erydu arfordirol yn ofalus. Mae hon yn ddogfen gynllunio statudol y gellir ei defnyddio i reoli datblygiad amhriodol ar y gorlifdir. O ganlyniad, dylai'r CDLI gefnogi'r ARLIS, yr Asesiad Perygl Llifogydd Rhagarweiniol a'r Cynllun Rheoli Dŵr Wyneb (lle bo'n berthnasol). Dylai hyn ganiatáu i'r CDLI asesu a chofnodi peryglon llifogydd ar gyfer datblygiadau newydd, a llywio datblygiadau i'r ardaloedd lle mae'r lleiaf o berygl llifogydd. Yn yr un modd mae angen asesu'r risg o erydu arfordirol a gorlif llanw parhaol, a lle bo'n briodol dynodi parthau rheoli risg arfordirol lle na chaniateir datblygiad parhaol;
- Wrth asesu datblygiad, dylai Awdurdodau Cynllunio ystyried yr agweddau canlynol: (a) y risg o bob math o lifogydd yn yr ardal, mesurau amddiffyn rhag llifogydd ac effaith newid hinsawdd; (b) y cyfiawnhad dros leoli datblygiad mewn ardal lle mae perygl llifogydd; (c) canlyniadau llifogydd o ran perygl i fywyd, difrod i eiddo, mynediad ac allanfeydd diogel, ac amhariad; (d) ffurf a chynllun y datblygiad, y defnydd o SDCau priodol a mesurau effeithlonrwydd dŵr megis cynaeafu dŵr glaw neu ddefnyddio dŵr draenio tir lleol lle bo hynny'n ymarferol;
- Ystyried dyrannu tir ar gyfer datblygu yn yr ardaloedd lle mae'r tebygolrwydd lleiaf o lifogydd trwy wreiddio'r dull dilyniannol y cyfeirir ato yn NCT 14 – Cynllunio Arfordirol, ac NCT 15 – Datblygu a Pherygl Llifogydd yn y CDLI;

- Diogelu tir ar gyfer seilwaith hanfodol; a
- Datblygu cynlluniau gweithredu, lle bo angen, i gefnogi cynllunio gofodol cynaliadwy a sicrhau bod pob cynllun wedi'i integreiddio a'i gysylltu'n gadarn â strategaethau lleol.

4.5 CSYM fel Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol (ALILIA)

Mae DRhLID yn nodi CSYM fel yr ALILIA ar gyfer Ynys Môn gweinyddol. Mae hyn yn rhoi nifer o ddyletswyddau statudol i'r Cyngor o ran goruchwyllo'r gwaith o reoli perygl llifogydd lleol oherwydd dŵr wyneb, dŵr daear a chysiau dŵr cyffredin fel nentydd a ffosydd (gan gynnwys llynnoedd a phyllau). Mae hefyd yn rhoi nifer o hawliau i CSYM sy'n eu galluogi i wneud rhywbeth, ond heb eu gorfodi, ac fe'u diffinnir yn Nhabl 2 isod.

Tabl 2 – Pwerau Statudol a Chaniataol CSYM

Hawliau Statudol	Hawliau Caniataol
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Arweinyddiaeth strategol¹; ▪ Cydymffurfio â'r Strategaeth Genedlaethol²; ▪ Cydweithio ag awdurdodau eraill³; ▪ Cofnodi ac ymchwilio i ddiwyddiadau llifogydd⁴; ▪ Cadw cofrestr o asedau sy'n debygol o effeithio ar berygl llifogydd⁵; a ▪ Chyfrannu at ddatblygiad cynaliadwy⁶. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yr hawl i ddynodi strwythurau a nodweddion sy'n effeithio ar berygl llifogydd neu erydu arfordirol; ▪ Yr hawl i ofyn am wybodaeth; ▪ Ehangu hawliau i wneud gwaith i gynnwys camau rheoli risg ehangach; ▪ Y gallu i achosi llifogydd neu erydu arfordirol dan rai amodau; a ▪ Yr hawl i fynd ar unrhyw dir at ddibenion cyflawni eu swyddogaeth o dan y Ddeddf Draenio Tir⁷.

Mae sawl Awdurdod Lleol yng Nghymru hefyd wedi'u dynodi'n awdurdodau rheoli perygl erydu arfordirol o dan Ddeddf Diogelu'r Arfordir 1949, gan roi iddynt rai cyfrifoldebau ynglŷn ag erydu arfordirol a diogelu'r arfordir. Cyfeirir atynt yn ffurfiol fel Awdurdodau Gwarchod yr Arfordir, Awdurdodau Lleol Arfordirol neu Awdurdodau Morwrol. Maent yn cadw eu hawliau caniataol presennol ar gyfer rheoli perygl erydu arfordirol.

Esbonnir mwy am rai o'r dyletswyddau a'r pwerau hyn yn yr adran ganlynol.

¹ Adran 10(1) o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010

² Adran 10(5) o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010

³ Adran 13 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010

⁴ Adran 19 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010

⁵ Adran 21 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010

⁶ Adran 27 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010

⁷ Adran 14 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010

4.5.1 Arweinyddiaeth Strategol

Mae CSYM yn gyfrifol am gydlynu a goruchwyllo Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol o ddydd i ddydd ar yr Ynys. Mae hyn yn cynnwys datblygu'r Strategaeth hon a fydd yn nodi sut mae CSYM yn ymdrin â llifogydd a nodir o dan y Ddeddf. Mae hefyd yn ymwneud â sicrhau bod pob awdurdod perygl llifogydd yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau, yn monitro cynnydd a gweithgarwch yr holl sefydliadau sy'n ymwneud â'r gwaith ac yn cyfathrebu â'r cyhoedd a rhwng sefydliadau.

4.5.2 Cofnodi Digwyddiadau Llifogydd

Er mwyn llunio darlun cywir o berygl llifogydd ar draws Ynys Môn mae angen casglu cofnodion manwl gywir a defnyddiol o ddigwyddiadau llifogydd gwirioneddol ar draws y sir.

Mae Adran 19 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 yn gosod dyletswydd ar ALLIA i gofnodi pob ffynhonnell o lifogydd sylweddol. Nid oes diffiniad cenedlaethol o'r hyn sy'n arwyddocaol ar gael, felly mae'r penderfyniad i gofnodi llifogydd yn ôl disgrisiwn yr ALLIA.

Mae CSYM yn coladu cofnodion o ddigwyddiadau llifogydd ac ymchwiliadau draenio tir o fewn cronfa ddata. O'u cyfuno â mapio'r perygl llifogydd a ragwelir yn y sir, bydd y cofnodion hanesyddol yn helpu i roi darlun o'r ardaloedd lle mae'r perygl mwyaf o lifogydd yn Ynys Môn.

Nod y Cyngor yw cael cymaint o wybodaeth â phosibl am achosion o lifogydd ar draws Ynys Môn. Er mwyn gwneud hyn, rydym yn annog y cyhoedd i ddefnyddio gwefan y Cyngor i ddarparu unrhyw wybodaeth nad ydym efallai'n ymwybodol ohoni.

Er mwyn creu cofnodion cyson a chywir o lifogydd lleol yn Ynys Môn mae angen i unigolion, busnesau a rhanddeiliaid ddatgelu cymaint o wybodaeth â phosibl am lifogydd hanesyddol a diweddar.

Os byddwch yn dod yn ymwybodol o lifogydd yn eich ardal, rhowch y wybodaeth ganlynol i ni drwy'r ddolen hon: [Adrodd am Llifogydd Lleol/Report Localised Flooding](#) neu defnyddiwch App Môn.

- Eich enw a'ch manylion cyswllt;
- Dyddiad pan ddigwyddodd y llifogydd;
- Lleoliad y llifogydd (cyfeirnodau map neu union gyfeiriad);
- Hyd y llifogydd;
- Dyfnder y llifogydd ar ei waethaf;
- O ble ddaeth y dŵr? e.e. afon yn gorlifo;
- Beth oedd y tywydd cyn y llifogydd, a glawiad os yw'n hysbys;
- Aeth dŵr i mewn i eiddo? Pa eiddo?
- Pa ddifrod achosodd y llifogydd? e.e. ffordd wedi'i blocio am sawl awr;
- A gymerwyd unrhyw gamau ar y pryd i leihau'r perygl llifogydd? e.e. llifddorau;
- Unrhyw wybodaeth berthnasol arall; a
- Ffotograffau a fideos o'r llifogydd a'r difrod cyn y llifogydd.

4.5.3 Ymchwilio i Lifogydd

Nod ymchwiliadau i lifogydd yw dod â'r holl wybodaeth ddefnyddiol ynghyd mewn un lle, gan ddarparu dealltwriaeth o brofiad llifogydd, amlinellu'r achosion posibl ac atebion hirdymor posibl, a darparu mesurau lliniaru i amddiffyn pobl a'u cartrefi rhag llifogydd. Bydd argymhellion pellach hefyd yn cael eu gwneud i amlygu camau gweithredu posibl i reoli perygl llifogydd. Bydd adrodd yn ôl fel hyn yn darparu dealltwriaeth glir a thrylwyr o ddigwyddiadau llifogydd. Fodd bynnag, nid yw ein dyletswydd i ymchwilio yn gwarantu y bydd problemau'n cael eu datrys ac ni all orfodi Awdurdodau Rheoli Risg eraill i weithredu.

Trothwyon Ymchwilio i Lifogydd

Mae gan ALILIA ddyletswydd i gofnodi pob ffynhonnell o lifogydd sylweddol. Nid oes diffiniad cenedlaethol o'r hyn sy'n arwyddocaol ar gael, felly mae'r penderfyniad i gofnodi llifogydd yn ôl disgrisiwn yr ALILIA.

Yn Ynys Môn, bydd Adroddiadau Ymchwilio i Lifogydd (AYLau) yn cael eu paratoi os yw maint y llifogydd yn fwy na 5 eiddo sydd dan ddŵr y tu mewn. At ddibenion y trothwy hwn, mae llifogydd mewn garejys cysylltiedig yn cael eu cyfrif.

Lle mae 4 eiddo neu lai wedi dioddef llifogydd y tu mewn, bydd y digwyddiad yn cael ei gofnodi gan ddefnyddio mapiau GIS ynghyd â nodyn cryno. Gall yr ALILIA ddewis cynnal AYL ar gyfer llai o eiddo yn ôl eu disgrisiwn.

Gall yr ALILIA hefyd ddewis cynnal ymchwiliad llifogydd ar gyfer digwyddiadau lle nad oes llifogydd mewnol wedi digwydd. Mae hyn yn amodol ar berygl llifogydd lleol hysbys neu oblygiadau llifogydd posibl i seilwaith hanfodol megis ysbytai.

Bydd ymchwiliad llifogydd yn cynnwys ymgynghori â'r awdurdodau rheoli perygl perthnasol, tirlfeddianwyr a sefydliadau preifat dan sylw, a bydd disgwyl i bob un ohonynt gydweithredu a chynnig sylwadau.

Mae 3 cham i ymchwiliadau llifogydd ar gyfer digwyddiadau llifogydd a materion draenio tir yn Ynys Môn:

Cam 1: Cynnal asesiad cychwynnol; gan gynnwys dadansoddiad gwerthuso risg i benderfynu a oes angen archwiliad safle neu symud ymlaen i Gam 2;

Cam 2: Cynnal ymchwiliad manwl (Adroddiad Ymchwiliad i Lifogydd) i nodi ffynhonnell y llifogydd, maint y llifogydd a nifer yr eiddo sydd wedi dioddef llifogydd mewnol. Yna mae AYLau yn helpu i benderfynu a ellir cymryd mesurau i helpu i reoli'r perygl neu atal y llifogydd rhag digwydd yn y dyfodol. Cyhoeddir yr adroddiad, ac anfonir copi at yr holl bartion perthnasol;

Cam 3: Lle bo'n briodol, gwneud cais am gyllid i asesu, dylunio a/neu ystyried gosod neu addasu mesurau lliniaru llifogydd.

Cam 1 – Aseiad Cychwynnol

Unwaith y bydd digwyddiad o lifogydd neu broblem draenio wedi'i adrodd a'i gofnodi, os yw'n aneglur pa awdurdod sy'n gyfrifol am reoli'r digwyddiad neu os canfyddir mai CSYM yw'r

awdurdod cyfrifol, gellir cynnal archwiliad safle i ganfod achos y broblem. Fodd bynnag, os yw'n amlwg mai awdurdod arall sy'n gyfrifol, neu fod adroddiad eisoes wedi'i gyflwyno gan yr awdurdod cyfrifol; ni fydd angen archwiliad safle.

Os bernir bod archwiliad safle yn angenrheidiol ac yn cael ei gynnal, dylai'r archwiliad ganfod a yw unrhyw awdurdod arall yn gysylltiedig â'r digwyddiad, a hefyd amlinellu cyfrifoldeb yr awdurdod honno o ran y llifogydd. Bydd CSYM yn cofnodi pob digwyddiad llifogydd sy'n digwydd yn y sir ar feddalwedd Rheoli Isadeiledd yr Awdurdod. Yna, pan gynhelir archwiliad safle, bydd Adroddiad syml a fydd yn cynnwys amrywiol feysydd er gwybodaeth a nodiadau swyddog llifogydd yn cael ei gwblhau. At ddibenion dogfennu mae nodiadau'r swyddog llifogydd, a byddant wedi'u nodi gan y swyddog llifogydd yn ystod ymweliad safle. Bydd yr Adroddiad Archwilio Safle hefyd yn amlygu unrhyw gamau dilynol eraill sydd eu hangen megis cysylltu â phartion perthnasol eraill neu dirfeddianwyr sydd â rhan neu gyfrifoldeb yn y digwyddiad llifogydd.

Bydd angen Ymchwiliad Manwl i'r Safle (Cam 2) ar gyfer pob digwyddiad llifogydd mewnol yr adroddir amdano, naill ai'n newydd neu sydd wedi'i gofnodi'n flaenorol ar ein cronfa ddata hanesyddol.

Cam 2 - Ymchwiliad Manwl

Bydd ymchwiliadau Cam 2, os oes ei angen, yn dibynnu ar faint y llifogydd a nifer yr eiddo yr effeithir arnynt, yn arwain at lunio Adroddiad Ymchwilio i Llifogydd (AYL), sy'n ceisio dod â'r holl wybodaeth ynghyd mewn un ddogfen, gan ddarparu dealltwriaeth ac amlinelliad o achos posibl y llifogydd. Bydd yr adroddiad hefyd yn nodi pa awdurdod arall ddylai fod yn gysylltiedig â'r digwyddiad, gan gynnwys cyfrifoldeb am y llifogydd a nodi mesurau atal posibl neu atebion hirdymor posibl.

Bydd yr AYL yn cael ei gyhoeddi o fewn 6 mis i CSYM glywed am y digwyddiad. Fodd bynnag, bydd yr amserlen hon yn cael ei hymestyn ar adegau (e.e. llifogydd eang ledled y sir).

Yn ystod llifogydd eang, bydd y dull o flaenoriaethu ymchwiliadau llifogydd yn cael ei flaenoriaethu, yn bennaf gan ystyried y nodweddion llifogydd canlynol:

- Nifer yr eiddo a gafodd llifogydd y tu mewn; ac
- Amllder llifogydd yn seiliedig ar gofnodion hanesyddol o'r 10 mlynedd diwethaf o ystyried dwyster y stormydd dros gyfnod o'r fath.

Unwaith y byddent wedi'u cwblhau bydd yr holl AYLau yn cael eu cyhoeddi ar wefan Cyngor Sir Ynys Môn: [Adroddiadau Ymchwilio i Llifogydd](#)

Cam 3 - Cais am Gyllid

Diben cam tri yw nodi a yw unrhyw un o'r atebion hirdymor posibl a nodwyd yng Ngham 2 yn ymarferol fel prosiectau lliniaru yn y dyfodol.

Os canfyddir llifogydd sydd wedi effeithio ar sawl eiddo, llwybr trafndiaeth mawr, a seilwaith critigol, neu lle mae'n debygol o ddigwydd eto, cychwynnir ymchwiliad Cam 3 i wneud cais am gyllid gan Lywodraeth Cymru a Chyngor Sir Ynys Môn.

Gellir darparu cyllid ar gyfer gwaith gwella ar raddfa fach, achosion busnes, cynlluniau peilot perygl llifogydd (fel RhLIN), dyluniadau cynlluniau, neu waith adeiladu.

4.5.4 Cofrestr o Asedau Perygl Llifogydd

Mae Adran 21 o'r Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr yn rhoi dyletswydd ar ALLIA i sefydlu a chynnal cofrestr o strwythurau a nodweddion sydd ym marn yr awdurdod yn debygol o gael effaith sylweddol ar berygl llifogydd yn yr ardal. Dylai'r gofrestr gynnwys gwybodaeth am berchnogaeth a chyflwr y strwythur.

Ased yng nghyd-destun rheoli perygl llifogydd yw strwythur artiffisial neu naturiol sy'n gweithio fel amddiffynfa rhag llifogydd neu fel rhan o system draenio neu nodwedd arall yr ystyrir ei bod yn debygol o gael effaith sylweddol ar berygl llifogydd. Gallai enghraifft fod yn sgrin sbwriel, cwlfer, gorsaf bwmpio, waliau neu lannau sianel afon.

Mae'n ofynnol i CSYM gadw cofrestr asedau o strwythurau neu nodweddion y mae'n ystyried eu bod yn debygol o gael effaith sylweddol ar berygl llifogydd lleol. Bydd gwybodaeth am berchnogaeth a chyflwr yn cael ei chadw ar y gofrestr a bydd ar gael i'r cyhoedd ei harchwilio ar unrhyw adeg resymol.

Mae'r gofrestr ar ffurf cronfa ddata fyw, sy'n cael ei diweddarau'n gyson yng ngoleuni digwyddiadau llifogydd, ymchwiliadau llifogydd a newidiadau i seilwaith. Mae asedau draenio cynaliadwy yn cael eu cofnodi, a gellir casglu data asedau hefyd trwy astudiaethau lleol, megis y Cynlluniau Rheoli Dŵr Wyneb. Bydd cofnodi asedau yn cael ei flaenoriaethu yn ôl lleoliad. Yn y dyfodol, byddem yn mapio perygl llifogydd ac ardaloedd risg llifogydd hysbys a gymerwyd o'r Asesiad Rhagarweiniol o Berygl Llifogydd, a bydd yr ystadegau'n cael eu defnyddio i ddadansoddi 'arwyddocâd' pob ased perygl llifogydd. Bydd pa mor agored i niwed yw amgylchoedd yr ased hefyd yn cael ei ddefnyddio i bennu'r canlyniadau petai'n fethiant.

Mae angen archwilio a chynnal a chadw asedau er mwyn atal methiant, a allai gael ei achosi fel arall gan ddirywiad neu gynydd mewn amllder a maint llifogydd. Bu llawer o ddryswch ynghylch perchnogaeth a chyfrifoldeb cynnal a chadw asedau perygl llifogydd lleol. Mae hyn yn debygol o fod oherwydd bod seilwaith draenio lleol yn aml yn cael ei guddio o dan y ddaear neu ar hyd ffiniau tir, lle nad yw tîrfeddianwyr naill ai'n sylweddoli neu'n cydnabod bod ganddynt unrhyw gyfrifoldeb.

O fewn Ynys Môn, cyfrifoldeb CSYM yw'r rhan fwyaf o asedau amddiffyn yr arfordir, gydag Awdurdod yr Harbwr (yng Nghaerdybi) neu dirfeddianwyr preifat yn gyfrifol am y gweddill. Stena Line Ports Ltd yw'r Awdurdod Harbwr statudol yng Nghaerdybi: mae'n gyfrifol am y morglawdd hanesyddol 2.5km sy'n gwarchod y porthladd dŵr dwfn. Mae rhai amddiffynfeydd gan Llywodraeth Cymru a Network Rail (fel arfer lle mae'r ffordd neu'r rheilffordd ar ochr y môr i'r seilwaith) ar yr A5, yr A55, a chroesfannau rheilffordd ar Arglawdd Stanley yn y Fali.

Mae CSYM wedi creu cofrestr o'r holl wybodaeth bresennol am strwythurau sy'n debygol o gael effaith sylweddol ar berygl llifogydd. Mae'r asedau hyn yn cynnwys:

- Amddiffynfeydd arfordirol;
- Cysiau dŵr cyffredin ar dir sy'n eiddo i CSYM;
- Asedau afonol ar dir sy'n eiddo i CSYM;
- Amddiffynfeydd dros dro;
- Cynlluniau SDCau;
- Cynlluniau RhLIN; ac

- Amserlenni cynnal a chadw.

4.5.5 Dynodi Asedau

Mae Atodlen 1 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 (DRhLID) yn nodi'r pwerau cyfreithiol i fynd i'r afael â'r risg o newid neu gael gwared ar strwythurau a nodweddion ar dir preifat, a'i leihau, sy'n cyfrannu at reoli perygl llifogydd neu erydu arfordirol. Mae'r amserlen yn cynnwys yr amodau canlynol:

- Rhaid i'r awdurdod dynodi fod â swyddogaethau rheoli perygl llifogydd neu erydu arfordirol ar gyfer y perygl yr effeithir arno.
- Ni all awdurdod arall ddynodi'r strwythur neu'r nodwedd at ddibenion yr atodlen.
- Ni all perchennog y strwythur neu nodwedd fod yn awdurdod dynodi.

Mae CSYM a CNC yn 'awdurdodau dynodi'. Hynny yw, mae ganddynt allu caniatol i 'ddynodi' nodweddion neu strwythurau y maent yn ystyried sy'n effeithio ar berygl llifogydd ac nad ydynt yn eiddo i'r ALILIA na CNC.

Os daw ased yn 'ddynodedig' ni all ei berchennog newid, dileu na amnewid y strwythur neu nodwedd ddynodedig heb ganiatâd yr awdurdod rheoli risg dynodedig. Nod dynodi asedau perygl llifogydd yw eu diogelu rhag gwaith heb ei wirio a allai gynyddu perygl llifogydd yn yr ardal.

Nid yw dynodi nodweddion neu strwythurau yn rhywbeth a fydd yn cael ei wneud yn rheolaidd: mae'n digwydd yn unig pan dybir bod achos pryderu am yr ased.

Sylwer: nid yw dynodi ased yn golygu bod dyletswydd ar unrhyw un i'w gadw yn ei gyflwr presennol.

4.5.6 Datblygu Cynaliadwy

Mae'r DRhLID yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol gyfrannu at ddatblygu cynaliadwy yn rhinwedd eu swydd. Mae hyn yn rhoi dyletswydd ar CSYM i gyfrannu at gyflawni datblygu cynaliadwy wrth arfer swyddogaethau rheoli perygl llifogydd neu erydu arfordirol ac i roi sylw i ganllawiau Gweinidogion Cymru ar y pwnc.

4.5.7 Gwaith ar Gyrsiau Dŵr Cyffredin

Mae CSYM yn gyfrifol am reoleiddio cyrsiau dŵr cyffredin, sy'n cynnwys rhoi caniatâd ar gyfer unrhyw newidiadau i gyrsiau dŵr cyffredin a allai rwystro neu droi eu cwrs. Mae hefyd yn cynnwys yr hawl i gymryd camau gorfodi i unioni gwaith anghyfreithlon a allai fod yn niweidiol i gwrs dŵr, o dan bwerau sydd ar gael yn Adran 23 o Ddeddf Draenio Tir 1991 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010. CNC sy'n dal â'r cyfrifoldeb o roi caniatâd am wneud gwaith ar y prif afonydd.

Os yw perchnogion glannau afonydd neu gyrff eraill yn dymuno troi cwrs dŵr cyffredin yn geuffos, neu osod unrhyw rwystr arno, mae angen caniatâd. Diben rheoleiddio cyrsiau dŵr cyffredin yw rheoli gweithgareddau a allai gael effaith andwyol ar lifogydd.

4.6 CSYM fel Corff Cymeradwyo SDCau (CCS)

Nod draenio confensiynol oedd cludo dŵr cyn gynted â phosibl o ddatblygiad. Roedd hyn yn aml yn achosi i gysiau dŵr i lawr yr afon orlwytho ac o bosibl creu llifogydd. Mae nod systemau draenio cynaliadwy (SDCau) yn wahanol. Yr egwyddorion allweddol sy'n dylanwadu ar gynllunio a dylunio SDCau yw:

- Trin a defnyddio'r glaw yn agos at y man lle mae'n disgyn;
- Caniatáu i ddŵr socian i'r ddaear (ymdreiddiad);
- Storio dŵr ffo a'i ryddhau'n araf (gwanhad);
- Cludo dŵr ar yr wyneb yn araf;
- Hidlo llygryddion; a
- Chaniatáu i waddodion setlo trwy reoli llif y dŵr⁸.

Mae SDCau hefyd yn sicrhau bod yr un pwysigrwydd yn cael ei roi i amwynder a bioamrywiaeth ac a roir i reoli cyfeintiau dŵr.

Mae Atodlen 3 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 yn pennu rôl Corff Cymeradwyo SDCau (CCS) ar gyfer yr ynys i CSYM. Mae'r broses gymeradwyo SDCau wedi'i hintegreiddio â'r broses gynllunio. Bydd trafodaethau yn dechrau cyn gynted â phosibl.

Swyddogaeth statudol yw'r CCS. Fe'i chyflawnir gan yr awdurdod lleol i sicrhau bod cynigion draenio ar gyfer pob datblygiad newydd o fwy nag 1 tŷ neu lle mae'r arwynebedd adeiladu yn 100m² neu fwy yn cael eu dylunio a'u hadeiladu yn unol â'r safonau cenedlaethol ar gyfer draenio cynaliadwy a gyhoeddwyd gan Weinidogion Cymreig.

Rôl yr CCS yw:

- Gwerthuso a chymeradwyo ceisiadau draenio ar gyfer datblygiadau newydd lle mae oblygiadau draenio ar y gwaith adeiladu;
- Mabwysiadu a chynnal systemau draenio dŵr wyneb cynaliadwy yn unol ag Adran 17 Atodlen 3 (DRhLID);
- Meddu ar bwerau archwilio a gorfodi; a
- Defnyddio pwerau dewisol i gynnig cyngor anstatudol cyn gwneud cais.

Mae CNC yn ymgynghorai statudol ar gyfer y broses gymeradwyo ar gyfer datblygiadau sydd wedi'u lleoli ym mharth llifogydd C1 ac C2, neu ar gyfer unrhyw safle datblygu sy'n meddiannu ardal sy'n fwy nag 1 ha. Mae'n rhaid i CNC ymateb o fewn 21 diwrnod o gysylltu ynglŷn â chais.

Mae Dŵr Cymru Welsh Water yn ymgynghorai statudol ar gyfer proses gymeradwyo'r CCS, ac yn gyfrifol am gytuno ar gysylltiadau dŵr wyneb i'r rhwydwaith carthffosydd cyhoeddus.

4.6.1 Mabwysiadu SDCau

Mae gan yr CCS ddyletswydd i fabwysiadu system ddraenio sy'n bodloni'r amodau canlynol:

- Bod y system ddraenio wedi'i hadeiladu yn unol â'r cynigion a gymeradwywyd dan

---

⁸ www.susdrain.org

baragraff 7 Atodlen 3 i Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010.

- Bod y system ddraenio wedi'i hadeiladu a'i bod yn gweithredu yn unol â'r cynigion a gymeradwywyd.
- Y gall y CCS roi neu fod wedi cyhoeddi tystysgrif o dan baragraff 12(2) Atodlen 3 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010.
- Bod y system ddraenio yn gynaliadwy, fel y'i diffinnir gan reoliadau a wnaed gan y Gweinidog.

Nid yw'r ddyletswydd mabwysiadu yn berthnasol i system ddraenio sydd wedi'i dylunio i ddarparu draeniad ar gyfer un eiddo yn unig.

Nid yw'r ddyletswydd mabwysiadu yn berthnasol i unrhyw ran o system ddraenio sy'n ffordd sy'n cael ei chynnal yn gyhoeddus. Bydd SDCau sy'n draenio ffyrdd cyhoeddus yn cael eu mabwysiadu gan yr Awdurdod Priffyrdd.

Mae rhagor o wybodaeth am CSYM fel CCS ar gael yma: [Corff Cymeradwyo Systemau Draenio Cynaliadwy \(CCS\) CSYM/IoACC Sustainable Drainage Systems Approval Body \(SAB\)](#)

DRAFT

4.7 Cynlluniau Llifogydd ac Erydu Arfordirol

Mae CSYM wedi llwyddo i wneud gwaith i leihau perygl llifogydd ar draws y sir.

Drwy gyflawni'r Strategaeth Leol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd wedi'i diweddarau, mae CSYM yn bwriadu gweithio gyda phartneriaid ariannu fel Llywodraeth Cymru i roi cynlluniau pellach ar waith i leihau perygl llifogydd.

Mae'r adran ganlynol yn nodi astudiaethau achos o gynlluniau a gwblhawyd yn ddiweddar. Mae rhagor o wybodaeth i'w gael ar ein gwefan a thrwy geisiadau am wybodaeth.

4.7.1 Sgrin Sbwriel Awtomataidd – Lôn y Felin, Biwmares

Yn 2021, cyflwynodd CSYM sgrin racio cefn awtomataidd ym Miwmares. Wedi'i ariannu gan Lywodraeth Cymru, mae'r prosiect wedi lleihau perygl llifogydd i dros 10 eiddo. Yn flaenorol roedd yr ardal yn agored i risg llifogydd gan y byddai'r hen sgrin yn blocio, gan achosi i ddŵr arllwys allan o'r sianel a llifo tuag at yr eiddo.

Roedd y sgrin hefyd yn anodd ac yn beryglus i'w chlirio yn ystod llifogydd.

Mae'r sgrin newydd yn actifadu'n awtomatig pan gyrrhaeddir lefel a ddiffiniwyd ymlaen llaw. Mae malurion fel canghennau, dail a gwaddodion yn cael eu casglu ar y dec uchaf, ac yna gellir eu casglu a'u clirio'n ddiogel ar ôl storm.

Derbyniodd y prosiect Wobr Dylunio ac Adeiladu Eithriadol (Roy Edwards) gan Sefydliad y Peirianwyr Sifil yn 2022.

Gellir cael rhagor o wybodaeth yma - <https://waterco.co.uk/ynysmôn/>

4.7.2 Peilot Rheoli Llifogydd yn Naturiol (RhLIN), Dwyran

Yn 2021, cwblhaodd CSYM gynllun peilot Rheoli Llifogydd yn Naturiol (RhLIN) Dwyran. Wedi'i ariannu gan Lywodraeth Cymru, mae'r cynllun peilot wedi lleihau'r perygl o lifogydd i hyd at chwe eiddo ac wedi gwella'r amgylchedd lleol.

Bu Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithio gyda thirfeddianwyr i ddylunio ac adeiladu ardal wlyptir sy'n gweithredu i storio dŵr llifogydd yn ystod glaw trwm. Mae dyfais reoli yn agor neu'n cau gollyngfa pan fydd y rhwydwaith dŵr i lawr yr afon yn gallu cymryd y dŵr llifogydd a storiwyd.

Mae ardal wlyptir hefyd wedi'i chreu gyda nodweddion amgylcheddol a bioamrywiaeth gwell.

Derbyniodd y prosiect Wobr Arbennig y Cadeirydd am Arloesedd gan Sefydliad y Peirianwyr Sifil yn 2023.

Gellir cael rhagor o wybodaeth yma - <https://waterco.co.uk/dwyran/>

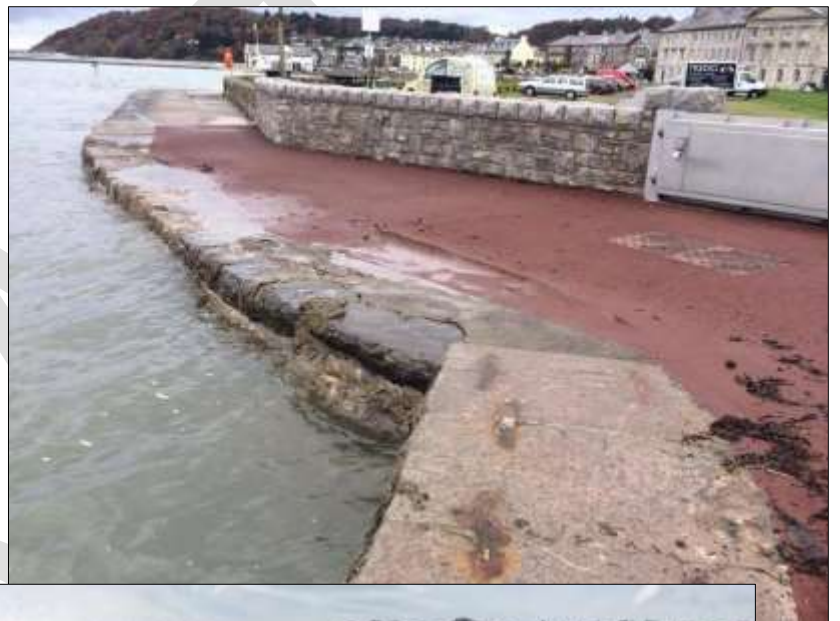

4.7.3 Rhaglen Gwaith Cyfalaf

Mae astudiaethau cyfredol yng Nghaergybi, Amlwch, Benllech a Llangefni yn arwain at y Rhaglen Gwaith Cyfalaf.

Y cynllun cyfalaf diweddaraf, a gwblhawyd yn 2022, oedd cynllun gwerth £0.75m i liniaru llifogydd yn y Fali. Roedd hyn yn cynnwys creu pwll gwanhau i ddal dŵr llifogydd, mewn cyfnodau o lanw uchel pan nad yw'r ffosydd draenio'n gallu gweithio.

Cwblhawyd gwaith gwella wal llifogydd arfordirol gwerth £2m ym Miwmares yn 2020, ac fe gwblhawyd cynllun afonol gwerth £1.2m ym Mhentraeth yn 2020.

4.7.4 Canolfan Monitro Arfordirol Cymru – CoastSnap

Mae'r cynllun Gwyddor Dinesg CoastSnap yn annog pobl i dynnu lluniau o leoliadau sefydlog i helpu i ddarparu data ynghylch sut mae newid hinsawdd yn effeithio ar draethau yng Nghymru. Biwmares yw un o'r safleoedd yng Nghymru lle mae'r cynllun hwn yn digwydd.

<https://www.wcmc.wales/coastsnap>

WCMC

Wales Coastal Monitoring Centre

CoastSnap
community beach monitoring

DRAFT

5. Ein Hamcanion Strategol

5.1 Amcanion y Strategaeth Genedlaethol

Mae nod trosfwaol yn y Strategaeth Genedlaethol sydd yn nodi sut i leihau peryglon llifogydd ac erydu arfordirol i bobl a cymunedau, gyda 5 amcan wedi'u ar gyfer cyflawni'r nod. Crynhoir y rhain isod yn Ffigur 5.

Ffigur 5 - Amcanion y Strategaeth Genedlaethol (2020).

5.2 Amcanion yn ein hardal ni

Ar gyfer y Strategaeth Leol hon, rydym wedi datblygu ein hamcanion strategol ein hunain sy'n cyd-fynd ag amcanion y Strategaeth Genedlaethol ac yn adlewyrchu ein cyd-destun a'n blaenoriaethau lleol. Mae Tabl 3 isod yn cyflwyno amcanion strategol lleol CSYM a'u rhyngberthynas ag amcanion y Strategaeth Genedlaethol.

Tabl 3 – Amcanion y Strategaeth Leol

Amcanion y Strategaeth Leol (Meysydd Blaenoriaeth Allweddol)	Amcanion y Strategaeth Genedlaethol				
	A	B	C	D	E
Amcan 1 Gwella dealltwriaeth o lifogydd lleol a risgiau arfordirol.	✓				
Amcan 2 Gwella cyfathrebu.	✓				
Amcan 3 Cynyddu parodrwydd a gwydnwch.		✓			
Amcan 4 Cydweithio i leihau perygl llifogydd a pherygl i'r arfordir.	✓	✓		✓	✓
Amcan 5 Lleihau risg ac effeithiau llifogydd ac erydu arfordirol.		✓		✓	
Amcan 6 Cymryd agwedd gynaliadwy a chyfannol.		✓	✓		
Amcan 7 Lle bo'n bosib, blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r perygl mwyaf.			✓		
Amcan 8 Darparu ymateb priodol, effeithiol a pharhaus i ddigwyddiadau llifogydd ac erydu arfordirol.					✓
Amcan 9 Defnyddio gwybodaeth i lywio penderfyniadau cynllunio a llunio polisiau.				✓	

6. Beth yw'r perygl o lifogydd i'n hardal ni?

Mae llifogydd yn beryglus gan y gallent achosi niwed i iechyd a bywyd pobl yn ogystal ag effeithio ar yr amgylchedd naturiol ac adeiledig. Gallent ddigwydd o nifer o ffynonellau, gan

gynnwys (prif) afonydd, y môr, cyrsiau dŵr lleol (cyffredin), systemau draenio o dan y ddaear a dŵr ffo uniongyrchol. Mae deall ffynonellau a rhesymau dros lifogydd yn sicrhau y gall CSYM gymryd camau i reoli a lleihau'r perygl o lifogydd. Cynnyrch y tebygolrwydd neu'r siawns o lifogydd, wedi'i luosi â chanlyniadau neu effeithiau llifogydd, yw perygl llifogydd. Gallai'r effeithiau a ragwelir gynnwys:

- Perygl i fywyd (pobl ac anifeiliaid)
- Difrod i eiddo, busnesau, tir amaethyddol, ffyrdd, strwythurau a seilwaith.
- Llygru a halogi amgylcheddau lleol
- Niwed hirdymor i dwristiaeth, busnesau ac amaethyddiaeth.

Mae llifogydd yn parhau i fod yn fygythiad allweddol i gymunedau ar draws CSYM. Ceir tystiolaeth o hyn gan effaith stormydd diweddar megis canlyniadau dinistriol Storm Babet a Storm Dennis.

Mae [Stats Cymru](#) yn amlinellu bod y niferoedd canlynol o eiddo mewn perygl o lifogydd o'r prif ffynonellau llifogydd a ganlyn, yn seiliedig ar gyhoeddiad cychwynnol Asesiad Risg Llifogydd Cymru (FRAW) yn 2019:

- Afonydd = 230
- Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bychain = 2,093
- Llanw = 503

Mae'r Adran hon yn crynhoi'r gwahanol ffynonellau llifogydd yn CSYM ac yn rhoi trosolwg o'r peryglon llifogydd hyn, gan ganolbwyntio ar y perygl o ffynonellau lleol.

Mae'r asesiad o berygl llifogydd yn CSYM yn seiliedig ar gyfuniad o ddata'r Gofrestr Cymunedau mewn Perygl (CmP), ynghyd â gwybodaeth am hanes llifogydd lleol a ffiniau dalgylchoedd, i ddarparu'r ddealltwriaeth a'r sylfaen dystiolaeth orau. Esbonnir y dull asesu ymhellach yn Adran 6.1.

6.1 Sut rydym yn asesu perygl llifogydd

Mae'r dulliau a ddefnyddir i asesu perygl llifogydd yn Ynys Môn yn hanfodol i leihau a rheoli llifogydd. Ers cyhoeddi'r Strategaeth Leol gyntaf yn 2013, a'r Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd yn 2015, bu gwelliannau mewn mapiau a setiau data. Mae hyn yn caniatáu asesiad mwy cywir o beryglon llifogydd lleol yn Ynys Môn.

Mae'r adran ganlynol yn nodi sut yr aseswyd perygl llifogydd yn Ynys Môn a'r dulliau a ddefnyddiwyd i ddiffinio lefelau risg ar gyfer cymunedau.

I grynhoi, mae ffiniau cymunedol diffiniedig wedi'u paratoi i ragfynegi perygl llifogydd yn seiliedig ar senarios risg isel, canolig ac uchel ar gyfer gwahanol fathau o berygl llifogydd.

Rydym wedi defnyddio cyfuniad o ddata risg llifogydd a gofnodwyd ac a ragfynegwyd i amcangyfrif ble a pham y gallai llifogydd ddigwydd.

Defnyddiwyd yr allbynnau i lywio Cynllun Gweithredu i leihau perygl llifogydd yn yr ardaloedd a nodwyd mewn perygl dros oes y strategaeth.

Mae'r cynigion yn cynnwys asesiadau, gwell gwybodaeth leol a gwaith adeiladu.

Aseswyd perygl llifogydd drwy'r rhestr ganlynol o feini prawf:

- **Setiau data** – Gwybodaeth a ddefnyddir i gyfrifo perygl llifogydd
- **Dynodiad Ardal neu Gymuned** – Sut mae ffiniau cymunedol wedi'u diffinio
- **Senario** – Y senario a ddefnyddir i ddiffinio'r math o ddigwyddiad ar gyfer rhagfynegi perygl llifogydd (isel, canolig ac uchel).
- **Math o Llifogydd** – Y ffynhonnell llifogydd a ddefnyddir i ragfynegi risg (arfordirol, afonydd a dŵr wyneb)
- **Allbwn** – Crynodeb o berygl llifogydd i hysbysu'r Cynllun Gweithredu

6.1.1 Setiau Data

Er mwyn asesu perygl llifogydd ar draws Ynys Môn, fe gafodd data a gofnodwyd ac a ragfynegwyd ei goladu a'i fformatio i'w ddefnyddio fel rhan o'r asesiad.

Set Ddata Derbynyddion Cenedlaethol

Mae'r Set Ddata Derbynyddion Genedlaethol yn set ddata ofodol sy'n cynnwys sawl haen SGDD wedi'u categoreiddio i themâu gwybodaeth gan gynnwys adeiladau, yr amgylchedd, treftadaeth, trafndiaeth a chyfleustodau.

Defnyddiwyd y wybodaeth hon i gyfrif nifer yr eitemau o fewn categori penodol yr amcangyfrifir eu bod mewn perygl o lifogydd yn seiliedig ar senario a ddiffiniwyd ymlaen llaw.

Er enghraifft, gallai 10 eiddo preswyl fod mewn perygl o lifogydd arfordirol risg uchel.

Map Asesiad Perygl Llifogydd Cymru (APLIC).

Map llifogydd CNC yn dangos:

- Perygl llifogydd o'r môr, afonydd, dŵr wyneb, cyrsiau dŵr bach a chronfeydd dŵr.
- Lleoliad amddiffynfeydd rhag llifogydd ac ardaloedd sy'n elwa o amddiffynfeydd.

- Gwybodaeth am gynlluniau rheoli traethlin ac ardaloedd sydd mewn perygl oherwydd erydu arfordirol.
- Ardaloedd sy'n derbyn Rhybuddion Llifogydd.

Defnyddiwyd y map perygl llifogydd i asesu risg llifogydd Uchel, Canolig ac Isel ar gyfer y categorïau derbynyddion.

Ffiniau Dalgylchoedd Arfordirol a Mewndirol

Mae dalgylch yn golygu ardal o dir sy'n draenio i un system afon, - ardal sy'n aml yn cynnwys cyrff dŵr rhyng-gysylltiedig megis afonydd, llynnoedd a dŵr daear.

Mae'r dalgylchoedd Mewndirol yn caniatáu i CSYM asesu dŵr llifogydd o fewn dalgylch cyfan, yn hytrach na chael eu cyfyngu gan ffiniau gweinyddol.

Mae dalgylchoedd yr arfordir yn cyfateb fwy neu lai i barthau'r Cynllun Rheoli Traethlin, yn seiliedig ar nodweddion geomorffolegol yr arfordir.

Ardaloedd Cofrestr Cymunedau Mewn Perygl (CmP).

Data ffiniau SGDD ar gyfer Cymru gyfan lle mae ffiniau rhanbarthol unigryw wedi'u gosod ar gyfer pob cymuned.

Mae'r ardaloedd CmP wedi'u defnyddio ar gyfer coladu data ac i ddiffinio cymunedau unigol.

Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd

Data llifogydd a gofnodwyd gan CSYM ar gyfer yr holl ddigwyddiadau a gofnodwyd ers mis Awst 2012. Maent wedi'u grwpio yn ôl yr APLlau Mewndirol gan fod y rhain yn cwmpasu Ynys Môn gyfan.

Mae'r data hwn yn ychwanegiad at y data o fap APLIC, gan nodi o bosibl ardaloedd mewn perygl nad ydynt wedi'u dangos ar y map llifogydd.

6.1.2 Dynodiad Ardal neu Gymuned

Defnyddiwyd ardaloedd CmP a Ffiniau Dalgylchoedd Arfordirol a Mewndirol i greu ffiniau rhanbarthol a lleol ar gyfer pob senario a aseswyd.

Mae pymtheg o ddalgylchoedd arfordirol a deuddeg mewndirol wedi'u diffinio.

Mae Ffiniau Dalgylchoedd Arfordirol a Mewndirol wedi'u defnyddio ar gyfer amcangyfrifon math o lifogydd, a defnyddiwyd yr ardaloedd CmP i ddiffinio'r cymunedau sydd mewn perygl o fewn pob dalgylch.

Er enghraifft, mae Ardal Perygl Llifogydd Arfordirol A yn cwmpasu Ardaloedd CmP Caergybi a Phenrhos.

6.1.3 Senario

Mae CmP wedi'i ddefnyddio i ddiffinio'r senarios y bydd cyfrif digwyddiadau yn cael eu plotio yn eu herbyn.

Rhestrir y senarios isod:

- Risg Uchel: Mwy o siawns o lifogydd nag 1 mewn 30 (3.3%) bob blwyddyn.

- Risg Canolig (Môr): Siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 30 (3.3%) ac 1 mewn 200 (0.5%) bob blwyddyn.
- Risg Ganolig (Afonydd, Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach): Siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 30 (3.3%) ac 1 mewn 100 (1%) bob blwyddyn.
- Risg Isel (Môr): Siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 200 (0.5%) ac 1 mewn 1000 (0.1%) bob blwyddyn
- Risg Isel (Afonydd, Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach): Siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 100 (1%) ac 1 mewn 1000 (0.1%) bob blwyddyn.

6.1.4 Math o Lifogydd

Defnyddiwyd APLIC i ddiffinio'r mathau canlynol o berygl llifogydd sy'n llywio'r CRhPLI:

- Perygl Llifogydd o'r Môr
- Perygl Llifogydd o Afonydd
- Perygl Llifogydd o Ddŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach

6.1.5 Allbwn

Defnyddiwyd y wybodaeth a drafodwyd uchod i baratoi allbynnau o'r CRhPLI. Mae'r fethodoleg a ddefnyddiwyd ar gyfer y setiau data sydd ar gael wedi galluogi CSYM i gyflwyno siartiau a thablau i ddangos pa ardaloedd y rhagwelir y byddant mewn perygl o lifogydd, yn erbyn pob scenario, ac o bob math o lifogydd.

Gellir is-grynhoi'r canlyniadau ar sail y math o Dderbynnydd Cenedlaethol.

6.1.6 Enghraifft Gymhwysol - Beth yw'r perygl llifogydd i Benrhos?

Mae Penrhos yn Ardal Perygl Llifogydd Arfordirol 'A' ac Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol 'Ynys Cybi'.

Perygl Llifogydd ar Lefel Sirol

Ar lefel sirol, mae'r tabl isod yn cyflwyno'r perygl llifogydd a ragwelir yn Ynys Môn.

Tabl 4 – Lefel Sirol - Perygl Llifogydd i Ardaloedd Preswyl

Math o lifogydd	Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnlol		
	Risg Uchel (siawns o lifogydd mwy nag 1 mewn 30 bob blwyddyn)	Risg Canolig (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 30 ac 1 mewn 200 bob blwyddyn)	Risg Isel (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 200 ac 1 mewn 1000 bob blwyddyn)
Perygl llifogydd o'r môr	768	368	522

Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnol			
Math o lifogydd	Risg Uchel (siawns o lifogydd mwy nag 1 mewn 30 bob blwyddyn)	Risg Canolig (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 30 ac 1 mewn 200 bob blwyddyn)	Risg Isel (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 200 ac 1 mewn 1000 bob blwyddyn)
Perygl llifogydd o afonydd	323	63	190
Perygl Llifogydd o Ddŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	147	23	129
Cyfanswm	1238	454	841

Perygl Llifogydd ar Lefel Dalgylch

Ar lefel dalgylch, mae'r tabl isod yn cyflwyno'r perygl llifogydd a ragwelir i ardaloedd Penrhos (Ardal Arfordirol A ac Ardal Perygl Llifogydd Ynys Cybi).

Tabl 5 - Lefel Dalgylch - Perygl Llifogydd i Ardaloedd Preswyl

Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnol			
Math o lifogydd	Risg Uchel (siawns o lifogydd mwy nag 1 mewn 30 bob blwyddyn)	Risg Canolig (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 30 ac 1 mewn 200 bob blwyddyn)	Risg Isel (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 200 ac 1 mewn 1000 bob blwyddyn)
Perygl llifogydd o'r môr	125	107	125
Perygl llifogydd o afonydd	21	0	20
Perygl Llifogydd o Ddŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	46	4	44
Digwyddiadau llifogydd a gofnodwyd	130	130	130
Cyfanswm	322	241	319

Dadansoddiad

Er bod Penrhos mewn ardal sydd mewn perygl o lifogydd o bob ffynhonnell, mae'n ymddangos mai cyfyngedig yw'r risg llifogydd i eiddo preswyl. Yn seiliedig ar ddiwyddiadau llifogydd a gofnodwyd, mae'n ymddangos mai yng Nghaergybi y crybwyllwyd y mwyafrif o broblemau. Ar y sail hon, mae'n annhebygol y bydd unrhyw gamau gweithredu RhPLI yn cael eu cyflwyno yng Nghynllun Gweithredu CSYM yn benodol ar gyfer Penrhos. Mae'r data a ddefnyddiwyd i wneud yr asesiad hwn wedi'i gynnwys yn Atodiad F.

Os bydd dadansoddiad pellach yn nodi perygl llifogydd i seilwaith hanfodol, efallai y bydd arolwg asedau'n cael ei argymhell i fapio unrhyw asedau a allai effeithio ar berygl llifogydd lleol.

6.2 Trosolwg o berygl llifogydd yn ein hardal ni

Yn seiliedig ar y fethodoleg a drafodwyd uchod, fe baratowyd Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd (CRhPLI) ar gyfer Ynys Môn. Mae allbynnau diffiniol wedi'u cynnwys yn Atodiad F.

Mae'r adrannau canlynol yn nodi gwybodaeth allweddol ar gyfer pob math o lifogydd.

6.2.1 Perygl Llifogydd o'r Môr

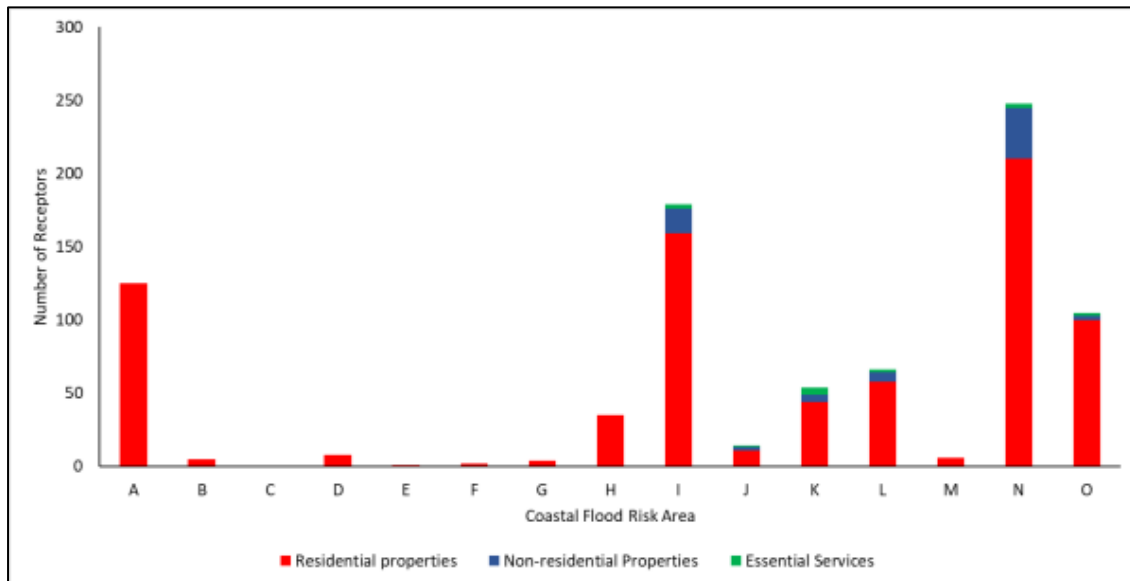
Mae'r map isod (Ffigur 6) yn dangos yr ardaloedd llifogydd arfordirol ar Ynys Môn.

CONTAINS OS DATA © CROWN COPYRIGHT (2023)
COMMUNITIES AT RISK REGISTER (CaRR) AREA OUTLINES FROM DATAMAPWALES (2023)

Ffigur 5 – Ardaloedd Perygl Llifogydd Arfordirol yn Ynys Môn

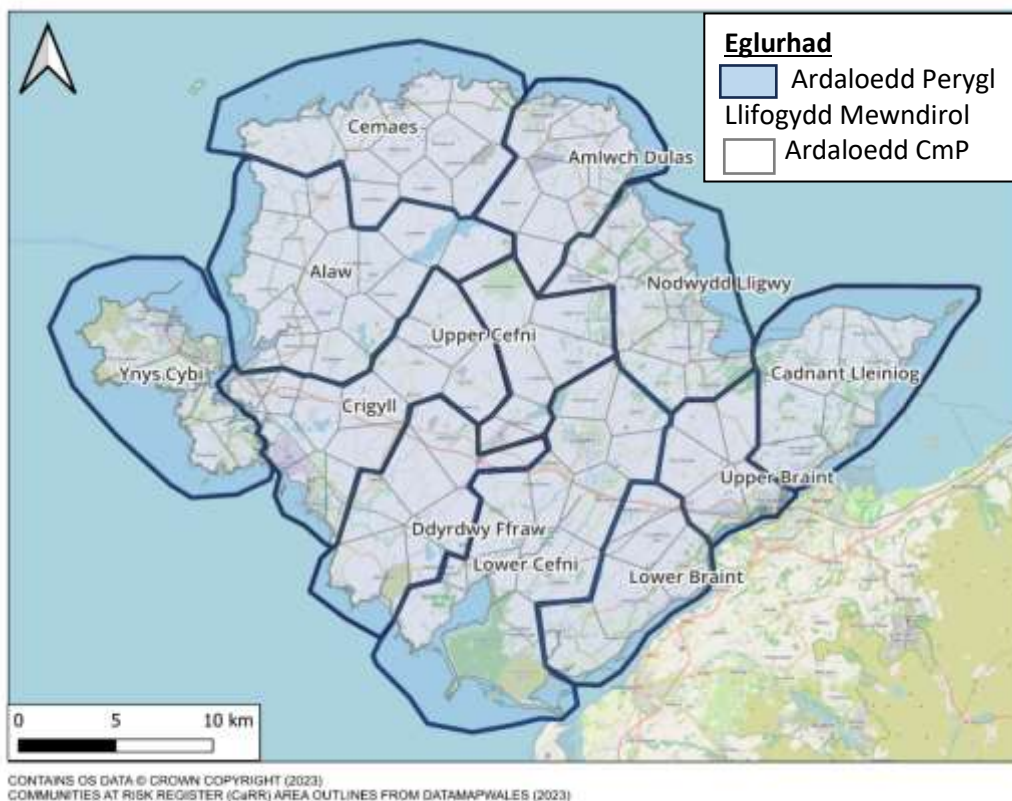
Mae'r siart isod (Ffigur 7) yn cyflwyno'r perygl llifogydd a ragwelir i dderbynyddion risg (eiddo preswyl, eiddo dibreswyl a gwasanaethau hanfodol) sydd mewn perygl o lifogydd o'r môr ar gyfer y senario digwyddiad risg uchel.

Ffigur 7 - Siart Derbynyddion Risg - Senario Arfordirol Risg Uchel

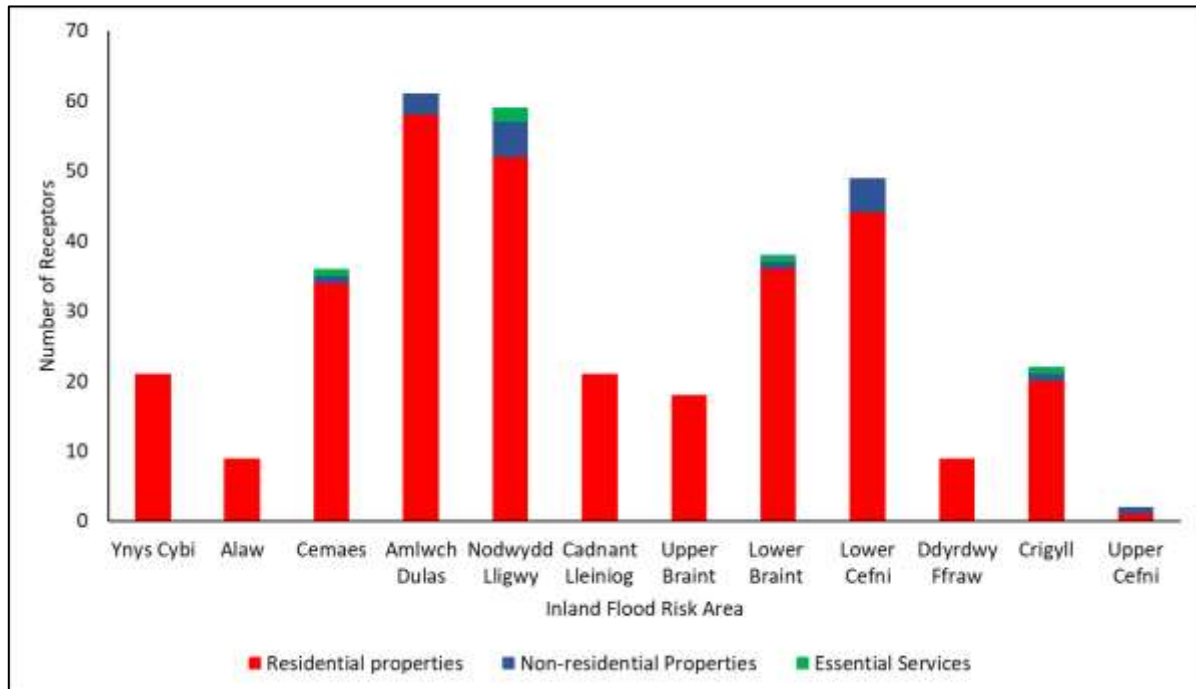
6.2.2 Perygl Llifogydd o Afonydd, Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach

Mae'r map isod (Ffigur 8) yn arddangos ardaloedd llifogydd mewndirol Ynys Môn.

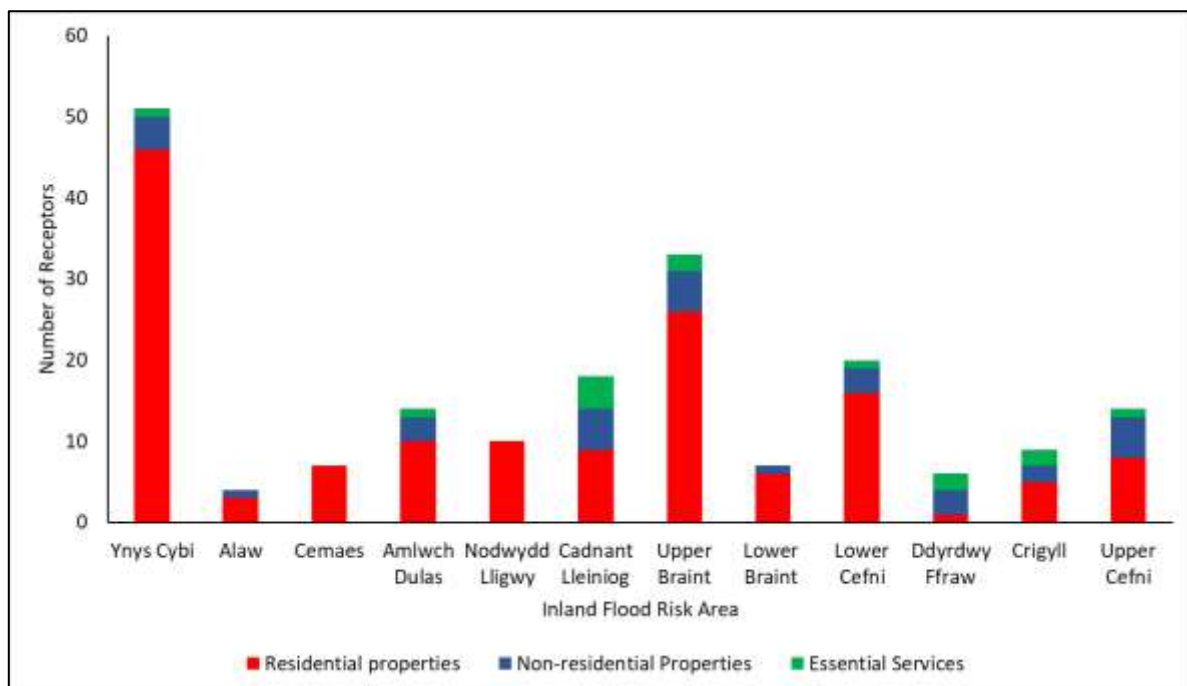

Ffigur 8 – Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol ar Ynys Môn

Mae'r siartiau isod (Ffigurau 9 a 10) yn cyflwyno'r perygl llifogydd a ragwelir i dderbynyddion risg (eiddo preswyl, eiddo dibreswyl a gwasanaethau hanfodol) sydd mewn perygl o lifogydd o afonydd a dŵr wyneb ar gyfer senario risg uchel.

Ffigur 6 - Siart Derbynyddion Risg – Senario Afon Risg Uchel

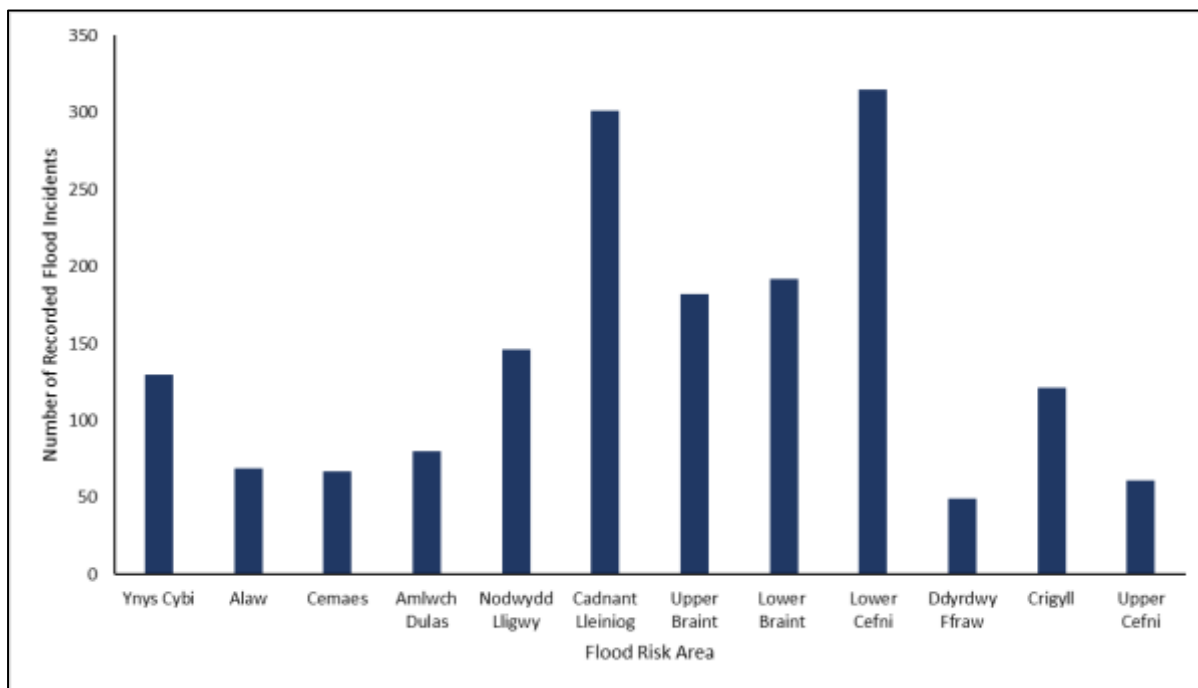

Ffigur 7 - Siart Derbynyddion Risg – Senario Dŵr Wyneb Risg Uchel a Chyrsiau Dŵr Bach

6.2.3 Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd

Mae'r siart isod (Ffigur 11) yn cyflwyno'r achosion o lifogydd a gofnodwyd yn Ynys Môn ers 2012. Mae'r 'Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol' wedi cael eu defnyddio oherwydd eu bod yn cwmpasu Ynys Môn gyfan. Gallai'r cofnodion llifogydd hyn ymwneud â llifogydd o unrhyw ffynhonnell tra bod y data a gyflwynir uchod yn ymwneud â pherygl llifogydd o'r môr, afonydd a dŵr wyneb a chyrsgiau dŵr bach yn unig.

Ffigur 8 – Nifer y Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd yn Ynys Môn (Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol)

6.2.4 Crynodeb o Ardaloedd Perygl Llifogydd

Yn seiliedig ar y fethodoleg ddata a ddisgrifir uchod, mae Tabl 6 yn dangos crynodeb o'r ardaloedd sydd â'r perygl mwyaf o lifogydd yn Ynys Môn. Mae'r data a ddefnyddiwyd i lywio'r asesiad hwn wedi'i gynnwys yn Atodiad F.

Tabl 6 – Crynodeb o Ardaloedd Perygl Llifogydd yn Ynys Môn

Ardal Cmp	Tarddiad Llifogydd	Derbynyddion mewn Perygl
Amlwch	Afonydd	Preswyl, Dibreswyl
Biwmares	Môr	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol
	Dŵr Wyneb a Chyrsgiau Dŵr Bach	Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol, Ffyrdd Bach
Benllech	Afonydd	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol
Dwyrân	Môr	Preswyl, Gwasanaethau Hanfodol
	Afonydd	Preswyl
Dyffryn	Môr	Preswyl, Dibreswyl, Ffyrdd Bach

Ardal Cmp	Tarddiad Llifogydd	Derbynyddion mewn Perygl
Gaerwen	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Caergybi	Môr	Preswyl, Dibreswyl
	Afonydd	Preswyl
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol
Llandegfan	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Llanfair Pwllgwyngyll	Afonydd	Preswyl, Rheilffyrdd a Ffyrdd
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol, Rheilffyrdd a Ffyrdd
Llanfechell	Afonydd	Preswyl
Llangaffo	Môr	Ffyrdd Bach
	Afonydd	Ffyrdd Bach
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Rheilffyrdd
Llangefni	Afonydd	Preswyl, Dibreswyl, Rheilffyrdd
Llangoed	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Llangristiolus	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Ffyrdd Bach
Malltraeth	Môr	Preswyl, Ffyrdd Bach
	Afonydd	Ffyrdd Bach
Porthaethwy	Môr	Preswyl
Moelfre	Afonydd	Preswyl
Pentre Berw	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Traeth Coch	Môr	Preswyl
Trearddur	Môr	Preswyl

7. Ariannu a blaenoriaethu

7.1 Opsiynau ariannu

Ariennir mesurau i reoli perygl llifogydd lleol o ystod o ffynonellau.

Gall Gweinidogion Cymru ddarparu grantiau refeniw a chyfalaf ar gyfer gweithgareddau RhPLIEA. Bydd Llywodraeth Cymru yn gweithio gydag ARhRau i ddatblygu rhaglen fuddsoddi 5 i 10 mlynedd o gynlluniau cyfalaf RhPLIEA yn y dyfodol, wedi'i chyfiawnhau yn unol â Chanllawiau Achos Busnes RhPLIEA.

Mae Llywodraeth Cymru yn blaenoriaethu cynlluniau RhPLIEA sy'n lleihau'r risg i gartrefi yn bennaf. Gall busnesau ac adeiladau cyhoeddus hefyd elwa o gynlluniau, yn enwedig y rhai sy'n lleihau'r risg i wahanol fathau o ddatblygiadau megis cartrefi a siopau ar hyd stryd fawr neu ganolfan ardal leol. Mae cynlluniau sydd ond yn lleihau risg i fusnesau yn parhau'n gymwys ond ni ddylid eu blaenoriaethu dros gynlluniau sy'n lleihau'r risg i gartrefi. Nid oes cyllid ar gael i alluogi datblygiad newydd. Anogir ARhRau sy'n gwneud cais am gyllid i nodi buddion ehangach megis cyfleoedd adfywio, gwelliannau i gynefinoedd neu fioamrywiaeth, iechyd meddwl neu fuddion hamdden. Anogir ystyriaeth gynnar o alinio buddion lluosog i sicrhau cyllid ehangach. Lle nodir buddion sylweddol i drydydd partion, disgwylir y bydd ARhRau'n gweithio'n fewnol ac yn allanol (er enghraifft gyda darparwyr seilwaith, cyfleustodau, diwydiant a masnach) i nodi a sicrhau cyfraniadau cyllid partneriaeth priodol gan y rhai sy'n elwa o gynllun.

Mae'r Grant Gwaith ar Raddfa Fach yn cefnogi Awdurdodau Lleol i wneud gwaith llai, mesurau cydnheredd ar raddfa gymunedol, RhLIN a gwaith cynnal a chadw hanfodol drwy broses symlach. Mae cyllid hyd at £150,000 ar gael yn flynyddol ar gyfer gwaith o'r fath. Mae hyn wedi bod yn llwyddiannus o ran ysgogi cyflawni a lleihau risg, gyda £4.3 miliwn wedi'i ddyrannu ar gyfer cynlluniau o'r fath yn 2020-21.

7.1.1 Ffynonellau Ariannu Cyfredol RhPLIEA

Ystyriwyd y ffynonellau ariannu posibl canlynol ar gyfer datblygu Cynllun Gweithredu Strategaeth Leol Rheoli Perygl Llifogydd:

- **Cyllid Refeniw** – Mae gan CSYM ffrwd ariannu refeniw blynyddol ar gyfer swyddogaethau RhPLIEA. Defnyddir y cyllid hwn i dalu costau staff, arolygon, ymchwiliadau, asesiadau ac mae'n cyfrannu at yr holl ddyletswyddau statudol ar gyfer rheoli perygl llifogydd.
- **Cynllun grant ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru)** – mae Llywodraeth Cymru yn gwahodd ceisiadau am arian ar gyfer Awdurdodau Llifogydd Lleol Arweiniol i gynnal asesiadau, gwaith dylunio ac adeiladu ar gyfer mân waith lliniaru llifogydd arfaethedig.
- **Cyllid Cyfalaf (Llywodraeth Cymru)** – mae Llywodraeth Cymru yn gwahodd ceisiadau am arian ar gyfer ALILIA i gyflawni pob cam o waith cyfalaf RhPLIEA gan gynnwys achosion busnes, dylunio ac adeiladu. Yn amodol ar gamau prosiect, mae'n ofynnol i Awdurdodau Llifogydd Lleol Arweiniol gyfrannu at gyflawni'r gwaith cyfalaf (15% ar hyn o bryd).
- **Ffrydiau Ariannu Allanol** – gall ALILIAu ystyried gweithio ar y cyd â phartneriaid ariannu megis ARhRau neu ddatblygwyr preifat a thirfeddianwyr i gyflawni gwaith RhPLIEA.

8. Mesurau Llifogydd

8.1 Cyflwyniad i Fesurau Llifogydd

Bydd yr Amcanion a amlinellir yn Adran 5.2 yn cael eu cyflawni drwy weithredu'r Mesurau a nodir yn Adran 8.2. Mae amserlen ddangosol a chategori cost wedi'u darparu i bob mesur. Manylir ar y categorïau cost ac amserlenni isod.

Amserlenni

- **Parhau:** Oes gyfan y Strategaeth
- **Tymor Byr:** 0 - 2 flynedd
- **Tymor canolig:** 3 - 5 mlynedd
- **Hirdymor:** 6 – 10 mlynedd

Costau

- **Adnoddau Presennol (AP):** Dim goblygiadau cost, o fewn y cyllidebau presennol
- **Cost Isel lawn:** £0 - £10,000
- **Cost Isel:** £10,001 - £30,000
- **Cost ganolig:** £30,001 - £100,000
- **Cost Uchel:** £101,000 - £500,000
- **Cost Uchel lawn:** £500,000 +

8.2 Mesurau

Amcan 1 - Gwella dealltwriaeth o lifogydd lleol a risgiau arfordirol

Mesur 1.1	Cofnodi'r holl ddigwyddiadau llifogydd y mae CSYM yn ymwybodol ohonynt a chynnal ymchwiliadau llifogydd lle bo'n briodol.
Disgrifiad	Pan ddaw i wybod am lifogydd neu ddigwyddiad llifogydd posibl, bydd CSYM yn cofnodi log ac yn gwneud cofnod o fewn ei system rheoli SGDd.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cofnodion cywir o hanes llifogydd lleol ▪ Gwella gwybodaeth leol am faterion llifogydd posibl ▪ Gwybodaeth wedi'i chofnodi i lywio cyfleoedd ariannu yn y dyfodol.
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Adnoddau Presennol
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

Mesur 1.2	Cofnodi'r holl strwythurau neu asedau priodol ar gyrsiau dŵr fel y gellir nodi perchnogaeth a chyfrifoldeb os bydd problem gyda llifogydd.
Disgrifiad	Ar ôl cael gwybod am broblem, bydd CSYM yn cofnodi'r holl strwythurau neu asedau priodol ar gyrsiau dŵr ac yn nodi perchnogaeth fel y gellir cymryd cyfrifoldeb priodol am yr asedau hyn.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwella cofrestr asedau. ▪ Rolau a chyfrifoldebau wedi'u diffinio. ▪ Cyflwr yr ased wedi'i nodi. ▪ Gwybodaeth wedi'i chofnodi i lywio cyfleoedd ariannu yn y dyfodol. ▪ Hysbysu Cronfa Ddata Asedau Cenedlaethol (CDdAC)
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Isel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

Mesur 1.3	Sicrhau bod cyflwr a threfniant cyffredinol asedau draenio presennol y Sir yn cael eu hasesu i flaenoriaethu buddsoddiad cyfalaf.
Disgrifiad	Bydd yr holl asedau hysbys a reolir gan Gyngor Sir Ynys Môn yn cael eu cofnodi a'u harchwilio i gadarnhau eu trefniant a'u cyflwr cyffredinol.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cofnod cywir o ddata asedau ▪ Rheoli asedau a buddsoddi ar sail tystiolaeth ▪ Gall arwain at welliannau traws-wasanaeth gan gynnwys system SGDD ganolog ac amserlenni cynnal a chadw diwygiedig. ▪ Gellir ystyried gwybodaeth i ddiweddarau Cynlluniau Rheoli Perygl Llifogydd (CRhPLI)
Amserlen ddangosol	Hirdymor
Cost ddangosol	Cost Ganolog
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru)

Partneriaid cyflawni	Amherthnasol
Mesur 1.4	Datblygu system gofnodi ar sail map o asedau perygl llifogydd, Adroddiadau Ymchwilio i Llifogydd, Llifogydd hanesyddol ac ardaloedd sydd mewn perygl o lifogydd ar gyfer y sir gyfan, er mwyn caniatáu i'r awdurdod llifogydd fabwysiadu dull rheoli risg rhagweithiol.
Disgrifiad	Adolygu a choladu'r holl ddata rheoli perygl llifogydd hysbys mewn un system ganolog. System i fod ar gael i bob gwasanaeth mewnol a'i defnyddio i hysbysu'r Gronfa Ddata Asedau Cenedlaethol (CDdAC).
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ System gywir sy'n seiliedig ar fapiau ar gyfer y sir gyfan ▪ Data hanesyddol (brasluniau, pdfs, ac ati) i'w trosi a'u glanhau i system newydd, gan leihau anghenion archifau. ▪ Gwybodaeth i'w defnyddio i lywio penderfyniadau RhPLI. ▪ Gellir ei rhannu gyda gwasanaethau eraill. ▪ Gellir ei defnyddio i ddiweddarau CDdAC. ▪ System fyw wedi'i diweddarau'n hawdd.
Amserlen ddangosol	Tymor Canolig
Cost ddangosol	Cost Ganolig
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

Amcan 2 - Gwella cyfathrebu

Mesur 2.1	Darparu arweiniad a chyfeiriad strategol ar lefel leol.
Disgrifiad	<p>Paratoi Strategaeth Leol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd yr ymgynghorwyd yn llawn â hi o fewn Ynys Môn.</p> <p>Paratoi a rheoli cynllun gweithredu i sicrhau bod amcanion y strategaeth yn cael eu cyflawni.</p> <p>Sefydlu pwyllgor priodol i oruchwylio'r gwaith o gyflawni'r strategaeth.</p> <p>Datblygu strategaeth gyfathrebu i sicrhau bod cymunedau, aelodau ac Awdurdodau Rheoli Risg (ARhRau) yn deall rolau a chyfrifoldebau rheoli perygl llifogydd yn well.</p>

	Adolygu a diweddarau gwefan y cyngor i sicrhau bod gwybodaeth ddefnyddiol am reoli perygl llifogydd ar gael.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sicrhau y cymerir ymagwedd ragweithiol at reoli perygl llifogydd. ▪ Cyllid ac adnoddau priodol ar gael i gyflwyno SLRhPLI a chynllun gweithredu yn llwyddiannus. ▪ Adrodd yn rheolaidd ar gyflawni SLRhPLI a chynllun gweithredu.
Amserlen ddangosol	Tymor byr
Cost ddangosol	Adnoddau presennol
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

Mesur 2.2	Targedu ardaloedd sydd â risg uchel o lifogydd er mwyn cynyddu ymwybyddiaeth o weithdrefnau brys pe bai llifogydd.
Disgrifiad	<p>Paratoi Cynlluniau Rheoli Perygl Llifogydd (CRhPLI) i ystyried pob ffynhonnell o berygl llifogydd.</p> <p>CRhPLI i fabwysiadu dull sy'n seiliedig ar ddalgyrch i ddynodi, gydag ymyriadau yn seiliedig ar berygl llifogydd damcaniaethol a llifogydd hanesyddol.</p> <p>Datblygu Strategaeth Gyfathrebu i gynnwys digwyddiadau ymwybyddiaeth gymunedol, gyda chymunedau lleol wedi'u nodi drwy CRhPLI.</p>
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dull seiliedig ar risg yn dilyn templed cenedlaethol. ▪ Cynllun gweithredu 'byw' i gael ei ddiweddarau bob blwyddyn i gynnwys digwyddiadau llifogydd diweddar.
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Cost isel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 2.3	Hyrwyddo a chydweithio â grwpiau gan gynnwys grwpiau llifogydd cymunedol.
------------------	---

Disgrifiad	Fel rhan o ddatblygiad Strategaeth Gyfathrebu, bydd CSYM yn adolygu'r gweithgorau cymunedol a rhanbarthol presennol.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwella ymgysylltiad cymunedol ac ymwybyddiaeth leol. ▪ Cymunedau lleol i gymryd perchnogaeth o reoli perygl llifogydd lleol.
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost isel
Opsiynau ariannu	Refeniw
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 2.4	Sicrhau bod gwefan CSYM yn cynnwys gwybodaeth gyfredol a pherthnasol a chyfeiriadau clir.
Disgrifiad	Gwefan y Cyngor i'w hadolygu a'i diweddarau o bryd i'w gilydd. Dylai'r wefan gynnwys gwybodaeth berthnasol a bod yn hawdd i lywio drwyddi, gan arwain at fwy o ymgysylltu gan drigolion Ynys Môn, fydd yn golygu yn ei dro y byddant yn fwy gwybodus am ddigwyddiadau llifogydd a rheoli llifogydd.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mynediad hawdd at ddata perthnasol RhPLI. ▪ Gwefan i gynnwys diweddariadau prosiect. ▪ Cyfeirio at adnoddau ychwanegol a baratowyd gan RhPLLau. ▪ Defnyddio pob plattform cyfryngau cymdeithasol addas.
Amserlen ddangosol	Tymor byr
Cost ddangosol	Cost isel iawn
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 2.5	Sicrhau bod cyfathrebu rhybuddion llifogydd yn hygyrch i gynifer o bobl â phosibl.
Disgrifiad	Bydd CSYM yn sicrhau bod rhybuddion llifogydd CNC yn cael eu rhannu lle bo'n briodol. Bydd CSYM hefyd yn sicrhau bod gwybodaeth am lifogydd lleol yn cael ei lledaenu'n eang; gall hyn fod drwy'r wefan, cyfryngau cymdeithasol, newyddion lleol neu wyneb yn wyneb.

Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	Mynediad hawdd at ddata RhPLI perthnasol.
Amserlen ddangosol	Tymor byr
Cost ddangosol	Adnodd Presennol
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Amcan 3 - Cynyddu parodrwydd a gwydnwch

Mesur 3.1	Cefnogi cymunedau i ddeall perygl llifogydd yn well, i ddod yn fwy gwydn i lifogydd ac i reoli eu perygl llifogydd eu hunain.
Disgrifiad	Bydd CSYM yn gweithio gyda chymunedau lleol, trwy grwpiau llifogydd cymunedol, digwyddiadau personol a'r cyfryngau. Bydd gwybodaeth am berygl llifogydd a mesurau amddiffyn rhag llifogydd yn cael ei rhannu fel bod y cymunedau yn gallu rheoli perygl llifogydd yn well.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwella gwydnwch lleol ▪ Gwella gwybodaeth am rolau a chyfrifoldebau ▪ Parodrwydd gwell ar gyfer digwyddiad llifogydd posibl
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost isel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 3.2	Cydweithio â chyrrff statudol i hyrwyddo'r gwasanaeth rhybuddion llifogydd presennol (CNC) a'u hymgyrchoedd llifogydd.
Disgrifiad	Bydd CSYM yn sicrhau bod rhybuddion llifogydd CNC a gwybodaeth arall am lifogydd yn cael eu rhannu trwy sianeli CSYM lle bo'n briodol. Gwybodaeth i'w darparu trwy gyfryngau cymdeithasol a sesiynau briffio aelodau.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwella gwydnwch lleol ▪ Parodrwydd gwell ar gyfer digwyddiad llifogydd posibl ▪ Mynediad haws at wybodaeth

	<ul style="list-style-type: none"> Dylai mwy o bobl ddefnyddio gwasanaeth rhybuddion llifogydd CNC os yw hefyd yn cael ei hyrwyddo trwy CSYM. Byddant yn gallu paratoi'n well ar gyfer llifogydd.
Amserlen ddangosol	Tymor byr
Cost ddangosol	Cost isel
Opsiynau ariannu	Refeniw
Partneriaid cyflawni	CNC

Mesur 3.3	Cynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd o'r mesurau atal llifogydd a'r gwydnwch sydd ar gael i ddiogelu eu heiddo a'u hasedau.
Disgrifiad	Fel yr arwyddwyd trwy ddatblygiad Strategaeth Gyfathrebu, bydd CSYM yn gwella gwybodaeth ar y wefan ac yn cynnwys gwybodaeth am wrthsefyll llifogydd fel rhan o ymgyrchoedd ymwybyddiaeth llifogydd.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> Gwella gwydnwch lleol Parodrwydd gwell ar gyfer digwyddiad llifogydd posibl Mynediad haws at wybodaeth
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost isel iawn
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	Y National Flood Forum, Grwpiau Llifogydd Cymunedol

Mesur 3.4	Hyrwyddo buddion lluosog ar gyfer cynlluniau rheoli llifogydd i gynyddu cydnerthedd cymunedau ac ecosystemau.
Disgrifiad	Ystyried gwelliannau amgylcheddol fel rhan o'r holl swyddogaethau rheoli perygl llifogydd.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> Hyrwyddo amwynder, bioamrywiaeth ac ansawdd dŵr Ecosystemau mwy amrywiol Gwella'r gallu i wrthsefyll newid yn yr hinsawdd
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Cost isel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> Cyllid refeniw Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru) Cyllid Cyfalaf (Llywodraeth Cymru)

Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau
-----------------------------	---------------

Amcan 4 - Cydweithio i leihau perygl llifogydd a pherygl arfordirol.

Mesur 4.1	Cynnal a rhannu cofrestr asedau.
Disgrifiad	Bydd CSYM yn cadw'r gofrestr asedau perygl llifogydd gyda'r wybodaeth ddiweddaraf sydd ar gael ar gyfer asedau preifat a chyhoeddus.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ System gywir sy'n seiliedig ar fapiau ar gyfer y sir gyfan ▪ Data hanesyddol (brasluniau, pdfs, ac ati) i'w trosi a'u glanhau i system newydd, gan leihau anghenion archifau. ▪ Gwybodaeth i'w defnyddio i lywio penderfyniadau RhPLI. ▪ Gellir ei rhannu gyda gwasanaethau eraill. ▪ Gellir ei ddefnyddio i ddiweddarau CDdAC. ▪ System fyw wedi'i diweddarau'n hawdd.
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost ganolig
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 4.2	Sicrhau rhannu data effeithiol.
Disgrifiad	<p>Bydd CSYM yn sicrhau bod data'n cael ei rannu'n effeithiol ag ARhRau eraill, rhanddeiliaid a'r cyhoedd, gan gyfrannu at strategaethau rheoli dŵr ehangach a sicrhau mwy o dryloywder.</p> <p>Gan ddefnyddior pwerau yn Adran 14 o Ddeddf Rheoli Dwr a Llifogydd 2010, bydd CSYM yn gofyn am wybodaeth am reoli risg llifogydd ac erydiad arfordirol gan ARhRau eraill a tirfeddianwyr eraill.</p> <p>Bydd CSYM yn defnyddio eu pwerau o dan Adran 64 or Ddeddf Draenio Tir i fynedu tir i gyflawni swyddogaeth yr Awdurdodau Draenio Tir, i arolygu yn rhyw dir ac archwilio</p>

	cyflwr gwaith draenio arno, pan fo'n briodol.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ System gywir sy'n seiliedig ar fapiau ar gyfer y sir gyfan ▪ Data hanesyddol (brasluniau, pdfs, ac ati) i'w trosi a'u glanhau i system newydd, gan leihau anghenion archifau. ▪ Gwybodaeth i'w defnyddio i lywio penderfyniadau RhPLI. ▪ Gellir rhannu gyda gwasanaethau eraill ac ARhRau. ▪ Galluogi arolygu a chynnal a chadw arferol, yn ogystal â gwelliannau i cyrsiau dŵr cyffredin a strwythurau rheoli risg llifogydd.
Amserlen ddangosol	Cyffredol
Cost ddangosol	Cost isel iawn
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	ARhRau

Mesur 4.3	Chwilio am gyfleoedd gweithio mewn partneriaeth fel bod y rhai sy'n elwa o gynlluniau rheoli llifogydd presennol neu arfaethedig yn gallu cyfrannu at eu cynllunio a'u rheoli.
Disgrifiad	Gweithio gyda phartneriaid fel trigolion, busnesau a chymunedau lleol fel y gallant gymryd rhan mwy allweddol yn y gwaith o gynllunio a rheoli cynlluniau rheoli llifogydd, er mwyn sicrhau'r budd mwyaf posibl, gan gynnwys buddion lluosog.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cymunedau yn gallu cymryd perchnogaeth o reoli perygl llifogydd lleol ▪ Gwella gwybodaeth leol ▪ Gwella gwydnwch lleol ▪ Potensial ar gyfer ffrydiau ariannu allanol
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost ganolig
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru) ▪ Ffrydiau ariannu allanol
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 4.4	Sicrhau bod perchnogion glannau'r afon yn ymwybodol o'u dyletswyddau i gadw cyrsiau dŵr i lifo'n rhwydd.
Disgrifiad	Bydd CSYM yn gweithio gyda thirfeddianwyr glannau'r afon i sicrhau eu bod yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau i gadw cyrsiau dŵr i lifo'n rhwydd.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwella gwybodaeth leol ▪ Gwella gwydnwch lleol ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Systemau dŵr wedi'u rheoli'n well ▪ Rolau a chyfrifoldebau diffiniedig
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Cost ganolig
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

Mesur 4.5	Darparu cefnogaeth ac arweiniad i bobl sy'n dymuno cynnal neu wella amddiffynfeydd rhag llifogydd ar dir preifat.
Disgrifiad	Bydd CSYM yn darparu arweiniad i drigolion neu fusnesau ar gais trwy ymweliadau safle, cyfarfodydd a chyngor cyffredinol.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwella gwybodaeth leol ▪ Gwella gwydnwch lleol ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Systemau dŵr wedi'u rheoli'n well ▪ Rolau a chyfrifoldebau diffiniedig
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Adnoddau Presennol
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

Amcan 5 - Lleihau risg ac effeithiau llifogydd ac erydu arfordirol

Mesur 5.1	Nodi'r ardaloedd lle mae'r perygl mwyaf o lifogydd a blaenoriaethu rheoli perygl llifogydd yn yr ardaloedd hynny.
Disgrifiad	Nodi ardaloedd risg trwy ddefnyddio'r data Rheoli Perygl

	<p>Llifogydd, llifogydd hanesyddol a risg llifogydd.</p> <p>Paratoi cofrestr risg i lywio'r gwaith o gyflawni'r Cynllun Gweithredu.</p> <p>Lle mae lleoliadau 'mwyaf mewn perygl rhag llifogydd' wedi'u nodi drwy'r asesiad perygl llifogydd lleol, bydd CSYM yn ceisio cynnal astudiaethau manwl i ddeall a mynd i'r afael ag achosion a mecanweithiau llifogydd.</p>
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwneud penderfyniadau ar sail risg ▪ Gwella gwybodaeth am berygl llifogydd ▪ Cynllunio blaenfuddsoddi ▪ Gwneud penderfyniadau'n glir wrth fuddsoddi mewn meysydd penodol
Amserlen ddangosol	Hirdymor
Cost ddangosol	Cost uchel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru) ▪ Cyllid Cyfalaf (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

Mesur 5.2	Sefydlu amserlenni cynnal a chadw rheolaidd ar gyfer asedau rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol.
Disgrifiad	Coladu data asedau a reolir a gweithio gydag adrannau priodol i adolygu a diweddarau amserlenni cynnal a chadw yn seiliedig ar berygl llifogydd.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwella gwybodaeth ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Amserlennu cliriach
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost ganolig
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

Mesur 5.3	Lleihau tarfu ar wasanaethau hanfodol a seilwaith hanfodol.
Disgrifiad	Yn ystod ac ar ôl llifogydd, dylid tarfu cyn lleied â phosibl ar wasanaethau a seilwaith hanfodol, megis gwasanaethau

	brys, ysbytai, ffyrdd, rheilffyrdd a rhwydweithiau pŵer trydan. Gall hyn olygu gweithio gydag ARhRau eraill.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	Mae hyn yn hanfodol ar gyfer gweithrediad a lles trigolion Ynys Môn.
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost ganolig
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	ARhRau eraill ac ymatebwyr brys

Mesur 5.4	Sicrhau bod addasiadau arfordirol yn cael eu cymhwyso'n briodol i leihau risg i unigolion, cymunedau, busnesau a'r amgylchedd.
Disgrifiad	Bydd CSYM yn gweithio gydag ARhRau i sicrhau cysondeb gyda'r Cynllun Rheoli Traethlin (CRhT). Bydd addasiadau arfordirol yn cael eu hystyried ar gyfer yr holl waith cynnal a chadw a buddsoddiad cyfalaf.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Gwell rheolaeth amgylcheddol
Amserlen ddangosol	Hirdymor
Cost ddangosol	Cost ganolig
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru) ▪ Cyllid Cyfalaf (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Amcan 6 - Cymryd agwedd gynaliadwy a chyfannol

Mesur 6.1	Cynyddu'r buddion lluosog a geir o gynlluniau rheoli neu liniaru llifogydd, gan gynnwys ansawdd dŵr, bioamrywiaeth ac amwynder yn ogystal â rheoli perygl llifogydd.
Disgrifiad	Dylai cynlluniau rheoli llifogydd wneud y mwyaf o gynnydd mewn bioamrywiaeth a gwelliannau i ansawdd dŵr, a chreu nodweddion amwynder yn ogystal â lleihau perygl llifogydd.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Gwella rheolaeth amgylcheddol ▪ Archwilio cyfleoedd ar gyfer ffrydiau ariannu

	<p>ychwanegol</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cydweithio'n well
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost uchel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru) ▪ Cyllid Cyfalaf (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 6.2	Annog datblygiad cynaliadwy o fewn prosiectau RhPLIEA.
Disgrifiad	Bydd CSYM yn hyrwyddo datblygu cynaliadwy, gan ystyried ystyriaethau amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd o fewn prosiectau RhPLIEA.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Gwella rheolaeth amgylcheddol ▪ Archwilio cyfleoedd ar gyfer ffrydiau ariannu ychwanegol ▪ Cydweithio'n well
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost uchel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru) ▪ Cyllid Cyfalaf (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 6.3	Lle bo'n ymarferol, hyrwyddo seilwaith gwyrddlas o fewn prosiectau RhPLIEA.
Disgrifiad	Isadeiledd gwyrddlas i fod yn ystyriaeth bwysig ar y cam dewis opsiynau ar gyfer holl brosiectau RhPLIEA.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Gwella ansawdd dŵr ▪ Gwella bioamrywiaeth ▪ Gwell ardaloedd amwynder ▪ Gwella iechyd a lles ▪ Gwella buddion economaidd trwy dwristiaeth

	<ul style="list-style-type: none"> Archwilio cyfleoedd ar gyfer ffrydiau ariannu ychwanegol
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost uchel iawn
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru) Cyllid Cyfalaf (Llywodraeth Cymru) Ffrydiau Ariannu Allanol
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 6.4	Annog cynlluniau sy'n ymwneud â Rheoli Llifogydd yn Naturiol (RhLIN) lle bo'n briodol.
Disgrifiad	<p>CSYM i ystyried RhLIN yn y cam dewis opsiynau ar gyfer pob prosiect RhPLIEA posibl.</p> <p>Bydd ffrydiau ariannu ehangach hefyd yn cael eu harchwilio i nodi ardaloedd sy'n addas ar gyfer RhLIN drwy gydweithio â thirfeddianwyr, y gymuned ac ARhRau eraill.</p>
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> Bioamrywiaeth a chadwraeth Gwella lles cymunedol Creu cynefinoedd a mannau gwyrdd Gwella ansawdd dŵr Lleihau perygl llifogydd Archwilio cyfleoedd ar gyfer ffrydiau ariannu ychwanegol
Amserlen ddangosol	Tymor canolig
Cost ddangosol	Cost uchel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru) Cyllid Cyfalaf (Llywodraeth Cymru) Ffrydiau Ariannu Allanol
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Amcan 7 – Lle bo'n bosib, blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sydd fwyaf mewn perygl

Mesur 7.1	Datblygu rhaglen buddsoddi cyfalaf i leihau amllder llifogydd i'r ardaloedd sydd â'r perygl mwyaf.
Disgrifiad	Datblygu dull seiliedig ar risg i ddatblygu rhaglen fuddsoddi ragweithiol ar draws y sir.

	Ystyried allbynnau CRhPLI, asedau a reolir, ymchwiliadau S19 a rhigolau critigol.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dull rhagweithiol o reoli perygl llifogydd ▪ Cynllun buddsoddi tryloyw ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Gwneud penderfyniadau gwybodus
Amserlen ddangosol	Tymor Canolig
Cost ddangosol	Cost isel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 7.2	Datblygu 'catalog cyllid' o'r holl ffynonellau cyllid posibl o'r sectorau cyhoeddus, preifat, gwirfoddol ac eraill
Disgrifiad	Datblygu gwell dealltwriaeth o ffrydiau ariannu RhPLI posibl, gan ystyried mentrau buddion lluosog megis (ond nid yn gyfyngedig i) RhLIN, adfywio a seilwaith gwyrddlas.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Archwilio cyfleoedd ar gyfer ffrydiau ariannu ychwanegol ▪ Cynigion buddion lluosog ▪ Gwerth am arian
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Adnoddau Presennol
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 7.3	Archwilio cyllid partneriaeth ag Awdurdodau Rheoli Risg perthnasol a ffynonellau eraill i gefnogi cynlluniau
Disgrifiad	Archwilio ac annog cyllid partneriaeth, i ddenu buddsoddiad pellach mewn CLIL ar gyfer CSYM.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Archwilio cyfleoedd ar gyfer ffrydiau ariannu ychwanegol ▪ Cynigion buddion lluosog ▪ Gwerth am arian ▪ Cyfleoedd cydweithio
Amserlen ddangosol	Cyfredol

Cost ddangosol	Cost isel iawn
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 7.4	Defnyddio adroddiadau S19 i arwain buddsoddiad.
Disgrifiad	Sicrhau bod digwyddiadau llifogydd yr adroddir amdanynt yn cael eu hymchwilio a'u dogfennu'n briodol. Ystyried canfyddiadau i lywio buddsoddiad cyfalaf a refeniw.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dull rhagweithiol o reoli perygl llifogydd ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Gwneud penderfyniadau gwybodus
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Cost ganolig
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Adnoddau presennol ▪ Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Amcan 8 - Darparu ymateb effeithiol, parhaus a phriodol i ddigwyddiadau llifogydd ac erydu arfordirol

Mesur 8.1	Darparu cefnogaeth ac arweiniad priodol ac effeithiol i gymunedau lleol, - cyn, yn ystod ac ar ôl llifogydd.
Disgrifiad	Lle bo'n briodol, rhoddir cymorth ac arweiniad i gymunedau cyn, yn ystod ac ar ôl llifogydd. Gall hyn fod drwy'r cyfryngau neu wyneb yn wyneb a gall gynnwys rhannu a chyfeirio at wybodaeth berthnasol a darparu cymorth lle bo'n briodol.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwella gwydnwch ▪ Gwella gwybodaeth am rolau a chyfrifoldebau ▪ Gwella parodrwydd
Amserlen ddangosol	Tymor byr
Cost ddangosol	Cost isel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Adnoddau presennol ▪ Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 8.2	Sicrhau bod cydgysylltu effeithiol rhwng adrannau CSYM a sefydliadau eraill.
Disgrifiad	Sicrhau bod cyfarfodydd cydweithio a gweithdai yn cael eu trefnu.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Archwilio cyfleoedd ar gyfer ffrydiau ariannu ychwanegol ▪ Cynigion buddion lluosog ▪ Gwerth am arian ▪ Cyfleoedd i gydweithio
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Adnoddau presennol
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 8.3	Cofnodi ac ymchwilio i ddigwyddiadau llifogydd yn briodol ac yn effeithiol.
Disgrifiad	Bydd CSYM yn cofnodi'r holl ddigwyddiadau llifogydd yn y sir y mae'n ymwybodol ohonynt ac yn cynnal ymchwiliadau llifogydd manwl lle bo'n briodol. Bydd pob ymchwiliad yn cael ei gofnodi gyda system rheoli llifogydd.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Gwella dealltwriaeth o faterion lleol ▪ Gwneud penderfyniadau ar sail tystiolaeth
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Adnodd presennol
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Amcan 9 - Defnyddio gwybodaeth i lywio penderfyniadau cynllunio a llunio polisiau

Mesur 9.1	Sicrhau bod y broses gynllunio yn cael ei llywio'n briodol drwy ystyried cynlluniau a pholisiau perthnasol megis y Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd, Cynllun Rheoli Basn Afon a Chynlluniau Rheoli Traethlin.
Disgrifiad	Defnyddio gwybodaeth leol am berygl llifogydd a materion

	<p>hysbys i lywio'r broses gynllunio.</p> <p>Sicrhau bod penderfyniadau cynllunio yn cyd-fynd â pholisïau RhPLI.</p> <p>Darparu adborth ymgeiswyr lle bo'n briodol.</p>
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Llai o oedi wrth ddatblygu gyda dull ymateb rhagweithiol. ▪ Sicrhau nad yw datblygiad yn cynyddu perygl llifogydd a'i fod yn lleihau'r perygl lle bo'n briodol.
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Adnodd presennol
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

Mesur 9.2	Rheoleiddio cyrsiau dŵr cyffredin a gorfodi pwerau i sicrhau bod y llif yn rhedeg yn rhwydd.
Disgrifiad	Sicrhau bod cyrsiau dŵr cyffredin yn cael eu rheoli'n briodol a bod yr holl waith yn cydymffurfio â'r Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Gwella ansawdd dŵr ▪ Gwella'r amgylchedd ▪ Gwella gwybodaeth leol ▪ Dealltwriaeth glir o rolau a chyfrifoldebau
Amserlen ddangosol	Cyfredol
Cost ddangosol	Adnodd presennol
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

Mesur 9.3	Sicrhau bod pob cam o'r broses CCS yn effeithiol ac effeithlon.
Disgrifiad	Adolygu a gwella CCS cyfredol yn Ynys Môn.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sicrhau bod pob datblygiad yn gwella'r amgylchedd ac yn cydymffurfio â deddfwriaeth RhPLI ▪ Gwell system ▪ Gofynion cliriach ar gyfer ymgeiswyr

Amserlen ddangosol	Tymor byr
Cost ddangosol	Cost isel
Opsiynau ariannu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cyllid refeniw ▪ Cynllun grantiau ar raddfa fach (Llywodraeth Cymru)
Partneriaid cyflawni	I'w gadarnhau

Mesur 9.4	Sicrhau bod rheoli perygl llifogydd yn cael ei gynnwys wrth lunio polisi cynllunio.
Disgrifiad	Bydd rheoli perygl llifogydd yn cael ei ystyried wrth lunio polisiâu sy'n ymwneud â defnydd tir, datblygu a seilwaith, er mwyn lleihau effaith llifogydd ar gymunedau a'r amgylchedd.
Buddion gan gynnwys buddion lluosog neu ehangach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lleihau perygl llifogydd ▪ Aliniad RhPLI â pholisiâu cynllunio ▪ Gwella gwybodaeth ac eglurder i ddatblygwyr
Amserlen ddangosol	Hirdymor
Cost ddangosol	Cost isel
Opsiynau ariannu	Cyllid refeniw
Partneriaid cyflawni	Amherthnasol

9. Camau Gweithredu Llifogydd

9.1 Cynllun Gweithredu Llifogydd Ynys Môn

Mae'r Cynllun Gweithredu Llifogydd yn manylu ar gamau gweithredu ar ystod o raddfeydd; ar draws Ynys Môn, o fewn Dalgylchoedd ac ar lefel gymunedol (fel y manylir yn Adran 6.2).

Mae'r Cynllun Gweithredu Llifogydd wedi'i gynnwys yn Atodiad A.

10. Asesiadau Amgylcheddol

Mae asesiadau wedi'u cynnal ochr yn ochr â datblygu'r Strategaeth Leol hon. Gwnaed hyn er mwyn sicrhau bod yr Amcanion, Mesurau a Chamau Gweithredu a gyflwynir yn ystyried yr amgylchedd o fewn ardal yr awdurdod lleol, gan gynnwys dynodiadau pwysig.

Mae gwefan [Asesiad amgylcheddol](#) CNC yn rhoi cyngor ar gyfer AASau ac ARhCau.

Sylwer: mae angen adrodd ar yr AAS a'r ARhC yn ystod y cyfnod ymgynghori ar gyfer y Strategaeth Leol. Mae angen ymgynghori ar yr AAS, a ddylai ddigwydd ar yr un pryd â'r Strategaeth Leol.

10.1 Asesiad Amgylcheddol Strategol (AAS)

Ffordd o asesu a monitro effeithiau tebygol (cadarnhaol a negyddol) cynlluniau, rhaglenni a strategaethau ar yr amgylchedd yw Asesiad Amgylcheddol Strategol (AAS). Mae'n berthnasol ar lefel y cynllun neu strategaeth (h.y. Strategaeth Leol) sy'n gosod y cyfeiriad ar gyfer prosiectau datblygu yn y dyfodol.

Mae AAS yn ofyniad cyfreithiol i gyd-fynd â Strategaeth Leol. Mae asesiadau o'r fath yn helpu i alluogi gwneud penderfyniadau gwybodus a thryloyw er budd llunwyr cynlluniau a'r gymuned ehangach yng Nghymru.

Datblygwyd yr AAS ochr yn ochr â'r Strategaeth Leol hon ac mae wedi'i chynnwys mewn adroddiad ar wahân.

Mae'r AAS llawn wedi'i chynnwys mewn adroddiad ar wahân sydd ar gael ar wefan Cyngor Ynys Môn yn yr adran Rheoli Perygl Llifogydd Lleol.

10.2 Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (ARhC)

Mae Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (ARhC) yn ystyried y niwed posibl y gallai prosiect neu gynllun ei achosi i rai safleoedd a warchodir yn arbennig. Nod yr ARhC yw osgoi difrod i'r safleoedd hyn.

Oherwydd y gallai'r Strategaeth Leol effeithio ar rwydwaith Natura 2000 o safleoedd gwarchoddedig, - sef Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA), Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) a safleoedd Ramsar - mae angen cynnal ARhC ochr yn ochr â'r AAS cyn gynted â phosibl yn ystod y broses. Gellir dileu safleoedd gwarchoddedig a enwir yma os nad ydynt yn berthnasol i ardal yr Awdurdod Lleol.

Mae'r ARhC llawn wedi'i gynnwys mewn adroddiad ar wahân sydd ar gael ar wefan Cyngor Ynys Môn yn yr adran Rheoli Perygl Llifogydd Lleol.

10.3 Asesiad y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr (CFfD).

Mae'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr (CFfD) yn gosod gofynion cyfreithiol i warchod a gwella'r amgylchedd dŵr (gan gynnwys afonydd, arfordiroedd, aberoedd, llynnoedd, dyfroedd daear a chamlesi).

Mae Cynlluniau Rheoli Basn Afon yn disgrifio sut y bydd y CFFD yn cael ei gyflawni, trwy amlinellu'r camau gweithredu a'r mesurau sydd eu hangen i roi amcanion y CFFD ar waith. Lleolir Ynys Môn o fewn Cynllun Rheoli Basn Afon Gorllewin Cymru. Mae Tabl 7 yn dangos sut mae'r Amcanion yn y Strategaeth Leol hon yn anelu at gwrdd ag Amcanion CRhBA Gorllewin Cymru a'r CFFD.

Tabl 7 – Sut mae Amcanion y Strategaeth Leol yn cwrdd ag Amcanion CRhBA Gorllewin Cymru a'r CFFD

Rhif	Amcan Strategaeth Leol	Sut mae Amcan y Strategaeth Leol yn cwrdd ag Amcanion CRhBA a CFFD
1	Gwella dealltwriaeth o lifogydd lleol (dŵr wyneb, dŵr daear a chyrsgiau dŵr cyffredin) a risgiau arfordirol.	Bydd hyn yn gwella dealltwriaeth o berygl llifogydd yn Ynys Môn, gan ystyried yr effeithiau ar amgylcheddau dyfrol.
2	Gwella cyfathrebu risg.	Bydd hyn yn darparu cyfleoedd i gyfleu effeithiau ar ddiogelu amgylcheddau dyfrol yn ogystal â rheoli perygl llifogydd.
4	Cydweithio ag ARhRau eraill, rhanddeiliaid a'r cyhoedd i leihau perygl llifogydd a pherygl arfordirol.	Bydd hyn yn darparu cyfleoedd i weithio gydag ystod o bartneriaid gan gynnwys trigolion, busnesau a thirfeddianwyr i wella'r amgylchedd naturiol gan gynnwys amgylcheddau dyfrol.
5	Lleihau amlygiad i risg a lleihau effeithiau a chanlyniadau llifogydd ac erydu arfordirol ar unigolion, cymunedau, busnesau a'r amgylchedd.	Bydd hyn yn darparu cyfleoedd i wella amgylcheddau dyfrol wrth leihau perygl llifogydd ac erydu arfordirol.
6	Cymryd agwedd gynaliadwy a chyfannol at reoli perygl llifogydd gan gydbwyso buddion economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol.	Y nod yw archwilio dulliau o reoli perygl llifogydd sy'n cynnwys agweddau amgylcheddol yn ogystal ag agweddau economaidd a chymdeithasol. Darperir cyfleoedd i hyrwyddo Rheoli Llifogydd yn Naturiol (RhLIN), ymagweddau dalgylch cyfan, seilwaith gwyrddlas ac i warchod a gwella amgylchedd naturiol Ynys Môn.
7	Blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r perygl mwyaf ac uchafu cyllid cyfalaf o ffynonellau allanol a mewnol.	Dylai buddsoddiad ganiatáu blaenoriaethu buddion lluosog gan gynnwys amgylcheddau dyfrol gwell yn ogystal â lleihau perygl llifogydd.
8	Sicrhau bod gwybodaeth yn ymwneud â pherygl llifogydd yn cael ei defnyddio i lywio penderfyniadau cynllunio ac i	Dylai penderfyniadau a pholisi cynllunio ystyried gwella amgylcheddau dyfrol yn ogystal â lleihau perygl llifogydd.

Rhif	Amcan Strategaeth Leol	Sut mae Amcan y Strategaeth Leol yn cwrdd ag Amcanion CRhBA a CFfD
	lunio polisiau.	

11. Monitro Cynnydd

Bydd yr ail Strategaeth hon yn parhau i ddarparu'r fframwaith ar gyfer cyflawniad CSYM o'i gyfrifoldebau a'i ddyheadau parthed rheoli perygl llifogydd.

Bydd y Strategaeth/ Cynllun Strategol wedi'i sefydlu am gyfnod o 6 blynedd. Maer Cynlluniau Gweithredu wedi atodi i'r Strategaeth/ Cynllun Strategol ac mae'n "ddogfen fyw". Bydd yn parhau i ddatblygu wrth i wybodaeth, arbenigedd ac adnoddau ddylanwadu ar gyflawni'r Mesurau a'r Camau Gweithredu a amlinellir ynddi. Bydd y Strategaeth / Cynllun Strategol yn cael ei adolygun rheolaidd i fonitro cynnydd ar y gweithredu.

Dylid adolygu'r Strategaeth ar y cyd â'r adolygiad nesaf o'r Strategaeth Genedlaethol a dylid diweddarau'r Cynlluniau Gweithredu yn y Strategaeth hon bob dwy flynedd, gydag adroddiadau interim ar gynnydd yn flynyddol.

Atodiad A   Ein Cynllun Gweithredu Llifogydd

Atodiad B   Cyd-destun Deddfwriaethol

Mae'r wybodaeth a'r dolenni isod yn rhoi'r cyd-destun deddfwriaethol ar gyfer y Strategaeth Leol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd.

Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010

[Flood and Water Management Act 2010 \(legislation.gov.uk\)](http://legislation.gov.uk)

Yn dilyn Cydsyniad Brenhinol ym mis Ebrill 2010, daeth y Mesur Rheoli Llifogydd a Dŵr yn Ddeddf Seneddol. Roedd y Ddeddf yn atgyfnerthu'r angen i reoli llifogydd mewn modd cyfannol a chynaliadwy. Gorfododd nifer o rolau a chyfrifoldebau newydd ar gynghorau megis Ynys Môn, sydd wedi'i ddynodi'n Awdurdod Llifogydd Arweiniol Lleol o dan y DRhLID gan ymestyn eu cyfrifoldebau blaenorol am reoli perygl llifogydd. Dim ond un o'r dyletswyddau a osodir ar CSYM o dan y darn hwn o ddeddfwriaeth yw paratoi'r ail SLRhPLI hwn.

Mae dau sbardun allweddol y tu ôl i'r ddeddfwriaeth newydd. Un yw'r adolygiad o lifogydd haf 2007 gan Syr Michael Pitt, y cyfeirir ato ran amlaf fel Adolygiad Pitt. Y sbardun allweddol arall y tu ôl i'r Ddeddf yw Cyfarwydddeb Llifogydd yr UE a gafodd ei throsi'n gyfraith y DU gan Reoliadau Perygl Llifogydd 2009 (a ddirymwyd o dan Ddeddf Cyfraith a Ddargedwir yr UE). Crynhoir y ddau yn yr adrannau canlynol:

Adolygiad Pitt

Cynhaliodd Syr Michael Pitt adolygiad annibynnol o arferion cenedlaethol Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol ar ôl llifogydd eang a thrychinebus haf 2007, pan effeithiwyd ar dros 55,000 o gartrefi. Roedd y difrod yn fwy na £4 biliwn⁹. Cyhoeddwyd Adolygiad Pitt ym mis Mehefin 2008. Galwodd am newidiadau brys a sylfaenol i'r ffordd yr oedd perygl llifogydd yn cael ei reoli. Yn yr adroddiad roedd 92 o argymhellion ar gyfer y Llywodraeth, Awdurdodau Lleol, Fforymau Lleol Cymru Gydnerth a rhanddeiliaid eraill, a'r cyfan yn seiliedig ar y cysyniad bod Awdurdodau Lleol yn chwarae rhan fawr yn y gwaith o reoli perygl llifogydd lleol, gan mai nhw sy'n cydgysylltu â'r holl awdurdodau perthnasol. Mae llawer o'r argymhellion yn Adolygiad Pitt wedi'u gweithredu drwy'r Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr.

Rheoliadau Perygl Llifogydd 2009

Mae'r rhain wedi'u dirymu o dan Ddeddf Cyfraith a Ddargedwir yr UE.

[The Flood Risk Regulations 2009 \(legislation.gov.uk\)](http://legislation.gov.uk)

Daeth y Rheoliadau Perygl Llifogydd (RhPLI) i rym ym mis Rhagfyr 2009 ac maent yn trosi Cyfarwydddeb Llifogydd yr UE yn gyfraith ar gyfer Cymru a Lloegr. Mae'n ofynnol cael tri prif ddarn o waith ar gyfer Rheoliadau Perygl Llifogydd:

Asesiad Perygl Llifogydd Rhagarweiniol (APLIRh) – Mae hyn yn golygu casglu gwybodaeth am lifogydd yn y gorffennol a'r dyfodol, - o brif afonydd, cronfeydd dŵr, y môr, dŵr wyneb, dŵr daear a chrysiâu dŵr cyffredin – ac yna casglu'r wybodaeth mewn adroddiad APLIRh, lle nodir

---

⁹ The Costs of the summer 2007 floods in England – Asiantaeth yr Amgylchedd (Prosiect: SC070039/R1) Cyhoeddwyd Ionawr 2010.

Ardaloedd Perygl Llifogydd Dangosol. Dylid adolygu'r adroddiad hwn bob 6 blynedd. Nid oes 'Ardaloedd Perygl Llifogydd' Dangosol wedi'u nodi ar Ynys Môn. Gellir dod o hyd i APLIRh Gorllewin Cymru (2018) ar wefan CNC:

[CNC Adroddiad Aseiad Risg Llifogydd Rhagarweiniol Ardal Basn Afon Gorllewin Cymru \(Rhagfyr 2018\)](#)

Mae diweddariad Adendwm 2017 i adroddiad APLIRh ar gyfer Ynys Môn i'w weld ar wefan Cyngor Sir Ynys Môn:

[Adendwm \(2017\) i APLIRh ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn/Addendum \(2017\) to the PFRA for the Isle of Anglesey County Council](#)

Mapiau Perygl Llifogydd – Mae'n ofynnol i unrhyw awdurdodau sy'n nodi Ardal Perygl Llifogydd Dangosol gynhyrchu mapiau perygl llifogydd ar gyfer yr ardaloedd hynny bob chwe blynedd.

Cynlluniau Rheoli Perygl Llifogydd – Y cam olaf yw i awdurdodau sydd ag Ardal Perygl Llifogydd Dangosol gynhyrchu Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd ac adolygu hwn bob 6 blynedd.

Nid yw'r APLIRhau wedi nodi unrhyw 'Ardaloedd Perygl Llifogydd' o fewn Ynys Môn. Mae Ardaloedd Perygl Llifogydd a elwir yn yr APLIRh wedi'u diffinio gan ganllawiau Llywodraeth Cymru fel poblogaeth yr effeithir arni sy'n fwy na 5,000 o bobl mewn perygl. Felly, nid yw'n ofynnol i CSYM o dan y RhPLI gynnal y mapiau peryglon a risg llifogydd a chynlluniau rheoli perygl llifogydd.

Effeithir ar Reoli Perygl Llifogydd gan amrywiaeth o ddeddfwriaethau eraill, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) y canlynol:

- Deddf Draenio Tir 1991
[Land Drainage Act 1991 \(legislation.gov.uk\)](#)
- Deddf Diogelu'r Arfordir 1949
[Coast Protection Act 1949 \(legislation.gov.uk\)](#)
- Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr 2000
[Water Framework Directive \(europa.eu\)](#)
- Deddf yr Amgylchedd (Cymru). 2016
[Environment \(Wales\) Act 2016 \(legislation.gov.uk\)](#)
- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015
- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 – Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru.
- Deddf Cynllunio (Cymru) 2015
[Planning \(Wales\) Act 2015 \(legislation.gov.uk\)](#)
- Y Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004
[Civil Contingencies Act 2004 \(legislation.gov.uk\)](#)
- Y Ddeddf Newid yn yr Hinsawdd 2008

[Climate Change Act 2008 \(legislation.gov.uk\)](http://legislation.gov.uk)

- Y Gyfarwyddeb Asesiad Amgylcheddol Strategol (CAAS). 2001
[Strategic environmental assessment \(europa.eu\)](http://europa.eu)
- Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017
[The Conservation of Habitats and Species Regulations 2017 \(www.legislation.gov.uk\)](http://www.legislation.gov.uk)
- Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981
[Wildlife and Countryside Act 1981 \(legislation.gov.uk\)](http://legislation.gov.uk)
- Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000
[Countryside and Rights of Way Act 2000 \(legislation.gov.uk\)](http://legislation.gov.uk)
- Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006
[Natural Environment and Rural Communities Act 2006 \(legislation.gov.uk\)](http://legislation.gov.uk)
- Deddf Iechyd y Cyhoedd 1936
[Public Health Act 1936 \(legislation.gov.uk\)](http://legislation.gov.uk)
- Deddf Priffyrdd 1980
[Highways Act 1980 \(legislation.gov.uk\)](http://legislation.gov.uk)

Rheoliadau Asesiadau Amgylcheddol o Gynlluniau a Rhaglenni (Cymru) 2004 – gofyniad ar gyfer Asesiad Amgylcheddol Strategol (AAS)

Yn y broses benderfynu wrth ddatblygu'r Strategaeth Leol, mae Asesiad Amgylcheddol Strategol (AAS) yn ddull a ddefnyddir i sicrhau bod materion amgylcheddol yn cael eu hasesu a'u hintegreiddio cyn gynted â phosibl.

Mae'n ofyniad cyfreithiol yn y DU i rai cynlluniau a rhaglenni a bennir gan y Gyfarwyddeb AAS (2001/42/EC) gael Asesiad Amgylcheddol Strategol (AAS). Gweithredir y Gyfarwyddeb AAS yng Nghymru gan Reoliadau Asesiadau Amgylcheddol o Gynlluniau a Rhaglenni (Cymru) 2004.

Gan mai 'cunllun statudol' yw'r Strategaeth Leol, mae angen Asesiad Amgylcheddol Strategol, a fydd yn gwerthuso effeithiau amgylcheddol posibl y Strategaeth Leol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd a'i hamcanion, cyn ei chymeradwyo a'i mabwysiadu'n ffurfiol.

Pwrpas Asesiad Amgylcheddol Strategol yw darparu ar gyfer lefel uchel o warchodaeth i'r amgylchedd, trwy sicrhau bod ystyriaethau amgylcheddol yn cael eu hintegreiddio wrth baratoi'r Strategaeth Leol, a thrwy gyfrannu at hyrwyddo datblygu cynaliadwy a gwarchod yr amgylchedd.

Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 – gofyniad am Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (ARhC)

Yng Nghymru, mae'r Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau (OS 1012, 2017), neu'r Rheoliadau Cynefinoedd fel y'u gelwir yn aml, yn gweithredu Cyfarwyddeb Cynefinoedd

(‘Habitats Directive’) yr UE (Cyfarwyddeb (92/43/EEC) ar Gadwraeth cynefinoedd naturiol a fflora a ffawna gwylt) a rhai elfennau o'r Gyfarwyddeb Adar (2009/147/EC). Mae'r ddeddfwriaeth hon yn darparu'r fframwaith cyfreithiol ar gyfer gwarchod cynefinoedd a rhywogaethau o bwysigrwydd Ewropeaidd yng Nghymru a Lloegr. Mae Rheoliad 9(5) o'r Rheoliadau Cynefinoedd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod cymwys ystyried gofynion y Gyfarwyddeb Cynefinoedd wrth arfer unrhyw un o'i swyddogaethau. Mae Erthygl 6(3) o'r Gyfarwyddeb Cynefinoedd yn diffinio'r gofynion ar gyfer asesu cynlluniau a phrosiectau a allai effeithio ar safleoedd Ewropeaidd.

Mae'n bosibl y bydd mesurau i ddelio â pherygl llifogydd penodol a nodwyd yn ystod gweithredu'r Strategaeth hon hefyd angen Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd ar wahân, yn dibynnu ar y mesur a gynigir.

Atodiad C Swyddogaethau Awdurdodau Rheoli Risg (AAR)

Mae'r adran ganlynol yn nodi swyddogaethau'r AAR ar gyfer rheoli perygl llifogydd yn Ynys Môn. Ceir rhagor o wybodaeth yn Adran 5 y Strategaeth Leol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd.

Swyddogaethau Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC).

Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) sy'n arwain y gwaith o reoli peryglon llifogydd o brif afonydd a'r môr. Fodd bynnag, i gydnabod y cysylltiadau rhwng llifogydd arfordirol ac erydu arfordirol, yn enwedig o ran canlyniadau ac fel un o amcanion y Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr, mae gan CNC gyfrifoldebau gweithredol ynglyn ag erydu arfordirol yn ogystal â chyfrifoldebau gweithredol am llifogydd o afonydd a'r môr. Mae gan CNC hefyd rôl oruchwylio ehangach ar gyfer yr holl waith rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol yng Nghymru. Fel rhan o'i rôl oruchwylio, mae CNC yn arwain ar ddarparu cyngor a chymorth technegol i'r Awdurdodau Rheoli Risg eraill. CNC yw'r pwynt cyswllt sengl ar gyfer ymholiadau a gwybodaeth am berygl llifogydd.

Mae Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 yn gosod nifer o ddyletswyddau statudol ar CNC gan gynnwys:

- Adrodd yn ôl i'r Gweinidog ar berygl llifogydd ac erydu arfordirol yng Nghymru gan gynnwys cymhwyso'r Strategaeth Genedlaethol; a
- Sefydlu Pwyllgorau Rhanbarthol Llifogydd ac Arfordir.

CNC yw'r unig Awdurdod Rheoli Risg sy'n gyfrifol am fonitro ac adrodd ar weithrediad y Strategaeth Genedlaethol. Wrth ymgymryd â'r rôl hon, byddant yn:

- Casglu data ar gynnydd gan Awdurdodau Rheoli Risg gan ddefnyddio llwybrau presennol lle bo modd;
- Adrodd gwybodaeth ffeithiol i Lywodraeth Cymru; ac
- Yn ôl y gofyn, yn darparu cyngor deongliadol i Lywodraeth Cymru.

Mater i Lywodraeth Cymru fydd penderfynu pa gamau, os o gwbl, y dylid eu cymryd os yw'r adroddiadau gan CNC yn awgrymu nad yw'r Strategaeth Genedlaethol yn cael ei rhoi ar waith neu fod y camau sy'n cael eu cymryd yn cynyddu lefelau risg.

Yn ogystal â'u dyletswyddau statudol, mae gan CNC nifer o'r hyn a elwir yn bwerau caniatool. Pwerau yw'r rhain sy'n caniatáu iddynt wneud rhywbeth, ond nad oes rheidrwydd arnynt i'w wneud. Maent yn cynnwys:

- Pwerau i ofyn am wybodaeth;
- Y gallu i godi ardollau ar gyfer gwaith rheoli perygl llifogydd lleol, trwy'r Pwyllgorau Rhanbarthol Llifogydd ac Arfordir;
- Pwerau i ddynodi rhai strwythurau neu nodweddion sy'n effeithio ar berygl llifogydd neu erydu arfordirol;

- Ehangu pwerau i wneud gwaith i gynnwys camau rheoli risg ehangach; a
- Y gallu dan rai amodau i achosi llifogydd neu erydu arfordirol.

Mae'r dyraniad hwn o gyfrifoldebau hefyd yn gyson â rôl CNC ynglyn â Rheoliadau Perygl Llifogydd 2009 (a ddirymwyd o dan Ddeddf a Ddargedwir Cyfraith yr UE), sy'n dyrannu cyfrifoldeb penodol am gynnal asesiadau mewn perthynas â mapio risg llifogydd o brif afonydd, y môr a chronfeydd dŵr. Mae hefyd yn darparu canllawiau ar y materion hyn i Awdurdodau Lleol ar gyfer llifogydd o ffynonellau eraill.

O dan y Rheoliadau, mae CNC hefyd yn cyflawni rôl asesu a chydgyssylltu ar lefel genedlaethol.

Awdurdod Rheoli Perygl Erydu Arfordirol

Fel awdurdod rheoli perygl erydu arfordirol, mae gan CNC y pŵer i amddiffyn tir rhag erydu arfordirol ac i reoli gweithgareddau trydydd parti ar yr arfordir. Mae hyn yn cynnwys adeiladu amddiffynfeydd preifat neu symud deunydd traeth. Ers mis Hydref 2011 mae Awdurdodau Llifogydd Lleol Arweiniol wedi gofyn am gymeradwyaeth CNC i wneud gwaith diogelu'r arfordir.

Cynllunio Argyfwng

Mae CNC yn cyfrannu at ddatblygu cynlluniau llifogydd aml-asiantaeth, sy'n cael eu datblygu gan Fforymau Lleol Cymru Gydnerth i helpu'r sefydliadau sy'n ymwneud ag ymateb i lifogydd i gydweithio'n well. Maent hefyd yn cyfrannu at Fframwaith Ymateb i Lifogydd Cymru sy'n esbonio'r ymateb cyffredinol i lifogydd yng Nghymru.

Maent yn gyfrifol am roi cyngor i awdurdodau cynllunio ar ddatblygu a pherygl llifogydd; darparu rhybuddion llifogydd afonol ac arfordirol; monitro peryglon llifogydd ac erydu arfordirol, a chefnogi ymatebwyr brys pan fydd llifogydd yn digwydd.

Maen nhw'n gweithio gyda'r Swyddfa Dywydd i ddarparu rhagolygon a rhybuddion am lifogydd o afonydd a'r môr yng Nghymru a Lloegr.

Yn ogystal, mae gan CNC ac awdurdodau gweithredu asedau eraill rôl mewn rheolaeth weithredol ragweithiol o'u hasedau a'u systemau i leihau'r risg yn ystod llifogydd.

Prif Afonydd

Mae prif afonydd yn fath statudol o gwrs dŵr. Diffinnir prif afon fel cwrs dŵr a nodir felly ar fap prif afon a ddynodwyd gan DEFRA (O dan Ddeddf Adnoddau Dŵr 1991). Gall gynnwys unrhyw strwythur neu offer ar gyfer rheoli neu reoleiddio llif dŵr yn, i mewn neu allan o brif bibell afon. Mae gan CNC bwerau i wneud gwaith amddiffyn rhag llifogydd sy'n berthnasol i brif afonydd yn unig. Fodd bynnag, perchnogion glannau'r afon sy'n bennaf gyfrifol am gynnal a chadw'r Prif Afonydd.

Gall CNC hefyd gyflwyno cynlluniau amddiffyn rhag llifogydd drwy'r Pwyllgorau Rhanbarthol Llifogydd ac Arfordir. Bydd yn gweithio gydag Awdurdodau Llifogydd Lleol Arweiniol a chymunedau lleol i lunio cynlluniau sy'n ymateb i flaenoriaethau lleol.

Llifogydd Arfordirol

CNC yw'r sefydliad arweiniol sy'n gyfrifol am yr holl waith rheoli perygl llifogydd ac erydu o amgylch arfordir Cymru, gan gynnwys perygl llifogydd llanw uchel. Mae CNC yn arwain y wlad wrth ddatblygu cynllun rheoli'r arfordir sy'n gweithio ar lefel leol, ranbarthol a chenedlaethol, gyda sefydliadau partner, gan gynnwys awdurdodau lleol, yn troi cynlluniau y cytunwyd

arnynt yn rhai ymarferol.

Mae gan CNC hefyd rôl reoleiddiol o ran caniatáu gwaith a wneir gan eraill ar gyrsiau dŵr ac amddiffynfydd môr neu lanw neu gerllaw iddynt, er mwyn sicrhau eu bod yn ystyried y perygl o lifogydd ac nad ydynt yn achosi niwed nac effeithiau amgylcheddol diangen.

Cronfeydd dŵr

Mae CNC yn gorfodi Deddf Cronfeydd Dŵr 1975, sef y ddeddfwriaeth diogelwch ar gyfer cronfeydd dŵr yn y Deyrnas Unedig. Fel yr Awdurdod Gorfodi, mae CNC yn gyfrifol am gronfeydd dŵr sydd â chynhwysedd storio mwy na 10,000m³ (uwchben lefel naturiol y tir o amgylch).

Cyfrifoldeb CNC, fel yr Awdurdod Gorfodi, yw:

- Cadw cofrestr o gronfeydd dŵr, a sicrhau bod y wybodaeth hon ar gael i'r cyhoedd;
- Sicrhau bod cronfeydd dŵr yn cael eu dylunio a'u hadeiladu yn ôl y safonau dylunio cywir;
- Sicrhau bod y perchennog (ymgymerwr) wedi penodi peiriannydd fydd yn archwilio'r gronfa ddŵr o bryd i'w gilydd;
- Sicrhau bod y perchennog yn comisiynu archwiliadau rheolaidd o'r gronfa ddŵr gan beiriannydd archwilio;
- Sicrhau bod y perchennog yn gwneud gwaith hanfodol sy'n ofynnol er 'diogelwch' cyn gynted ag y bo'n ymarferol, a hynny dan oruchwyliaeth peiriannydd sifil cymwys (gan banel peirianwyr archwilio);
- Dylanwadu, rhybuddio, cymell ac yn y pen draw erlyn perchnogion nad ydynt yn cydymffurfio;
- Comisiynu peirianwyr adeiladu, peirianwyr goruchwyllo, peirianwyr archwilio a gwaith hanfodol sy'n ofynnol er 'diogelwch' os bydd diffyg cydymffurfio, ac adennill y gost oddi wrth y perchennog;
- Cynhyrchu adroddiad bob dwy flynedd ar ein gweithgareddau gorfodi a gweithredu i Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig (DEFRA) ac i Lywodraeth Cymru; a
- Gweithredu mewn argyfwng os yw'r perchennog yn methu â chymryd y camau priodol.

Mae CNC wedi cynhyrchu mapiau llifogydd cronfeydd dŵr ar gyfer 2000 o gyfer gronfeydd mawr y maent yn eu rheoleiddio o dan Ddeddf Cronfeydd Dŵr 1975. Mae'r mapiau'n dangos sut y byddai argae'n torri'n effeithio ar unrhyw ddalgylch i lawr yr afon, ac maent wedi'u hanfon at berchnogion cronfeydd dŵr a'r awdurdodau lleol perthnasol.

Rheolwr Ardal Draenio Cors Malltraeth

Yn nodweddiadol, mae ardaloedd draenio i'w cael mewn tir isel lle mae ffiniau'n cael eu pennu gan nodweddion ffisegol yn hytrach na gwleidyddol. Mae ardaloedd draenio mewn perygl o wahanol darddiadau llifogydd. Heb reoli risg llifogydd a lefel dŵr, ni fyddai ardaloedd draenio yn addas i fyw ynddynt, ac ni fyddent yn diogelu ac yn darparu ar gyfer yr amrywiaeth o dir amaethyddol, cyfleustodau a rhwydweithiau trafniadaeth sydd wedi datblygu o fewn eu ffiniau. Prif rôl Cyfoeth Naturiol Cymru o ran ardaloedd draenio yw rheoli lefelau dŵr a lleihau perygl llifogydd trwy reoli a chynnal sianeli draenio, cyrsiau dŵr cyffredin, gorsafoedd pwmpio

a strwythurau rheoli.

Mae gweithgareddau cynnal a chadw arferol yn digwydd yn flynyddol fel arfer, yn amodol ar gyfiawnhad economaidd. Rydym yn dod i gytundeb ar ein rhaglen ar ôl ymgynghori â'n timau pysgodfeydd, hamdden, bioamrywiaeth a chadwraeth a gyda'r Grwpiau Cynghori Ardaloedd Draenio. Mae hyn yn sicrhau bod yr amgylchedd naturiol yn cael ei gynnal a, lle bo modd, ei wella o ganlyniad i'n gwaith cynnal a chadw.

Swyddogaethau Dŵr Cymru Welsh Water

Dŵr Cymru Welsh Water (DCWW) yw'r unig un o'r cwmnïau sy'n gwasanaethu Ynys Môn sy'n darparu cyflenwad dŵr a gwasanaethau dŵr gwastraff. Mae DCWW yn gyfrifol nid yn unig am ddarparu dŵr, ond hefyd am wneud trefniadau priodol ar gyfer draenio dŵr budr, trin gwastraff, carthffosydd dŵr wyneb a charthffosydd cyfun. Nhw sy'n bennaf gyfrifol am lifogydd o systemau dŵr a charthffosiaeth, all gynnwys llifogydd o garthffosydd, pibellau neu brif bibellau dŵr wedi byrstio, neu lifogydd a achosir gan fethiannau yn y system.

Mae Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 yn gosod nifer o ddyletswyddau statudol ar gwmnïau dŵr a charthffosiaeth gan gynnwys:

- Dyletswydd i weithredu'n gyson â'r Strategaeth Genedlaethol;
- Dyletswydd i ystyried cynnwys y Strategaeth Leol berthnasol; a
- Dyletswydd i gydweithredu ag awdurdodau perthnasol eraill wrth arfer eu swyddogaethau rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol.

Yn aml, mae gan gwmnïau dŵr a charthffosiaeth wybodaeth werthfawr allai fod o gymorth mawr i ddeall y peryglon llifogydd a wynebir gan gymunedau ledled Cymru.

Rheoli Perygl Llifogydd

Mae gan gwmnïau dŵr a charthffosiaeth y cyfrifoldebau canlynol o ran rheoli perygl llifogydd:

- Ymateb i ddigwyddiadau llifogydd sy'n ymwneud â'u hasedau;
- Cynhyrchu adroddiadau am y digwyddiadau llifogydd;
- Cynnal cofrestr o eiddo sydd mewn perygl o lifogydd oherwydd gorlwytho hydrologig yn y rhwydwaith carthffosiaeth (cofrestr DG5);
- Ymgymryd â gwelliannau cynhwysedd i liniaru problemau llifogydd carthffosydd ar gofrestr DG5;
- Darparu, cynnal a gweithredu systemau o garthffosydd a gweithfeydd cyhoeddus er mwyn draenio ardal yn effeithiol;
- Gall fod yn destun craffu gan brosesau democrataidd awdurdodau llifogydd lleol arweiniol;
- Bod â dyletswydd i fabwysiadu carthffosydd preifat; a
- Bod yn ymgynghorai statudol â'r CCS pan gynnigir y system ddraenio i gysylltu â'r garthffos gyhoeddus.

Lleihau Llifogydd o Garthffosydd

Mae DCWW yn gyfrifol am lifogydd o'u carthffosydd dŵr budr a dŵr wyneb, ac o brif bibellau dŵr wedi byrstio.

Pan fydd carthion yn dianc o bibell, trwy dwll archwilio, o ddraen neu'n llifo'n ôl i'r toiled, gelwir hyn yn lifogydd carthion. Gall llawer o ffactorau achosi llifogydd carthion: rhwystrau yn y bibell garthffos oherwydd tyfiant gwreiddiau, cwmp neu gamddefnydd, neu oherwydd

fandaliaeth; methiant offer, er enghraifft y pypmiau mewn gorsaf bwmpio ddim yn gweithio oherwydd problemau trydanol neu broblemau eraill; y garthffos wedi'i gorlwytho naill ai oherwydd ei bod yn rhy fach i ymdrin â faint o garthion sydd ynddi (o bosibl oherwydd cynnydd mewn datblygiadau yn yr ardal), a gormod o ddŵr glaw o ffyrdd a chaeau yn llifo i'r garthffos yn ystod stormydd.

Gall yr achos fod gryn bellter i ffwrdd o'r man lle mae'r llifogydd yn digwydd.

Y rhif ffôn ar gyfer anfon gwybodaeth am y mwyafrif o achosion llifogydd i ganolfan alwadau DCWW yw 0800 052 0130. Mae'r llinellau ar agor 24 awr y dydd, 7 diwrnod yr wythnos. Bydd asiant y ganolfan alwadau yn gwirio bod y llifogydd yn ymwneud â'u hasedau. Os na fydd, byddant yn ailgyfeirio'r alwad yn ôl yr angen. Os canfyddir asedau, anfonnir y gwaith i dimau maes. Bydd y cynghorwyr yn dweud wrthyhch pryd y gellir disgwyl i'r tîm maes gyrraedd eich eiddo, a fydd fel arfer o fewn 3 awr. Bydd glanhau cychwynnol yn cael ei wneud, a byddant yn dychwelyd yn ddiweddarach os bydd angen. Rhoddir blaenoriaeth i broblemau llifogydd mewnol ac aml, lle mae ateb cost-fuddiol a chynaliadwy ar gael.

Os oes llifogydd neu dystiolaeth o lifogydd, bydd y manylion yn cael eu cofnodi ar 'Ffurflen DG5' a'u hymchwilio fel y bo'n briodol. Gall hyn arwain at gofnodi ar y Gofrestr DG5. Mae cofrestr DG5 yn gofrestr o eiddo ac ardaloedd sydd wedi dioddef neu'n debygol o ddioddef llifogydd o garthffosydd dŵr budr, dŵr cyfun neu ddŵr wyneb oherwydd gorlwytho'r system garthffosiaeth. Mae buddsoddiad mewn lliniaru carthffosydd yn gorlifo yn perthyn yn agos i gofrestr DG5.

System Carthffosydd a Gwaith Cyhoeddus

Mae dyletswydd rheoli perygl llifogydd hanfodol wedi'i diffinio o dan Adran 94 o Ddeddf y Diwydiant Dŵr 1991, sy'n datgan bod gan Gwmnïau Dŵr a Charthffosiaeth ddyletswydd i ddarparu, cynnal a gweithredu systemau o garthffosydd a gwaith cyhoeddus er mwyn draenio eu hardal yn effeithiol. Mae ganddynt hefyd ddyletswydd o dan yr un Ddeddf sy'n ymwneud ag anheddau at 'ddibenion carthffosiaeth ddomestig'. Yn nhermau dŵr gwastraff cymerir bod hyn yn golygu cynnwys arferol toiledau a dŵr a ddefnyddiwyd at ddibenion ymolchi, golchi a choginio ac ar gyfer tynnu dŵr wyneb oddi ar iardiau a thoeau. Fodd bynnag, nid oes dyletswydd na chyfrifoldeb cyfreithiol yn ymwneud â draenio priffyrdd, draenio tir a chysiau dŵr, ac eithrio y gall Cwmnïau Dŵr a Charthffosiaeth dderbyn draeniad priffyrdd trwy gytundeb ag awdurdod priffyrdd.

Ers cychwyn Adran 16 o Atodlen 3 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010, dim ond ar ôl i'r Strategaeth ddraenio sy'n gysylltiedig â datblygiad newydd gael ei chymeradwyo gan Gorff Cymeradwyo SDCau (y mae DCWW yn ymgynghorai statudol iddo) y caniateir cysylltu â charthffos gyhoeddus. I ddŵr wyneb yn unig y mae hyn yn berthnasol; bydd yr 'hawl i gysylltu' yn dal yn berthnasol i ddŵr budr.

Ymgymwrwr Cronfeydd Dŵr

Mae DCWW yn berchen ar lawer o gronfeydd dŵr yng Nghymru ac felly maent yn gyfrifol am eu cynnal a'u cadw fel ymgymwrwr cronfeydd dŵr. Rhaid i bob ymgymwrwr sydd â chronfa ddŵr dros 10,000 m³ (uwchlaw lefel naturiol y tir o amgylch) gofrestru'r gronfa gyda CNC gan eu bod yn destun rheoliadau, a rhaid i bob ymgymwrwr roi gwybod am unrhyw ddiwyddiadau llifogydd.

UK Highways A55 Cyf

UK Highways A55 Cyf sy'n gyfrifol am gynnal a chadw a gweithrediad yr A55 ar Ynys Môn ar ran Llywodraeth Cymru.

Atodiad D Canlyniadau Ymgynghoriad Cyhoeddus

I'w cynnwys unwaith y bydd yr ymgynghoriad wedi'i gwblhau.

Atodiad E Rhestr Termau a ddefnyddir yn y Strategaeth Leol hon

Term	Diffiniad
Achos Busnes Amlinellol (ABA)/ <i>Outline Business Case (OBC)</i>	Yr ail gam yn natblygiad achos busnes ar gyfer prosiect, sy'n nodi'r opsiwn a ffefrir yn seiliedig ar werth cyhoeddus gorau am arian ac yn amlinellu'r trefniant ar gyfer cyflawni llwyddiannus.
Achos Busnes Amlinellol Strategol (ABAS)/ <i>Strategic Outline Business Case (SOC)</i>	Y cam cyntaf yn natblygiad achos busnes ar gyfer prosiect, sy'n cyflwyno'r achos strategol dros newid ac yn gwerthuso'r opsiynau sydd ar gael.
Achos Busnes Llawn (ABLI)/ <i>Full Business Case (FBC)</i>	Achos busnes a gwblhawyd a'r trydydd cam yn natblygiad achos busnes ar gyfer prosiect sylweddol. Mae'n nodi'r opsiwn mwyaf manteisiol yn economaidd yn dilyn caffael, yn cadarnhau fforddiadwyedd ac yn rhoi'r trefniadau manwl ar waith ar gyfer cyflawni llwyddiannus.
Achos Cyfiawnhad Busnes (ACB) / <i>Business Justification Case (BJC)</i>	Achos Busnes 'ysgafnach', un cam, y bwriedir ei ddefnyddio i arfarnu prosiectau RhPLIEA (FCERM) llai, symlach a llai cynhennus.
Adferiad	Y broses o ailadeiladu, adfer ac adsefydlu'r gymuned yn dilyn argyfwng.
Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig (DEFRA)	Adran weinidogol o Lywodraeth y Deyrnas Unedig. Mae rhai o swyddogaethau DEFRA wedi'u datganoli i Lywodraeth Cymru.
Amddiffynfeydd	Strwythur a ddefnyddir i leihau'r tebygolrwydd y bydd llifogydd neu erydu arfordirol yn effeithio ar ardal benodol.
Asesiad Amgylcheddol Strategol (AAS)/ <i>Strategic Environmental Assessment (SEA)</i>	System o ymgorffori ystyriaethau amgylcheddol mewn polisïau, cynlluniau, rhaglenni a strategaethau.
Asesiad Rhagarweiniol o Berygl Llifogydd (ARhPLI)/ <i>Preliminary Flood Risk Assessment (PFRA)</i>	Asesiad lefel uchel o berygl llifogydd lleol, fel sy'n ofynnol gan Reoliadau Perygl Llifogydd 2009
Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (ARhC)/ <i>Habitat Regulations</i>	Mae'n ystyried y niwed posibl y gallai prosiect neu gynllun ei achosi i safleoedd a warchodir yn arbennig, gyda'r nod o sicrhau osgoi difrod i'r safleoedd hyn.

Term	Diffiniad
<i>Assessment (HRA)</i>	
Asesiad Risg	Proses strwythuredig ac archwiliadwy o nodi digwyddiadau arwyddocaol posibl, asesu eu tebygolrwydd a'u heffeithiau ac yna eu cyfuno i ddarparu asesiad cyffredinol o risg i lywio penderfyniadau a chymau gweithredu pellach.
Asesiad Risg Llifogydd Cymru (ARLIC)/ <i>Flood Risk Assessment Wales (FRAW)</i>	Asesiad cenedlaethol o risg o bob ffynhonnell o lifogydd ar gyfer y cyhoedd a gweithwyr proffesiynol
Asesiad Strategol o Ganlyniadau Llifogydd (ASCLI)/ <i>Strategic Flood Consequences Assessment (SFCA)</i>	Asesiad eang o berygl llifogydd a gynhelir gan Awdurdod Lleol sy'n darparu tystiolaeth i lywio polisiau a phrosesau dewis safleoedd ar gyfer pob cynllun datblygu strategol a lleol.
Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol (ALILIA)/ <i>Lead Local Flood Authority (LLFA)</i>	Cyngor Sir neu Gyngor Bwrdeistref Sirol ardal (Awdurdod Lleol).
Awdurdod Rheoli Risg (ARhR)/ <i>Risk Management Authority (RMA)</i>	Diffinnir awdurdod rheoli risg Cymreig yn Adran 6 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 fel CNC, Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol, cyngor dosbarth ar gyfer ardal lle nad oes awdurdod unedol, Bwrdd Draenio Mewnol ar gyfer ardal ddraenio fewnol sydd yn gyfan gwbl neu'n bennaf yng Nghymru, a chwmni dŵr sy'n arfer swyddogaethau mewn perthynas ag ardal yng Nghymru.
Awdurdodau Rheoli Risg Cymru	Awdurdodau Rheoli Risg fel y'u diffinnir yn Adran 27 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010.
Bil	Cynnig am gyfraith newydd neu gynnig i newid cyfraith bresennol a gyflwynir i'w drafod gerbron y Senedd.
Bioamrywiaeth	Amrywiaeth fiolegol, sef yr holl bethau byw mewn ardal benodol, gan gynnwys planhigion, anifeiliaid, bacteria a ffyngau.
Canllawiau Achos Busnes RhPLIEA / <i>FCERM Business Case Guidance</i>	Canllawiau Llywodraeth Cymru ar baratoi achos busnes ar gyfer cyllid cyfalaf RhPLIEA, a gyhoeddwyd i Awdurdodau Lleol a CNC, ac a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru
Carthffos	Cwndid artiffisial, fel arfer o dan y ddaear, ar gyfer cludo carthion (carthffos fudr) neu ddŵr glaw (storm neu garthffos dŵr wyneb) neu'r ddau (carthffos gyfun).
Cofrestr Asedau	Cofrestr o strwythurau neu nodweddion yr ystyrir eu bod yn effeithio ar berygl llifogydd.
Cofrestr Cymunedau	Mae CCmP yn darparu dull gwrthrychol o nodi risg a blaenoriaethu

Term	Diffiniad
Mewn Perygl (CCmP) <i>Communities at Risk Register (CaRR)</i>	gweithgareddau rheoli perygl llifogydd ar lefel gymunedol Cymru gyfan.
Corff Cymeradwyo SDCau (CCS)/ <i>SuDS Approval Body (SAB)</i>	Swyddogaeth statudol o dan Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr i'r Awdurdod Lleol ei chyflawni er mwyn sicrhau bod cynigion draenio ar gyfer pob datblygiad newydd o fwy nag un annedd dros 100m ² o arwynebedd adeiladu yn addas i'r diben, ac wedi'i ddylunio a'i adeiladu yn unol â'r Safonau Cenedlaethol ar gyfer Draenio Cynaliadwy a gyhoeddwyd gan Weinidogion Cymru.
Cronfa Ddŵr	Llyn artiffisial lle mae dŵr yn cael ei gasglu a'i storio nes bod ei angen. Gellir defnyddio cronfeydd dŵr ar gyfer dyfrhau, hamdden, darparu dŵr ar gyfer anghenion trefol, pŵer trydan dŵr neu reoli llif dŵr.
Cwlfer	Strwythur gorchuddiedig o dan ffordd, arglawdd ac ati, i gyfeirio llif y dŵr.
Cwmni Dŵr	Cwmni sydd wedi'i benodi o dan Bennod 1 o Ran 2 o Ddeddf y Diwydiant Dŵr 1991 neu drwydded o dan Bennod 1A o Ran 2 o'r Ddeddf honno.
Cwrs dŵr	Sianel naturiol neu fel arall y mae dŵr yn llifo ar ei hyd.
Cwrs Dŵr Cyffredin	Pob cwrs dŵr nad ydynt wedi'u dynodi'n Brif Afon, ac sy'n gyfrifoldeb tirlfeddianwyr glannau'r afon.
Cydsyniad Brenhinol	Dull y mae'r brenin neu frenhines cyfansoddiadol yn ei ddefnyddio i gymeradwyo deddf seneddol yn ffurfiol.
Cydsynio	Proses o gael caniatâd i ychwanegu neu newid strwythurau o fewn neu gerllaw cwrs dŵr neu strwythur amddiffyn rhag llifogydd.
Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr (CFFD)/ <i>Water Framework Directive (WFD)</i>	Mae'r CFFD yn gosod gofynion cyfreithiol i warchod a gwella'r amgylchedd dŵr (gan gynnwys afonydd, arfordiroedd, aberoedd, llynnoedd, dyfroedd daear a chamlesi).
Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC)/ <i>Natural Resources Wales (NRW)</i>	Y Corff mwyaf a noddir gan Lywodraeth Cymru. Ei ddiben craidd yw rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy yng Nghymru.
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) / <i>Welsh Local Government Association (WLGA)</i>	Yn cynrychioli buddiannau Awdurdodau Lleol yng Nghymru. Mae'r tri awdurdod tân ac achub, pedwar awdurdod heddlu a thri awdurdod parc cenedlaethol yn aelodau cyswllt.

Term	Diffiniad
Cynllun Datblygu Lleol (CDLI)/ <i>Local Development Plan (LDP)</i>	Yn nodi gweledigaeth pob awdurdod cynllunio lleol ar gyfer datblygu a defnydd tir yn y dyfodol mewn ardal, gan gwmpasu pynciau fel tai, cyflogaeth, a chyfyngiadau ar ddatblygu.
Cynllun Rheoli Basn Afon (CRhBA)/ <i>River Basin Management Plan (RBMP)</i>	O dan y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, mae angen cynllun rheoli ar gyfer pob Ardal Basn Afon. Mae'r CRhBA yn disgrifio sut mae dyfroedd yn cael eu rheoli.
Cynllun Rheoli Traethlin (CRhT)/ <i>Shoreline Management Plan (SMP)</i>	Asesiad ar raddfa fawr o'r risgiau sy'n gysylltiedig â phrosesau arfordirol. Mae'r CRhT yn helpu i leihau'r risgiau hyn i bobl a'r amgylcheddau datblygedig, hanesyddol a naturiol.
Dalgylch	Ardal sy'n gwasanaethu afon â dŵr glaw; hynny yw, mae pob rhan o dir lle mae'r glawiad yn draenio i un cwrs dŵr yn yr un dalgylch.
Deddf	Bil a gymeradwywyd gan Dŷ'r Cyffredin a Thŷ'r Arglwyddi ac y cytunwyd arno'n ffurfiol gan y frenhines sy'n teyrnasu (a elwir yn Gydsyniad Brenhinol).
Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010	Deddf Seneddol sy'n diweddarau a diwygio deddfwriaeth i fynd i'r afael â bygythiad llifogydd a phrinder dŵr
Dŵr Cymru Welsh Water (DCWW)	Cwmni dielw sy'n cyflenwi gwasanaethau dŵr, carthffosiaeth ac elifion masnach yng Nghymru.
Dŵr daear	Dŵr a ddelir o dan y ddaear yn y pridd neu mewn mandyllau a holltau mewn craig.
Dŵr Ffo Arwyneb	Mae hyn yn digwydd pan fydd cyfradd y glawiad yn uwch na'r gyfradd y gall dŵr ymdreiddio i'r ddaear neu'r pridd ac yn llifo dros y tir.
Dyddodiad	Y broses lle mae gwaddod yn cael ei osod ar wely'r môr, y draethlin, gwely'r afon neu'r gorlifdir.
Erydu Arfordirol	Treulio'r arfordir, fel arfer gan y gwynt a/neu effaith y tonnau.
Fforwm Gwydnwch Gogledd Cymru (FFGGC)/ <i>North Wales Resilience Forum (NWRf)</i>	Yn cynnwys rheolwyr lefel strategol o bob un o'r ymatebwyr Categori 1 (Awdurdodau Lleol, Gwasanaethau Brys, a Byrddau Iechyd Lleol) i sicrhau bod lefel briodol o barodrwydd i alluogi ymateb amlasiantaethol effeithiol i argyfwng.
Fforwm Lleol Cymru Gydnerth	Grŵp sy'n ofynnol o dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004 sy'n gyfrifol am gydlynu cynllunio at argyfwng mewn ardaloedd lleol.

Term	Diffiniad
(FFLICG)/Local Resilience Forum (LRF)	
Fforwm Llifogydd Cenedlaethol	Elusen i helpu, cefnogi a chynrychioli pobl sydd mewn perygl o lifogydd.
Flood Risk Management	Y gweithgaredd o ddeall tebygolrwydd a chanlyniadau llifogydd a cheisio addasu'r ffactorau hyn i leihau perygl llifogydd i bobl, eiddo a'r amgylchedd. Dylai hyn ystyried gofynion rheoli lefel dŵr ac amgylcheddol eraill, yn ogystal â chyfleoedd a chyfyngiadau
Gwasgfa Arfordirol	Lle caiff yr arfordir ei warchod gan strwythurau peirianyddol, mae'r codiad yn lefel y môr yn golygu bod y proffil rhynglanwol, a elwir yn wasgfa arfordirol, yn mynd yn fwy serth.
Gwydnwch	Gallu cymuned, gwasanaethau, ardal neu seilwaith i osgoi llifogydd, colli erydiad neu wrthsefyll canlyniadau llifogydd neu erydu.
Isadeiledd Gwyrdd	Yn defnyddio priodweddau naturiol llystyfiant brodorol i ddarparu atebion rheoli perygl llifogydd. Mae mesurau gwyrdd yn cynnwys defnydd unigryw o ddeunyddiau naturiol i reoli risg.
Llifogydd	Unrhyw achos lle mae tir nad yw fel arfer wedi'i orchuddio â dŵr yn cael ei orchuddio â dŵr.
Llifogydd Arfordirol	Yn digwydd pan na all amddiffynfeydd arfordirol gynnwys y llanw uchel arferol a ragfynegir: gall achosi llifogydd, o bosibl pan fydd llanw uchel yn cyfuno ag ymchwydd storm (wedi'i greu gan wyntoedd cryfion neu bwysau atmosfferig isel iawn).
Llifogydd Dŵr Daear	Yn digwydd pan fydd lefelau dŵr yn y ddaear yn codi uwchlaw'r wyneb naturiol. Mae ardaloedd isel o dan haenau athraidd yn debygol iawn o gael eu heffeithio.
Llifogydd Dŵr Wyneb	Yn y cyd-destun trefol, fel arfer mae'n golygu bod cyfraddau dŵr ffo wyneb yn uwch na gallu systemau draenio i'w symud. Yn y cyd-destun gwledig, dyma lle mae dŵr ffo wyneb yn gorlifo dros rywbeth neu rywun.
Llifogydd o afonydd	Digwydd pan fydd lefelau dŵr mewn sianel yn gorlethu cynhwysedd y sianel.
Llifogydd o'r Afonydd	Llifogydd o afonydd gan gynnwys cyrsiau dŵr cyffredin a phrif afonydd.
Manteision ehangach	Mae buddion ehangach yn helpu i gyflawni amcanion Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol gan ddarparu enillion ychwanegol. Yng nghyd-destun y Strategaeth hon, byddai'r enillion neu'r buddion hynny yn deillio o reoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol. Mae hyn yn golygu, ar wahân i leihau'r perygl o lifogydd neu erydu arfordirol i gymuned, y gallai cynllun sicrhau manteision eraill

Term	Diffiniad
	megis hamdden, twristiaeth a/neu fioamrywiaeth.
NCT 14: Cynllunio Arfordirol/ <i>TAN 14: Coastal Planning</i>	Mae Nodyn Cyngor Technegol 14 yn cefnogi Polisi Cynllunio Cymru ac yn ymdrin â phob agwedd ar gynllunio ar gyfer datblygiad newydd a'r parth arfordirol.
NCT 15: Datblygu a Pheryl Llifogydd/ <i>TAN 15: Development & Flood Risk</i>	Mae Nodyn Cyngor Technegol 15 yn cefnogi Polisi Cynllunio Cymru ac yn ei gwneud yn glir sut y dylai awdurdodau lleol wneud penderfyniadau am wahanol fathau o ddatblygiadau ar orlifdiroedd, gan ddarparu profion clir ar gyfer cyfiawnhad a derbynioldeb canlyniadau llifogydd, a galluogi ystyried risgiau dros oes y datblygiad newydd.
Newid Hinsawdd	Y newid yn amodau cyfartalog yr atmosffer ger wyneb y Ddaear dros gyfnod hir o amser.
Perygl Erydu Arfordirol	Yn mesur arwyddocâd erydiad arfordirol posibl o ran tebygolrwydd ac effaith.
Perygl Llifogydd	Wedi'i ddiffinio fel cynnyrch dyfnder a chyflymder llifddyfroedd.
Perygl Llifogydd Lleol	Wedi'i ddiffinio yn Neddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 fel perygl sy'n cynnwys o ddŵr ffo, dŵr daear a chysiau dŵr cyffredin.
Polisi Cynllunio Cymru (PCC)/ <i>Planning Policy Wales (PPW)</i>	Yn nodi polisiau cynllunio defnydd tir Llywodraeth Cymru ac fe'i hategir gan gyfres o Nodiadau Cyngor Technegol (NCTau).
Prif afon	Cwrs dŵr a ddangosir fel y cyfryw ar y Map Prif Afonydd. Mae gan CNC gyfrifoldebau a phwerau drosto.
Rheoli Llifogydd yn Naturiol (RhLIN)/ <i>Natural Flood Management (NFM)</i>	Ystod o ymyriadau i adfer neu ddynwared swyddogaethau naturiol afonydd a'u dalgylchoedd. Ei nod yw storio dŵr ac arafu llif y dŵr, gan leihau perygl llifogydd i lawr yr afon.
Rheoli Perygl Erydu Arfordirol	Unrhyw beth a wneir at ddiben dadansoddi, asesu a lleihau'r risg o draul ar yr arfordir.
Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol (RhPLIEA) <i>Flood & Coastal Erosion Risk Management (FCERM)</i>	Rheoli pob agwedd ar berygl llifogydd ac erydu arfordirol trwy ddeall risg (tebygolrwydd a chanlyniad) a cheisio addasu'r ffactorau hyn i leihau ei effeithiau
Rheoli Risg	Unrhyw beth a wneir at ddiben dadansoddi, asesu a lleihau risg.
Rheoliadau Perygl	<i>Mae'r rhain wedi'u dirymu o dan Ddeddf a Ddargedwir Cyfraith yr</i>

Term	Diffiniad
Llifogydd 2009	<i>UE.</i> Rheoliadau sy'n trosi Cyfarwyddeb Llifogydd y CE (Cyfarwyddeb 2007/60/EC ar asesu a rheoli peryglon llifogydd) yn gyfraith ddomestig a rhoi ei darpariaethau ar waith.
Rhybuddion Llifogydd	Gwasanaeth CNC rhad ac am ddim sy'n darparu rhybuddion llifogydd yn uniongyrchol i chi trwy alwad ffôn, neges destun neu e-bost. Mae angen cofrestru ar gyfer y gwasanaeth hwn.
Risg	Yn mesur arwyddocâd digwyddiad posibl o ran tebygolrwydd ac effaith. Yng nghyd-destun Deddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004, mae'r digwyddiadau dan sylw yn argyfyngau.
Risg Llifogydd	Cynnyrch y tebygolrwydd y bydd llifogydd yn digwydd a'r canlyniadau pan fyddent yn digwydd.
Seilwaith Cenedlaethol Hanfodol	Seilwaith sy'n cyflenwi gwasanaethau hanfodol, e.e. dŵr, ynni, cyfathrebu, trafnidiaeth ac ati.
Sero Net	Pan nad yw swm y nwyon tŷ gwydr (e.e. carbon deuocsid) sy'n cael ei ychwanegu at yr atmosffer yn fwy na'r hyn sy'n cael ei dynnu.
Strategaeth Leol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd (SLRhPLI)/ <i>Local Flood Risk Management Strategy (LFRMS)</i>	Yn ofynnol mewn perthynas â Chymru gan Adran 10 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 Lleol; Bydd Strategaethau Perygl Llifogydd yn cael eu paratoi gan Awdurdodau Llifogydd Lleol Arweiniol a rhaid iddynt nodi sut y byddant yn rheoli peryglon llifogydd lleol yn eu hardaloedd.
Systemau Draenio Cynaliadwy (SDCau)/ <i>Sustainable Drainage Systems (SuDS)</i>	Dull o reoli dŵr wyneb sy'n helpu i ddelio â gormodedd o ddŵr trwy ddynewared prosesau a phatrymau draenio naturiol.

Atodiad F Allbynnau CRhPLI

Derbynyddion Mewn Perygl - Perygl Llifogydd o'r Môr

Derbynydd Risg	Risg Uchel (siawns o lifogydd yn fwy nag 1 mewn 30 bob blwyddyn)	Risg Canolig (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 30 ac 1 mewn 200 bob blwyddyn)	Risg Isel (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 200 ac 1 mewn 1000 bob blwyddyn)
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnol (dyfnder >0.2m)	768	368	522
Eiddo dibreswyl (n)	68	23	26
Gwasanaethau Hanfodol (n)	16	8	0
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	6.1	2.5	2.2
Ffyrdd llai (km)	37.1	6.2	5.5
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	1.0	1.2	1.5
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	2362.8	131.4	121.9
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) (ha)	1326.6	30.9	18.5
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	2372.6	3.6	4.0
Safleoedd Ramsar (ha)	0	0	0
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	3556.7	67.3	36.7
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	5.3	0.5	0.6
Henebion Cofrestredig (SAM) (ha)	43.9	0.8	0.6

Derbynyddion mewn Perygl - Perygl Llifogydd o Afonydd

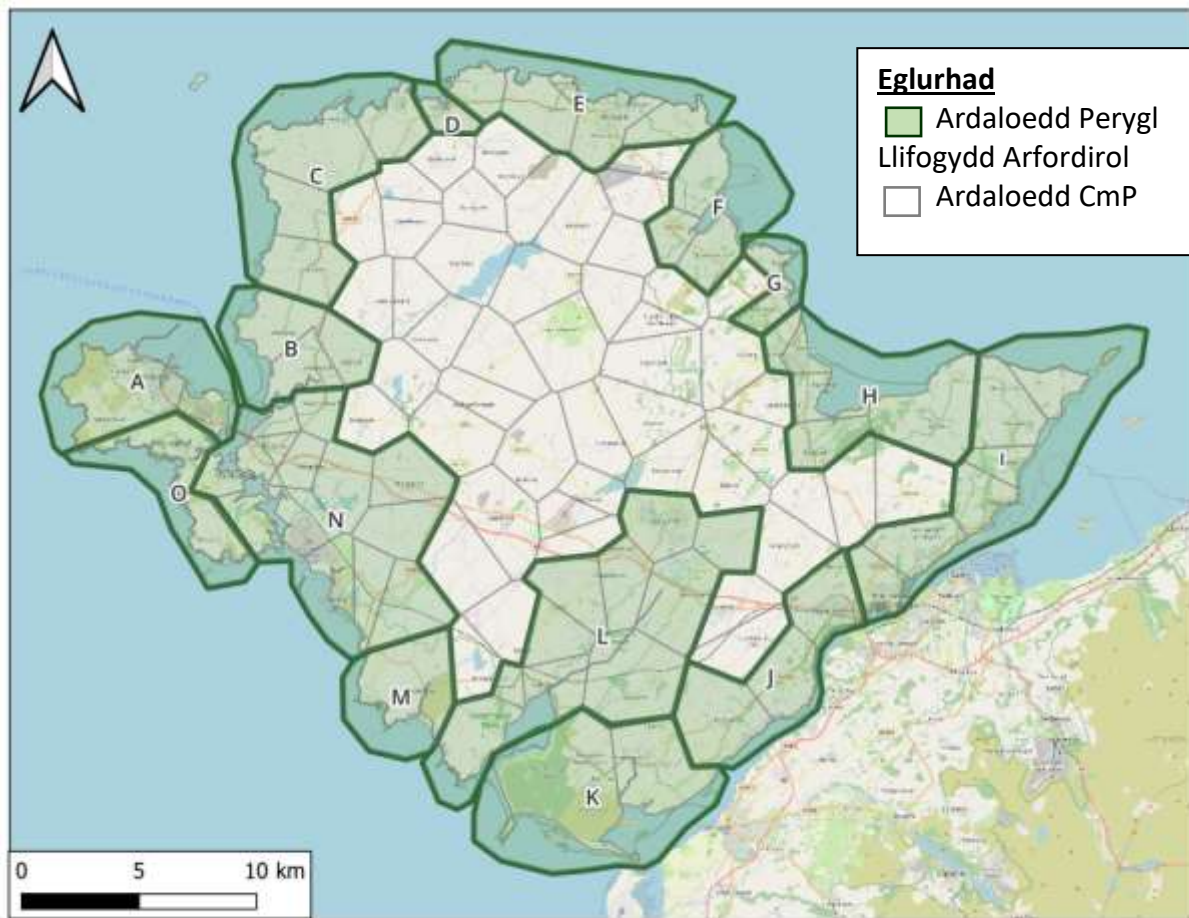
Derbynydd Risg	Risg Uchel (siawns o lifogydd yn fwy nag 1 mewn 30 bob blwyddyn)	Risg Canolig (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 30 ac 1 mewn 100 bob blwyddyn)	Risg Isel (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 100 ac 1 mewn 1000 bob blwyddyn)
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnol (dyfnder >0.2m)	323	63	190
Eiddo dibreswyl (n)	17	12	43
Gwasanaethau Hanfodol (n)	5	3	10
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	1.7	1.5	3.3
Ffyrdd llai (km)	7.4	4.1	11.4
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	1.2	1.0	0.9
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	1311.8	352.9	659.1
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) (ha)	75.8	10.5	25.9
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	28.9	3.0	8.9
Safleoedd Ramsar (ha)	8.1	2.6	3.4
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	599.8	279.8	509.2
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	0.6	0.1	0.3
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	7.4	1.3	1.9

Derbynyddion mewn Perygl - Perygl Llifogydd o Ddŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bychain

Derbynydd Risg	Risg Uchel (siawns o lifogydd yn fwy nag 1 mewn 30 bob blwyddyn)	Risg Canolig (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 30 ac 1 mewn 100 bob blwyddyn)	Risg Isel (siawns o lifogydd rhwng 1 mewn 100 ac 1 mewn 1000 bob blwyddyn)
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnol (dyfnlder >0.2m)	147	23	129
Eiddo dibreswyl (n)	32	51	128
Gwasanaethau Hanfodol (n)	14	15	28
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	4.7	2.8	7.6
Ffyrdd llai (km)	16.4	12.0	41.9
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	3.7	1.7	5.4
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	1199.8	691.1	1464.3
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) (ha)	27.6	25.4	72.7
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	18.6	16.9	57.8
Safleoedd Ramsar (ha)	10.6	10.2	23.2
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	119.3	127.9	238.1
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	5.4	2.1	5.5
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	2.3	1.0	2.2

Perygl Llifogydd o'r Môr

CONTAINS OS DATA © CROWN COPYRIGHT (2023)
COMMUNITIES AT RISK REGISTER (CaRR) AREA OUTLINES FROM DATAMAPWALES (2023)

Ardaloedd Perygl Llifogydd Arfordirol ar Ynys Môn

Ardaloedd Perygl Llifogydd Arfordirol ar Ynys Môn

Ardal Perygl Llifogydd	Cymunedau (CmP)	Arwynebedd (Ha)
A	Caergybi Penrhos	1711
B	Llanfwrog Llanfachraeth Llanfigael	1726
C	Rhydwyn Llanfair-yng-Nghornwy Llanfaethlu Tregele	3336
D	Cemaes	291
E	Llanbadrig Burwen Porthllechog Amlwch Pengorffwysfa	2459
F	City Dulas Dulas Brynrefail	1516
G	Marian-glas Moelfre	499
H	Tynygongl Pentraeth Benllech Traeth Coch Llanddona	2660
I	Porthaethwy Llandegfan Biwmares Llanfaes Penmon Llangoed	3300
J	Brynsiencyn Llanedwen Llanfair Pwllgwyngyll	2777
K	Niwbwrch Dwyran	3240
L	Bodorgan Hermon Trefdraeth Malltraeth Cerrigceinwen Llangaffo Llangristiolus	7242

Ardal Perygl Llifogydd	Cymunedau (CmP)	Arwynebedd (Ha)
	Llangefni Pentre Berw Ceint	
M	Aberffraw	1270
N	Rhosneigr Parc Newlands Dyffryn Llanfair-yn-Neubwll Caergeiliog Llanynghenedl Llanfihangel yn Nhowyn Llanfaelog Capel Gwyn Bryn Du Bryngwran Pont Rhyd y Bont Bodior	6355
O	Trearddur Rhoscolyn	1124

Derbynyddion Risg sydd mewn Perygl o Lifogydd o'r Môr yn ystod Digwyddiad Risg Uchel (Ardaloedd Perygl Llifogydd Arfordirol)

	Ardal Perygl Llifogydd Arfordirol														
Derbynydd Risg	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnol (dyfnder >0.2m)	125	5	0	8	1	2	4	35	159	11	44	58	6	210	100
Eiddo dibreswyl (n)	0	0	0	0	0	0	0	0	17	2	5	6	0	35	3
Gwasanaethau Hanfodol (n)	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	5	2	0	3	2
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	0.1	0.01	0	0	0	0.001	0.02	0	1.6	0.02	0.8	1.4	0.02	2.2	0
Ffyrdd llai (km)	0.8	0.8	0.8	0.01	0.04	0.3	0	2.6	2.3	0.6	0.4	12.6	0.6	7.9	2.9
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	0.02	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.7	0	0.3	0
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	17.5	123.3	24.5	1.1	0.7	38.3	3.8	143.9	33.2	21.6	293.2	1204.3	9.9	385.8	57.6
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) (ha)	17.6	0.9	39.8	0.4	1.8	0.2	0.4	13.2	88.1	3.0	897.4	201.4	37.4	0	7.8
Ardaloedd Gwarchodaeth	128.3	210.5	145.0	13.8	39.3	154.9	40.6	525.0	29.1	0	260.1	203.9	67.7	483.8	65.5

	Ardal Perygl Llifogydd Arfordirol														
Derbynnydd Risg	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
Arbennig (AGA) (ha)															
Safleoedd Ramsar (ha)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	75.6	195.7	45.1	0.3	3.9	28.6	3.5	25.4	186.4	3.0	905.7	1550.1	46.5	403.8	50.4
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	0	0	0.003	0	0	0	0	0	0.03	2.9	0	2.4	0	0	0
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	0.2	0.02	0	0	0.7	0.4	1.2	2.5	14.4	0.9	0	1.8	0.02	7.7	0.2

Derbynyddion Risg mewn Perygl o Lifogydd o'r Môr yn ystod Digwyddiad Risg Ganolig (Ardaloedd Perygl Llifogydd Arfordirol)

	Ardal Perygl Llifogydd Arfordirol														
Derbynydd Risg	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnol (dyfnder >0.2m)	107	0	0	3	0	0	1	6	17	0	20	2	3	167	42
Eiddo dibreswyl (n)	7	0	0	0	0	0	0	0	12	1	0	0	0	2	1
Gwasanaethau Hanfodol (n)	2	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	1	0
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	0.8	0.002	0	0	0	0	0.02	0	0.3	0.001	0.3	0.6	0.002	0.5	0
Ffyrdd llai (km)	1.4	0.3	0.1	0	0.01	0.03	0.004	0.5	0.8	0.04	0.7	0.3	0.1	1.0	0.7
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	0.4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.5	0	0.4	0
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	1.6	15.5	2.8	0.04	0.02	1.8	0.2	6.7	3.4	2.5	21.1	21.5	2.3	44.8	6.7
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) (ha)	0.4	0	0.7	0	0.001	0	0	0.1	0.03	0.01	17.6	0.4	11.4	0	0.2

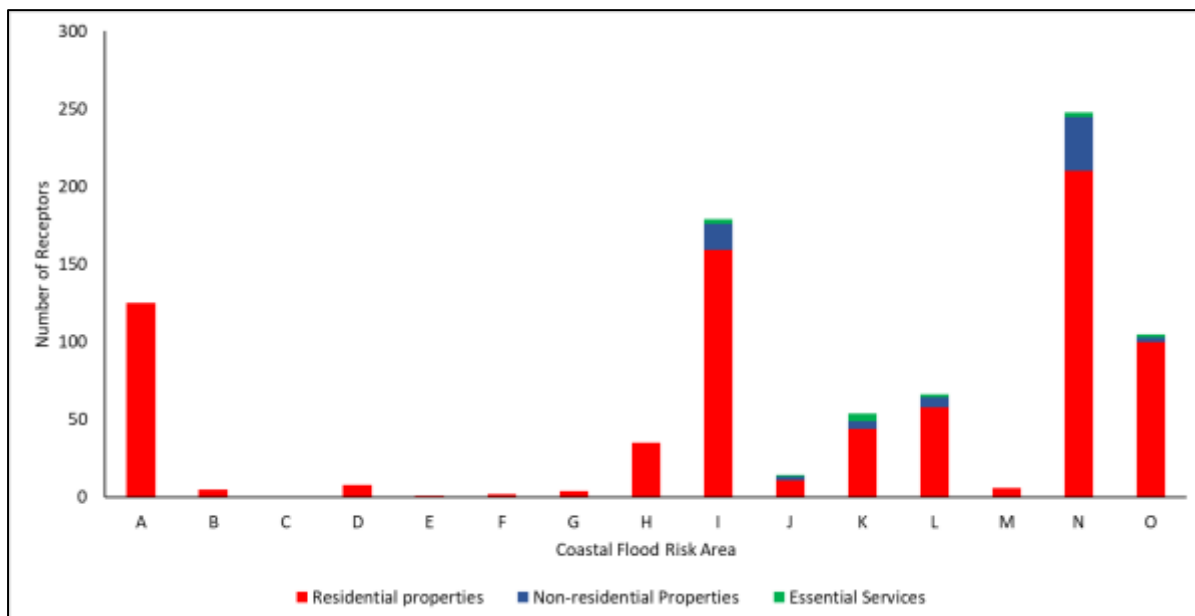
	Ardal Perygl Llifogydd Arfordirol														
Derbynnnydd Risg	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	0.5	0.005	0.9	0.01	0.1	0.02	0.01	0.03	0.1	0	0	0.1	0.2	0.5	1.0
Safleoedd Ramsar (ha)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	0.8	0.6	0.9	0.01	0.1	0.5	0.01	0.2	1.0	0.01	18.1	14.6	1.4	27.4	1.6
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	0	0	0.01	0	0	0	0	0	0.01	0.4	0	0.1	0	0	0
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	0.02	0.002	0	0	0.03	0.002	0.003	0	0.3	0	0	0.1	0	0.4	0.01

Derbynyddion Risg mewn Perygl o Lifogydd o'r Môr yn ystod Digwyddiad Risg Isel (Ardaloedd Perygl Llifogydd Arfordirol)

	Ardal Perygl Llifogydd Arfordirol														
Derbynydd Risg	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnol (dyfnder >0.2m)	125	1	0	4	0	0	2	11	54	1	27	58	5	187	47
Eiddo dibreswyl (n)	3	0	0	0	0	0	0	0	18	1	0	0	0	0	4
Gwasanaethau Hanfodol (n)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	0.6	0	0	0	0	0	0.01	0	0.1	0	0.2	0.9	0	0.4	0
Ffyrdd llai (km)	1.3	0.6	0.1	0	0.01	0.02	0.01	0.4	0.7	0.1	0.8	0.2	0.2	0.7	0.4
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	0.1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.0	0	0.4	0
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	1.6	25.2	2.1	0.03	0.01	1.6	0.1	4.9	3.5	2.0	21.1	14.4	2.0	37.1	6.0
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) (ha)	0.3	0	0.5	0	0.0001	0	0	0.04	0.02	0.004	16.0	0.3	1.2	0	0.2

	Ardal Perygl Llifogydd Arfordirol														
Derbynnnydd Risg	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	0.4	0.002	0.6	0.01	0.1	0.01	0.01	0.02	0.1	0	0	0.1	0.1	0.4	2.1
Safleoedd Ramsar (ha)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	0.8	0.6	0.6	0.004	0.1	0.3	0.01	0.1	1.7	0.01	16.2	7.6	1.4	4.7	2.3
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	0	0	0.004	0	0	0	0	0	0.01	0.4	0	0.1	0	0	0
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	0.02	0.0004	0	0	0.03	0.001	0.004	0	0.05	0	0	0.1	0.0001	0.4	0.01

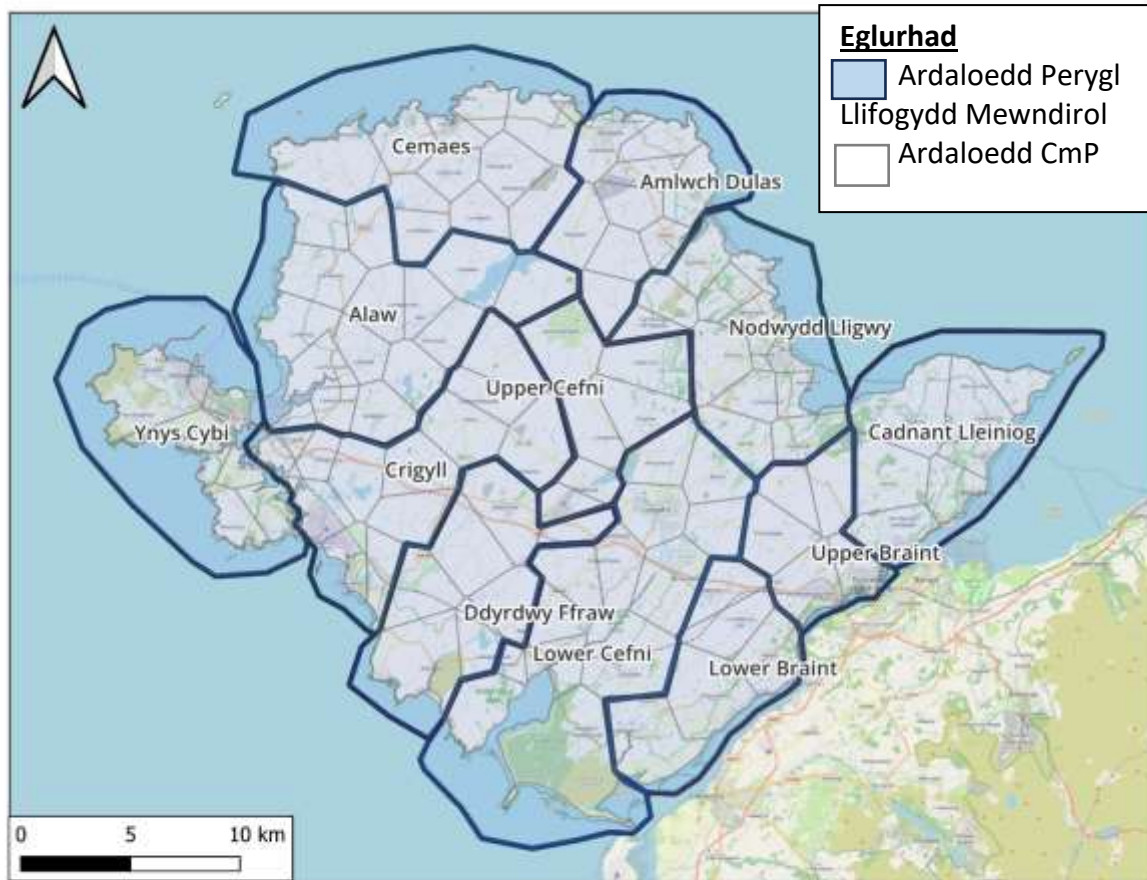
Derbynyddion Risg (Eiddo Preswyl/Dibreswyl a Gwasanaethau Hanfodol) mewn Perygl o Llifogydd o'r Môr yn ystod Digwyddiad Risg Uchel (Ardaloedd Perygl Llifogydd Arfordirol)

Dadansoddiad o Berygl Llifogydd o'r Môr (APLIau Arfordirol).

APLI Arfordirol	Perygl Llifogydd	Ardaloedd CmP sydd fwyaf mewn perygl
A	<ul style="list-style-type: none"> Perygl i nifer uchel o eiddo preswyl ym mhob digwyddiad Perygl i nifer uchel o eiddo dibreswyl yn ystod digwyddiadau risg canolig 	Caergybi Caergybi
H	<ul style="list-style-type: none"> Perygl i nifer cymedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel 	Traeth Coch
I	<ul style="list-style-type: none"> Perygl i nifer uchel o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel Perygl i nifer cymhedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg isel Perygl i nifer cymhedrol o eiddo dibreswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel Perygl i nifer uchel o eiddo dibreswyl yn ystod digwyddiadau risg canolig neu isel Perygl i nifer uchel o Wasanaethau Hanfodol yn ystod digwyddiadau risg canolig 	Biwmares, Porthaethwy Biwmares Biwmares Biwmares Biwmares
K	<ul style="list-style-type: none"> Perygl i nifer cymhedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel neu isel Perygl i nifer uchel o Wasanaethau Hanfodol yn ystod digwyddiadau risg uchel 	Dwyran Dwyran

L	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perygl i nifer cymhedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel neu isel ▪ Perygl i hyd uchel o isffyrdd yn ystod digwyddiadau risg uchel ▪ Perygl gwaethaf i reilffyrdd yn ystod digwyddiadau risg uchel 	<p>Malltraeth</p> <p>Malltraeth a Llangaffo yn bennaf</p> <p>Pentre Berw</p>
N	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perygl i nifer uchel o eiddo preswyl ym mhob digwyddiad ▪ Perygl i nifer uchel o eiddo dibreswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel ▪ Perygl i hyd uchel o isffyrdd yn ystod digwyddiadau risg uchel 	<p>Dyffryn</p> <p>Dyffryn</p> <p>Dyffryn</p>
O	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perygl i nifer cymedrol o eiddo preswyl ym mhob digwyddiad 	<p>Trearddur</p>

Perygl Llifogydd o Afonydd, Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach

CONTAINS OS DATA © CROWN COPYRIGHT (2023)
COMMUNITIES AT RISK REGISTER (CaRR) AREA OUTLINES FROM DATAMAPWALES (2023)

Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol ar Ynys Môn

Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol ar Ynys Môn

Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol	Cymunedau (CmP)	Arwynebedd (Ha)
Ynys Cybi	Caergybi Trearddur Rhoscolyn Penrhos Pont Rhyd y Bont Bodior	3491
Alaw	Rhydwyn Llanfaethlu Llanfwrog Llanfachraeth Newlands Park Llanynghenedl Bodedern Pen-llyn Llantrisant Elim Llanddeusant Llanrhyddlad Llanfigael Llanbabo Ceidio	9208
Cemaes	Llanfair-yng-nghornwy Tregele Cemaes Llanbadrig Burwen Porthllechog Bodewryd Rhosgoch Carreglefn Llanfechell Mynydd Mechell Llanfflewyn	6698
Amlwch Dulas	Amlwch Pengorffwysfa Penysarn Dulas Gadfa Rhosybol Capel Parc City Dulas Llandyfyrydog	4902
Nodwydd Lligwy	Brynrefail	5598

Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol	Cymunedau (CmP)	Arwynebedd (Ha)
	Mynydd Bodafon Maenaddwyn Llanallgo Brynteg Moelfre Marian-glas Tynyngogl Llanbedrgoch Llanddyfnan Pentraeth Traeth Coch Benllech	
Cadnant Lleiniog	Llanddona Llansadwrn Llandegfan Biwmares Llanfaes Penmon Llangoed	5118
Braint Uchaf	Pen-y-garnedd Rhoscefnhir Penmynydd Llanfair Pwllgwyngyll Porthaethwy	3419
Braint Isaf	Gaerwen Llandaniel Fab Llanedwen Brynsiencyn Dwyran	4481
Cefni Isaf	Niwbwrch Llangaffo Pentre Berw Ceint Talwrn Rhosmeirch Llangefni Llangristiolus Cerrigceinwen Trefdraeth Malltraeth Hermon Bodorgan	10670
Ddyrdwy Ffraw	Aberffraw Llangadwaladr Bethel	5866

Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol	Cymunedau (CmP)	Arwynebedd (Ha)
	Mona Gwalchmai Dothan Bryn Du	
Crigyll	Dyffryn Caergeiliog Llanfihangel yn Nhowyn Bryngwran Trefor Llechgyntarwy Carmel Llynfaes Capel Gwyn Llanfaelog Rhosneigr Llanfair-yn-neubwll	7617
Cefni Uchaf	Llanerchymedd Pont Rhyd y Bont Tregaian Llangwyllog Bodffordd Heneglwys	4321

Derbynyddion Risg mewn Perygl o Lifogydd o Afonydd yn ystod Digwyddiad Risg Uchel (Ardaloedd Perygl Lifogydd Mewndirol)

Derbynydd Risg	Ardal Perygl Lifogydd Mewndirol											
	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewdol (dyfnder >0.2m)	21	9	34	58	52	21	18	36	44	9	20	1
Eiddo dibreswyl (n)	0	0	1	3	5	0	0	1	5	0	1	1
Gwasanaethau Hanfodol (n)	0	0	1	0	2	0	0	1	0	0	1	0
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	0	0.02	0	0.01	0.2	0	0.7	0.3	0.1	0.1	0.4	0
Ffyrdd llai (km)	0.01	0.6	0.2	0.9	1.1	0.7	0.2	0.3	1.0	0.7	1.3	0.4
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	0	0.01	0	0.2	0	0	0.001	0	0.8	0.01	0.1	0.1
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	0.3	204.5	47.0	57.7	57.2	28.8	124.2	84.2	280.3	106.9	245.0	75.6
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) (ha)	0	0.01	0	0.001	12.1	4.6	0	0	8.5	45.0	0.01	5.6

	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
Derbynnydd Risg	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	0.3	5.7	0.02	0.1	16.1	0	0	0	0.01	0.3	6.5	0
Safleoedd Ramsar (ha)	0	0	0	0	1.6	0	0	0	0.9	0	0	5.6
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	0.2	136.8	9.4	9.7	12.9	14.1	0.6	0	317.6	56.4	36.4	5.6
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	0	0	0.1	0	0	0	0.5	0	0	0	0	0
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	0	0.02	0	0.0002	0.05	6.8	0	0.1	0.1	0.01	0.2	0

Derbynyddion Risg mewn Perygl o Lifogydd o Afonydd yn ystod Digwyddiad Risg Ganolig (Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol)

Derbynydd Risg	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Uchaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewdol (dyfnder >0.2m)	0	3	9	5	3	0	2	10	26	2	2	1
Eiddo dibreswyl (n)	0	0	0	3	2	0	0	0	7	0	0	0
Gwasanaethau Hanfodol (n)	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	0	0.01	0	0	0.01	0	1.1	0.1	0.01	0.01	0.2	0
Ffyrdd llai (km)	0.02	0.3	0.3	0.4	0.3	0.05	0.1	0.4	1.3	0.2	0.7	0.1
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	0	0.002	0	0.1	0	0	0.6	0	0.2	0	0	0.1
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	0.1	43.1	8.3	11.5	12.9	4.4	23.1	14.5	166.7	17.0	37.4	13.8
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) (ha)	0	0	0	0	3.7	0.8	0	0	1.8	3.0	0.001	1.3

Derbynydd Risg	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Uchaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	0.01	0.1	0.01	0.0004	2.1	0	0	0	0	0.1	0.7	0
Safleoedd Ramsar (ha)	0	0	0	0	1.2	0	0	0	0.2	0	0	1.3
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	0.01	72.3	0.6	0.3	3.9	1.5	0.1	0	192.1	5.0	2.8	1.3
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	0	0	0.01	0	0	0	0.1	0	0	0	0	0
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	0	0.02	0	0.02	0.002	0.5	0	0.4	0.1	0.01	0.2	0

Derbynyddion Risg mewn Perygl o Lifogydd o Afonydd yn ystod Digwyddiad Risg Isel (Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol)

Derbynydd Risg	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewmol (dyfnder >0.2m)	20	4	23	21	23	3	10	22	42	5	16	1
Eiddo dibreswyl (n)	2	2	0	6	0	2	0	0	30	0	1	0
Gwasanaethau Hanfodol (n)	1	2	0	1	0	2	0	0	3	0	1	0
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	0	0.002	0	0.1	0.1	0	0.6	0.2	0.6	0.4	1.4	0
Ffyrdd llai (km)	0.5	0.9	0.4	1.0	0.6	0.2	0.5	0.4	3.8	1.2	1.8	0.2
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	0	0.002	0	0.2	0	0	0.3	0	0.2	0.002	0.01	0.2
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	1.3	63.6	11.6	17.5	17.9	6.6	31.9	19.4	337.2	42.0	86.5	23.7
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA)	0	0	0	0	4.9	1.2	0	0	5.9	12.2	0.001	1.6

	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
Derbynnydd Risg	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
(ha)												
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	0.1	0.2	0.1	0.001	2.8	0	0	0	2.9	0.03	2.9	0
Safleoedd Ramsar (ha)	0	0	0	0	1.5	0	0	0	0.3	0	0	1.6
Safleoedd Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	0.01	93.2	0.5	0.3	5.7	2.7	0.2	0	380.8	17.7	6.4	1.6
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	0	0	0.03	0	0	0	0.2	0	0	0	0	0
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	0	0.02	0	0.01	0.01	1.2	0	0.1	0.2	0.01	0.4	0

Derbynyddion Risg mewn Perygl o Lifogydd o Ddŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach yn ystod Digwyddiad Risg Uchel (Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol)

Derbynydd Risg	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnlol (dyfnder >0.2m)	46	3	7	10	10	9	26	6	16	1	5	8
Eiddo dibreswyl (n)	4	1	0	3	0	5	5	1	3	3	2	5
Gwasanaethau Hanfodol (n)	1	0	0	1	0	4	2	0	1	2	2	1
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	0.4	0.03	0.02	0.04	0.03	0.1	1.0	1.0	0.9	0.2	0.9	0
Ffyrdd llai (km)	1.1	1.9	1.0	1.1	1.0	2.6	0.8	0.6	2.8	2.0	1.2	0.6
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	0	0.2	0.2	0.1	0	0	0.1	0.3	1.6	0.1	0.2	0.9
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	41.4	218.0	146.7	100.2	44.0	56.5	61.4	63.8	121.2	101.2	152.1	93.3
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA)	0.6	0.001	1.9	0.01	3.7	1.1	0.1	0.1	4.6	1.3	7.0	7.1

	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
Derbynnydd Risg	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
(ha)												
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	3.8	2.0	4.2	0.3	4.2	0.5	0	0	0.6	1.1	1.5	0
Safleoedd Ramsar (ha)	0	0	0	0	2.4	0	0.01	0	1.0	0	0	7.1
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	8.9	9.9	9.7	0.4	5.6	7.1	0.3	0.1	48.3	2.9	18.0	8.0
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	0	0.4	0	0	0.4	0	0.5	2.2	1.9	0.02	0	0
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	0.1	0	0.01	0.5	0.1	1.2	0.1	0.2	0.02	0.0003	0.1	0

Derbynyddion Risg mewn Perygl o Lifogydd o Ddŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach yn ystod Digwyddiad Risg Ganolig (Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol)

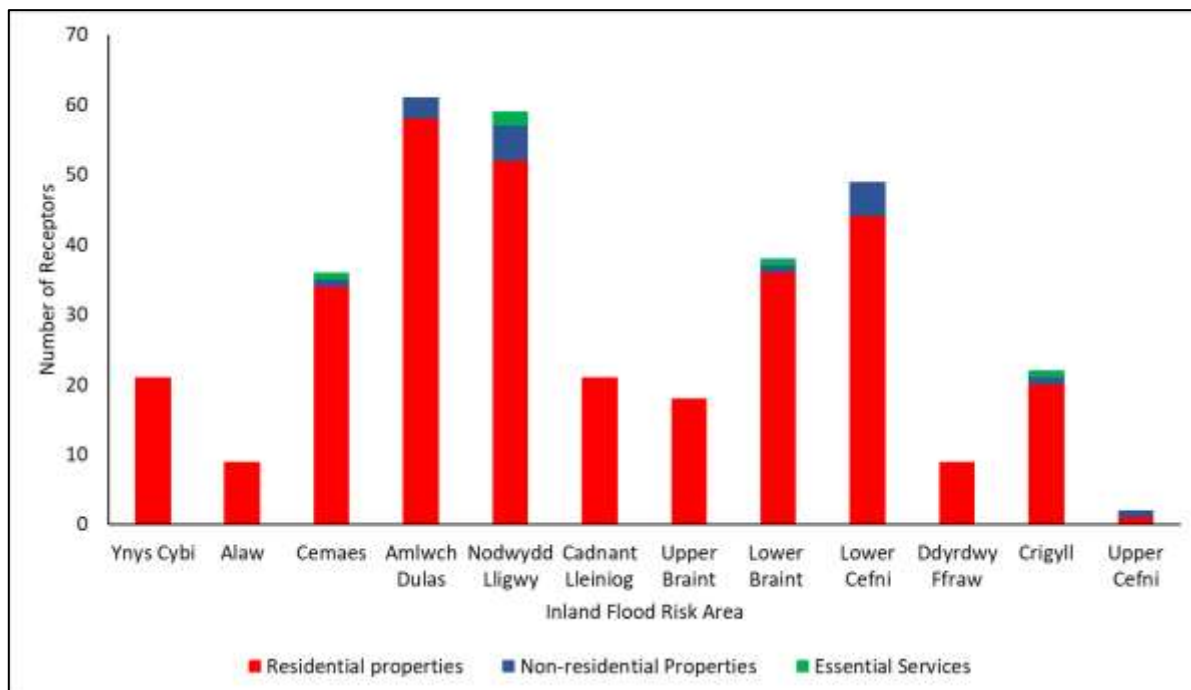
Derbynydd Risg	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnol (dyfnder >0.2m)	4	0	1	3	1	2	8	0	3	0	0	1
Eiddo dibreswyl (n)	15	2	0	0	2	7	9	6	5	0	0	5
Gwasanaethau Hanfodol (n)	4	1	0	0	0	6	0	2	2	0	0	0
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	0.5	0.03	0.04	0.04	0.04	0.1	0.4	0.6	0.7	0.1	0.4	0
Ffyrdd llai (km)	1.1	1.1	0.9	0.9	0.7	1.5	1.0	0.6	2.1	0.9	0.8	0.5
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	0.02	0.1	0.1	0.1	0	0	0.2	0.5	0.4	0.02	0.1	0.3
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	30.0	126.5	82.9	80.3	28.8	30.3	28.8	30.0	79.1	53.3	77.9	43.2
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA)	0.6	0.04	2.3	0.004	4.1	1.0	0.1	0.1	4.6	1.6	4.7	6.2

	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
Derbynnydd Risg	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
(ha)												
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	3.8	2.3	3.5	0.7	2.6	0.7	0	0	0.9	1.1	1.2	0
Safleoedd Ramsar (ha)	0	0	0	0	2.9	0	0.03	0	1.1	0	0	6.2
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	5.2	30.9	16.6	0.2	5.7	3.5	0.2	0.1	39.8	4.3	14.4	6.8
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	0	0.1	0	0	0.2	0	0.2	0.7	0.8	0.01	0	0
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	0.05	0	0.003	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.02	0	0.03	0

Derbynyddion Risg mewn Perygl o Lifogydd o Ddŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach yn ystod Digwyddiad Risg Isel (Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol)

Derbynydd Risg	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
Eiddo preswyl mewn perygl o lifogydd mewnlol (dyfnder >0.2m)	44	3	5	9	9	7	26	6	13	0	4	3
Eiddo dibreswyl (n)	45	1	5	13	4	23	20	3	9	0	3	2
Gwasanaethau Hanfodol (n)	6	0	1	4	0	4	7	1	2	0	2	1
Priffyrdd a Chefnffyrdd (km)	0.9	0.1	0.1	0.2	0.3	0.2	0.9	1.3	1.8	0.8	1.0	0.002
Ffyrdd llai (km)	5.1	3.6	4.1	3.3	2.7	5.1	2.8	2.5	6.0	2.1	2.2	2.3
Rheilffyrdd Prif Linell (km)	0.3	0.2	0.1	0.2	0	0	0.4	0.9	1.2	0.9	0.5	0.6
Tir Amaethyddol - Graddau 1, 2 a 3 (ha)	50.8	252.4	150.0	105.5	66.4	77.6	72.8	76.6	204.9	122.5	179.1	105.8
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA)	2.4	0.03	12.2	0.03	10.5	4.1	0.5	0.1	15.6	4.8	9.8	12.7

	Ardal Perygl Llifogydd Mewndirol											
Derbynnydd Risg	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
(ha)												
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) (ha)	12.6	5.5	16.6	1.8	7.7	4.5	0	0	3.2	2.9	3.0	0
Safleoedd Ramsar (ha)	0	0	0	0	7.6	0	0.1	0	2.8	0	0	12.7
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) (ha)	12.6	10.1	22.9	0.2	13.7	10.9	0.8	0.1	103.9	11.2	37.3	14.2
Parciau a Gerddi Cofrestredig (ha)	0	0.5	0	0	0.4	0.1	0.5	1.6	2.3	0.03	0	0
Henebion Cofrestredig (HC) (ha)	0.1	0.03	0.1	0.3	0.2	0.5	0.2	0.4	0.1	0.0001	0.2	0

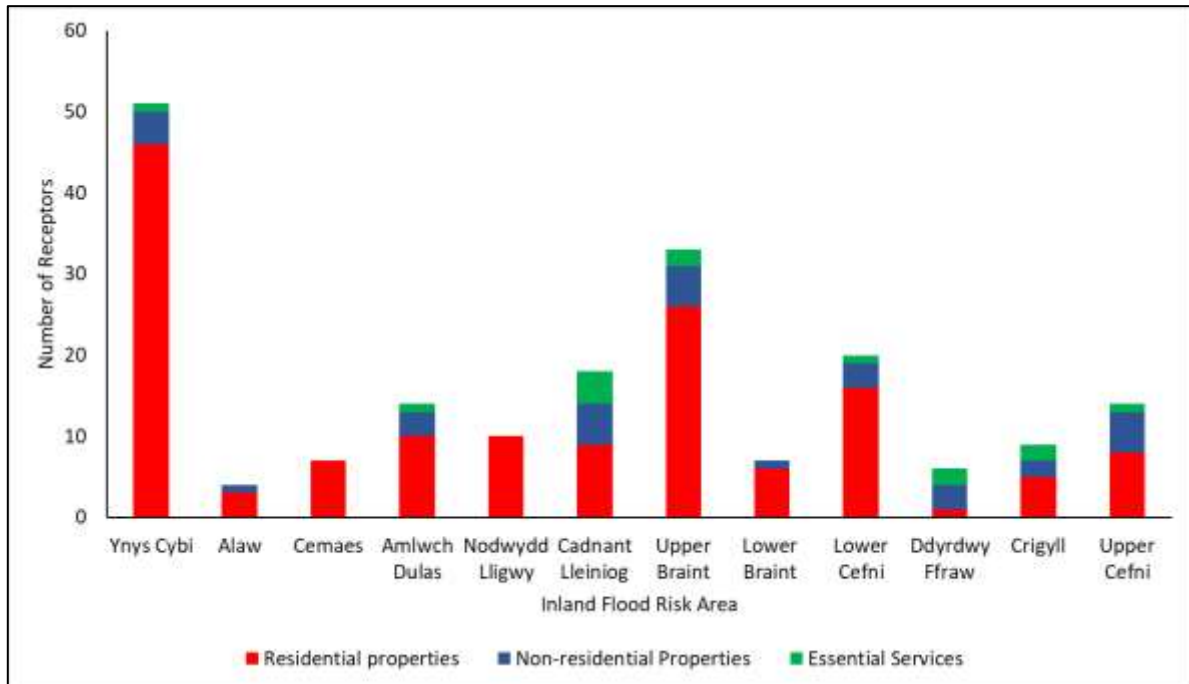

Derbynyddion Risg (Eiddo Preswyl, Eiddo Dibreswyl a Gwasanaethau Hanfodol) mewn Perygl o Lifogydd o Afonydd yn ystod Digwyddiad Risg Uchel (Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol)

Dadansoddiad o Berygl Llifogydd o Afonydd (APLI Mewndirol).

APLI Mewndirol	Risg Llifogydd	Ardaloedd CmP sydd fwyaf mewn perygl
Ynys Cybi	<ul style="list-style-type: none"> Perygl i nifer cymedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg isel 	Caergybi
Cemaes	<ul style="list-style-type: none"> Perygl i nifer cymedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel ac isel 	Llanfechell
Amlwch Dulas	<ul style="list-style-type: none"> Perygl i nifer uchel o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel Perygl i nifer cymedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg isel Perygl i nifer cymedrol o eiddo dibreswyl yn ystod digwyddiadau risg isel 	Amlwch Amlwch Amlwch
Nodwydd Lligwy	<ul style="list-style-type: none"> Perygl i nifer uchel o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel 	Benllech a Moelfre

APLI Mewndirol	Risg Llifogydd	Ardaloedd CmP sydd fwyaf mewn perygl
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perygl i nifer cymedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg isel ▪ Perygl i nifer uchel o eiddo dibreswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel ▪ Perygl i'r nifer uchaf o wasanaethau hanfodol yn ystod digwyddiadau risg uchel 	<p>Moelfre</p> <p>Benllech</p> <p>Benllech</p>
Braint Uchaf	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perygl i nifer cymedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel ac isel ▪ Perygl i reilffyrdd yn ystod digwyddiadau canolig ac isel a ffyrdd ym mhob digwyddiad. 	<p>Llanfair Pwllgwyngyll</p> <p>Llanfair Pwllgwyngyll</p>
Braint Isaf	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perygl i nifer cymedrol o eiddo preswyl ym mhob digwyddiad 	Dwyran
Cefni Isaf	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perygl i nifer uchel o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel ▪ Perygl i nifer cymedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg canolig ac isel ▪ Perygl i nifer uchel o eiddo dibreswyl ym mhob digwyddiad ▪ Perygl i hyd cymedrol o isffyrdd yn ystod digwyddiadau risg isel ▪ Perygl uchaf i reilffyrdd yn ystod digwyddiadau risg uchel 	<p>Llangefni</p> <p>Llangefni</p> <p>Llangefni</p> <p>Yr ardaloedd sydd â'r risg uchaf yw Malltraeth a Llangaffo, Llangefni a Pentre Berw</p>

Derbynyddion Risg (Eiddo Preswyl, Eiddo Dibreswyl a Gwasanaethau Hanfodol) Mewn Perygl o Lifogydd o Ddŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach yn ystod Digwyddiad Risg Uchel (Ardaloedd Perygl Lifogydd Mewndirol)

Dadansoddiad o'r Perygl o Lifogydd o Ddŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach (ARLIau Mewndirol).

ARLI Mewndirol	Risg Llifogydd	Ardaloedd CmP sydd fwyaf mewn perygl
Ynys Cybi	<ul style="list-style-type: none"> Perygli i nifer uchel o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg uchel ac isel Perygli i nifer uchel o eiddo dibreswyl yn ystod digwyddiadau risg cymedrol ac isel Perygli i nifer uchel o wasanaethau hanfodol yn ystod digwyddiadau risg isel 	<p>Caergybi</p> <p>Caergybi</p> <p>Caergybi</p>
Cadnant Lleiniog	<ul style="list-style-type: none"> Perygli i nifer cymedrol o eiddo dibreswyl yn ystod digwyddiadau risg isel Perygli i'r nifer uchaf o wasanaethau hanfodol yn ystod digwyddiadau risg uchel a chymedrol Perygli i'r hyd uchaf o isffyrdd yn ystod digwyddiadau risg uchel 	<p>Biwmares</p> <p>Biwmares</p> <p>Biwmares yn bennaf</p>

ARLI Mewndirol	Risg Llifogydd	Ardaloedd CmP sydd fwyaf mewn perygl
Braint Uchaf	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perygl i nifer cymedrol o eiddo preswyl yn ystod digwyddiadau risg isel ▪ Perygl i nifer cymedrol o eiddo dibreswyl yn ystod digwyddiadau risg isel ▪ Perygl i nifer uchel o wasanaethau hanfodol yn ystod digwyddiadau risg isel ▪ Perygl i reilffyrdd a ffyrdd ym mhob digwyddiad 	<p>Llanfair Pwllgwyngyll</p> <p>Llanfair Pwllgwyngyll</p> <p>Llanfair Pwllgwyngyll</p> <p>Llanfair Pwllgwyngyll</p>
Cefni Isaf	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perygl i'r hyd mwyaf o isffyrdd yn ystod digwyddiadau risg uchel 	<p>Llangristiolus yn bennaf</p> <p>Llangaffo yn bennaf</p>

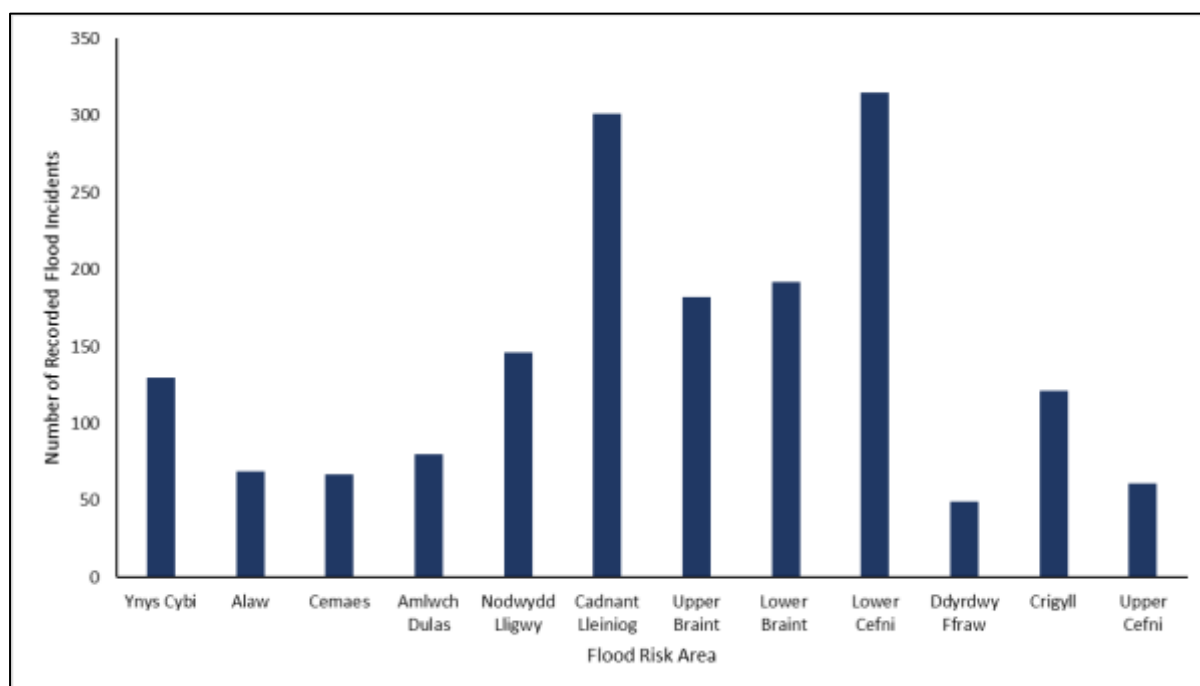
Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd ar Ynys Môn

Mae nifer y digwyddiadau llifogydd a gofnodwyd (a ddiffinnir fel unrhyw ddigwyddiad o lifogydd a gofnodwyd) ers mis Awst 2012 ym mhob un o'r 'Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol' wedi'u cyfansymio. Defnyddiwyd yr 'Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol' oherwydd eu bod yn cwmpasu Ynys Môn gyfan. Gallai'r cofnodion llifogydd hyn ymwneud â llifogydd o unrhyw ffynhonnell, tra bod y data a gyflwynir uchod yn ymwneud â pherygl llifogydd o'r môr, afonydd, dŵr wyneb a chysiau dŵr bach yn unig.

Nifer y Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd yn Ynys Môn (Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol)

Ardal Perygl Llifogydd	Ynys Cybi	Alaw	Cemaes	Amlwch Dulas	Nodwydd Lligwy	Cadnant Lleiniog
Nifer y Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd	130	69	67	80	146	301

Ardal Perygl Llifogydd	Braint Uchaf	Braint Isaf	Cefni Isaf	Ddyrdwy Ffraw	Crigyll	Cefni Uchaf
Nifer y Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd	182	192	315	49	121	61

Nifer y Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd yn Ynys Môn (Ardaloedd Perygl Llifogydd Mewndirol)

Mae'r APLlau i gyd yn dangos cofnodion o ddigwyddiadau llifogydd. Gall digwyddiadau llifogydd a gofnodwyd fod wedi cael eu hachosi gan y Môr, Afonydd neu Ddŵr Wyneb a Chysiau Dŵr Bach fel y trafodwyd yn yr adrannau uchod. Fodd bynnag, efallai bod iddynt achosion eraill megis gorlenwi carthffosydd, cwlfertau wedi'u blocio neu lifogydd dŵr daear.

Gweler y deg ardal Cmp gyda'r nifer uchaf o ddigwyddiadau llifogydd a gofnodwyd isod.

Y deg ardal Cmp gyda'r nifer uchaf o ddigwyddiadau llifogydd a gofnodwyd.

APLI Mewndirol	Ardal Cmp	Nifer y Digwyddiadau Llifogydd a Gofnodwyd
Cefni Isaf	Llangefni	129
Braint Uchaf	Llanfair Pwllgwyngyll	87
Cadnant Lleiniog	Biwmares	86
Braint Isaf	Gaerwen	83
Cadnant Lleiniog	Llangoed	76
Ynys Cybi	Caergybi	75
Braint Uchaf	Porthaethwy	70
Cadnant Lleiniog	Llandegfan	63
Cefni Isaf	Pentre Berw	54
Braint Isaf	Dwyran	47

Crynodeb o Ardaloedd Perygl Llifogydd

Yn seiliedig ar y data uchod, mae'r tabl isod yn dangos crynodeb o'r ardaloedd sydd â'r perygl mwyaf o lifogydd yn Ynys Môn.

Crynodeb o Ardaloedd Perygl Llifogydd yn Ynys Môn

Ardal Cmp	Tarddiad y Llifogydd	Derbynyddion mewn Perygl
Amlwch	Afonydd	Preswyl, Dibreswyl
Biwmares	Môr	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol, Ffyrdd llai
Benllech	Afonydd	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol
Dwyran	Môr	Preswyl, Gwasanaethau Hanfodol
	Afonydd	Preswyl
Dyffryn	Môr	Preswyl, Dibreswyl, Ffyrdd llai
Gaerwen	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Caergybi	Môr	Preswyl, Dibreswyl
	Afonydd	Rivers - Preswyl
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol
Llandegfan	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Llanfair Pwllgwyngyll	Afonydd	Preswyl, Rheilffyrdd a Ffyrdd
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Preswyl, Dibreswyl, Gwasanaethau Hanfodol, Rheilffyrdd a Ffyrdd
Llanfechell	Afonydd	Preswyl

Ardal Cmp	Tarddiad y Llifogydd	Derbynyddion mewn Perygl
Llangaffo	Môr	Ffyrdd llai
	Afonydd	Ffyrdd llai
	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Rheilffyrdd
Llangefni	Afonydd	Preswyl, Dibreswyl, Rheilffyrdd
Llangoed	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Llangristiolus	Dŵr Wyneb a Chyrsiau Dŵr Bach	Ffyrdd llai
Malltraeth	Môr	Preswyl, Ffyrdd llai
	Afonydd	Ffyrdd llai
Porthaethwy	Môr	Preswyl
Moelfre	Afonydd	Preswyl
Pentre Berw	Yn seiliedig ar ddata llifogydd	
Traeth Coch	Môr	Preswyl
Trearddur	Môr	Preswyl

This page is intentionally left blank

PRAWF BUDD Y CYHOEDD

PUBLIC INTEREST TEST

Prosiect Cysylltu Gofal – diweddariad ar Gaffael a Chyllid

Connecting Care Project – Procurement and Finance update

Y PRAWF – THE TEST

Mae yna fudd y cyhoedd wrth ddatgelu oherwydd / *There is a public interest in disclosure as:-*

Mae'r adroddiad Pwyllgor amgaeedig yn darparu manylion ynghylch newid y system gwybodaeth cleientiaid ddigidol bresennol yn y gwasanaethau cymdeithasol, gan gynnwys caffael a chostau cysylltiedig. Mae'r mater yn ymwneud â gwariant cyhoeddus. Mae'r mater hefyd yn ymwneud â gwybodaeth yn ymwneud â threfniadau seiberddiogelwch sy'n gysylltiedig â'r system bresennol. Mae o fudd y cyhoedd fod gwybodaeth o'r fath ar gael yn agored a'r tryloywder cysylltiedig mae hyn yn ei ddarparu /
The enclosed Committee report provides details of a change to the current social services client information digital system, including procurement and associated costs. The matter concerns public expenditure. The matter also concerns information relating to cyber security arrangements linked with the current system. There is public interest in such information being openly available and the associated transparency this provides.

Y budd y cyhoedd wrth beidio â datgelu yw / *The public interest in not disclosing is:-*

Yn dilyn ystyriaeth drylwyr, rydym o'r farn bod yr eithriad canlynol yn berthnasol / *After careful consideration we consider the following exemption is relevant:*

14. Gwybodaeth yn ymwneud â materion ariannol neu fusnes unigolyn penodol (gan gynnwys yr awdurdod sy'n meddu'r wybodaeth honno) / *Information relating to the financial or business affairs of any particular person (including the authority holding that information)*

Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys manylion sy'n fasnachol sensitif, gan gynnwys materion ariannol a thelerau sy'n sail ar gyfer dyfarnu contract posibl o fewn ymarferiad caffael. Mae datgelu'r wybodaeth hon yn debygol o effeithio ar allu'r Cyngor i wneud busnes gyda phartneriaid masnachol mewn ffordd fyddai'n andwyol i ddiddordebau masnachol y Cyngor. Gall datgelu manylion yn yr adroddiad hwn rhoi'r broses dendro gyfan yn y fantol, yn ogystal â'r berthynas gyda chynghorau eraill yng Nghymru/

This report contains commercially sensitive details including financial matters and terms on which a contract may be awarded within a procurement exercise. Disclosure of this information is likely to prejudice the ability of the Council to undertake business with commercial partners in a way that would be detrimental to the commercial interests of the Council. Disclosure of the details in the report could jeopardise the whole tender process as well as the ongoing working relationship with other Welsh Councils.

18. Gwybodaeth yn ymwneud ag unrhyw gamau a gymerwyd, neu fydd yn cael eu cymryd mewn perthynas ag atal, ymchwilio neu erlyn trosedd/ *Information relating to any action taken or to be taken in connection with the prevention, investigation or prosecution of crime.*

Mae'r adroddiad hefyd yn cynnwys gwybodaeth am drefniadau seiberddiogelwch a byddai datgelu gwybodaeth o'r fath yn gyhoeddus yn debygol o gynyddu'r risg yn erbyn diogelu rhwydwaith y Cyngor a thryloywder ei ddata. Gellir cam-drifudalen 2 gwybodaeth hon ac, os felly, galli effeithio'n sylweddol ar faterion busnes y Cyngor. Y budd y cyhoedd yw sicrhau bod trefniadau diogelu data yn rymus /

Argymhelliad - Mae budd y cyhoedd wrth gadw'r eithriad o bwys mwy na budd y cyhoedd wrth ddatgelu'r wybodaeth. [* - dilëwch y geiriau amherthnasol]

Recommendation - The public interest in maintaining the exemption outweighs the public interest in disclosing the information. [* - delete as appropriate]

This page is intentionally left blank

Document is Restricted

This page is intentionally left blank

DDIM I'W GYHOEDDI NOT FOR PUBLICATION

Porthladd Rhydd Ynys Môn – Achos Busnes Llawn

**Anglesey Freeport – Full Business Case
PRAWF BUDD Y CYHOEDD
PUBLIC INTEREST TEST**

<p>Paragraff(au) 14, Atodlen 12A Deddf Llywodraeth Leol 1972 Paragraph(s) 14, of Schedule 12A Local Government Act 1972</p>	
<p>Y PRAWF / THE TEST</p>	
<p>Mae yna fudd i'r cyhoedd o ddatgelu sef:-</p> <p>Bydd y cyhoedd â diddordeb i weld sut y mae'r Cyngor a'u partneriaid wedi gweithredu y rhaglen Porthladd Rhydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adolygu atebolrwydd a thryloywder • Herio penderfyniadau a wneir • Deall a chymryd rhan mewn penderfyniadau ynghylch dyrannu cyllid yn y dyfodol <p>• Deall a chymryd rhan mewn penderfyniadau ynghylch dyrannu cyllid yn y dyfodol</p> <p>There is a public interest in disclosure as:-</p> <p>The public will be interested in how the Council and its partners has implemented the Freeports programme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Review accountability and transparency • Challenge decisions made • Understand and participate in decisions regarding future allocation of funding 	<p>Y budd i'r cyhoedd o beidio datgelu yw:</p> <p>Gallai datgelu rhagfarnu a chael effaith andwyol ar fuddiannau busnes, ariannol a masnachol partner datblygu/ ymgeiswyr a'u prosiectau.</p> <p>Gallai datgelu niweidio trafodaethau'r Cyngor gyda phartneriaid/ rhanddeiliaid wrth fwrw ymlaen â gweithgareddau ffrwd gwaith y Porthladd Rhydd.</p> <p>The public interest in not disclosing is:-</p> <p>Disclosure could adversely impact and prejudice the financial and business affairs and commercial interests of a development partner/ applicants and their projects.</p> <p>Disclosure may adversely prejudice the Council's discussions with partners/ stakeholders in progressing the Freeports workstream activities.</p>
<p>Mae'r budd i'r cyhoedd o gadw'r eithriad o bwys mwy na'r budd i'r cyhoedd wrth ddatgelu'r wybodaeth</p> <p>The public interest in maintaining the exemption outweighs the public interest in disclosing the information.</p>	

This page is intentionally left blank

Document is Restricted

This page is intentionally left blank